МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА

Матеріали
І Міжнародної науково-практичної е-конференції
«МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ АКАДЕМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І ГЛОБАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ: ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАУКИ» (MARGIHSS 2015)
10-11 вересня 2015, м. Київ, Україна

Материалы
I Международной научно-практической
э-конференции
«МУЛЬТИДИСЦИПЛИНАРНЫЕ АКАДЕМИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И ГЛОБАЛЬНЫЕ ИННОВАЦИИ: ГУМАНИТАРНЫЕ И СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ» (MARGIHSS 2015)
10-11 сентября 2015, г. Киев, Украина

Proceedings
I International Scientific e-Conference
«MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC RESEARCH AND GLOBAL INNOVATION: THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES»
(MARGIHSS 2015)
10-11 September 2015, Kyiv, Ukraine

Відповідальний за випуск – Хусаінов Руслан Володимирович

Видання здійснено за організаційної, технічної та інформаційної підтримки консалтингової компанії ***EmPower Research*** та інформаційного ресурсу ***EconConf.com***

Збірник матеріалів містить наукові роботи учасників І Міжнародної науково-практичної е-конференції «МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ АКАДЕМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І ГЛОБАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ: ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАУКИ» (MARGIHSS 2015), проведеної 10-11 вересня 2015 року факультетом економіки і права Київського національного лінгвістичного університету у співпраці з Радою з науково-дослідної роботи студентів, аспірантів і молодих вчених ПНУ ім. В. Стефаника, Первинною профспілковою організацією студентів і аспірантів Київського національного лінгвістичного університету, Інститутом філології та масових комунікацій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», ГО «МО «Центр аналізу та розвитку освіти і науки» (ЦАРОН), інформаційним порталом EconConf.com. Наукові роботи присвячені актуальним питанням досліджень у сфері соціальних та гуманітарних наук.
Збірник буде корисний науковцям, докторантам, аспірантам, працівникам системи освіти, державним службовцям, студентам.

Автори опублікованих матеріалів висловлюють свою думку, яка не завжди збігається з позицією редакції.

За достовірність інформації, розміщеної у наукових роботах, відповідальність несуть автори даних робіт.

Цитувати як:

Матеріали І Міжнародної науково-практичної е-конференції «Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації: гуманітарні та соціальні науки» (MARGIHSS 2015) (Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, 10-11 вересня 2015). – Київ, КНЛУ, 2015. – 290 с.

ISBN 978-617-604-067-5

ЗМІСТ / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

ОБ`ЄДНАНА СЕКЦІЯ І «ОСВІТОЛОГІЯ, ПСИХОЛОГІЯ ТА СУЧАСНА ПЕДАГОГІКА »

Білик Н. І.
професор кафедри педагогічної майстерності
Полтавського обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського,
кандидат педагогічних наук, доцент
м. Полтава, Україна

Bilyk N. I.
Professor of the Department of Pedagogical Skills
M.V. Ostrogradsky Poltava Regional Institute of In-Service,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Poltava, Ukraine

НОВАТОРСТВО В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

INNOVATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION OF THE EDUCATIONAL SYSTEM OF PEDAGOGICAL STAFF TRAINING

Україна перебуває у стані трансформації всіх сфер суспільства, що відбуваються в контексті глобалізації, технологізації виробничих процесів. Сучасний період характеризується: переоцінкою можливостей технологічного підходу; інтеграцією прикладних і фундаментальних досліджень; нелінійною поведінкою інноваційних процесів в умовах лавиноподібного наростання інформації та динамічних змін потреб суспільства. Цей процес закономірний, спрямований на адаптацію та якісне покращення об’єкта [4].

Активізація інноваційного процесу неможлива без заохочення та ефективного використання новаторської розумової праці, що створює нові знання і новітні технології.

Якщо суспільство ставить перед собою завдання адаптації освіти до сучасних вимог, воно насамперед мусить подбати про фінансове забезпечення нововведень. Без цього про конкурентоспроможність наших фахівців у міжнародному поділі праці, добробут населення, соціальний комфорт і національну безпеку

можна забути. Найвища вимога глобалізації до людини – це вимога високого професіоналізму [1].

Глобалізація формує нову еру взаємодії між націями, економічними і політичними системами та між людьми. У тематичних збірниках праць Всеукраїнської школи новаторства (ВШН) керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників презентовані кращі досягнення вітчизняної післядипломної педагогічної освіти, генеровані нові ідеї та окреслені шляхи їхньої реалізації. Серед генераторів ідей ВШН є її учасники – В. Олійник, Н. Любченко, Н. Білик, О. Бондарчук, І. Коновальчук, Л. Ляхоцька, Н. Мельник та ін. Бачення названими науковцями перспектив розвитку системи післядипломної освіти, практичне знайомство з кращими інноваційними здобутками закладів у межах ВШН забезпечують формування нової системи управління процесом кадрового забезпечення інноваційного розвитку закладів післядипломної педагогічної освіти. Важливим у цьому плані є творче співвіднесення нових наукових ідей із позитивним практичним досвідом, що дозволяє ефективно розв'язувати актуальні освітні завдання.

Проте питання розвитку новаторства в контексті глобалізації освітньої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників потребує подальшого вивчення різних підходів, реалізація яких започаткувала б новий зміст щодо атестації педагогічних працівників.

Дослідник післядипломної педагогічної освіти А. Кузьмінський [3] зазначає, що підвищення кваліфікації – це набуття педагогічних знань, умінь і навичок до поступового розвитку працівника як особистості та професіонала, здатності виконувати окремі обов'язки та завдання відповідно до спеціальності.

Зазначимо, що головна відмінність навчання в освітній системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників полягає в тому, що чим старша людина, тим у її освіті має бути більшою частка самоосвіти, самовдосконалення й тим більше ступенів свободи вона потребує. Адже лише віра в себе, у свої сили, у свої можливості та переконання допоможе педагогові багато чого досягнути в житті, стати професіоналом.

На наш погляд, важливими є результати дослідження О.М. Ястремської, О. І. Бардадим [7], які розглядали актуальні аспекти мотивації креативності новаторів – розробників продуктових і технологічних нововведень – з точки зору менеджменту інноваційно активного підприємства. Вони дають широкий експериментальний матеріал, на підставі якого сформульовані закономірності мотивації креативності, розроблений відповідний інструментарій і запропоновані практичні рекомендації, використання яких дозволить ухвалювати обґрунтовані рішення у процесі діагностики, мотивації та розвитку

креативності новаторів, що підвищить ефективність управління трудовими процесами створення продуктових і технологічних нововведень.

Провідні країни світу наразі збільшують попит на новаторські кадри, що обумовлює актуальність мотивації підприємців, інвесторів та власне новаторів. Чим якісніший креативний процес, тим вища новизна та корисність пропонованих рішень і тим вищі доходи різних організацій.

Новатор як творець нововведення є головним суб'єктом інноваційної діяльності. Проте в цілому суть такого феномену, як новатор, вивчена ще менше, ніж усе, що пов'язане з новацією та інновацією [6].

Новаторські ідеї педагогів повинні розглядатися на локальному, регіональному і глобальному рівнях. В українській освіті функціонують такі професійні співтовариства, а саме школи новаторства:

1. Полтавська регіональна школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти, до складу якої входить 11 ЗШН, Центр педагогічної освіти «Новатор», функціонує сайт «Полтавська регіональна школа новаторства», на якому створено 11 блогів ЗШН та розділ «Школа молодого вчителя Полтавщини» [2; 5].

2. Рівненські регіональні школи новаторства: керівних і педагогічних працівників ЗНЗ; керівних і педагогічних працівників ПНЗ; керівних і педагогічних працівників ДНЗ та три зональні школи новаторства: північна, центральна, південна.

3. Донецькі обласні школи новаторства керівних кадрів у відділеннях: директорів ЗНЗ; заступників директорів ЗНЗ; методичних кадрів; керівних, методичних і педагогічних працівників дошкільної освіти; методичних кадрів ПНЗ; методичних кадрів і керівників ДНЗ, ЗНЗ, ПНЗ, санаторних шкіл-інтернатів.

4. Волинська регіональна школа новаторства керівних і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів.

5. Житомирська регіональна школа новаторства керівних і педагогічних працівників дошкільної освіти.

6. Тернопільська регіональна школа новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної педагогічної освіти та 9 зональних шкіл новаторства.

7. Черкаська регіональна школа новаторства та Уманська зональна школа новаторства.

8. Чернігівські регіональні школи новаторства: керівних кадрів ЗНЗ; методичних працівників Р(М)МК, (НМЦ); педагогічних

працівників ДНЗ та ЗНЗ; педагогічних працівників ДНЗ та ЗНЗ І ступеня.

9. Кіровоградська регіональна школа новаторства педагогічних працівників.

10. Вінницька авторська регіональна школа новаторства для педагогів, які викладають логіку.

11. Чернівецька авторська творча майстерня новаторства керівних і педагогічних працівників.

Вважаємо, що досить важлива мережева взаємодія шкіл новаторства на будь-якому рівні (рис. 1):

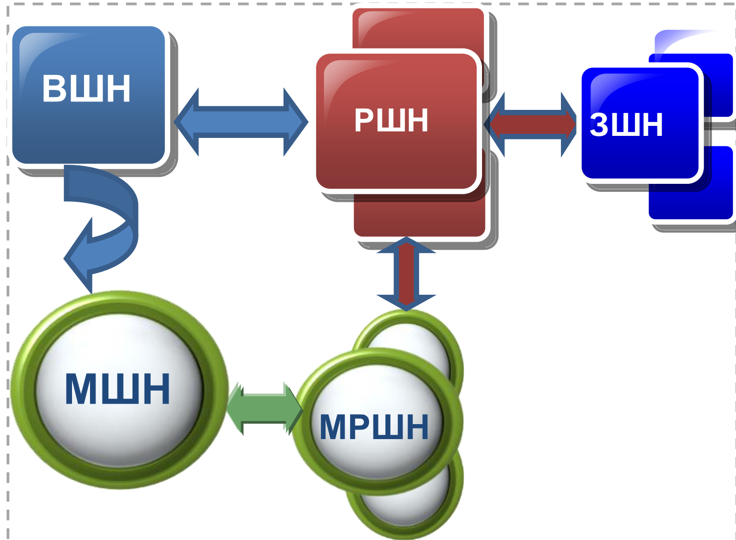

Рис. 1. Мережева взаємодія шкіл новаторства

Таким чином, креативний пошук новаторів є першоосновою розвитку шкіл новаторства у контексті глобалізації освітньої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а саме через їхню мережеву взаємодію: ВШН (Всеукраїнська школа новаторства) – РШН (регіональні) – ЗШН (зональні) – МРШН (міжрегіональні) – МШН (міжнародні).

Список літератури:

1. Андрущенко, Віктор. Вища освіта в контексті глобалізації. – DT.UA / Віктор Андрущенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : gazeta.dt.ua/.../vischa_osvita_v_konteksti_glob...

2. Білик, Н. І. Самопроектування розвитку професіоналізму фахівця в системі підвищення кваліфікації регіону / Н. І. Білик //

Теорія та методика управління освітою : електронне фахове видання. – 2010. – № 5. – Режим доступу : http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11bilhqr.pdf
3. Кузьмінський, А. Післядипломна педагогічна освіта як структурний компонент неперервної професійної освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – № 3. – С. 15–23.
4. Олійник, В.В. Тенденції розвитку післядипломної освіти в умовах трансформації суспільства / В.В. Олійник // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 1. – С. 56–66.
5. Полтавська регіональна школа новаторства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : google.com/site/novpoltava/kontakti?pli=1)
6. Цветкова, В. Новые возможности исследования новации и инновации в философии [Электронный ресурс] / В. Цветкова. – Режим доступа : // http://www.lib.csu.ru/vch/115/015.pdf
7. Ястремська, О. М. Мотивація креативності новаторів : монографія / О.М. Ястремська, О. І. Бардадим. – Харків : ХНЕУ, 2013. – 212 с. (Укр. мов.)

Кондратенко І. А., Бойцова Ю. В.
студенти
Київського національного лінгвістичного університету

Kondratenko I. A., Boytsova J. V.
students of Kyiv National Linguistic University

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ, ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ТА РОЛЬ В УПРАВЛІННІ КОЛЕКТИВОМ

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL TECHNIQUES, THEIR USE AND ROLE IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT

Розвиток ринкових відносин, що інтенсивно розвиваються останніми роками, значно вплинув на психологіні особливості працівників. Причиною ретельного вивчення соціальних та психологічних аспектів менеджменту став технічний розвиток, що дозволило значно скоротити частку фізичної праці, але в той же час збільшився обсяг розумової праці, тому часто результати праці залежать від психічного стану працівників.

Актуальність вибору теми полягає в тому, що роль соціально-психологічних методів постійно зростає. Це обумовлено трьома моментами:

а) підвищенням освітнього і культурного рівня працівників, що викликає з їх боку очікування в застосуванні методів управління їх діяльністю, заснованих на обліку їхніх інтересів, інтересів колективів, в яких вони працюють, методів, які не пригнічують їх як особистість, викликають зростання їх творчої активності;

б) розвитком демократичних засад в управлінні;

в) значна частина колективів є не тільки найманими працівниками, а й акціонерами підприємства, що викликає необхідність насичення організаційних і економічних методів методами соціально-психологічного впливу.

Мова йде не про посилення одного методу за рахунок ослаблення іншого, а про підкріплення одного методу іншим. Це означає, наприклад, що економічні методи, пов'язані з розробкою систем матеріального стимулювання праці працівників, повинні максимально враховувати соціально-психологічні фактори, що склалися в колективі.

Ефективність функціонування підприємства значною мірою залежить від правильності застосування методів управління, на що впливає рівень вдосконаленості інституційного середовища, форма власності підприємства, специфіка його завдань та цілей [4, с. 72].

В системі методів управління персоналом важливе місце займають соціально-психологічні методи. За О. Сердюк, вони являють собою сукупність способів і прийомів впливу на процес формування і розвитку колективу, а також на соціальні процеси, які в ньому відбуваються [4, с. 200].

В.В. Стадник визначає соціально-психологічні методи управління як сукупність специфічних способів дії на особисті стосунки і зв'язки між працівниками, а також на соціальні процеси в ньому [5, с. 72].

Ч. Аламанова, І. Арамян та А. Ашіралієв дають таке визначення соціально-психологічних методів: «Це способи здійснення управлінських дій на персонал, засновані на використанні закономірностей соціології і психології» [1, с. 132].

Оперування лише адміністративно-розпорядчими методами може стати причиною зниження конкурентоспроможності підприємства внаслідок зниження ефективності та ініціативності її працівників, оскільки вони звикнуть бути пасивними виконавцями чужої волі або будуть відчувати дискомфорт під час виконання своїх обов’язків і стануть їй опиратися. Саме тому на ряду з іншими

методами управління слід використовувати і соціально-психологічні методи.

Соціально-психологічні методи впливають на особистість через перетворення обов'язку на внутрішню потребу та бажання людини за допопомогою певних психологічних прийомів. При цьому моральні стимули до праці є основою їх використання.

Область застосування соціальних та психологічних аспектів менеджменту є дуже широкою: управління персоналом, регулювання міжособистісних, групових та міжгрупових відносин, управління окремими явищами та сторонами життя колективу.

Встановлено, що результати праці багато в чому залежать від ряду соціально-психологічних факторів. Врахування цих факторів у роботі менеджера, та цілеспрямований вплив з їх допомогою на окремих працівників є важливим елементом формування колективу, що має спільні цілі та завдання. Успіх керівника лише на 15% залежить від його професійних знань та навичок, і на 85% від вміння працювати з людьми та колективом [3, с. 103].

Знаючи особливості поведінки певного працівника, можна передбачити його подальшу роботу в колективі, та ефективність його діяльності відповідно до напряму діяльності та мети організації. Це пов’язано з тим, що кожній групі колективу властивий свій психологічний клімат, який є сукупністю почуттів та оцінок членів колективу по відношенню до роботи, менеджера, організації в цілому, тобто емоції, думки та настрої працівників. Соціально-психологічний клімат впливає як одночасно на весь колектив, так і на кожного окремого його елемента.

Головною метою при застосуванні соціально-психологічних методів є формування у колективі позитивного морально-психологічного клімату. Соціально-психологічний клімат у трудовому колективі є важливою умовою оптимізації професійної діяльності, адже ефективність суттєво залежить від умов роботи. Стан соціально-психологічного клімату, ступінь його стимулюючого впливу на людину може розглядатися як один з суттєвих показників ефективності діяльності керівника первинного колективу, сили його позитивного впливу на підлеглих [6, с. 109].

При застосуванні соціально-психологічних методів менеджер повинен проявляти гнучкість, розуміти психологію людини, відчувати особливості та здібності окремого працівники для їх найефективнішому застосуванні в робочому процесі. Це сприяє застосуванню найефективніших форм активізації колективу.

Кожний метод керівництва має свої сильні і слабкі сторони. Абсолютно ідеальних методів не існує. Тому перед менеджером постають кілька завдань:

1. Пошук таких методів, що мають у даній ситуації найбільший потенціал впливу;
2. Уміло поєднувати ті або інші методи, для того щоб їх інтеграція мала позитивний вплив на підлеглих;
3. Правильно використовувати методи на практиці [2, с. 76].

Вибір менеджерами методів управління залежить від змісту і сили вияву мотивів. Реально впливати на поведінку людини можна лише доти, доки актуалізована в мотиві потреба не буде задоволена.

Застосовуючи той чи інший метод, менеджер повинен пам'ятати, що довге використання одного і того ж навіть ефективного методу, поступово призводить до того, що керована система пристосовується до нього, що значно послаблює його вплив. З іншого боку, за довгий період використання певні недоліки даного методу накопичуються і з'являється можливість виникнення великої проблеми. Тому використання методів управління не може бути шаблонним. Воно передбачає постійний пошук найкращого способу впливу на об'єкт управління, який дав би змогу досягати бажаних результатів своєчасно і найменшими зусиллями.

Наприклад, багаторазове використання певного методу морального заохочення без підкріплення матеріальним заохоченням поступово зменшує свій вплив на персонал, і поступово з'являється все більш пасивне відношення до нього, а на певному етапі виникає негативна реакція і стимул стає антистимулом.

Проблема поєднання методів впливу дуже складна, адже слід вивчати не тільки самі методи, але і повністю враховувати ситуацію та особливості тих працівників, на яких спрямовуються методи. Методи управління мають важливе виховне значення. Наприклад переконання, як і розумне адміністрування, стають елементом виховання. Тобто виховання є не тільки методом керівництва, але і результатом впливу методів управління. В то й же час виховання є основою застосування методів впливу на працівника. Чим свідоміший, активніший, кваліфікованіший стає працівник, тим більше передумов для використання менш жорстких методів впливу, методів логічних переконань, тим швидше і ефективніше вирішується завдання управління. Таким чином виховання сприяє підвищенню ефективності системи управління [2, с. 76].

Таким чином ми довели необхідність використання різних соціально-психологічних методів очевидна, оскільки вони дозволяють успішно виконувати управлінські функції: приймати оптимальні управлінські рішення, об'єктивно планувати роботу організації, опираючись на можливості працівників, правильно організовувати діяльність колективу для досягнення ефекту синергії, ефективно мотивувати співробітників, покращити контроль за правильною

послідовністю виконання поставлених завдань, ефективно регулювати роботу персоналу та виправляти недоліки, а також вдосконалити систему потоків інформації на основі співпраці та єдності колективу.

Список літератури:

1. Аламанова Ч. Системный менеджмент в средствах массовой информации / Ч. Аламанова, И. Арамян, А. Аширалиев. – Б.: Сорос-Кыргызстан, 2006. – 262 с.
2. Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шканова О. М. Організація праці менеджера: Навч. Посіб. Для студ. Екон. Вузів / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шканова – К.: Кондор, 2007. – 414 с.
3. Кабушкин Н.И. Основы менеджмента: учеб. Пособие / Н.И. Кабушкин. – 11-е изд., испр. – М.: Новое знание, 2009. – 336 с.
4. Сердюк О. Д. Теорія та практика менеджменту: Навчальний посібник / О. Д. Сердюк. – К.: Професіонал, 2004. – 432 с.
5. Стадник В. В., Йохна М. А. Менеджмент: Підручник. 2-ге видання, виправлене, доповнене / В. В. Стадник, М. А. Йохна. – К.: Академвидав, 2007. – 472с.
6. Теория менеджмента : учебник для бакалавров. 2-е изд. / Под ред. В. Я. Афанасьева. – М.: Юрайт, 2013. – 665 с.

Будянський Д.В.
канд. пед. наук, доц.,
докторант Харківського національного
педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна

Dmitriy V. Budyanskiy
PhD (pedagogical sciences), Associate Professor
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОБУТКІВ ВІТЧИЗНЯНОГО КРАСНОМОВСТВА В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ РИТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Сучасні процеси інтеграції, гуманізації, гуманітаризації в галузі освіти обумовлюють необхідність розробки нових підходів до розвитку комунікативних якостей особистості, оскільки мова є одним із найголовніших показників її інтелектуального потенціалу та духовної культури. Суспільству необхідні люди, які володіють словом, уміють відстоювати власну точку зору, доводити правильність висунутих положень, вести конструктивний діалог, творчо включатися в процес міжособистісної комунікації.

Ця проблема набуває ще більшої значущості, коли розглядається в контексті вдосконалення професійної майстерності педагога вищої школи, мова якого є не лише головним інструментом професійної діяльності, але і зразком для студентів, який вони свідомо чи несвідомо засвоюють і тиражують у професійному та побутовому мовному середовищі. Тому однією з важливих характеристик професіоналізму сучасного викладача ВНЗ є *риторична культура*, яку ми розглядаємо як динамічне системне особистісне утворення, яке характеризує його досягнення в засвоєнні риторичних знань і умінь, а також готовність застосовувати їх у процесі професійно-мовної взаємодії.

На наш погляд, основою риторичної культури сучасного викладача є здобутки вітчизняного красномовства, які наразі не достатньо висвітлені у науковій літературі і не знайшли належного практичного використання в навчальному процесі вищої школи.

Тож ***метою*** нашого дослідження є аналіз витоків ідеї розвитку риторичної культури педагога в історії української ораторсько-педагогічної думки та виявлення актуальних здобутків видатних освітян, які можуть бути використані для підвищення рівня риторичної культури викладачів ВНЗ.

Питання риторичної культури оратора перебували в полі зору вітчизняних дослідників із давніх часів. Етапи вивчення проблеми риторичної культури можуть бути представлені як історія риторично-педагогічного ідеалу, заснованого на категоріях міри, гармонії, ритму, симетрії тощо.

Можна стверджувати, що окремі аспекти риторичної культури, а саме використання тропів і фігур (метафора, риторичне запитання, порівняння, оклик, афоризми тощо) вже були представлені в ораторській прозовій літературі XI-XIV століть (Іларіон «Слово про закон і благодать», Кирило Туровський «Слова-проповіді» та інших творах) [5].

Самобутнім представником вітчизняного красномовства по праву вважається український письменник-полеміст, релігійний діяч Іван Вишенський (близько 1550-1621). У передмові до «Книжки» він дає настанови щодо культури, техніки та логіки, емоційного

наповнення мовлення оратора, основ виразного читання [6]. Ці думки не втратили своєї актуальності й сьогодні і можуть бути використані викладачами вищої школи в процесі розвитку риторичної культури.

Найбільш плідним періодом у розвитку української риторики стали XVII-XVIII століття, час розвитку братського руху і всієї системи освіти. Науково-методичні засади проблеми розвитку професійно-необхідних якостей оратора, зокрема педагога, були закладені у Києво-Могилянській академії, в якій було розроблено більше 10 авторських курсів риторики, що сприяли формуванню риторичної культури слухачів-спудеїв.

Прогресивні ідеї гуманізації, модернізації навчального процесу відповідно до вимог суспільного розвитку були представлені у працях з риторики викладачів Києво-Могилянської академії І. Галятовського «Наука, альбо Способ зложеня казаня» (1659), Іосафа Кроковського «Комора Тулліанського красномовства» (1683), Іоаникія Валявського «Ритор український» (1689), Прокопія Калачинського «Комора ораторського мистецтва» (1691), Іосифа Туробойського «Ріг достатку» (1700), А. Білобоцького «Наука проповідей» (поч. XVIII ст.), С. Яворського «Риторична рука» (1705), І. Конановича-Горбацького «Оратор могилянський, прикрашений найдосконалішими ораторськими розділами Марка Туллія Цицерона» (1735) та ін. У цих риториках відповідно до античної традиції були представлені теоретичні і практичні аспекти процесу підготовки і виголошення промови за п’ятьма розділами: інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція. Також приділялась увага таким елементам виконавської майстерності оратора як володіння голосом, доречна жестикуляція, мелодика і логіка мовлення тощо.

Особливе місце в когорті вітчизняних педагогів-риторів посідає Феофан Прокопович (1681-1736) – видатний просвітитель, письменник, оратор, викладач і ректор Києво-Могилянської академії. В оригінальному курсі риторики, який було створено на основі праць античних авторів Платона, Аристотеля, Цицерона, Квінтіліана та інших, Прокопович ґрунтовно досліджує зміст, мету та функції риторичної науки, роди та види красномовства, методику підготовки та виголошення промов різних видів, риторичні тропи та фігури, а також творчі здібності, якості, знання, навички майстерного оратора тощо.

Оратор, на думку Ф. Прокоповича, повинен володіти такими здібностями (талантами): сприйнятлива й тривка пам'ять, фізична обдарованість (приваблива зовнішність), приємний, чистий, гучний голос, уміння створювати творче самопочуття, емоційна чутливість та гнучкість, яка виражається у мовленні і манерах оратора, почуття гумору тощо [2].

Означені вміння, вважаємо, важливими елементами риторичної культури педагога.

Ідеї Ф. Прокоповича та інших риторів України отримали подальший розвиток у творчий спадщині теоретиків і практиків красномовства XVIII-XIX століть: М. Ломоносова, О. Мерзлякова, М. Сперанського, М. Кошанського, К. Зеленецького, яких повною мірою можна вважати спадкоємцями української риторичної школи.

На основі узагальнення головних праць цих риторів, можна виділити наступні елементи риторичної культури:

- культура мовлення (чітка вимова, володіння голосом, інтонаційна гнучкість, достатня гучність мовлення, логіка, розподіл фрази на періоди, оптимальний темпо-ритм);
- культура невербальної поведінки (зовнішній вигляд, лаконічність і доречність жестикуляції, погляд, міміка, постава);
- емоційна стабільність, витримка;
- зрозумілість і доступність мовлення;
- використання риторичних засобів захоплення і підтримки уваги аудиторії (оригінальний початок промови, випадок з життя, парадокс, неочікуване повідомлення, риторичне запитання, стислий відступ тощо);
- послідовність викладу матеріалу;
- глибокі знання з ораторського мистецтва та предмету обговорення, дотримання етичних та естетичних норм;
- яскрава індивідуальність оратора [3].

Не залишились осторонь цієї проблематики і письменники XIX століття. Так, М. Гоголь у праці «Про академічне красномовство» зазначає, що професор повинен у вищій мірі володіти увагою слухачів, а це досягається простотою і доступністю викладу, емоційністю, використанням порівнянь та інших риторичних засобів [3].

Кардинальні соціально-політичні трансформації початку XX ст. обумовили значні зміни в системі освіти нашої країни. Риторика була виключена зі складу навчальних дисциплін, що, безумовно, негативно вплинуло на рівень риторичної культури суспільства. Проте, ідеї щодо наявності в структурі професійної майстерності вчителя риторичного компонента отримали подальший розвиток у працях багатьох педагогів цієї доби: А. Макаренка («Про мій досвід», «Деякі висновки з мого педагогічного досвіду»), В. Сухомлинського («Рідне слово»), С. Русової («Перша читанка для дорослих, для вечірніх та недільних шкіл», «Дидактика», «Сучасні течії в новій педагогіці»), Г. Ващенка(«Виховний ідеал») та інших. Ці здобутки потребують окремого ретельного риторичного аналізу.

Таким чином, видатні вітчизняні ритори, педагоги, письменники, вчені, викладачі здійснювали спроби визначення

певного комплексу знань, умінь і навичок необхідних для ефективної публічної мовленнєвої діяльності. Ці пошуки, в основі яких, як правило, були праці античних авторів (Цицерона, Квінтіліана та інших) та власний ораторський досвід, не мали системного характеру. Проте здобутки ораторів минулого складають фундамент сучасного красномовства, у тому числі і риторичної культури педагога.

Представлені ідеї видатних ораторів потребують ґрунтовного вивчення, переосмислення в контексті нових вимог до діяльності викладача вищого навчального закладу («Закон України про вищу освіту»), збагачення сучасними здобутками в галузі красномовства та запровадження в освітній процес вищої школи, з метою підвищення його якості.

Список літератури:

1. Мацько Л. І. Риторика: навч. посіб. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. − К. : Вища школа, 2003. − 311 с.
2. Прокопович Феофан. Філософські твори: в 3-х т.: переклад з латинської / Ф. Прокопович; передмова: М. Д. Рогович ; [та ін.], АН Української РСР, Ін-т філософії. – Київ: Наукова думка, 1979. – Т. 1 : Про риторичне мистецтво; Різні сентенції . – 1979 . – 511 с.
3. Русская риторика: хрестоматия / [авт.-сост. Л. К. Граудина]. – М.: Просвещение: «Учеб. лит.», 1996. – 559 с.
4. Сагач Г. М. Риторика: навч. посібник для середн. і вищих навч. закладів / Г.М. Сагач. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 568 с.
5. Хрестоматія давньої української літератури / [упоряд. академік О.І. Білецький]. – Вид. третє доп. – К. : Вид-во Радянська школа», 1967. – 783 с.
6. Українська література XIV-XVI ст. Апокрифи. Агіографія. Паломн. твори. Історіограф. твори. Полем. твори. Переклад. повісті. Поет. твори / [авт. вступ. ст. і ред. тому В. Л. Микитась; упоряд. і приміт. В. П. Колосової та ін.]. – К.: Наук. Думка, 1988. – 600 с.

Дикань С.А., Смирнов В.А.
доценти кафедри організації й технології будівництва та охорони праці
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

Dikan S.A., Smirnov V.A.
Assistant Professor of Organization and Construction Technology and Health
Poltava National Technical University

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ БЕЗПЕЦІ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

PERSONALITY ORIENTED TECHNOLOGY TRAINING SECURITY LIFE

Нинішній етап розвитку системи освіти характеризується переосмисленням ролі і місця педагога у навчальному процесі, а також зміною мотивів, норм, цілей, форм, методів і засобів навчання [1]. Має місце переорієнтація навчання від авторитарного, в центрі якого знаходиться педагог як єдиний носій інформації (що характерно для індустріального суспільства з його класно-урочною системою навчання), до особистісно-орієнтованого, в центрі якого – особа, що навчається (характерно для інформаційного суспільства). Особистісно-орієнтовані технології навчання характеризуються антропоцентричністю, гуманістичною та психотерапевтичною спрямованістю і мають на меті різнобічний, вільний і творчий розвиток особи як суб'єкта діяльності. Паралельно відбувається зміна засобів навчання, спричинена розгортанням характерних для нової епохи потужних процесів переробки і трансляції інформаційних масивів.

Однак, як і раніше, в основі будь-якого навчання лежить процес сприймання, переробки і засвоєння підготовленої та наданої учню інформації. Відповідно й завдання педагога – так подати учню навчальний матеріал, щоб він його ефективно засвоїв.

«Безпека життєдіяльності» як навчальна дисципліна, що її вивчають студенти бакалаврату, має загальний недолік, котрий випливає зі специфіки цієї дисципліни. Розбудовуючись на гуманітарних (філософія, теологія, лінгвістика), природничих (фізика,

хімія, біологія, акустика, оптика), інженерних (опір матеріалів, інженерна справа, електрика) науках та науках про людину і суспільство (медицина, психологія, фізіологія), дисципліна БЖД містить різноманітну і різнорівневу інформацію, котра не дозволяє у традиційному дескриптивному вигляді системно викласти її у підручнику. Як наслідок – інформаційні блоки цих підручників часто не мають чіткої логічної структури, у них відсутні текстові засоби керування процесом сприймання та розуміння інформації. Матеріали підручників з БЖД здебільшого «монологічні», де автори намагаються вмістити в обмеженому обсязі якнайбільше відомостей із різних галузей знань, вразити ерудицією. Усе це робить їх надто складними, «сухими» і нецікавими. Таким чином, порушується головний принцип сучасної освіти – особистісно-орієнтований підхід до учня.

В основі сучасного університетського навчання лежить робота з текстом. Як відомо, текст – це певна, з функціонально-смислового погляду упорядкована, група речень або їх аналогів, котрі являють собою, завдяки семантичним і функціональним взаємовідношенням елементів, завершену смислову єдність. Проте особистісно-орієнтоване навчання вимагає зміни традиційного дескриптивного навчального тексту на перформативний текст [2]. Перформативний (у розумінні Дж. Остіна) навчальний текст – це текст, здатний чинити дію. Більше того, перформативність розглядається як самопрезентація автора тексту в комунікації, «самозацікавлена самопрезентація» (Ю.Хабермас) [3].

Перформативність тексту означає радикальні зміни не лише у формі тексту і комунікації, а й у самому стилі мислення особи, що навчається: змінюється позиція учня, який виступав «зовнішнім спостерігачем», працюючи з дескриптивним текстом. Учень розташовується тепер усередині сконструйованої педагогом ситуації, бере в ній участь вже самим фактом свого мислення про неї. Перформативний текст є результатом авторського усвідомлення ситуації, фактів тощо [4].

Вчитуючись у такий текст, учень мимоволі теж запускає в роботу механізм усвідомлення – а це як раз те, що потрібно для плідного навчання. Відбувається відкритість мислення, його діалогічність, уведення читача в ситуацію (об’єкт) пізнання, а також суспільний, загальнонауковий і культурний контексти викладеного. Перформативність тексту дозволяє його автору структурувати інформацію, робити її багатокомпонентною, одночасно зіставляючи різні сфери соціального досвіду – популяризацію та історію науки, предметні природниче, інженерне й гуманітарне знання, соціальні цінності, світоглядні орієнтації [2].

Як діяльнісна конструкція, зазначено у джерелі [3], перформативний текст не може оцінюватися за критеріями правильності, але тільки за своєю ефективністю. Текст може вважатися вдалим чи таким, що відбувся, якщо він зміг просунути читача в його діяльності (тобто навчанні). Отже, створюючи перформативний навчальний текст, слід обов'язково супроводжувати його тестами для контролю якості засвоєного матеріалу.

Таким чином, автори ставили своїм завданням на основі трансформації традиційного дескриптивного тексту відомих підручників створити і подати учням у певній дидактичній послідовності до опрацювання такі тематичні інформаційні блоки з дисципліни «Безпека життєдіяльності», які були би водночас багатокомпонентними, різнорівневими, науково-популярними, і окрім викладення предметних знань, формували б соціальні цінності і світоглядні орієнтації. Це дало б можливість підвищити ефективність навчання за рахунок свідомого осмислення інформації, внутрішнього діалогу читача, позитивного психологічного стану і підтримання високого рівня мотивації, тобто реалізувати відомі принципи особистісно-орієнтованого навчання.

З цією метою автори сформували текст навчального матеріалу у вигляді інформаційних навчальних блоків (ІНБ), кожний з яких має вигляд системного утворення, що складається із чотирьох типів навчальних блоків (підсистем): основний навчальний блок (ОНБ), додатковий навчальний блок (ДНБ), сигнальний навчальний блок (СНБ) і прикладний навчальний блок (ПНБ). При цьому ДНБ, СНБ і ПНБ вкладають в ОНБ за принципом «чотири в одному». Таким чином, ДНБ, СНБ і ПНБ являють собою підсистеми ОНБ, а всі чотири блоки утворюють єдину систему – інформаційний навчальний блок (ІНБ).

Основний навчальний блок (ОНБ) формують із окремих тверджень перформативного тексту, які послідовно нумерують і розташовують в тексті відповідно до логічного порядку їх викладення. Додатковий навчальний блок (ДНБ) складають із дидактичних матеріалів світоглядного та науково-популярного характеру, які розширюють, доповнюють, популяризують, впливають на емоційно-чуттєву сферу учня, розгальмовуючи тим самим механізм сприйняття інформації. При цьому ДНБ викладають дескриптивним текстом і виділяють його серед перформативного тексту ОНБ рамочкою або іншою позначкою і позначають дидактичними термінолексемами «Довідка», «Non multa, sed multum» тощо. Сигнальний навчальний блок (СНБ) складають із тверджень перформативного тексту, які містять особливо важливу інформацію для особи, котра навчається, на яку варто звернути особливу увагу або запам'ятати. При цьому СНБ

виділяють серед перформативного тексту ОНБ дидактичними позначеннями типу «Зверніть увагу!» або «Запам'ятайте!». Прикладний навчальний блок (ПНБ) подають як приклад розв'язання конкретної задачі або життєвої ситуації і відділяють від тверджень перформативного тексту ОНБ заголовком «Приклад» або «Задача».

Кількість блоків ДНБ, СНБ, ПНБ в межах ОНБ, їхні розміри і послідовність їх чергування можуть бути різними, і визначаються логікою викладення навчального матеріалу і дидактичною доцільністю.

Навчальну інформацію у вигляді інформаційних навчальних блоків з дисципліни БЖД можна подавати за допомогою будь-яких демонстраційних засобів: на екранах моніторів, настінних екранах, плакатах, листів-карток, а також за допомогою віддрукованих підручників.

В Полтавському національному технічному університеті упродовж останніх 8-ми років самостійне вивчення студентами безпеки життєдіяльності здійснюється за навчальними посібниками із логічно викладеними інформаційними навчальними блоками (ІНБ), котрі мають вигляд багаторівневого, розгалуженого гіпертексту, структурні одиниці якого пов'язані між собою єдиним тематичним і винахідницьким задумом – підвищенням ефективності навчання за рахунок особистісно-орієнтованого підходу. Із п'яти таких начальних посібників три посібника [5,6,7] одержали гриф МОН України.

Список літератури:

1. Новиков А. М. Постиндустриальное образование: публицистическая полемическая монография / А. М. Новиков. — М. : Издательство «Эгвес», 2008. — 136 с.
2. Смирнов В. А. Засоби новітньої педагогіки: перформативний текст / В. А. Смирнов // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред. : М. Т. Мартинюк]. — Умань : ПП Жовтий, 2011. — Ч. 2. — С. 303—311. Електронний доступ: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2011/2011_2_39.pdf
3. Семен Зайчик. Условия возможности понимания. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://shh.neolain.lv/seminar25/alm%2013.zaisik.htm
4. Мелихов Г. В. Философствование как упражнение в осознавании: «перормативный текст». / Г. В. Мелихов // Вестник. — 2011. — № 3.

5. Смирнов В.А. Безпека життєдіяльності [Текст]: навч. посібник / В.А. Смирнов, С.А. Дикань. — К. : Кафедра. 2012. — 304 с.
6. Смирнов В.А. Цивільний захист [Навч. посібник]. / В.А. Смирнов, С.А. Дикань. — К. : Кафедра, 2013 . — 300 с.
7. Смирнов В.А., Дикань С.А. Безпека життєдіяльності. Університетський курс [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. нав. закл. / В.А. Смирнов, С.А. Дикань. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2014. — 349 с.

Куторжевська О.А.
аспірант кафедри соціальної і корекційної педагогіки
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна

Kutorzhevskaya O.
postgraduate student of the Department of social and special pedagogy
Poltava national pedagogical University named after V. G. Korolenko
Poltava, Ukraine

ВИРОБНИЧА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ – ЧИННИК ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

PRODUCTION OF SOCIO-PEDAGOGICAL PRACTICE STUDENTS – THE FACTOR OF READINESS OF FUTURE TEACHERS TO INNOVATIVE ACTIVITY

Інноваційна педагогічна діяльність, – стверджують сучасні вчені К. Крутій, О. Фунтікова, – процес, що своїм характером, а також результатом свідчить про здатність суб'єктів освітньої діяльності до генерації ідей, їхнього втілення, аналізу моніторингових даних та продукування нової педагогічної ідеї, оприлюднення результатів, а також забезпечення умов для реалізації нових ідей у систему освіти [2, с. 78].

У контексті соціально-педагогічної теорії інновація характеризується як нововведення в соціально-педагогічну діяльність (мета, зміст, принципи, структура, форми, методи, засоби, технології), основою яких, – стверджує І. Звєрєва, – є нова соціально-педагогічна

ідея, шляхами реалізації – експериментальна діяльність, носіями – творчі фахівці соціально-педагогічної сфери [4, с. 179].

Уведення професій “соціальний педагог” і “соціальний працівник” і підготовка фахівців у цій галузі відкрили принципово нові підходи у вітчизняній соціальній науці і практиці, – зазначає С. Харченко. Замість імперативності, що вимагає бездоганного й безапеляційного дотримування етичних норм і принципів, повинна бути усвідомлена необхідність розуміння людини, її проблем, прийняття цих проблем і надання адекватної допомоги й підтримки в їх подоланні [5].

Однією з важливих якостей соціального педагога, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності. Успішність інноваційної діяльності передбачає, що соціальний педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти. Інноваційна стратегія розвитку сучасного освітньо-виховного процесу, – зауважує І. Бех, – зумовила створення технологій для забезпечення його якості [1, с. 9].

Стосовно до педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання та виховання, організацію спільної діяльності педагога та учня.

Відомо, про інновації в освітній системі заговорили з 80-х років XX століття. Терміни "інновації в освіті" і "педагогічні інновації", що вживаються як синоніми, були науково обгрунтовані та введені в категоріальний апарат педагогіки. Педагогічна інновація, – за словами І. Дичківської – сукупність нових професійно-педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання й навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти; цілісна, теоретична, технологічна й методична концепція оновлення педагогічної діяльності, що забезпечує її вихід на якісно новий рівень; процес освоєннля нового (засобу, методики, технології, програми тощо) [2, с.343-344], це нововведення в педагогічну діяльність, це зміни у змісті та технології навчання і виховання, що мають на меті підвищення їх ефективності.

Згідно з навчальним планом підготовки бакалавра з галузі знань 0101 “Педагогічна освіта” за напрямом 6.010106 “Соціальна педагогіка” студенти вивчають серед нормативних навчальних дисциплін дисципліни гуманітарного та соціально-економічного циклу, дисципліни природничо-наукової (фундаментальної) підготовки та дисципліни професійної і практичної підготовки. Здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” за напрямом 7.01010601 “Соціальна педагогіка” передбачає засвоєння студентами нормативних навчальних дисциплін гуманітарного та соціально-

економічного циклу, дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки та дисциплін професійної та практичної підготовки. Окрім теоретичної підготовки, студенти педагогічного університету, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень “бакалавр” (кваліфікація: соціальний педагог), охоплені такими видами практик: “Навчальна соціально-педагогічна”, “Навчальна волонтерська”, “Навчальна виховна”, “Навчальна технологічна”, “Виробнича літня педагогічна”, “Виробнича соціально-педагогічна”. Майбутні фахівці спеціальності 7.01010601 “Соціальна педагогіка” проходять “Виробничу соціально-педагогічну практику”.

Мета виробничої соціально-педагогічної практики передбачає: розвиток професійних взаємин із клієнтами у процесі надання їм допомоги; зіставлення рівня власних домагань з реальним рівнем професійної грамотності, поглиблення усвідомлення професійної значущості теоретичних знань, вітчизняного і зарубіжного досвіду, можливостей їх застосування на практиці, готовність до інноваційної діяльності, формування професійних навичок збору, аналізу та інтерпретації первинної соціологічної інформації, теоретико-методологічного обґрунтування обраної наукової теми, форм і методів роботи з соціальною інформацією; формувати адекватного ставлення до вимог професії.

Завдання виробничої соціально-педагогічної практики: демонстрація вміння оцінювати потреби і можливості клієнтів і на цій основі приймати рішення з надання допомоги, застосування вмінь допомагати різним категоріям користувачів соціальних послуг з використанням індивідуальної, групової та общинної форм роботи, надання необхідної інформації, спонукання до розв’язання проблеми своїми силами, урахування формальної і неформальної мережі допомоги і підтримки, наявних ресурсів, причому не тільки матеріальних, формувати готовність до інноваційної діяльності, відпрацювання вміння ефективно взаємодіяти з різними організаціями, у т.ч. недержавними.

Базами практики можуть бути: обласний та районні центри соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді; обласні громадські фонди та благодійні організації, міські та районні кримінально-виконавчі інспекції управління Державного департаменту України з питань виконання покарань.

Майбутні соціальні педагоги після проходження даної практики вказують на її важливість, а також на високий її інноваційний потенціал. Так, у звітах про проходження навчальної технологічної практики читаємо: «Професія соціального педагога цікава, вона вимагає колосального терпіння, постійного професійного вдосконалення, застосування в роботі інноваційних технологій»,

«Сучасний світ – світ змін і нововведень», «… маємо новий пласт роботи – використання інформаційних технологій, я відповідаю за оновлення сайту нашого закладу», «У районному територіальному центрі соціального обслуговування (надання соцільних послуг) я зустрівся з таким напрямом роботи, як упровадження методик передового педагогічного досвіду», «виробнича соціально-педагогічної практика дала мені можливість професійно самовиразитися, а також познайомитися з педагогічними новинками», «… я мала змогу познайомитися з передовим педагогічним досвідом, а також застосовувати інтерактивні методи навчання такі як: *спільний проект, коло ідей, мікрофон, вирішення проблем, дерево знань*», «у загальноосвітньому закладі, де я проходила практику, були діти сімей біженців із Донецької та Луганської областей, у роботі з якими варто приділяти особливу увагу», «під час практики у загальноосвітньому закладі мені доводилося допомагати школярам у випуску електронної шкільної газети», «я ознайомилася з передовим педагогічним досвідом соціальних педагогів району», « у центрі соціальних служб проводили реабілітаційні заходи, застосовуючи методи пісочної терапії», «надавала допомогу волонтерському загону *Поклик*», «я зрозумів, що можу використовувати новітні технології соціально-педагогічної діяльності», «я навчився розробляти та проводити різноманітні заходи з використанням інноваційних педагогічних технологій», «готуючись до практики, я мала змогу, використовуючи Інтернет, знайомитися з інноваційними методиками, педагогічними новинками».

Таким чином, у процесі виробничої соціально-педагогічної практики в студентів – майбутніх соціальних педагогів, – формується позитивна мотивація до діяльності, закладаються підвалини професіоналізму, генерується бажання до інноваційної діяльності.

Список літератури:

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посіб. / І. Д. Бех. – К. : Академвидав, 2012. – 256 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К.Л. Крутій, О.О. Фунтікова. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010. – 324 с.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери: [2-ге вид.; за заг. ред. проф.
5. І.Д. Звєрєвої]. Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. – 536 с.

6. Харченко С.Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика: монографія / С.Я. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 320 с.

Reshetnyk O. A.
Master of Arts (Psychology)
Kyiv National Linguistic University
Kyiv, Ukraine

Решетник О.А.
магістр психології
Київський національний лінгвістичний університет
м. Київ, Україна

MORALITY OR MUTUAL AID?

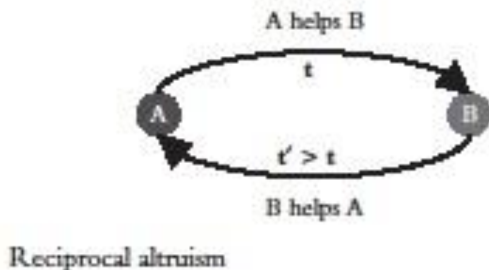
МОРАЛЬНІСТЬ ЧИ ВЗАЄМОДОПОМОГА?

The study of such problems as moral foundations of life, ethical notions and their importance in the process of regulation of both public relations and organization of personal life is relevant and necessary on the current stage of society development. The substantial reason for it is that any active form of human activity requires moral evaluation criteria; absence of such criteria or their invalidity may lead to devaluation of any social relations and human creative activity and degradation or even degeneration of mentally and ethically mature personality. Despite the frequent appearance of these questions in psychological and philosophical discourses, the researchers have generally not been clear about what moral conduct derives from. In this abstract we are going to focus on the problems of morality, considered as a set of adaptive reactions to the social environment, the evolution of morality (psychological and natural science approaches), and highlight the problem of popularization of such approaches.

To begin with, morality is the differentiation of intentions, decisions, and actions between those that are distinguished as proper and those that are improper. In other words, it is the orientation on the highest good [2, p.14].

An essential idea of adaptation to social life, underlying morality emergence, was expressed by Russian historian P. Kropotkin (1842-1921), the representative of evolutionary, naturalistic ethics. He viewed the idea of a transcendent origin of virtue with skepticism and explained the origin of morality through natural processes and regularities. The researcher argued

that the very concepts of 'virtue' and 'vice' were naturally determined. He claimed that the person is endowed with natural moral force - the need to organize his/her life on the principles of mutual aid. The scientist identified two basic human needs: the need to combat and the need for mutual compassion and support. Analyzing Darwin's evolutionary theory Kropotkin conjectured that next to the struggle for survival among species, we may observe another category of facts, which determine the evolutionary development. They are the tendency to mutual aid within the species, mutual support for conservation and progressive development of a particular species. Kropotkin claimed that such typically human traits as sense of justice, equity and self-sacrifice developed on this basis [1, p.181]. Thus, the researcher introduced the concept of 'mutual aid' and assumed that the human moral conscience originates from nature, namely from the tendency to mutual support for species conservation.

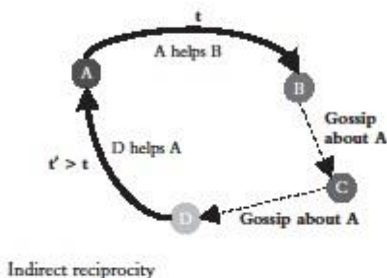

Reciprocal altruism

A lot of researchers also turned toward evolutionary theory to provide a scientific approach to morality development. For instance, rather individualistic and utilitarian ideas concerning the evolution of morality were expressed by evolutionary biologists R. Trivers, R. Alexander, M. A. Nowak and K. Sigmund. They established that individuals tend to help those who help them (notion of direct reciprocity/reciprocal altruism (DR) by Trivers, 1971), or those who help others (notion of indirect reciprocity (IR) by Alexander, 1987; Nowak & Sigmund, 1998). Trivers R. for instance conjectured that there is a specific gene for an altruistic trait.

The particular trait must be favored by natural selection if it benefits discriminatively recipients who are likely to reciprocate in the future [4, p.24]. Reciprocity thus was considered as a strong determining factor of human behavior. The researchers claimed that both reciprocal altruism and indirect reciprocity were important as a potential explanation for why people might develop cooperative reputations and might explain the evolution of morality in humans in general [4, p.176].

Other leading philosophers, psychologists and biologists, such as Irons (1991), Fiske (1991), Wright (1994), Cronk (1994), Dennett (1995), Kitcher (1998, 2006), Wilson (2002), Fessler & Haley, (2003), Levy (2004), Allen & Bekoff (2005), Krebs (2005), Joyce (2006), Hauser (2006) et.al. also concured on the provocative claim that morality is an evolved part of human nature.

Indirect reciprocity

Despite the fact, that the majority of studies, mentioned in the abstract refer to the research areas of evolutionary biologists, social anthropologists, philosophers and only few of them fall within the scope of psychological researches, we still claim that the mentioned notions, such as 'mutual aid', 'reciprocal altruism', 'indirect reciprocity', 'cooperative reputations' etc. might be applicable to psychological researches of morality and moral foundations of life. We yet argue that the mechanisms which underlie the RD, IR or principles of mutual aid are not to be claimed as the only or paramount mechanisms in determining the human moral development. Human morality is much more complex. Being able to make assumptions concerning the origin of such traits as fairness, altruism, equity and justice we still lack the basis to explain the phenomena of morality and spirituality, their distinction, self-sacrifice, human creative activity et.al.

Moreover, we must admit that the ideas of "helping others in order to be helped" (based on reciprocity phenomenon) are increasingly spread to a wide audience by the so-called popularizers of science. As a result, in addition to purely scientific purposes (to investigate the origins of human morality, to prove or disprove the existence of rudiments of the moral sense in animal species), the described approaches to understanding of the origin of morality are beginning to acquire a commercial nature. Thus the necessity of a search for moral compasses, as fundamental factors of self-identification and personal growth, instead of a search for profitable models of social communication, reveals the scope for further investigations and makes the researchers think over the problems of morality and its' origin.

Literature:

1. Кропоткин П.А. Этика. Происхождение и развитие нравственности. / Петр Алексеевич Кропоткин – М.: Политиздат, 1991. – 496 с.

2. Попов Л.М. Добро и зло в этической психологи личности. / Л.М. Попов, О.Ю. Голубева, П.Н. Устин – М.: Изд-во «Институт психологи РАН», 2008. – 240 с.
3. Doris J.M. The Moral Psychology Handbook. / John M. Doris and The Moral Psychology Research Group – Oxford University Press, 2010 – p. 485
4. Lapsley, D.K. Moral Psychology / D.K. Lapsley – Westview Press, 1996 – p. 289
5. Roberts G. Evolution of direct and indirect reciprocity / Gilbert Roberts – The Royal Society, 2008 – pp. 173-179

Сухенко Я. В.
кандидат психологічних наук,
завідувач кафедри педагогічної майстерності
Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського,
м. Полтава, Україна

Sukhenko Y. V.
Ph.D., associate professor of the department of pedagogical skills
of the Poltava regional institute of postgraduate pedagogical education
by the name of M.V. Ostrogradsky,
Poltava, Ukraine

АКТУАЛЬНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

ACTUAL VECTORS OF DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL STAFF IN THE POSTGRADUATE EDUCATION

Однією з ключових характеристик сучасної післядипломної педагогічної освіти (далі – ППО) є невизначеність. Вона має місце у нормативно-правовій площині, у змістовому, методичному та організаційному аспектах. Тому й питань, пов’язаних з розвитком педагогічних кадрів у системі ППО, наразі багато. Досвід викладацької діяльності у системі ППО дає підстави говорити про існування таких тенденцій у поведінці та ставленні слухачів курсів підвищення

кваліфікації як незначна суб'єктність, споглядальна позиція, суперечність між зовнішньою демонстративною готовністю до сприйняття нового й внутрішнім прагненням до збереження звичного в навчанні та професійній діяльності, недостатній рівень внутрішньої мотивації до навчання, професійного розвитку та саморозвитку.

Очевидно, що в умовах нестабільності та трансформацій розвиток педагогічних кадрів нерозривно пов'язаний з фокусуванням уваги на соціально-психологічних детермінантах. Серед них виділяємо розвиток психологічної компетентності та педагогічної майстерності, що розглядається як інтегральна характеристика професійної компетентності, гуманістичної спрямованості, педагогічних здібностей та володіння педагогічною технікою.

Перспективи вирішення проблеми розвитку педагогічних кадрів у ППО пов'язуємо з готовністю та здатністю системи ППО супроводжувати індивідуальні навчальні траєкторії дорослого учня. Оскільки цілісна система супроводу охоплює етапи курсового та міжкурсового підвищення кваліфікації фахівця, то наявність широкого діапазону організаційних форм і методів навчальної взаємодії на відповідних етапах відкриває можливості для проектування та реалізації таких індивідуальних освітніх траєкторій, що забезпечують розвиток педагога з урахуванням як його особистих потреб, так і запитів держави, суспільства.

Пріоритетними формами підвищення кваліфікації педагога у міжкурсовий період, що забезпечують його особистісний та фаховий розвиток, є участь у експериментально-дослідницькій та проектній діяльності.

Результати фокус-групи директорів шкіл, проведеної у ПОІППО ім. М.В.Остроградського, дозволяють визначити ставлення освітян до експериментальної діяльності. З одного боку, вони усвідомлюють її значущість а з іншого, виявляють пасивність щодо її ініціації, запровадження та реалізації. До проблем, пов'язаних з експериментальною діяльністю, передусім, відносять: недостатню матеріальну базу для здійснення експерименту, фінансові, бюрократичні перешкоди; формалізм у здійсненні експерименту; залучення до його реалізації незначної кількості працівників школи; відволікання педагогів від основних процесів у школі, зокрема, навчального.

При цьому важливі та корисні наслідки експериментально-дослідницької діяльності директори вбачають у запровадженні та поширенні інноваційної діяльності у навчальному закладі, вивченні й знаходженні певних шляхів його розвитку; у підвищенні професійного рівня педагогів у міжатестаційний період, стимулюванні педагогічних працівників до пошуку та використання інноваційних технологій,

урізноманітнення форм і методів роботи; у розвитку творчих здібностей учнів і вчителів; у підвищенні рівня знань, зацікавленості дітей у навчанні; у створенні позитивного іміджу навчального закладу; у здатності мобілізувати усіх учасників навчально-виховного процесу на вирішення основних завдань; у створенні гарного мікроклімату, здоров'язбережувального освітнього простору та у згуртуванні колективу; у можливості залучити додаткові матеріальні ресурси.

Проектна діяльність може розглядатися як певна підготовка або «репетиція» експериментальної діяльності. Формальні вимоги до її здійснення є простішими й тому вона є більш поширеною у навчальних закладах. Але при цьому директори наголошують, що одночасно здійснювати освітній процес традиційними методами та проектну діяльність дуже важко. Впровадження інновацій потребує відмови від чогось «старого», оскільки забирає багато часу, відволікає від виконання прямих посадових обов'язків, від основної навчально-виховної роботи та потребує часу на залучення додаткових коштів. При цьому адміністрація часто стикається з небажання педагогів брати участь у проекті. Така діяльність часто супроводжується «набиттям шишок», які негативно впливають на навчально-виховний процес. Не завжди після завершення проекту є можливість застосувати набуті знання, що обумовлено недосконалістю освітнього процесу. Якщо ж не виграно конкурс проектів у педагогічному колективі може мати місце й певне розчарування.

На думку оптимістично налаштованої та переважної більшості опитаних проектна діяльність у школі демонструє відданість вдосконаленню навчально-виховного простору, дозволяє навчальному закладу бути сучасним та конкурентоспроможним; забезпечує планомірний розвиток школи; позитивно впливає на імідж навчального закладу, підвищує його рейтинг і рейтинг району (міста), дозволяє йти «в ногу з часом»; дисциплінує та стимулює педагогів, спрямовує їх на досягнення нових результатів; сприяє згуртуванню колективу, включенню учнів, батьків, громадськості у спільну справу; є ключовим моментом пожвавлення спільної роботи та формує у них зацікавленість у кінцевому результаті; стимулює педагогів та учнів до творчої діяльності; дає можливість скористатися позитивним досвідом колег; сприяє залученню додаткових джерел фінансування, зміцнює матеріально-технічну базу школи.

Наявність пропозицій з боку системи ППО щодо можливостей участі педагогічних працівників Полтавської області у проектній та експериментально-дослідницькій діяльності та можливість вибору ними тих варіантів, що найбільшою мірою відповідають їх індивідуальним освітнім траєкторіям сприяє: розвитку особистісного потенціалу, педагогічної майстерності, професійної та самоосвітньої

компетентностей; встановленню та поглибленню взаємозв‘язків між науковими дослідженнями та освітніми практиками; підвищенню якості освітньої діяльності у міжкурсовий період; покращенню навчально-методичного забезпечення педагогічних працівників; поширенню практики використання активних й інтерактивних форм, методів і технологій навчання, передового досвіду організації навчального процесу; підвищенню ефективності діяльності районних (міських) методичних служб, закладів освіти та їхнього суспільного авторитету; привертанню уваги широких кіл громадськості, ЗМІ, державних органів до проблем освітньої галузі.

Підтвердженням ефективності проектної та експериментально-дослідницької діяльності на регіональному рівні є досвід запровадження протягом 2014-2015 р.р. кафедрою педагогічної майстерності різнопланових проектів та дослідно-експериментальної діяльності, актуальність яких підтверджується заявками міських і районних методичних кабінетів щодо участі у них. Суб’єктність працівників районних (міських) методичних служб, керівників, педагогів і вихователів закладів освіти виявляється у тому, що вони, виходячи зі стратегічних цілей, актуальних завдань професійної діяльності, визначають тематику тренінгів, актуальний зміст навчання, що відповідає їх індивідуальним освітнім траєкторіям та повідомляють про це організаторам проектів. Відповідно до отриманих заявок, науковий потенціал викладачів кафедри спрямовується на розроблення навчального контенту та проведення навчання у міжатестаційний період. Окрім того, існує варіативність і у плані формування груп педагогічних працівників для участі у проектній діяльності. Як показала практика, найбільш поширеними стали такі підходи: по одному представнику від усіх навчальних закладів району/міста; участь усіх педагогічних працівників одного навчального закладу, на базі якого проходить захід; одна особа проходить усі можливі тренінги; одна особа бере участь тільки в одній темі, внаслідок чого відбувається більше охоплення педагогічних працівників району (міста). Реалістичність проектної та науково-дослідницької роботи зумовлюється організаційними та кадровими ресурсами, спрямованими на досягнення означених цілей. Їх цілісність – відповідністю мети, завдань, плану заходів і очікуваних результатів. Контрольованість – забезпечується відповідною системою відстеження проміжних і кінцевих результатів. Кожен проект та експеримент передбачає визначення загальної тривалості та термінів реалізації окремих етапів.

Список літератури:

1. Карпенко М. М. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка : Електронний ресурс – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/articles/252/ .
2. Экологичная помощь личности в переходный период: экофасилитация [Текст] : Монография / Лушин П. В. – Киев, 2013. – 296 с. – (Серия «Живая книга» ; Т. 2).
3. Сухенко Я. В. Психологічна компетентність педагога як складова педагогічної майстерності / Сухенко Я. В. // Педагогічна майстерність: виклики XXI століття [Текст] : портфоліо кафедри педагогічної майстерності / [упоряд. : В. В. Зелюк, Н. І. Білик, Т. А. Устименко] ; Полтав. обл. ін-т. післядиплом. пед. освіти ім. М. В. Остроградського. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2013. – С. 299–318.

Тирон О. М.
аспірант кафедри психології
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»,
старший викладач Київської державної академії водного транспорту
ім. Петра Конашевича-Сагайдачного

Tyron O. M.
PHD student of Psychological department of
Open International University of Human Development "Ukraine",
Lecturer of Kyiv State Maritime Academy

УДОСКОНАЛЕННЯ МОРСЬКОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ПДНВ (ПІДГОТОВКИ, ДИПЛОМУВАННЯ ТА НЕСЕННЯ ВАХТИ)

IMPROVEMENT OF MARITIME EDUCATION IN THE CONTEXT OF STCW (STANDARDS OF TRAINING, CERTIFICATION AND WATCH-KEEPING)

В умовах інтеграції України до європейського та світового освітніх просторів швидко оновлюється зміст освіти у всіх вітчизняних ВНЗ, у тому числі орієнованих на підготовку кадрів для річкового та морського флоту. Це виявляється, передусім, в орієнтації навчальних планів та програм на набуття студентами ключових іншомовних комунікативних компетенцій та запровадженні у вищій школі нових освітніх стандартів, що в цілому забезпечить підвищення якості іншомовної професійної підготовки [2]. Все це потребує розробки та

впровадження інноваційних форм, методів і технологій, формування у майбутніх моряків особистісних та професійних якостей, розвиток комунікативної компетенції, зокрема іншомовної комунікативної компетентності.

Прогресивні освітяни та представники судноплавних компаній наголошують на актуальності цієї проблеми в контексті гарантування безпеки судноплавства [1]. Саме недостатня теоретична база щодо психолого-педагогічних аспектів формування повсякденного іншомовного спілкування майбутніх моряків та існуюча практична нагальність вирішення даного питання зумовили вибір **теми** статті «Удосконалення морської освіти в контексті ПДНВ і виділення **проблеми** – це невідповідність між заявленою потребою міжнародної морської індустрії в компетентних спеціалістах і реальним станом виконання соціального замовлення щодо формування іншомовної компетентності студентів ВНЗ морського спрямування.

Практичною метою створеного психологічного супроводу було формування навичок та умінь, які ми визначили необхідними для забезпечення бажаного рівня сформованості всіх компонентів іншомовної компетентності майбутніх моряків. Ми запропонували психологічні вправи, що формували як навички іншомовного спілкування, так і навчали вирішувати психологічні проблеми успішного спілкування взагалі з урахуванням специфіки життєдіяльності моряка. Головне завдання запропонованих технік – дати студентам інструмент подолання утруднень спілкування.

Аналіз теоретичного матеріалу з питань особливостей формування іншомовної компетентності та результати нашої пошуково-дослідницької роботи зі студентами Київської державної академії водного транспорт факультету «Судноводіння» дозволили нам змоделювати власну схему шляхів формування іншомовної компетентності майбутніх моряків (див. рис.1).

Таким чином, можливі два шляхи опанування «морською англійською мовою» у процесі навчання англійській мові у ВНЗ морського спрямування.

Перший шлях – традиційний, де згідно з програмою навчають лінгвістичному компоненту професійного спрямування. Після третього року навчання, при успішному проходженні тестування та співбесіди у крюїнговій компанії, студент приступає до плавальної практики в міжнародному екіпажі.

Процес проходження плавальної практики виявляє потреби у специфічних навичках та вміннях в межах іншомовної компетентності, вона набуває нового змісту, де мають враховуватися такі компоненти іншомовної компетентності, як: міжкультурний, психолінгвістичний, стратегічний, соціально-моральний та інші.

студент

Фундамент іншомовної компетентності – знання базової англійської мови, мовленнєві вміння, початковий рівень В1.

Аудиторні заняття

Професійний компонент

- активне вивчення термінології;
- вивчення професійно-орієнтованих тем;
- розвиток мовлення на професійні теми.

Міжнародний екіпаж

Повертаючись до навчання, студент констатує невідповідність своєї іншомовної підготовки вимогам та потребам, що виникали в процесі проходження плавальної практики.

З метою надолуження цієї невідповідності ми запропонували ввести в навчальний процес психологічний супровід формування іншомовної компетентності майбутніх моряків.

Психологічний супровід формування іншомовної компетентності майбутніх моряків – це комплексе поняття, що складається з теоретичних основ іншомовного спілкування моряка, психотехнічних вправ та ігор для подолання утруднень іншомовного спілкування та їх імплементація в процес навчання «морської англійської мови» з рекомендаціями до їх використання,

лінгвокраїнознавчого матеріалу для самостійного та аудиторного опанування студентами.

Потреби практичної діяльності на судні висувають вимоги до вмінь:

Очікуваний рівень володіння мовленнєвими вміннями B2.

Рис. 1. Процес формування іншомовної компетентності майбутнього моряка

Другий шлях – психологічний, де психологічний супровід інтегрують у аудиторні заняття з «морської англійської мови» (див. рис. 1).

Таким чином, психологічний супровід до студента може пройти довгий шлях від аудиторних занять через утруднення реалізації іншомовної компетентності в процесі проходження плавальної практики чи при організації навчання іноземній мові з урахуванням психологічного аспекту, саме з аудиторних занять інтегрованим у професійний компонент до проходження практики на судні.

Практичне значення психотехнологій полягає в тому, що виявлені психологічні ідеї використання психотехнічних вправ на заняттях з іноземної мови, створені на основі винайдених чинників формування іншомовної компетентності моряка, можуть бути використані в розбудові змісту й форм організації навчально-виховного процесу на сучасному етапі викладання дисципліни «Англійська мова професійного спрямування» для закладів, що здійснюють підготовку професійних кадрів для річкового та морського флоту, для проведення мовних тренінгів, факультативних та індивідуальних занять з майбутніми моряками.

Запропоновані психотехніки можуть використовуватися майбутніми моряками під час проходження плавальної практики для покращення загального психологічного стану, забезпечення успішного повсякденного спілкування та виконання ними професійних обов'язків.

Список літератури:

1. Березюк О. Розвивальний аспект формування професійної компетентності майбутніх судноводіїв / О. Березюк, В. Кара, В. Савченко. – Вища школа, 2010. – №1. – С. 53–59.

2. ПДНВ руководство для моряков с учетом Манильских поправок 2010 года Международная федерация транспортник. – Borough Road, London SE1 1DR, UK. – 86 с. Режим доступу: www.itfseafarers.org, www.itfglobal.org.

Шерман М. І.
професор кафедри інформатики,
програмної інженерії та економічної кібернетики,
Херсонський державний університет,
м. Херсон, Україна

Степаненко Н.В.
доцент кафедри вищої математики та економічної кібернетики,
Херсонський державний аграрний університет,
м. Херсон, Україна

Sherman M. I.
professor of department of informatics,
program engineering and economic cybernetics
Kherson state university

Stepanenco N.V.
associate professor of department of higher mathematics
and economic cybernetics, Kherson state agrarian university

ВИЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІЇВ

DETERMINATION OF STRUCTURE OF INFORMATIVE CULTURE OF FUTURE NAVIGATORS

Професійна підготовка майбутніх судноводіїв є невід'ємною складовою інженерної освіти, якій притаманна певна специфіка, частково висвітлена у низці публікацій у вітчизняних фахових виданнях [1-7].

Отже, маючи на меті визначення складових інформаційної культури майбутніх судноводіїв, вважаємо доцільним модифікувати наведену у працях [1; 4] дефініцію інформаційної культури відповідно до специфічних умов професійної підготовки та майбутньої професійної діяльності судноводіїв, і надалі вважатимемо [1; 6; 7], що інформаційна культура майбутніх судноводіїв (ІКМС) є інтегративним

особистісним утворенням, чинником і показником якості професійної підготовки майбутніх судноводіїв, її невід'ємним елементом, що утворює цілісну систему на основі стійкої мотивації, особистісних переконань, набутих знань, напрацьованих умінь і навичок, сформульованих уявлень щодо інформаційних потреб, здійснення професійної інформаційної діяльності та особистісної адаптації майбутнього судноводія в умовах глобального інформаційного суспільства.

Орієнтуючись на концептуальні засади культурологічного підходу, зауважимо, що складовими інформаційної культури є інформаційна поведінка особистості, інформаційний світогляд та інформаційна діяльність. Сучасні дослідження орієнтують нас на те, що найбільш загальними дефініціями цих складових є наступні:

– Інформаційна поведінка особистості є цілісною системою взаємопов'язаних реакцій особистості на контакт з інформаційним середовищем. Адекватність цієї поведінки визначається розумінням особистості щодо місця інформації у структурі життєвих цінностей, усвідомленню самоцінності інформованості як результату дій людини по створенню, засвоєнню, використанню інформації.

– Інформаційний світогляд – це світогляд громадянина інформаційного суспільства, що самостійно формується особистістю на основі аналізу інформаційних джерел, дає людині орієнтири щодо визначення власної позиції при зміні ситуації, дозволяє творчо і впевнено підходити до вирішення різнотипних професійних та особистісних проблем.

– Інформаційна діяльність характеризується цілеспрямованістю, припускає послідовне й паралельне здійснення інформаційних процесів і операцій для досягнення необхідного результату з використанням різноманітних джерел інформації, засобів та методик її опрацювання, використання та прийняття на її основи рішень.

Враховуючи позицію В.М. Онищука [3, с.69] щодо основних блоків професіограми моряка, порівнюючи наведену точку зору з баченням проблеми формування інформаційної культури провідними зарубіжними та вітчизняними дослідниками, що ґрунтувалися на засадах інформаційного підходу, ми маємо можливість визначити ІКМС як систему, що складається з особистісно-мотиваційного, когнітивного, процесуально-операційного та результативно-оцінного компонентів, об'єднаних єдиною метою функціонування - забезпечення постійної, цілеспрямованої, високоефективної самостійної діяльності щодо задоволення особистісних і професійних інформаційних потреб та досягнення гармонії з інформаційним суспільством.

Використання інформаційного підходу забезпечує можливість діагностування рівнів сформованості ІКМС на основі визначених критеріїв рівнів її сформованості, показників та їх вимірників. З позицій тільки культурологічного підходу таке діагностування видається достатньо проблематичним. Наведемо стислу характеристику складових ІКМС.

Особистісно-мотиваційний компонент забезпечує формування сталого достатньо високого рівня мотивації, свідомого ставлення та інтересу, зацікавленості до майбутньої професії, що полягають у прагненні до постійної актуалізації знань у сфері професійної діяльності, занять особистісною та професійною інформаційною діяльністю, опрацюванні різнотипних джерел інформації, створенні власних інформаційних ресурсів, готовності здійснювати інформаційну взаємодію між членами поліетнічного, мультикультурного та багатоконфесіонального екіпажу, представниками судноплавних компаній, портових, навігаційних, митних та прикордонних служб, уміння презентувати власні інформаційні ресурси, вміння коректно вести дискусію [5-7].

Таким чином, особистісно-мотиваційний компонент ІКМС є ланкою, через яку інформаційна культура інтегрується в єдине ціле з професійною культурою майбутнього судноводія як її невід’ємна складова в умовах розвитку глобального інформаційного суспільства, а отже, не може формуватися поза процесом професійної підготовки курсантів морського ВНЗ [1; 6; 7].

Когнітивний компонент забезпечує системність, послідовність і наступність у вивченні комп’ютерних дисциплін та інтеграцію їх з дисциплінами інших циклів відповідно до завдань професійної підготовки [7, с. 201].

Сутність результативно-оцінного компоненту полягає у самооцінці особою своєї професійної підготовки та відповідності її нормативно встановленим та оптимальним професійним зразкам, зокрема у плані сформованості професійної інформаційної культури. Самооцінка відображає ступінь розвитку в людини самоповаги, позитивного ставлення до себе і усвідомлення своєї значущості у професійному середовищі.

Процесуально-операційний компонент забезпечує інформаційно-технологічний аспект професійної інформаційної діяльності судноводія з використанням засобів ІКТ, системного, прикладного, комунікаційного та спеціального навігаційного програмного забезпечення, орієнтованого на безпечне, вчасне та економічно виправдане забезпечення завдань судноводіння.

Таким чином, ґрунтуючись на засадах культурологічного та інформаційного підходів, ми визначили складові ІКМС. Подальші

дослідження будуть зорієнтовані на визначення критеріїв рівнів її сформованості, педагогічних умов, що забезпечують успішне формування ІКМС, та проектування, розробку та створення відповідного інформаційно-освітнього середовища.

Список літератури:

1. Безбах О.М. Проблеми професійної підготовки майбутніх інженерів-судноводіїв в умовах інформаційного суспільства / Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології / Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. – Вип.1 (10). – Херсон, 2014. – С. 49-52.
2. Бєлкіна С. Д. Особливості професійної педагогічної діяльності інженера в умовах інформатизації / С. Д. Бєлкіна // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2009. – № 9 (172) : Пед. науки. – С. 6–12.
3. Онищук В.М. Професійне становлення моряків в системі освітнього процесу / Онищук В.М. // Соціально-економічні, соціально-педагогічні та соціально-психологічні проблеми морської освіти : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (Керч, 14-16 черв. 2012 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, М-во агропром. політики і продовольства України, Держ. агентство риб. госп-ва України, Керч. держ. мор. технол. ун-т, Каф. соціол. наук і соц. роботи, Соціол. асоц. України. - Керч ; Мелітополь : Колор Принт, 2012. - С. 66-71.
4. Попова О.П. Особливості професійної діяльності майбутніх судноводіїв і сутність їх професійної компетентності. / О.П. Попова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць / ред. кол. Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 17. – С. 353-359.
5. Шерман М.І., Безбах О.М Структура професійної підготовки майбутніх судноводіїв у вищих морських навчальних закладах у контексті проблем формування інформаційної культури/ Наукові записки /Ред.кол.: В.В.Радул, С.П.Величко та ін. – Вивуск 141. Частина 1. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2015 (Серія: Педагогічні науки). – С. 15-19
6. Шерман М.І., Безбах О.М. Інформаційна культура майбутніх інженерів-судноводіїв як психолого-педагогічний феномен/ Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології / Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. – Вип.1 (10). – Херсон, 2014. – С. 190-193.
7. Шерман М.І., Безбах О.М. Професійна ідентичність як чинник формування інформаційної культури майбутніх судноводіїв / Науковий журнал «Молодий вчений»: №12 (15) грудень, 2014. – Частина II.- Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С.199-203.

ОБ`ЄДНАНА СЕКЦІЯ ІІ «УПРАВЛІНСЬКІ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ. ТУРИЗМ»

Барбінов О.О., Гутник М.А., Сахібов О.В.
студенти факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету
м.Київ, Україна

Barbinov O.O., Gutnik M.A., Sakhibov O.V.
Students of department of economics and law
Kyiv National Linguistic University

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

INNOVATIVE METHODS OF ADVANCED TRAINING

Підвищення кваліфікації та розвиток персоналу є невід'ємною частиною успішного існування будь-якої організації. Актуальність вивчення інновацій в управлінні персоналом підкріплюється тим, що вони є необхідним інструментом успішної конкурентної поведінки і виведення підприємства зі стадії надмірної стабільності, коли зростання в багатьох аспектах припинилося. Введення інновацій необхідно для створення таких умов, які стимулювали б креативність серед персоналу, командний дух, високу продуктивність праці та потяг до самовдосконалення.

Спираючись на багаторічний досвід зарубіжних компаній можна виділити кілька інноваційних методів підготовки та розвитку персоналу:

– Тренінги. У 1991 році Комісія з трудових ресурсів Великобританії (Manpower Services Commission, MSC) запропонувала наступне робоче визначення: «Тренінг — це запланований заздалегідь процес, мета якого змінити відношення, знання або поведінку учасників за допомогою навчального досвіду, і направлений на

розвиток навиків виконання певної діяльності або декількох видів діяльності. Мета тренінгу в робочій ситуації полягає в тому, щоб розвивати здібності особи і задовольняти поточні і майбутні потреби організації» [2].

– Коучинг — це система реалізації спільного соціального особистісного й творчого потенціалу учасників процесу розвитку метою одержання максимально можливого ефективного результату.

– Кейс стаді — є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Гарвардська школа бізнесу подає таке визначення кейс–методу: «Метод навчання, за яким студенти та викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні практичних ситуацій та задач [2]. Ці кейси, сформульовані виходячи з досвіду реальних людей, що працюють у заданій сфері, читаються, вивчаються та обговорюються присутніми. Вони є основою для проведення бесіди, дискусії в групі під керівництвом модератора. Кейс – це події, які реально відбулися і які тренер описує для того, щоб спровокувати дискусію в навчальній аудиторії,підштовхнути присутніх до обговорення та аналізу ситуації, до прийняття рішень.

– Самонавчання — направлена індивідуумом діяльність на самостійне отримання знань і (або) досвіду. Якість отримуваних знань при самонавчанні на пряму залежить від якості і кількості необхідного доступного матеріалу, а також від бажання (мотивації) індивідуума їх отримати [1]. При навчанні здійснюється цілеспрямований процес, взаємодія учня і вчителя для формування знань, умінь і навиків.

– Електронне навчання — система навчання, за допомогою інформаційних, електронних технологій. Часто тлумачиться, як синонім таких понять: дистанційне навчання, навчання з застосуванням комп'ютерів, мережеве навчання, віртуальне навчання, мультимедійне навчання, мобільне навчання.

– Buddying — це підтримка, допомога, керівництво та захист однієї людини іншою для досягнення поставлених нею цілей та результатів. В контексті даного методу, слово «buddy» може інтерпретуватися як «партнер».

Цей метод використовується для формування зв’язку між працівниками, які представляють різні рівні організації.

– Shadowing — один із найбільш простих в реалізації і невитратних методів навчання й розвитку персоналу. Цей метод припускає, що до співробітника прикріплюють «тінь» (shadow – тінь (англ.)). Це може бути випускник вузу, який мріє працювати в цій компанії, або людина, яка пропрацювала у компанії певний час і хоче поміняти відділ або зайняти цікаву йому посаду. Роботодавець робить його «тінню» на кілька днів, щоб подивитися, збережеться мотивація

цієї людини чи ні. Як показують дослідження, проведені в США, після shadowing 50% людей відмовляються від своєї мрії . Компанії ж дуже широко використовують цей метод, щоб скоротити витрати.

Таким чином, можна сказати, що формування ефективного розвитку персоналу є важливим фактором успішної діяльності підприємства. Розвиток персоналу – це не тільки організація навчання та підвищення кваліфікації, але цілеспрямоване планування руху співробітників. Розвиток персоналу належить до одних з основних показників прогресивності суспільства та є вирішальним важелем науково–технічного процесу. Тому в країнах з розвинутою ринковою економікою все більше компаній ініціюють здійснення безперервного розвитку персоналу своїх підприємств. Планування й організація розвитку персоналу є важливими функціями управління персоналом, використання цього досвіду є важливою умовою забезпечення сталого економічного зростання.

Список літератури:

1. Балабанова Л. Управління персоналом: навч. посіб. / Л. Балабанова, О. Сардак. — К.: Вид-во «Професіонал», 2006. — 511 с.

2. Мистецтво управління персоналом / Савицька Л., Тарнавський В. та ін.; під ред. Черепухіна Н.; Метелюк Л.: пер. з рос. — К.: Вид-во Олексія Капусти, 2002. — 299с.

Кримняк Л.С., Камінник О.В.
студентки факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету

Krymniak L.S., Kaminyk O.V.
students of the Faculty of Economics and Law
Kyiv National Linguistic University

АНАЛІЗ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ РОЛІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ANALYSIS OF PERSONNEL POLICY AND ITS ROLE IN MODERN CONDITIONS OF MARKET ECONOMY

В умовах сучасного ринку існує чимала кількість підприємств, кожне з яких прагне виокремитися з-поміж усіх, стати лідером, щоб

досягти високої конкурентоспроможності на ринку. Проте, перш за все, ефективно функціонувати може лише добре організована система. Саме менеджмент, зокрема управління персоналом, дає змогу налагодити цю систему, організувати роботу працівників підприємства, спрямувати їх зусилля в правильне русло для реалізації поставлених цілей.

Кожне підприємство проводить кадрову політику, що дає змогу розробити перспективу забезпечення організації людськими ресурсами і сформувати так званий людський капітал для розвитку й підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності.

Вітчизняні та зарубіжні вчені по-різному визначають поняття «кадрова політика». Багатьма дослідниками кадрова політика сприймається як генеральний напрям у кадровій роботі, тобто сукупність операцій набору, відбору, розташування, ротації, переміщення, оцінки та розвитку персоналу підприємства [2, ст.32].

Кадрова політика розробляється власниками підприємства, вищим керівництвом, кадровими службами для визначення генерального напряму і засад роботи з кадрами, загальних і специфічних вимог до них. При цьому кадрова політика є частиною політики організації і повинна повністю відповідати концепції її розвитку.

Здійснення кадрової політики відбувається під впливом таких факторів, як національне трудове законодавство, взаємини з профспілкою, стан економічної кон'юнктури, ситуація на ринку праці, масштаби організації, напрями діяльності, складність комунікаційної системи зв’язків тощо.

Основними завданнями кадрової політики є:

- своєчасне забезпечення організації персоналом певної якості і кількості відповідно до стратегії розвитку організації;

- забезпечення реалізації передбачених трудовим законодавством прав та обов’язків громадян, формування і підтримка ефективної роботи підприємства;

- кадрове планування, тобто визначення поточної або перспективної потреби підприємства в персоналі відповідних професійно-кваліфікаційних категорій;

- розробка заходів щодо залучення та відбору персоналу, запобігання плинності кадрів і аналіз причин цього явища;

- створення постійно діючої системи професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів;

- здійснення систематичної атестації персоналу та забезпечення просування у службовій діяльності;

- створення кадрового резерву;

- внесення в кількісний та якісний склад робочої сили оперативних змін, яких вимагає упровадження новітніх технологічних процесів тощо [5, ст.35].

Механізм реалізації кадрової політики – це система планів, норм і нормативів, організаційних, адміністративних, соціальних, економічних та інших заходів для вирішення кадрових проблем і задоволення потреб організації в персоналі.

Основними елементами кадрової політики є:

1) політика зайнятості – це забезпечення висококваліфікованим персоналом і створення привабливих умов праці; забезпечення безпеки, а також можливостей для просування працівників з метою підвищення міри їх задоволеності роботою;

2) політика навчання – це формування відповідної бази навчання, аби працівники мали можливість підвищити кваліфікаційний рівень і тим самим отримати можливість свого професійного просування;

3) політика оплати праці – це надання вищої заробітної плати, ніж на інших підприємствах, відповідно до здібностей, досвіду, відповідальності працівника;

4) політика добробуту – це забезпечення ширшого набору пільг і послуг, ніж у інших наймачів;

5) політика трудових відносин – це встановлення певних процедур для вирішення трудових конфліктів [7, ст.119].

За рівнем впливу управлінського апарату на кадрову ситуацію розрізняють наступні типи кадрової політики:

1) пасивна – керівництво підприємства не має програми дій по відношенню до персоналу, а кадрова робота полягає у ліквідації негативних наслідків;

2) реактивна – керівництво підприємства здійснює контроль за негативними аспектами роботи з персоналом, причинами і ситуацією розвитку кризи, а також застосовує заходи щодо локалізації кризи;

3) превентивна – керівництво підприємства створює короткостроковий і середньостроковий прогнози потреби в кадрах, формулює задачі щодо розвитку персоналу;

4) активна – керівництво підприємства має не тільки прогноз, але і засоби впливу на ситуацію;

5) авантюристична – керівництво підприємства не має якісного діагнозу, обґрунтованого прогнозу розвитку ситуації, але прагне впливати на неї [6, ст.109].

За ступенем відкритості формування кадрового складу в організації виділяють два типи кадрової політики – відкриту і закриту.

Відкрита кадрова політика характеризується тим, що організація відкрита для співробітників на будь-якому рівні при

прийнятті як на низову так і на керівну посади. Спеціалістів високої кваліфікації приймають на роботу за результатами конкурсного відбору.

Закрита кадрова політика організації характеризується тим, що вона зорієнтована на просування на вищі посади тільки своїх працівників [3, ст.79].

Основною метою управління трудовими ресурсами є забезпечення мінімізації витрат підприємства на формування та утримання трудових ресурсів та максимізація результатів від їх використання [4, ст.32].

Важливо зазначити, що власник підприємства або уповноважений ним орган (служба охорони праці) зобов’язаний забезпечувати безпечні та нешкідливі умови праці, які повинні відповідати вимогам нормативних актів про охорону праці. Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. Усі працівники підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. В свою чергу працівники зобов’язані знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, правила поводження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту; проходити у встановленому законодавством порядку попередні та періодичні медичні огляди [1].

Проведення кадрової політики – це складний багатогранний процес, який потребує особливої уваги, адже тільки добре налагоджена кадрова політика є одним з вирішальних елементів підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому та визначає успіх його функціонування в ринковому середовищі.

Список літератури:

1. Закон України «Про охорону праці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2694-12

2. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами / Майкл Армстронг: пер. с англ. С.К. Мордовина. – [10-е изд.]. – СПб.: Питер, 2009. – 848 с.

3. Виноградський М.Д. Управління персоналом: навч. посіб. / М.Д. Виноградський, А.М. Виноградська, О.М. Шкапова. – [2-ге вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 502 с.
4. Осовська Г.В. Управління трудовими ресурсами: навч. посіб. / Г.В. Осовська, О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. – 224 с.
5. Петюх В.М. Управління персоналом: навч. посіб. / В.М. Петюх. – К.: КНЕУ, 2000. – 124 с.
6. Управление персоналом: учебник для вузов / под. ред. Т.Ю. Базарова, Б.Л. Еремина. – [2-е изд.]. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 560 с.
7. Хміль Ф.І. Управління персоналом / Ф.І. Хміль. – К.: Академія, 2006. – 488 с.

Гавлицька О.В., Харитоненко С.В.
студенти факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету

Gavlitska O.V., Kharitonenko S.V.
Students of department of economics and law
Kyiv National Linguistic University

РОЛЬ ЛОКАЛІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ІНДИВІДА

ROLE OF LOCALIZATION CONTROL IN A PROFESSIONAL ACTIVITY OF THE INDIVIDUAL

У центрі стратегічної концепції управління персоналом ставиться людина, яка розглядається як найвища цінність для організації. Кожна людина є унікальною, тому і поведінка кожної людини, залежно від певних обставин, є різною. Кожна особистість здатна по різному інтерпретувати дійсність, відповідно до своїх внутрішніх переконань. Власне, поняття «локалізація контролю» дає змогу побачити відмінність між людьми, які працюють у трудовому колективі, виявити характер поведінки та зрозуміти погляди щодо робочого процесу.

Поняття «локус контролю» було введено соціальним психологом Роттером Джуліаном у 1954 році.

Локалізація контролю – це якість, яка характеризує схильність людини приписувати відповідальність за свої вчинки або собі, або зовнішнім обставинам та іншим людям.

Роттер Джуліан розробив цілу низку методик, які дозволяють виявити певний тип локусу контролю. Він хотів виявити, чому одна особистість бачить причини успіху або невдачі в собі, а інша – в зовнішніх факторах [3].

Виділяють такі типи локалізації контролю [1, с.459]:

1) Люди, які схильні пояснювати причини своїх дій та поведінки внутрішніми чинниками (здібності, характер, внутрішній стан тощо), мають тенденцію до *внутрішньої локалізації контролю (інтернальної).* Зокрема, людина з інтернальним локусом контролю у разі невчасного виконання завдання шукатиме причини цього у власних здібностях, особливостях пам'яті чи мисленні, у своїй неорганізованості чи повільному темпі активації. Психологи зазначають, що інтернали більш послідовні при досягненні мети, схильні до самоаналізу, організовані, незалежні, комунікабельні.

2) Люди, які схильні приписувати причини своїх дій та поведінки зовнішнім чинникам (доля, обставини, природні перешкоди тощо), мають тенденцію до *зовнішньої локалізації контролю (екстернальної).* Такі люди обов'язково знайдуть пояснення своєї неуспішності у зовнішніх перешкодах.

Схильність до зовнішнього локусу контролю виявляється разом з такими рисами, як непевність у своїх можливостях, неврівноваженість, тривожність, підозрілість, конформність та агресивність.

Окреслюючи характеристики локалізації контролю, доцільно відмітити наступне: локус контролю – це цілісний конструкт, що детермінує адаптацію особи до певної діяльності та навколишнього середовища. Локус контролю визначає, наскільки ефективно людина може контролювати зовнішні обставини або володіти ними. Відчуття володіння собою дозволяє індивіду почуватися більш впевнено, а отже успішніше справлятися із стресовими ситуаціями.

Виробничий процес у будь-якій організації неможливий без організованої та упорядкованої діяльності усього трудового колективу в цілому. Успішне досягнення усіх цілей може бути здійснене завдяки вдалій співпраці працівників в організації. Тому менеджери з персоналу під час відбору кадрів повинні звертати увагу не тільки на професійні характеристики, але й на особистісні.

Для того, щоб вдало контролювати та організовувати працю трудового колективу, менеджер повинен мати переважаючу

інтернальну локалізацію контролю, тобто вміти брати на себе відповідальність як за свою діяльність, так і за діяльність усієї організації, бути рішучим, працелюбним та сміливим, вміти чітко приймати зважені продуктивні рішення, активно шукати нову інформацію та володіти усією ситуацією, яка складається на підприємстві. Індивіди, яким властиві такі риси, зазвичай стають кращими керівниками, тому що вони покладаються лише на власні дії і є більш впевненими у власних силах та незалежними від думок інших. Такі люди швидко завойовують повагу та авторитет серед оточуючих.

Особи, які володіють протилежними характеристиками, зазвичай займають нижчі посади та є гарними виконавцями, адже вони мають переважаючу екстернальну локалізацію контролю. Такі люди краще піддаються управлінню, тому що вони є менш рішучими та більш поступливими до думок інших. У разі труднощів під час виробничого процесу, такі особи не зможуть проявити ініціативу, так як вони є менш впевненими у власних силах.

Кожна людина, не залежно від того, яка локалізація контролю є переважаючою для неї, може вдосконалювати свої інтернальні характеристики завдяки розвитку своєї волі. Для цього необхідно долати якомога більше негативних емоцій (страх, лінь, гнів тощо) та навчитися ставити перед собою цілі і досягати їх, розвиваючи при цьому силу волі.

Для практичної ілюстрації прояву локалізації контролю на діяльності індивіда нами було опитано 10 студентів другого курсу факультету економіки і права Київського національного лінгвістичного університету напряму підготовки "Менеджмент". Результати дослідження можна зобразити у вигляді графіків (див. рис. 1.1 – рис. 1.10).

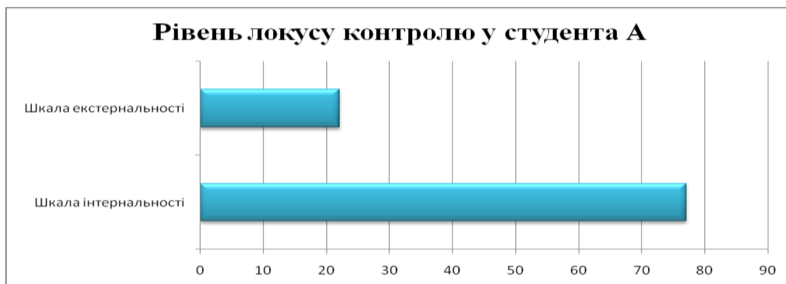

Рисунок 1.1 Рівень локусу контролю у студента

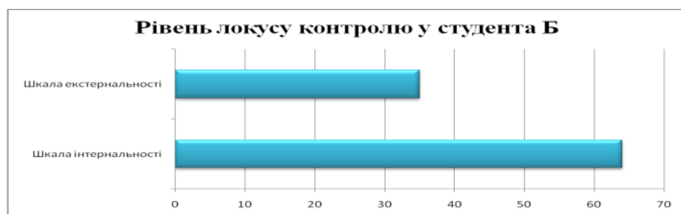

Рисунок 1.2 Рівень локусу контролю у студента Б

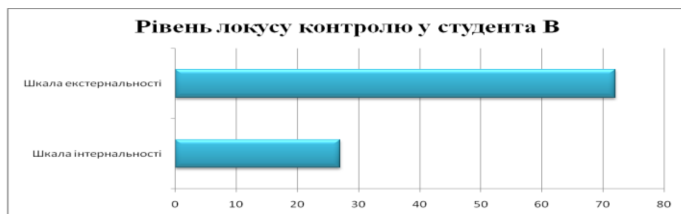

Рисунок 1.3 Рівень локусу контролю у студента В

Рисунок 1.4 Рівень локусу контролю у студента Г

Рисунок 1.5 Рівень локусу контролю у студента Д

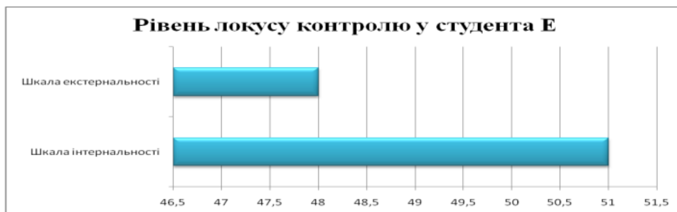

Рисунок 1.6 Рівень локусу контролю у студента Е

Рисунок 1.7 Рівень локусу контролю у студента Є

Рисунок 1.8 Рівень локусу контролю у студента Ж

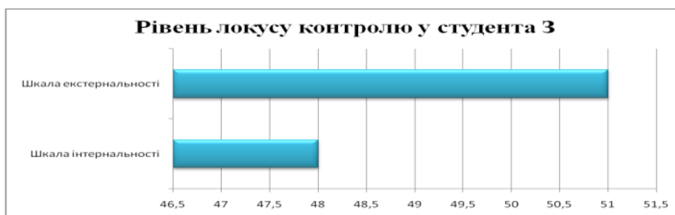

Рисунок 1.9 Рівень ло кусу контролю у студента З

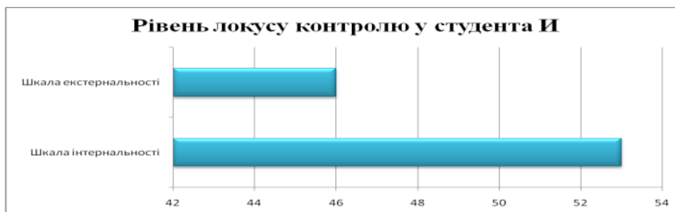

Рисунок 1.10 Рівень локалізації контролю у студента И

Згідно з проведеним опитуванням, можна зробити висновок, що у 6 з 10 студентів переважає інтернальний рівень локусу контролю. Це може означати, що студенти з переважаючим інтернальним локусом контролю сприяють досягненню свого успіху (у навчанні або у професійній діяльності) шляхом розвитку навичок і більш глибокого оброблення інформації. Ці студенти можуть справляти враження впевнених у собі людей та у майбутньому можуть займати більш високе суспільне становище, ніж студенти, які мають переважаючий екстернальний локус контролю. Зокрема, «студенти-інтернали» мають тенденцію до опору сторонньому впливу та намагаються контролювати поведінку інших, коли з'являється така можливість. Тому такі студенти можуть стати кращими менеджерами, керівниками, управлінцями, адже вони здатні відповідати за свої дії та за діяльність усього колективу в цілому. Інтернали характеризуються стресостійкістю, відповідальністю, компетентністю, цілеспрямованістю, рішучістю та високою працездатністю.

Що стосується «студентів-екстерналів» (4 з 10 опитаних осіб), то вони характеризуються схильністю підкорятися тиску групи, що проявляється у їх поведінці та установках відповідно до позиції більшості, схильністю до маніпуляцій [2]. Вони є більш поступливими і чуттєвими до думки й оцінок інших. Тому, студенти з переважаючим екстернальним локусом контролю виявляються гарними виконавцями, що можуть ефективно працювати під контролем інших людей.

Але не можна чітко стверджувати про переважаючий тип локусу контролю у тих чи інших студентів, спираючись лише на результати анкетування. Для того, щоб забезпечити більш чітке визначення типу локалізації контролю необхідно також

використовувати емпіричні методи дослідження, а саме спостереження. Завдяки даному методу можна дізнатися про: тип поведінки людини в непевних ситуаціях, про ступінь підпорядкованості, ступінь поступливості, ступінь лідерства, рівень працездатності, рівень відповідальності тощо. Використання декількох методів визначення переважаючого рівня локусу контролю забезпечить кращу достовірність отриманих результатів.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що переважаючий тип локусу контролю здійснює безпосередній вплив на професійне становище людини. Саморозвиток, самомотивація, самовиховання, стимулювання себе до виконання різного роду занять забезпечать підвищення рівня інтернальної локалізації контролю та будуть сприяти розвитку управлінських та лідерських якостей, що у майбутньому дозволить значно покращити соціальний стан індивіда.

Список літератури:

1. Долинська Л.В. Загальна психологія: підруч. / Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук, О.В. Скрипченко. — К.: Вид-во «Каравела», 2011. — 464 с.
2. Вітавська М. О. Локус контролю – показник якості виховного процесу [Електронний ресурс] / М.О. Вітавська // Методична психологія. — Науковий журнал з медичної психології та психокорекції. — Режим доступу: http://medpsyhology.pp.ua/lokus-kontrolu
3. Локус контролю [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://psihomed.com/lokus-kontrolya/

Дяків І.В., Муха Н.В.
студентки кафедри менеджменту
Київського національного лінгвістичного університету
м. Київ, Україна

Diakiv I.V., Muha N.V.
students
Kyiv National Linguistic University

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ В ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

INNOVATION PROCESS AT THE UKRAINIAN ENTERPRISES

Суттєвим фактором підвищення ефективності економіки України є активне застосування інновацій у промисловості. Розробці та впровадженню інноваційних процесів саме в промислово-виробничій галузі посилену увагу приділяють як зарубіжні, так і вітчизняні фахівці: А. Поручник, Л. Антонюк, В. Савчук та інші.

Інноваційна активність – цілеспрямована діяльність суб'єктів підприємницької діяльності щодо конструювання, створення, освоєння й виробництва якісно нових видів техніки, предметів праці, об’єктів інтелектуальної власності (патентів, ліцензій та ін.), технологій, а також впровадження досконаліших форм організації працщ й управління виробництвом [1]. Основними характеристиками інноваційної активності підприємств можна визначити такі: а) стратегічний характер; б) керованість у реальному масштабі часу; в) раціонально-логічність щодо послідовності дій та своєчасності.

В свою чергу, в Україні також простежується активне залучення інновацій задля подальшого розвитку підприємства, але при порівнянні з досвідом інших країн наша держава має не досить значні успіхи [4]. За статистичними даними можна простежити кількість промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльність.

Рік	Питома вага підприємств, що займалися іноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямами					
			Дослідження і розробки	З них		Придбання нових технологій	Придбання машин та обладнання, пов`язані з упровадженням інновацій	Інші витрати
				Внутрішні НДР	Зовнішні НДР			
	%	тис.грн.						
2012	29,8	242990,6	66017	49274	16742	283,9	107914,5	68776
2013	28,8	298671,5	140190	21158	119032	391,1	129235,5	28852
2014	22,9	339943,9	111249	33771	77478	515,2	197073,7	31106

Рис.1 Інноваційна активність промислових підприємств

Згідно з Рис.1 можна простежити тенденцію щодо зменшення питомої ваги підприємств на території України. Найбільше інноваційно активних підприємств розташовано в Києві, Харківській, Запорізькій, Миколаївській та Львівській областях. Але можна також виділити чітку тенденцію щодо збільшення витрат по таким показникам як: придбання нових технологій, підготовка виробництва

для впровадження інновацій, придбання машин та обладнання та інші витрати [5].

Загалом можна виділити ряд першочергових причин, що стримують інноваційну активність в Україні:

1. Обмеженість фінансування. За даними Держкомстату України, згідно з результатами опитування інноваційних підприємств 44,2% респондентів зазначили дану проблему як одну із ключових. 54% респондентів зазначили недостатність фінансової підтримки з боку держави як один з основних факторів стримування розвитку інноваційної діяльності.
2. Низькокваліфікований персонал як причину зниження інноваційної активності (зазначили 3,4% респондентів).
3. Неспроможність керівників оцінити нові технології (зазначили 4,9% опитаних підприємств). 16,6% респондентів включили в дану проблему несприйятливість персоналу підприємства до нововведень.
4. Організаційні та правові проблеми (відзначили 5,2% респондентів). 57% опитаних зазначили як проблему великі витрати на нововведення, 40,7% – високий економічний ризик, тривалий термін окупності інновацій – 38,2%. Недосконаліcть законодавчої бази зазначили 38,7%.
5. Інші (38,1%), а саме: брак інформації про ринки збуту (31,7%), брак попиту на продукцію (27%); брак можливостей для кооперації з іншими підприємствами та науковими організаціями (41,3%) [2].

Отже, ефективний розвиток національної економіки вирішальним чином залежить від масштабів впровадження новітньої техніки та технологій. Перехід до ринкової системи господарювання загострив необхідність активізації інноваційних процесів в економіці України. На жаль, Україна так і не зайняла належного місця у світовому інноваційному процесі, залишаючись країною, де розвинуті наука і техніка, але при цьому надто повільно впроваджуються в господарство наукові відкриття й технічні винаходи.

Водночас важливо пам'ятати, що управління інноваційними процесами в організації не обмежується лише вибором інноваційної стратегії. Зусилля вищого керівництва необхідно спрямовувати на те, щоб забезпечити реалізацію вибраної стратегії. Це великою мірою залежить від інноваційного потенціалу організації, який визначається станом її внутрішнього середовища.

Список літератури:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр "Академія", 2000. –С. 864.

2. Космидайло І.В. Проблеми інноваційного розвитку в Україні та шляхи її вирішення / І.В. Космидайло // Актуальні проблеми економіки. – №2(68). – 2012. –С. 20 – 26.
3. Новицький В. Імперативи інноваційного розвитку / Новицький В. // Економіка України. — № 1 — 2007. —С. 45–48.
4. Інноваційна активність промислових підприємств [Електронний ресурс] Державна служба статистики України: [сайт]. – Режим доступу: http://zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/2.4.4_innovaz_aktivn_prompred_14_150615.pdf
5. Хусаінов Р.В., Поліщук Є.А. Механізми державного управління інвестиційно-інноваційним розвитком регіонів України / Р.В. Хусаінов, Є.А. Поліщук // Соціально-економічні аспекти розвитку економіки і управління. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 16-17 грудня 2014 р. - Дніпропетровськ: "ФОП Дроб'язко С.І.", 2014. - С. 335-338. http://conf.at.ua/archive/16_17_01_2014.pdf#page=335

Шульпіна Н.В.
доцент кафедри менеджменту та маркетингу
Київського національного лінгвістичного університету
м. Київ, Україна

Лупу В.А.
студентка IV курсу факультету економіки та права
Київського національного лінгвістичного університету
м. Київ, Україна

Shulpina N.V.
associate Professor of Management and Marketing
Kyiv National Linguistic University

Lupu V.A.
Student of the fourth year Faculty of Economic Law
Kyiv National Linguistic University

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ ЗАХОДІВ В СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА В УКРАЇНІ

FEATURES OF MARKETING ACTIVITIES IN SOCIAL MEDIA IN UKRAINE

На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій соціальні мережі є основним ресурсом для поширення інформації та формування суспільної думки. За даними Worldometers, станом на лютий 2013 року кількість користувачів Інтернет усвіті становить 2,5 мільярда чоловік. Більше половини людей, молодших за 30 років, тобто 96% тих, хто народився в період розвитку Інтернет-технологій, зареєстровані в соціальних медіа [3]. До того ж кількість зареєстрованих споживачів соціальних медіаневпинно зростає. Така популярність є цілком зрозумілою, адже за теорієюмотивації А. Маслоу прагнення до самовираження є найвищою потребою людини [1, с. 287].

Споживачі починають поступово втрачати довіру до традиційних медіа та ігнорувати їх. Усе більшого значення для них набувають рекомендації та поради друзів,знайомих та рідних. На зміну звичайній рекламі приходить таке явище, як «сарафанне радіо» («world-of-mouth»), що часто використовується в мережі Інтернет. Тому соціальні медіа можуть бути корисними не лише для користувачів, а й для підприємств як простір для просування бренда, товарів та послуг.

Соціальні медіа як новий простір існуванняспоживачів мають власні особливості, що відрізняють їх від решти медіа, відповідно методи роботи в них також відрізняються від традиційних. Тому питання щодо особливостей застосування маркетингу в соціальних медіа є актуальним як для користувачів, так і для підприємств.

Соціальні мережі створені спеціально для того, щоб люди взаємодіяли один з одним. Під терміном «соціальна мережа», як правило, розуміють ресурс, що дозволяє користувачам організовувати спільноти відповідно до сфери та роду діяльності а також відповідно до інтересів, місця проживання, навчання, роботи або будь-якої іншої ознаки [2,с.183]. 80% – 90% користувачів інтернет знаходяться в соціальних мережах, це їх середовище комунікацій[3].Щодня мільйони користувачів ведуть бесіди про компанії, їх товари і послуги, ділячись думкою та враженнями. Як тільки клієнти починають отримувати який би то не було досвід (негативний, позитивний, нейтральний і т.п.) при роботі з товаром, послугою або брендом перше, що вони будуть робити, це повідомляти про цей досвід в соціальні медіа. Тобто, по суті, всім процесом зараз керують клієнти. Канали вже не належать компаніям (постачальникам). Клієнт управляє і генерує контентом. У такій ситуації найбільшою цінністю для компанії стає увага клієнта

(покупця). При проведенні маркетингових заходів в соціальних медіа компанії повинні враховувати наступні чинники:

1) соціальні медіа – лише один з каналів просування. Це цікавий метод для залучення клієнта в життя бренду, але принципової відмінності від традиційних засобів він не має. Важливо насамперед виправдати очікування клієнта у якості зворотнього зв'язку і в тому, що продавець буде до нього дослухатися.

2) Взаємодія з клієнтом відбувається по різним каналам. Досягнувши високого рівня обслуговування лише по одному з них, компанія ризикує отримати серйозну негативну реакцію. Клієнти очікують високого рівня сервісу та блискавичності реакції по кожному з каналів.

3) Розуміння топ-менеджментом компанії причин, через які клієнт віддає перевагу товару (бренду) або послузі цій компанії [2,с.194].

В Україні приблизно 90 відсотків студентів зареєстровані нині хоча б у одній соціальній мережі. Це дуже зручно, по-перше, для спілкування та розваг, по-друге, це допомагає у навчанні та у вирішенні організаційних питань серед однокурсників та одногрупників. Беззаперечним лідером серед сервісів у 2014 році була мережа ВКонтактті. Загалом, в чотирьох найпопулярніших мережах — ВКонтакті, Однокласниках, Фейсбуці та Твіттері — зареєстровано понад 40 мільйонів українських екаунтів (рис.1).

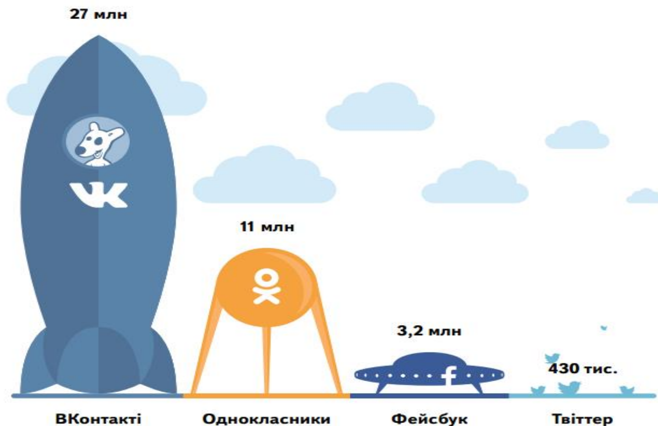

Рисунок 1. *Кількість екаунтів в Україні на 2014 рік [3]*

На відмінну від позитивної динаміки користувачів електронних ЗМІ аудиторія всіх традиційних медіа скорочується. Але через неналежне проникнення інтернету його зростання поки недостатньо компенсує втрати інших ЗМІ.

Відтак, загальне споживання медіа тимчасово скорочується. Інтернет в основному заміняє традиційні ЗМІ, а не доповнює їх. Google's Consumer Borometer показує, що лише 28% українців виходять онлайн, коли дивляться ТБ[5]. Водночас онлайн-версії відео та статей стають все більш популярними. Значною є різниця в споживанні медіа між різними віковими категоріями. Українці віком 16-35 років вдвічі більше дивляться ТБ й слухають радіо онлайн, ніж старші покоління. Гендерний склад користувачів: жінок– 51%, чоловіків – 49% [5]. Жінки в Україні дивляться більше ТБ й читають більше преси, ніж чоловіки.Варто визначите суттєве зростання користувачів інтернету, що проживають в селах. Їх – 23% [3]. Таким чином, динаміка споживання електронних ЗМІ в Україні коригується з загальносвітовим розвитком.

Також в Україні існують вітчизняні соцмережі, але вони не змогли залучити українську аудиторію та конкурувати з такими мережами як Вконтакті, Myspace, Twitter та Facebook.

Приклади українських соцмереж:

1. «Українці» – українська соціальна мережа, створена в січні 2009 року, допомагає українцям в різних куточках світу підтримувати зв'язок, і є орієнтована на громадян нашої держави.
2. Profeo – найбільша українська спільнота професіоналів, яка створена для того, щоб об'єднати спеціалістів різних галузей.
3. Politiko – перша українська політична соціальна мережа, яка об'єднує політиків, експертів, журналістів, лідерів партій та виборців України в рамках одного співтовариства.
4. PRweb – інтернет-співтовариство українських журналістів та піарників. Соціальна мережа була створена у 2007 році. Проект розрахований на спеціалістів у галузі журналістики та PR-виробництва. Тут можна опубліковувати свої матеріали та просто спілкуватись у професійному колі, ділитись ідеями і таке інше.
5. SAY.TV– перша у світі телевізійна соціальна мережа і є дуже цікавою та перспективною [4].

Інтерес бізнесу до соціальних медіа закономірний. Все більше і більше компаній розуміють ефективність, і навіть необхідність роботи з соціальними медіа. Це показник не тільки прогресивності компанії, але і її прагнення спілкуватися зі споживачем. В Україні

тільки починають складатися стартові умови для формування соціальних мереж , як каналу з точки зору просування бізнесом товарів (брендів) та послуг. Безсумнівно, можна говорити про перспективність цього напрямку і його вигод як клієнтові, так і компанії.

Список літератури:

1. Maslow A.H. Motivation and Personality / A.H. Maslow, R. Frager. – New York :Harperand Row, 1987. – 293 p.
2. Paul Greenberg. CR Mat the Speed of Light, 4tn edition. P. 530.
3. Worldometers: Realtimeworld statistics. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.worldometers.info/.
4. 10 неймовірних фактів про соціальні мережі. [Електронний ресурс] // Енциклопедія корисного. – Режим доступу: http://korysne.co.ua/10-nejmovirnyh-faktiv-pro-sotsmerezhi/.
5. Шмідт О. Українські соціальні мережі : наша відповідь Facebook та Вконтакті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://produced.in.ua/it/139-ukrayinsk-socaln-merezh-nasha-vdpovd-facebook-ta-vkontakt.html.

Штулер І.Ю.
к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи
ВНЗ «Національна Академія Управління», м. Київ, Україна

Shtuler I.J.
Ph.D., Assoc., Docent, Lecturer
"National Academy of Management", Kiev, Ukraine

МОДЕЛЮВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

PROSPECTS FOR SIMULATION OF UKRAINE

Термін "розвиток" часто вживається в таких поєднаннях: соціально-економічний розвиток, розвиток економіки країни, розвиток регіону. У кожному випадку під розвитком мається на увазі будь-яка прогресивна зміна. Якщо зміна кількісна, говорять про економічне зростання. При якісній зміні мова може йти про структурні зміни або

про зміну змісту розвитку, або про придбання економічною системою нових характеристик [7, с.54].

Все частіше поряд із суто економічними характеристиками розглядають соціальні компоненти розвитку. Це пов'язано з тим, що соціальні параметри давно вже стали невід'ємними показниками, що характеризують ступінь розвитку будь-якої країни. До таких належать:

- зростання виробництва і доходів;
- зміни в структурах суспільства;
- зміни в суспільній свідомості;
- зміни в традиціях і звичках [6, с. 63].

На сьогодні основною метою економічного розвитку більшості країн світу є поліпшення якості життя населення. Тому процес соціально-економічного розвитку включає три найважливіші складові:

- підвищення доходів, поліпшення здоров'я і підвищення рівня освіти населення;
- створення умов, сприяючих зростанню самоповаги людей у результаті формування соціальної, політичної, економічної і інституційної систем, орієнтованих на пошану людської гідності;
- збільшення свободи людей, в тому числі їх економічної свободи.

Останні два показники якості життя не завжди враховуються при оцінюванні ступеня соціально-економічного розвитку країн, проте останнім часом в управлінській науці і практиці їм надається все більше значення.

Характеризуючи сучасний стан економіки України дуже часто вживають термін «депресія». Розглянемо зміст, який традиційно вкладається це поняття. Так у вітчизняній і зарубіжній економічній теорії депресія (depression) – "ситуація для якої характерні падіння виробництва, тенденція до зниження цін і зростання безробіття…" характеризується кумулятивним процесом, при якому падіння попиту (інвестиційного і споживчого) спричиняє за собою зниження виробництва і веде до зменшення використання ресурсів, що в свою чергу підтримує попит на низькому рівні…" [5, с. 341].

Таке визначення практично не підходить для характеристики ситуації в нашій країні, що склалася в 90-х роках XX ст., тому що падіння виробництва відбулося не тільки без зниження цін, але ще й з галопуючою інфляцією. Однак сьогоднішня ситуація в країні і є традиційною депресією, що характеризується різким скороченням інвестицій, падінням попиту, зниженням виробництва.

До депресивних належать країни з рівнем ВВП на одну особу менше 75 відсотків від цього показника в середньому по ЄС [3].

Розглянемо, світовий досвід подолання депресій країнами з транзитивною економікою.

За В. Дергачовою П. Фільяновим, перехідна (транзитивна) економіка характеризується докорінними глибинними перетвореннями міжсистемного типу, здійснюваними шляхом цілеспрямованого реформування у певні проміжки часу [2, с. 44].

До країн з транзитивною економікою відносять колишні республіки СРСР, колишні соціалістичні країни Центральної Європи, азіатські країни.

Економічні реформи, що відбувалися в цих країнах, супроводжувалися падінням обсягів виробництва та соціально-економічними негараздами. Польща, Угорщина та Словаччина найбільше просунулися шляхом реформування і мають відносно високий рівень ВВП на душу населення (18—31 тис. дол. США), тому доцільно ширше зупинитись на перспективах України в досягненні рівня ВВП цих країн.

Розглянемо ситуацію, в якій відобразимо можливість України (за умов стабільного курсу) досягти середнього рівня ВВП на душу населення для країн «G7» [9]. Для цього скористаємося правилом 72-х, яке використав у своїх дослідженнях Нобелівський лауреат з економіки М. Спенс [8, с. 35-36]. Дане рівняння показує, через скільки років відбуваєтьсяя подвоєння капіталу за умови сталого темпу зростання ВВП. Розрахунок здійснимо за формулою:

$$n = \frac{72}{i\ (\%)} + 0{,}35$$

n – кількість років, необхідна для подвоєння;

і – темп середньорічного зростання в країні, %

Дещо іншакше виглядає оригінальне рівняння [4, с. 62]:

$$n = \log_{\left(1+\frac{i}{100}\right)} 2$$

n – кількість років, необхідна для подвоєння;

і – темп середньорічного зростання в країні, %

Використаємо ці способи для визначення необхідної кількості років для досягнення рівня ВВП на душу населення: країн «G7» − в середньому 43 000 дол. США та ЄС − 30 000 дол. США. При цьому врахуємо, що рівень ВВП на душу населення в Україні у 2013 році становив за даними Міністерства фінансів України 4007 дол. США, а в 2014 році впав на 6,8% і становив 3049,4 дол. США [1]. Для розрахунку за базовий рік оберемо 2013 рік та отримані дані занесемо в таблицю 1. Також приймемо умову, що у інших країнах спостерігатиметься нульове економічне зростання.

Таблиця 1

Прогнозні дані для України рівня ВВП за різних темпів економічного зростання

		Темп середньорічного зростання ВВП/на душу населення (%)									
		1	2	3	4	**5**	6	7	8	9	10
Термін подвоєння ВВП на душу населення при заданому рівні економічного зростання	Правило «72»	72,0	36,0	24,0	18,0	**14,4**	12	10,3	9,0	8,0	7,2
	Оригінальне рівняння	69,66	35,0	23,45	17,67	**14,21**	11,9	10,24	9,01	8,04	7,27
N (43000 тис. дол.)	Правило «72»	401	200	134	100	**80**	67	57	50	45	40
	Оригінальне рівняння	388	195	131	98	**79**	66	57	50	45	40
N (30000 тис. дол.)	Оригінальне рівняння	271	136	91	69	**55**	46	40	35	31	28

*N – кількість років, необхідна для досягнення певної величини ВВП на душу населення в Україні

За отриманими результатами ми можемо обрати термін досягення Україною рівня ВВП розвинених держав світу за різних темпів власного економічного зростання.

Оптимістичний сценарій: за умови стабільного зростання ВВП на рівні 5% Україні необхідно близько 80 років, щоб досягти рівня ВВП на душу населення країн «G7» в 2012 році або ж близько 55 років – для досягнення рівня країн ЄС.

Песимістичний сценарій: сповільнення темпів економічного зростання нівелює можливість нашої країни в найближчі сто років опинитися серед лідерів.

Звичайно, розрахунок за цією схемою не враховує можливих зовнішніх та внутрішніх впливів, наприклад зміну кількості населення чи глобалізаційні впливи тощо.

Але проведені розрахунки доводять небхідність розробки моделі економічного зростання, тобто до пошуку національною економічною системою такого стану, який би забезпечував належний рівень її розвитку.

Список літератури:

1. Міністерство фінансів України. Статистичні дані. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://index.minfin.com.ua/index/gdp/.
2. Дергачова В.В., Фільянов П.О. Становище країн з перехідною економікою у глобальному середовищі //Проблеми науки: Зб. наук. пр. - 2005. - № 9. - С.43-50.
3. Новікова А.М. Депресивні території: європейський досвід та проблеми України [Електрон, ресурс]. - Режим доступу: http :// www . nii . sp . gov .ua / vydanna / p anorama /2000 3-4. php.
4. Фінансовий менеджмент / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; Г. І. Базецька. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 95 с.
5. Бенар И., Колли Ж.К. Толковый экономический и финансовый словарь. Французская, русская, английская, немецкая, испанская терминология / Пер. с фр. – М.: Международные отношения, 1994. – Т. 1. – С. 566.
6. Игнатов В.Г., Бутов В.И. Регионоведение и управление. - М. : Тесса, 2000. - 416 с.
7. Лексин В.Н., Швецов А.Н. Государство и регионы. Теория и практика государственного регулирования территориального развития. - изд. стереотип. - М. : Эдиториал УРСС, 2003. - 368 с.
8. Спенс М. Следующая конвергенция: будущее экономического роста в мире, живущем на разных скоростях / М. Спенс ; пер. с англ. А. Калинина ; под ред. О. Филаточевой. – М. : Изд-во Института Гайдара, 2013. – 336 с.
9. Massive central data source and a handy way to graphically compare nations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Economy/GDP-per-capita#2012.

Хусаінова М.Ф.
викладач,
Коледж морського і річкового флоту КДАВТ імені гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного

Хусаінов Р.В.
викладач,
Київський національний лінгвістичний університет

Khusainova M.F.
Lecturer,
College of Marine and River Fleet KSMA named after hetman Petro Konashevich- Sahaydachniy

Khusainov R.V.
Lecturer,
Kyiv National Linguistic University

МЕНЕДЖЕРИ ЯК ОСОБЛИВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ПРОШАРОК СУСПІЛЬСТВА

MANAGER AS A SPECIAL SOCIAL STRATUM OF SOCIETY

Процеси глобалізації, зростання конкуренції, відкритість ринків і пов'язані з ними структурні зміни системи управління вітчизняними підприємствами звертають увагу дослідників на такий тип працівників, як менеджери. Менеджмент як специфічна соціальна практика щодо забезпечення цілеспрямованого, ефективного і раціонального управління на основі певних методів і прийомів сформувалася в рамках капіталістичного підприємства і пов'язується з діяльністю певної соціальної страти. Проте в Україні, незважаючи на те, що перспективи її розвитку багато в чому залежать від успішного формування даного соціального прошарку, здатного забезпечити ефективне використання національних ресурсів, її представники залишаються одним з маловивчених соціальних феноменів сучасного суспільства. В умовах модернізації національної економіки, проблеми управління комерційними підприємствами, суб'єктами якого виступають менеджери, стали однією з найактуальніших тем економічних, психологічних і соціологічних досліджень. Особливого значення набуло отримання нового знання, а економічні, психологічні і соціологічні дослідження менеджменту отримали активний розвиток завдяки практичним потребам управління.

Термін «менеджер» з англійської мови перекладається як керуючий, завідувач, директор, господар, імпресаріо [1]. У західній практиці, менеджер - це суб'єкт управління, який діє у складі якої-небудь адміністрації, яка відображає знеособлену систему управління.

Так, менеджер в класичному розумінні - це найманий професійний управляючий, що володіє спеціальною підготовкою в сфері теорії і практики управління та іншими професійними навичками, такими як мистецтво ведення переговорів, управління персоналом тощо. Він займає постійну посаду і наділений повноваженнями в питаннях прийняття рішень з конкретних видів діяльності підприємства.

Для розуміння сутності менеджменту необхідно виявити різницю між поняттями «управління» і «менеджмент». Американська практика розгляду управління як менеджменту виходить з прагматизму як національної риси. Крім того, етимологічно слова «management» і «управління» мають відмінності. Перше походить від кореня латинського слова «манус», тобто рука, і означає вміння очолювати щось (когось), завідувати; звертатися, володіти чим-небудь; втихомирювати, приборкувати [1]. Друге, за В. І. Далем, походить від слів управа, кероване місце; справлятися, правильно вести справу; правити, давати хід; направляти, долати перепони, приводити до ладу [2].

Тому ми поділяємо поняття менеджменту та управління, відносячи перше до суто ділової сфери, так як застосування принципів менеджменту в інших сферах суспільного життя вимагає додаткового обґрунтування, оскільки змінюється процедура управлінських дій. В нашому розумінні менеджмент - це професійна діяльність, спрямована на досягнення цілей бізнес-організації шляхом раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів. У більш широкому сенсі менеджмент - це соціальний інститут і специфічна субкультура з характерними цінностями, нормами, духовними та світоглядними орієнтирами.

Еволюція управлінських відносин, в процесі якої менеджери набули рис соціального прошарку, зайнятого управлінською працею, що володіє певними професійними і статусними ознаками, мала кілька етапів. Управлінська праця сформувалася (з’явилася) тоді, коли люди стали об'єднуватися в групи для досягнення певних цілей. Навіть у самих древніх суспільствах були потрібні люди, які координували і направляли діяльність по збору їжі, будівництву житла тощо. Починаючи з філософів античної Греції, мислителі намагалися дати теоретичне обґрунтування необхідності і сутності управління в суспільстві. Перші приклади усвідомленого менеджменту мали місце вже в IV тис. до н. е. з появою перших централізованих органів влади в Самарії і Єгипті [3].

Індустріальна революція довела, що чисто управлінські функції не менш важливі, ніж фінансові чи технічні. Збільшення обсягів виробництва, технологічні інновації, прискорення темпів обороту капіталу, розширення банківських операцій, сфери збуту

продукції призвели до того, що управління вимагало спеціальних знань, навичок і вмінь, яким потрібно було спеціально навчатися. Менеджмент почав формуватися як сукупність методів, прийомів, принципів, інструментів, за допомогою яких можна координувати діяльність людей, зокрема, систему прийняття рішень, визначення цілей політики організації та ін.

Дослідженню питань управління, його ролі в суспільстві і менеджменту присвятили свої праці відомі теоретики і практики, серед них А. Файоль, Ф. Тейлор, Т. Пітерс, П. Друкер, М. Портер, А. Маршал та інші.

Деякі вчені, аналізуючи кризу капіталізму, вважали, що пролетаріат, в кінцевому рахунку, повинен стати головним наступником капіталістів-власників. У капіталістичному суспільстві управлінський праця виступає як діяльність з експлуатації робітників незалежно від того, хто її здійснює - капіталіст або найманий керівник. Численний клас промислових і торгових керуючих, з одного боку, експлуатує робітників (функція нагляду), а з іншого - трудиться сам (функція інженерно-технічного комбінування і кооперування праці) і отримує зарплату за продаж своєї особливо навченої робочої сили [4].

Широке поширення в науці отримала концепція «революції менеджерів», введена в обіг в 1941 р Дж. Бернхемом [5]. Збільшення акціонерних підприємств призвело до зростання кількості власників, вплив яких поступово знижувався. При володінні підприємством кількома власниками жоден з них не міг контролювати питання оперативного управління, як і формулювання стратегічних цілей розвитку. На цьому тлі владні повноваження менеджера розширилися. У число його завдань почали входити розробка загальної стратегії підприємства, формулювання політики, здатної зробити його успішним і прибутковим, формування ефективної системи управління персоналом тощо. Менеджер став суб'єктом управління, який бере на себе всю повноту відповідальності за керовану організацію.

Відповідно до концепції А. Файоля, менеджер - це калькуляційна машина, що відрізняється раціональним мисленням, високим рівнем кваліфікації, здатністю планувати, тобто умінням ставити і, знайти засоби і методи для їх ефективного вирішення, передбачати можливі результати [6]. Основні функції менеджера полягають у прогнозуванні ринкових ситуацій, чіткому формулюванні підлеглим наказів, створенні матеріальної бази для управління, координації діяльності різних підрозділів, здійсненні контролю над виконанням наказів. Мистецтво управління, на думку А. Файоля, полягало в правильному застосуванні принципів управління до різноманітних ситуацій. Тільки завдяки діяльності менеджера

організація може набути рис цілісного організму, в якому діють принципи єдиноначальності і персональної відповідальності [7].

Сучасне поняття «менеджер» вкрай розмите, отже, межі його застосування до кінця чітко не визначені. В Україні це поняття почало вживатися в результаті розвитку ринкових реформ, на початку 90-х років XX ст., з формуванням особливої соціальної спільності пострадянських керівників. Сьогодні коло його застосування досить широке, їм позначають і керуючого великою корпорацією, і простого продавця, якого називають менеджером по роботі з клієнтами або менеджером торгового залу. До початку ринкових реформ вітчизняними дослідниками вживалося західне поняття «менеджер» для визначення управлінських позицій. Менеджерами називалася соціальний прошарок капіталістичного суспільства, що має певну самостійність у сфері адміністративно-господарського керівництва. У вітчизняній практиці поширене поняття «керівник». В цілому ці поняття, збігаючись в загальному сенсі, мають певні відмінності.

Під поняттям «керівник» зазвичай розуміють фахівця технічного або економічного профілю, що володів, як правило, правом єдиноначальності в прийнятті як управлінських, так і технічних, економічних, правових, кадрових та інших рішень. При цьому технічні, економічні та інші функції в значній мірі переважали над управлінськими.

У вітчизняній діловій практиці поняттю «менеджер» на даний момент надається більш вузьке значення, ніж у зарубіжному варіанті. Під менеджерами розглядаються управлінці, що діють в умовах ринкової економіки і зайняті організаторською діяльністю в системі управління бізнес-організацій. Привілеї менеджерів пов'язані з тим, що їхня робота насилу піддається спрощенню, кодифікації і контролю, внаслідок чого їм довіряють діяти на свій розсуд і в інтересах власника. Таким чином, це особи, які так чи інакше очолюють колективи, які координують роботу підрозділів або організації в цілому, контролюють роботу колективу з досягнення поставлених цілей. Оскільки сучасна організація побудована на принципах ієрархічності, не всі менеджери грають однакову роль, мають однакову позицію в організації, вирішують аналогічні завдання, виконують ідентичні функції. Так, виділяють 3 рівня менеджерів: вищої ланки (топ-менеджери), середньої ланки (керівники функціональних підрозділів) та лінійних менеджерів (майстри, бригадири та ін.). Їх об'єднує те, що їм передаються певні повноваження, виділяються ресурси і надається певна свобода дій, звісно, виходячи з того, які завдання перед ними стоять.

Беручи до уваги все вищевикладене, під соціальним прошарком менеджерів нами розуміється сукупність індивідів, які

займають вищі позиції в бізнес-компанії, виконують управлінські функції і приймають стратегічні для її розвитку рішення. Вони характеризуються певними професійними характеристиками і соціальними цінностями. Управлінські функції вищих менеджерів включають стратегічне планування, здійснення контролю і регулювання діяльності колективу для раціонального досягнення місії і цілей організації, хоча в останні роки до їх функцій додалося мистецтво ведення ефективних комунікацій.

Ми припускаємо, що даний прошарок формується з представників економічно самостійних, утворених когорт переважно міського населення, що є носіями типового «ринкового стилю» життя, і при цьому, пов'язують свої інтереси з інтересами країни. Їм властиві такі риси, як раціональність, індивідуалізм, активність особистості, прагнення до самовдосконалення, розвитку і успіху. Вони володіють необхідними професійними знаннями, іноземними мовами, прагнуть постійно підвищувати свій фаховий рівень шляхом самопідготовки і безперервного навчання. Окрім того, сучасний менеджер повинен гармонізувати у єдине свої професійні і особисті цілі, в нагоді тут йому стане самоменеджмент. Ключовою задачею самоменеджменту є створення і поетапне втілення в життя проекту власної системи управління життям, що має включати досяжні цілі, які людина ставить перед собою [8, с. 116].

На нашу думку, перспективи національної економіки у великій мірі залежать від ефективності функціонування вітчизняних підприємств, здатних конкурувати на міжнародних ринках, а для цього вкрай необхідно щоб на чолі таких підприємств стояли високопрофесійні менеджери. Дослідження менеджерів як особливого соціального прошарку, виявлення його місця і ролі в сучасному суспільстві тощо є предметом подальших досліджень науковців.

Список літератури:

1. Мюллер В. К. Англо-русский словарь. – М.: Изд-во «Советская энциклопедия», 1971. – С. 464.
2. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. Т. 4. – М.: Изд. центр «Терра», 1994. – С. 59.
3. Дафт Р. Л. Менеджмент. – СПб.: Питер, 2002. – С. 52.
4. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. Т. 25. Ч. 1. – М.: Политиздат, 1961. – С. 425–428.
5. Burnham J. The Managerial revolution. – New York, 1941.
6. Файоль А. Общее и промышленное управление. – М.: Издательство «Контроллинг», 1992. – С. 31.

7. Анри Файоль и концепция администрирования // Шелдрейк Дж. Теория менеджмента: от тейлоризма до японизации. – СПб.: Питер, 2001. – С. 91–92.
8. Шутов О.Г., Хусаінов Р.В. Самоменеджмент як інструмент формування особистості сучасного фахівця з менеджменту / О.Г. Шутов, Р.В. Хусаінов // Ефективність підприємницької діяльності: маркетинговий аспект: матеріали I Всеукр. заочної наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених , 27 березня 2014 р. – Київ: ПП «ЕмПауер Рісерч», 2014. – С. 115-119.

Якімцов В.В.
к.е.н., *старший викладач*
кафедри економіки підприємства
Національного лісотехнічного університету України
м. Львів, Україна

Yakimtsov V.V.
PhD, senior lecturer
National Forestry University of Ukraine

СИСТЕМНО-СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

SYSTEM-SYNERGETIC APPROACH TO ENSURE UKRAINIAN ECONOMY

Ефективний розвиток національної економіки України на сьогодні вкрай актуальна та складна задача. Системно-синергетичні аспекти та методи аналізу взаємозалежності економічних процесів й явищ, що спрямовані на захист економіки країни та підвищення добробуту соціуму, дозволять розглянути проблему ефективного розвитку економіки держави, як відносно відокремлену систему, так і таку, що має синергетичні зв’язки між різними суб’єктами системної ієрархії держави (політичними, організаційними, тощо).

Сутність системно-синергетичного підходу полягає у тому, що аналіз проводиться через синтезовану сукупність теоретичних та методологічних положень загальної теорії синергетики та систем. Таке поєднання надає найбільш обґрунтованого та об’єктивного бачення

взаємозалежносте наукових гіпотез із процесами, що протікають у природі, економіці, розвитку суспільства, тощо.

Виникає реальна можливість осмислення та вирішення завдань, які пов'язані із процесами глобалізації, інтернаціоналізації, адже синергетика вивчає закономірності виникнення, формування, розвиток та функціонування систем, що є самоорганізованими, нелінійними та відкритими. Економічна синергетика, на сьогоднішній день, швидко розвивається, обґрунтовує нелінійні процеси суспільного розвитку.

У нашому дослідженні ми застосовуємо основи синергетики, як науки, що ґрунтується на теорії систем нелінійного характеру та використовуємо системно-синергетичний підхід.

Використання системно-синергетичного підходу в сучасній науці застосовували такі вітчизняні та закордонні науковці: Коріков А.М., Єрохіна О.А., Сурмін Ю.П., Пухтаєвич Г.О., Мясніков О.О., Занг В.Б.

Протягом останніх десятиліть, на зміну діалектичному методу мислення та дослідження приходить принципово новий – синергетичний підхід, що ґрунтується на принципах глобального еволюціонізму – поєднання наук про живу та неживу природу, наук про розвиток суспільства. У сфері економічних досліджень це стає принципово новим рівнем мислення й забезпечує принципово нові рішення, які, в свою чергу, забезпечують оптимізацію розвитку економічних процесів й ефективність розвитку економіки, а в кінцевому підсумку, добробут людей.

Нова наука – економічна синергетика, що виникла в останні десятиріччя формує власну методологію, що спирається на закони загальної синергетики, визначає свої категорії та поняття.

Економічній системі притаманні три основі властивості складної системи:

1) відкритість – це такий стан системи, в якому вона постійно взаємодіє з довкіллям, привласнює та відчужує сировину, енергію, інформацію, тощо. А це в свою чергу робить її незворотною. У відкритих системах, далеких від рівноваги, виникають ефекти узгодження, коли елементи системи узгоджують свою поведінку. Це може відбуватися як у природних системах-явищах (молекул та атомів, живих клітин та істот), так і в економічних та суспільних соціальних системах;

2) нелінійність – стан системи в якому загальна характеристика системи напряму й безповоротно залежить від характеристики її складових і процесів, що в ній протікають. В таких системах можуть спонтанно виникати нові складові, процеси,

структури, тощо. Це суттєво обмежує число ступенів свободи у розвитку системи;

3) дисипативність системи – це такий стан відкритої системи, в якій спостерігається приріст ентропії. У дисипативних системах енергія впорядкованого руху переходить в енергію хаотичного (невпорядкованого) руху, тобто відбувається дисипація.

З точки зору синергетики економіка є самоорганізованою, нелінійною, відкритою, дисипативною системою, для якої характерні багаторівневі різноманітні взаємодії її складових, поєднання негативних та позитивних зворотних зв'язків, взаємозв'язок мінливості та відбору складових, чергування атракторів (реальних структурах у відритих, нелінійних середовищах, на які виходять процеси еволюції в цих середовищах) та гомеостазів.

Шепель Є.О.
студентка факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету

Shepel E.O.
Student of Economics and Law Faculty
Kyiv National Linguistic University

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ В УКРАЇНІ

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF NATIONAL ECONOMY: PROSPECTS OF UKRAINE CLUSTER APPOROACH

Сучасне суспільство перебуває на такому етапі розвитку, коли більшість своїх проблем треба вирішувати завдяки швидкій розробці та використанні у виробництві нових технологічних та організаційних ідей, нової техніки – інновацій. Як зазначає Хусаінов Р.В.: «Досвід багатьох країн-лідерів світової економіки показує, що їх успішний розвиток значною мірою визначається можливостями створювати і впроваджувати інновації. При цьому важливим компонентом інноваційного розвитку їх економік більшою мірою є ефективне використання внутрішніх ресурсів приватного сектору (бізнесу) для

реалізації великих інфраструктурних та соціально значущих проектів у тісній взаємодії з державою» [5, с. 249-250].

Вкрай важливими завданнями для України є збереження промислового комплексу, його структурна перебудова і забезпечення подальшого науково-технічного розвитку. Проблема підвищення ефективності інноваційної діяльності вітчизняних підприємств набуває принципового й актуального значення, оскільки її вирішення допоможе перейти до створення і використання технологій більш високого рівня, а отже, прискорити економічне зростання національної економіки. Саме реалізація виваженої інноваційно-інвестиційної політики, яка являє собою «… діяльність державних, регіональних та місцевих органів влади по створенню умов для формування інноваційних ідей і проектів, конструювання науково-технологічних зразків, нововведень, їх освоєння і просування на ринок, а також створення необхідних важелів сприяння інвестиційній діяльності суб'єктів господарювання» [6, с. 335], сприятиме економічному зростанню національної економіки в цілому.

У світовій економіці інновації залежать від таких факторів як: інституціональні, економічні, технологічні та організаційні. Завдяки оптимальному поєднанню саме цих факторів країни першого світу ефективно впроваджують та використовують нововведення.

Для інноваційної економіки України важливо враховувати її матеріально-технічну базу, низькі технологічні потужності та збідніння кадрового потенціалу вітчизняних науково-дослідних установ; відсутність можливості та/чи небажання більшості власників підприємств впроваджувати інновації; лише поодинокі випадки успішної реалізації інноваційних проектів світового рівня тощо.

Проблемами інновацій вчені почали займатися в 60-ті роки ХХ ст. – у період прискорення розвитку науково-технічного прогресу. Подальше вивчення проблем інноваційної діяльності, започатковане Й. Шумпетером, здійснювали Дж. Брайтта, М.Портер та їх послідовники. Нині ця проблема вилилася у «бурхливий потік досліджень» багатьох вчених.

Спираючись на економічні праці та публікації вчених, можна зробити висновок, що одним з ефективних шляхів забезпечення процесу науково-виробничої інтеграції підприємств є використання кластерного підходу.

Кластерний підхід - це передусім нова управлінська технологія, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність як окремого регіону чи галузі, так і держави [2].

Економічне зростання галузей економіки країни залежить від рівня інноваційного розвитку регіонів і, при цьому, принципове

значення має здатність регіонів ефективно використовувати свої внутрішні ресурси.

Відповідно до теорії Майкла Портера, кластер – це група географічно сусідніх взаємозв'язаних компаній (постачальники, виробники та ін.) і зв'язаних з ними організацій (освітні організації, органи державного управління, інфраструктурні компанії), які функціонують у певній сфері і взаємодоповнюють один одного [3].

У сучасних умовах кластери визнані найефективнішою формою інтеграційних систем. Кластерний підхід дає змогу об'єднати підприємства, уряд і місцеві інституції для ведення конструктивного діалогу в напрямку підвищення результатів діяльності та пропонує дієві механізми співробітництва бізнесу й уряду.

Використання кластерної моделі організації бізнесу, як адекватного інструмента модернізації економіки, не має альтернативи. Взаємозумовленість і взаємозв'язок між процесами кластеризації, посилення конкурентоспроможності та прискорення інноваційної діяльності - це новий економічний феномен, що дозволяє протистояти тискові глобальної конкуренції і належним чином відповідає вимогам національного та регіонального розвитку [1].

Тому логічною метою створення кластера в Україні може бути забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств і держави в цілому не тільки на внутрішніх, але й на зовнішніх ринках. Для створення кластера необхідно здійснити комплекс економічних, законодавчих та гуманітарних заходів, забезпечивши при цьому певні базові умови регіонального розвитку.

У Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів» Кабінетом Міністрів України визначаються правові, економічні та організаційні засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій [4].

Державна регіональна політика має бути спрямована на створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів як основи їх динамічного розвитку і стратегічного реформування.

В Україні кластерний підхід допоможе принципово змінити склад державної промислової політики. Державна влада повинна спрямувати всі свої зусилля на взаємовідносини між виробниками і споживачами , між кінцевими споживачами і виробниками, між самими виробниками і урядовими інститутами і т.д., а не на підтримку окремих підприємств та галузей.

Як вважає Портер, на ранньому етапі основна задача уряду – поліпшення інфраструктури і усунення несприятливих умов, далі його

роль повинна концентруватися на усуненні обмежень до розвитку інновацій [3].

Процес проведення стратегічних реформ і забезпечення конкурентоспроможності регіону, а також ефективна реструктуризація колишніх «промислових гігантів» потребує глибокої взаємодії і співпраці між великим і малим бізнесом, вузами, НДІ, державними органами і т.п. Саме тут кластерний підхід надає необхідні інструменти й аналітичну методологію [2]. Застосування кластерного підходу дозволяє досягати якісно нового рівня розвитку регіону, що в свою чергу сприятиме підвищенню рівня та якості життя населення, подоланню бідності та безробіття, стабільному економічному зростанню галузей економіки, прискоренню і проведенню системних реформ у регіонах і в Україні в цілому.

Для України практичне застосування кластерного підходу полягає в стимулюванні інтеграційних процесів у регіонах та зміцненні існуючих кластерних утворень. На сучасному етапі головна роль держави та її органів у розвитку кластерів в Україні полягає у розробці механізмів стимулювання різноманітної кооперації в регіонах: між підприємствами, науковими та освітніми установами, громадськістю, регіональними органами публічної влади та іншими суб'єктами з метою встановлення довготривалого партнерства.

На даний момент вищезазначена мета влади щодо стимулювання інноваційних процесів в країні є складно досяжною через нестійку соціально-економічну та політичну ситуацію. Але Україна знаходиться на шляху інтеграції з ЄС, що, на мою думку, може позитивно вплинути на розвиток інновацій завдяки більш тісному та вільному співробітництві з іноземними кластерними структурами.

Отже, впровадження та адаптування запозиченого досвіду провідних європейських країн щодо інноваційного розвитку економіки дозволить нам застосувати кластерний підхід та підняти на вищий рівень національну економіку України. Особливості застосування кластерного підходу до реалій української економіки є предметом подальших досліджень науковців.

Список літератури:

1. Ільчук В. П. Формування кластерів, як засіб підвищення конкурентоспроможності економіки регіону [Електронний ресурс] / В. П. Ільчук, І. В. Лисенко // Проблемы формирования новой экономики XXI века : материалы 1-й Междунар. науч.-практ. Интернет-конф., 17-19 дек. 2008 г. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2008dec/5_ilchuk.html

2. Данік Н.В. Інноваційний розвиток економіки України / Н.В. Данік // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2012. – № 2 (28). – С. 36-39.
3. Портер М. Конкуренція / М. Портер. – М. : Издат. дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку Постанова Кабінету Міністрів України від 4 чер. 2015 р. № 2023а // Офіц. вісн. України. - 2015. - № 30. - с. 2132.
5. Khusainov R.V. Public-private partnership as a factor of innovative development of the economy [Государственно-частное партнерство как фактор инновационного развития экономики], in: A new role of marketing and communication technologies in business and society: local and global aspects / Ed. by Y. S. Larina, O. O. Romanenko. USA, St. Louis, Missouri : Publishing House Science and Innovation Center, Ltd., 2015. P. 249-258. DOI: 10.13140/RG.2.1.1420.4646
6. Хусаінов Р.В., Поліщук Є.А. Механізми державного управління інвестиційно-інноваційним розвитком регіонів України / Р.В. Хусаінов, Є.А. Поліщук // Соціально-економічні аспекти розвитку економіки і управління. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 16-17 грудня 2014 р. - Дніпропетровськ: "ФОП Дроб'язко С.І.", 2014. - С. 335-338. http://conf.at.ua/archive/16_17_01_2014.pdf#page=335

Янченко А.Ю., Цимбал Ю.С.
студентки факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету

Yanchenko A.Y, Zymbal Y.S
Students of the Faculty of Economics and Law
Kyiv National Linguistic University

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

INNOVATIVE POTENTIAL OF UKRAINE REGIONS

На нашу думку, регіони є визначальними складовими суб’єктами загальнодержавного розвитку, і саме посилена увага до особливостей інноваційного потенціалу регіонів і можливостей його розвитку є актуальною в наш час. Загальною думкою в науковій

літературі сьогодні є те, що рушійною силою довгострокового економічного зростання є наука, технології та інновації, а довгострокові відмінності в економічному стані країн та регіонів пояснюються відмінностями в знаннях, продуктивності і технологіях [1].

Теоретико-методологічні та прикладні проблеми сучасного розвитку регіонів знайшли відображення в роботах зарубіжних і вітчизняних вчених. У регіональній економіці застосовуються відомі теоретичні розробки інноваційної теорії П. Самуельсона, Р. Солоу, Й. Шумпетера, М.І. Туган-Барановського, що доповнюються у наш час працями вітчизняних і також зарубіжних науковців: О.І. Амоші, В.М. Геєця, О.Г. Гранберга, А.П. Голікова, В.І Куценко, В.І. Пили, Л.Г. Чернюк, М.І. Фащевського. Між тим, подальшої розробки потребують методологічні аспекти стратегії використання потенціалів регіональних соціально-економічних систем, особливо коли має місце диспропорційність розвитку регіонів.

Інноваційний потенціал регіону відображає спроможність і готовність регіону здійснювати ефективну інноваційну діяльність. Під спроможністю розуміють наявність і збалансованість структури потенціалу, а під готовністю –достатність і збалансованість розвитку потенціалу і наявних ресурсів для ефективної інноваційної діяльності.

Для визначення регіональної інноваційної продуктивності країн ЄС Європейська комісія використовує ряд показників, серед яких якість людських ресурсів, витрати на НДДКР в державному та приватному секторах, витрати на інноваційну діяльність, які відмінні від НДДКР, кількість патентних заявок, кількість підприємств, що здійснюють випуск інноваційної продукції, обсяг продажу інноваційної продукції [2].

Аналіз впровадження в 2008-2013 рр. прогресивних технологічних процесів показав, що три регіони – Харківський, Запорізький та м. Київ лідирували зі значним відривом від інших регіонів. У 2013 р. лише м. Київ та Харківський регіон разом впровадили 55,4% всього обсягу прогресивних технологічних процесів по Україні. Це один із показників виробничо-технологічного потенціалу, який характеризується надвисокою територіальною диференціацією. У 2013 р. максимальне значення впроваджених прогресивних технологічних процесів в 235,7 раз перевищило його мінімальне значення. Лідером за часткою інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції в 2013 р. став Полтавський регіон – 14,4%. Крім зазначеного ще 7 регіонів мали рівень показника, вищий середнього по країні (4,09%): Закарпатський (13,4%), Івано-Франківський (7,5%), Сумський (10,6%), Тернопільський (7,4%), Харківський (4,8%), Херсонський (5,6%) та м. Київ (4,4%) [3].

У 2013 р. основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були власні кошти підприємств – 63,9% від загального обсягу витрат спрямованих на інноваційну діяльність (52,9% у 2012 р.). Фінансову підтримку держави всього по Україні отримали 27 підприємств із держбюджету і 28 – з місцевих бюджетів. Збільшилась частка коштів іноземних інвесторів – з 0,4% до 8,7% , відповідно, та кількість інвестованих підприємств – з 11 до 14. Частка фінансування інноваційної діяльності з боку вітчизняних інвесторів збільшилась з 0,3% до 1,3%, кількість профінансованих суб'єктів господарської діяльності – з 15 до 19 підприємств.

Загалом, в 2013 році більше половини витрат на інноваційну діяльність України (54,64%) було здійснено лише 3 регіонами: Одеським (15,51%), Дніпропетровським (11,6%) та м. Києвом (12,54%). Найменша частка фінансування характерна для Закарпатського регіону (0,34%) [3].

Світовий досвід показує, що найбільш стійкими є економіки тих країн, в яких вищий рівень освіти населення. В усіх постіндустріальних країнах спостерігається стійке зростання частки працівників з вищою освітою в загальній кількості зайнятого населення. Як зазначають науковці: «В умовах ринкової економіки та переходу до моделі «економіки знань» система вищої освіти стає локомотивом змін» [5, с. 194]. Безсумнівно, важливе місце університети займають у національній інноваційній системі (далі - НІС) країни. Мережа взаємопов'язаних організацій, що забезпечують сприятливі умови для інноваційного процесу на регіональному рівні, а також створюють передумови ефективної інноваційної діяльності, утворює регіональну інноваційну інфраструктуру. Ядром цієї мережі є наукові та науково-дослідні організації та університети, в яких на основі фундаментальних і прикладних досліджень з'являється затребувана на ринку інноваційна продукція - нові матеріали, технології, програмне забезпечення, процеси управління, а також готуються кваліфіковані кадри для інноваційного розвитку економіки, створення та впровадження нових технологій та інших інновацій [6, с. 160].

Частка зайнятих з вищою освітою служить одним із інструментів регулюючого впливу на соціально-економічні процеси, пов'язані з поліпшенням якості життя населення України. Підвищення чисельності студентів освітніх установ ВНЗ як головної складової розвитку людського капіталу може забезпечити прискорене зростання економіки регіонів. В 2013 році 42,6% всіх студентів ВНЗ було зосереджено в 6 регіонах України: в м. Києві (15,63%), Харківському регіоні (7,61%), Одеському (5,02%), Львівському (5,41%), Запорізькому (4,56%), Дніпропетровському (4,39%). Найменшим

показником характеризується Закарпатський регіон, де на 10000 осіб населення приходиться 207 студентів ВНЗ.

Важливою характеристикою інноваційного потенціалу є сприйнятливість виробництва до інновацій і рівень його інноваційної активності. У 2013 р. спостерігається активізація інноваційної діяльності, кількість інноваційно активних промислових підприємств збільшилася на 4,7% (у 2012 р. – на 14,8%) і склала 1758 підприємств. Найбільшим пожвавленням у 2013 році інноваційної діяльності відзначилися Миколаївський та Дніпропетровський регіони, де кількість інноваційно активних підприємств зросла відповідно на 23,9% та 23,8%. Зменшення кількості промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, виявлено в 10 регіонах, з яких найбільше у Закарпатському (на 18,2%) та Херсонському (на 8,6%) регіонах [3].

Найбільша кількість інноваційно активних промислових підприємств сконцентрована в Харківському регіоні (9,6% загальної кількості по Україні), м. Києві (7,4%), Запорізькому (6,5%), Миколаївському (6,5%) та Львівському (5,7%) регіонах.

Інфраструктурний потенціал характеризує можливості і умови економічної діяльності на території регіонів. Найбільш важливою його складовою виступає транспортне забезпечення. Взаємозв’язок всіх видів транспорту дозволяє говорити про єдину транспортну систему України, яка об’єднує всі економічні райони країни в єдиний господарський комплекс і сприяє комплексному розвитку кожного регіону. Ефективне функціонування транспорту є необхідною умовою стабілізації, піднесення та структурних перетворень економіки, розвитку зовнішньоекономічної діяльності, підвищення життєвого рівня населення та забезпечення національної безпеки країни.

Важливе місце в транспортній системі регіонів займає автодорожнє господарство. Про його значення свідчить той факт, що 68% вантажоперевезень в Україні здійснюється автомобільним транспортом. Проте автодорожнє господарство при цьому характеризується низьким рівнем розвитку. У період з 2008 по 2013 рр. Щільність автомобільних доріг з твердим покриттям у середньому по Україні майже не змінилась, збільшення показника за аналізований період становить лише 0,5%. Розвиток дорожньої інфраструктури є неоднорідним, максимальна щільність автомобільних доріг перевищує мінімальну в 2,16 раз. Найбільше значення показника характерне для Львівського регіону (376 км. на 1000 кв.км.), найнижче – для Херсонського регіону (174 км. на 1000 кв.км.) [4].

Отже, з проведеного дослідження можна зробити висновки, що інноваційна продуктивність регіонів в Україні характеризуються переважно низькими показниками та значною територіальною

диференціацією, що свідчить про гетерогенність розвитку територій. Для розвитку інноваційної економіки регіонів першочергово необхідне створення умов для переходу на інноваційний шлях розвитку й мотивації у ринкових суб'єктів для активізації інноваційних процесів, все це є предметом подальших досліджень.

Список літератури:

1. Soete L. (2011), Regions and innovation policies: the way forward, in Regions and Innovation Policy, OECD Reviews of Regional Innovation, OECD Publishing.
2. Regional Innovation Scoreboard 2014, European Commission [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ec.europa.eu/news/pdf/2014_regional_union_scoreboard_en.pdf
3. Стратегічний моніторинг розвитку регіонів №1–2014 (спеціальний випуск). – Київ, 2014. – 16 с.
4. Статистичний щорічник України за 2012 рік / за редакцією О.Г. Осауленка, відпов. за випуск О.Е. Остапчук. – Київ – 2013 р. – 552 с.
5. Хусаінов Р.В. Державно-приватне партнерство в системі вищої освіти України / Р.В. Хусаінов // Вісник Одеського національного університету. Економіка. - 2014. – Т.19. – Вип.2/2. – С. 190-196. – Режим доступу: http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2014_19_2_2/45.pdf
6. Khusainov R.V. Developing strategy of public-private partnership in Ukraine innovative development [Формирование стратегии государственно-частного партнерства в инновационном развитии Украины]. Economics and management: problems of science and practice: Collection of scientific articles. Vol. 1 - Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. - P. 158 – 162. DOI: dx.doi.org/10.13140/2.1.1626.8329.

Яроцька В.Р.

студентка IV курсу факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету
м.Київ, Україна

Yarotska V.R.
IVth year student of the Faculty of Economics and Law
Kyiv National Linguistic University
Kyiv, Ukraine

АУТСАФІНГ ПЕРСОНАЛУ ЯК ОДИН ІЗ НАЙЕФЕКТИВНІШИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАЛУЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ

OUTSTAFING OF STAFF IS ONE OF THE MOST EFFECTIVE MECHANISMS FOR ATTRACTING STAFF

У книзі Джима Коллінза «Від хорошого до великого» є примітка, яка дуже чітко обмальовує проблему пошуку і утримання персоналу. Він говорить, що головна цінність компанії – не люди. Головна цінність компанії – потрібні люди [4, с.23].

У свою чергу, аутстафінг є інструментом управління, який дозволяє регулювати кількість працівників (не змінюючи при цьому офіційну чисельність персоналу)[3]. Це послуга, яка передбачає переведення частини працівників з штату підприємства в штат спеціального кадрового агентства. При цьому працівники продовжують працювати на своєму попередньому підприємстві, але на ньому не числяться.

Проблеми аутстафінгу персоналу викладені у працях І.Е. Гущіна, О.М. Сафонової, Ю.М. Смірнової, Н.В. Мартинова, А.А. Томпсон, А.Дж. Стрипленд, Б.А. Анікін, І.Л. Рудаята, С.О. Календжян, А.О. Соколова, Дж.Б. Хейвуд тощо.

З вище вказаного слідує, що послуга аутстафінгу персоналу в цілому полягає у виведенні за штат співробітників підприємства-замовника і переведення їх у штат компанії-провайдера, яка здійснюватиме надалі їх повне кадрове та бухгалтерський супровід.

Однією з переваг у використанні послуги аутстафінгу є здійснення оптимізації податкових витрат підприємства, що передбачає скорочення витрат підприємства на 25%. Така ефективність досягається завдяки залученню іноземної компанії-аутстафера[2].

Першим кроком у процедурі аутстафінгу [1, с.132] є виведення за штат компанією-замовником власних співробітників та введення їх в штат компанії-аутстафера за допомогою укладення з цими співробітниками трудових договорів. Юридично між аутстаффером і співробітниками встановлюються трудові відносини, проте фактично цей персонал продовжує працювати на своїх попередніх місцях у компанії-замовника.

Наступним кроком є укладення між компанією-замовником і компанією-аутстафером договору аутстафінгу[1, с.133], згідно з яким аутстафер надає замовнику послуги з надання персоналу для виконання певних, встановлених замовником, функцій, а замовник оплачує зазначені послуги. В суму оплати вище вказаних послуг входить: сума заробітної плати кожного співробітника (мінімальна заробітна плата), суми податків, а саме - ПДФО, ЄСВ, а також сума комісії за послуги аутстафера.

Тож, ще однією перевагою є те, що сплата податків здійснюється виходячи з мінімальної заробітної плати, що менше, ніж фактична сума оплати праці співробітників, відповідно розмір податкових виплат значно знижується.

Аутстафінг схожий на лізинг персоналу, але це не зовсім те ж. При лізингу співробітники весь час знаходяться в штаті компанії-провайдера. Якщо вони потрібні компанії-клієнтові, то вони працюють, а якщо більше не потрібні, залишаються в штаті компанії-провайдера. В цьому випадку вона відправить їх іншим замовникам. У випадку з аутстафінгом цього немає. Поки співробітники потрібні, вони знаходяться у провайдера, як тільки вони перестають бути потрібні, вони звільняються[3].

Багато підприємців дуже неохоче пропонують працівникам премії, бонуси і соціальні пакети. На підприємствах умови оплати праці досить «прості», це допомагає утримувати співробітників, але майже не дає інструменту для позитивної мотивації. Аутстафінг дозволить навіть не думати про бонуси і соціальні пакети – це завдання провайдера.

У свою чергу, постачальниками послуг аутстафінгу персоналу зокрема в Україні можуть бути, наприклад, такі кадрові агентства, як "АНКОР" (20 років практики на світовому ринку, більше 16000 осіб працевлаштовано), "World Staff" (30 років практики на світовому ринку, більше 27 000 осіб працевлаштовано) . Їх клієнти орендують персонал на термін від трьох місяців до декількох років, хоча мінімальний час роботи такого співробітника практично не обмежений і повністю може складати декілька годин.

Отже, заходи щодо застосування аутстафінгу на підприємстві спричинять не тільки зниження витрат і ризиків, пов'язаних із скороченням штату, але і отримання реальної економії засобів таких як, наприклад, зниження навантаження по бухгалтерському і кадровому адмініструванню персоналу та
повний переклад юридичної і податкової відповідальності, пов'язаної з трудовими відносинами на провайдера послуг.

Список літератури:

1. Аникин Б.А., Рудая И.Л. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологи менеджмента. – 2009, С.320.
2. Аутстафінг – інструмент в управлінні персоналом / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://vestnik.kpi.kharkov.ua/files.pdf
3. Аутстаффинг персонала: схема осуществления / [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.prostopravo.com.ua/trudoustroystvo/stati/autstaffing_personala_shema_osuschestvleniya
4. Джим Коллинз. От хорошего к великому: почему одни компании совершают прорыв, а другие нет. - 2012 , С.304.

Шишина М.В.
доцент кафедри економіки і підприємництва
Національний технічний університет України «КПІ»
м. Київ, Україна

Shashyna M.V.
Ph.D. in Economics
NTUU"KPI", Kyiv

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РОЛІ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

GLOBALIZATION AND PROGRESS OF ROLE TRENDS STATE SECTOR

В економічній сфері глобалізація викликає перебудову відносин між державою і ринком.

Дослідження взаємодії держави та ринку як двох взаємодоповняльних способів координації відносин між економічними агентами та формуванням ролі державного сектора є неповним, оскільки не враховує ще однієї важливої складової - суспільства. Оскільки глобалізаційні впливи збільшують проникність кордонів, розхитують основи національно-державного суверенітету, а загальний вектор розвитку схиляється в бік уніфікації економічних, соціальних, політико-правових форм внутрішнього устрою держав, то суспільство також включається до активної участі впливу на економіку на всіх її

рівнях. Тому питання, які стосуються соціально-економічно розвитку країни, розглядаються під впливом трьох координуючих сил: держави, ринку та суспільства. Слід враховувати, що домінування однієї системи координації над іншою в процесі відстоювання інтересів носіїв кожної з них призводить до деформованого та неефективного типу функціонування економіки. Якщо домінують інтереси держави в ринковій системі, то за рахунок державного сектора контролюються продуктивні сили економіки та виробничі відносини, що нівелює мотивацію до індивідуальної ініціативи. Якщо домінує вплив суспільства, то держава демонструє слабкість і економічна активність знижується. Якщо домінують індивідуальні економічні інтереси, то виникає економіка фізичних осіб.

Звичайно, спроба кожної країни інтегруватись у загально світовий процес виробництва вимагає налаштування на загальні тенденції розвитку, які об'єктивно підсилюють значення державної власності. За твердженням багатьох дослідників, практично з усіх точок зору державна влада, що опирається на державну власність, в усіх економічно розвинених країнах на багато могутніша, ніж абиколи [1]. Під вливом спроби протистояти втраті політичного суверенітету та впливу нових інтеграційних форм (таких як, наприклад, ТНК) сучасний розвинений світ, у переважній більшості випадків, обрав копроративну модель державного сектору, що припускає включення в його склад відносно невеликої кількості найбільших підприємств, які мають вирішальне значення для всієї національної економіки. Така форма впливу держави на економіку через корпоративні механізми регулювання виявляє найбільшу стійкисть щодо впливу економічних криз, так і гнучкість щодо глобалізаційних процесів. Ті країни, як зокрема Україна, що більшою мірою в момент активного впровадження ринкових трансформацій, спречинених як внутрішніми так і зовнішніми факторами розвитку економічних систем, надали первагу регуляторного впливу виключно ринковому мехнізму та в подальшому підвіщеню ролі суспільної координації значно втратили у позиціях розподілу світового добробуту і по сьогодні перебувають у стані країн, що розвиваються.

Зокрема, одним із параметрів, що визначає успішність країни в глобальній економіці – це науково-технічний розвиток, та наявність матеріального и людського фактору його здійснення. В Україні ж, під час впрвадження трансформації економіки, як зазначає В.Сиденко «Розпродаж державних корпорацій, передусім енергетичних та оборонного комплексу, за низькими цінами призвів до втрати науково-технологічних виробництв, які були здатні забезпечити модернізацію економіки, загострення проблеми національної безпеки внаслідок занепаду державного сектору» [2, с. 70]. З іншого боку відбувалась

актуалізація індивідуальних економічних інтересів. При цьому на державу більшою мірою покладалась відповідальність за виявлення та реалізацію інтересів громадян через створення і закріплення формальних та неформальних законів, правил і норм суспільного життя. Це положення дозволило сформулювати основну концепцію держави, відповідно до якої держава досягла політичної, економічної цілісності країни. Це є необхідною, але не є достатньою умовою протистояння глобалізаційним процесам, оскільки не надає потрібної економічної потужності країні.

Таким чином, тенденції зміни ролі економічніх позицій державного сектору під впливом глобалізаційної економіки свідчать про повторну актуалізацію, що вже неодноразово спостерігалось в розвитку світових економічних процесів і має сенс на сучасному етапі.

Список літератури:

1. Бондаренко Н.В. Роль державного сектора в розвитку держави в умовах глобалізації / Н.В. Бондаренко // Економіка і держава, 2010. - № 5 : Електронний ресурс : www.economy.in.ua

2. Сиденко В. Р. Глобализация – европейская интеграция – экономическое развитие: украинская модель. [В 2 т. Т. 1: Глобализация и экономическое развитие] / В. Р. Сиденко. – К. : Феникс, 2008. – 376 с.

Ольга Павук

доктор экономики, асс. проф., Балтийская международная академия, Латвия

Olga Pavuk

Dr.Oec, Assoc.Prof., Baltic International Akademy, Latvia

olga.pavuk@outlook.com

THE ROLE OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN THE ECONOMICS OF JURMALA

РОЛЬ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ЭКОНОМИКЕ ЮРМАЛЫ

Ключевые слова: туризм, курорты, инвестиции, медицина, свободная экономическая зона.

Key words: free economic zone, region, investment, tourism, resorts, medicine

Для анализа деятельности 3,5 тысяч предприятий города-курорта Юрмала с точки зрения развития туризма, в том числе медицинского, мы провели исследование влияния прямых иностранных инвестиций на экономику города. Предложенный анализ поможет сформулировать предложения по активизации деловой активности в Юрмале с учетом присвоения ему в 2013 году статуса города-курорта путем создания туристско-рекреационной зоны и развития медицинского туризма.

Согласно данным Lursoft в 2014 году в капитал 558 юрмальских предприятий вложили свои средства 647 иностранных инвесторов, общая сумма накопленных прямых иностранных инвестиций (ПИИ) на 09.09.2015. составила 63,9 млн. евро. Инвестиции первой сотни крупнейших инвесторов составили чуть более 62 млн. евро, из которых почти 46 млн. евро – инвестировано 20 зарубежными предпринимателями. Происхождение как минимум половины крупнейших зарубежных компаний из России, еще шесть инвесторов зарегистрированы в оффшорных зонах (Кипр, Великобритания), а всего из стран СНГ 64 инвестора. 32 инвестора пришли из ЕС и 4 из других стран – Саудовская Аравия, Белиз,

Таблица 1.

ТОП 10 крупнейших иностранных инвесторов в Юрмале

	Инвестор	**Страна**	**Инвестиции, EUR**	**Предприятие в Юрмале**	**Основной вид деятельности (NACE)**
1	Шефлер Юрий (Schefler Yuri)	Великобритания	11,253,493.00	Meierovica 35, SIA	Недвижимость
2	LP CARMIN CAPITAL	Великобритания	5,000,100.00	R89, SIA	Недвижимость
3	Думенко Петро (Dumenko Petro)	Украина	2,718,056.53	DiGas, SIA	Производство
4	OLTIUS LIMITED	Кипр	2,330,664.03	BURTNIEKU 21, SIA Lielupes sporta un atpūtas centrs, SIA	Недвижимость
5	XL TOP LTD	Великобритания	2,069,100.00	Centerbridge, SIA Griffin Baltic	Недвижимость, спорт

				Residential, SIA	
6	ООО "FASIS"	Россия	2,000,000.00	CRESCERE, SIA	Недвижимость
7	ООО "Krustol"	Россия	2,000,000.00	CRESCERE, SIA	Недвижимость
8	ООО "RMS grupp"	Россия	2,000,000.00	CRESCERE, SIA	Недвижимость
9	ООО "Softlain"	Россия	2,000,000.00	CRESCERE, SIA	Недвижимость
10	Вознесенская Виктория (Voznesenskaya Victoria)	Россия	1,700,047.24	LN 25, SIA	Недвижимость
	Итого ТОП 20		**45,956,198.57**		
	Всего 100 инвесторов		**62,079,819.06**		

Источник: составлено по данным: Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa rajoniem/pilsētām/Jūrmala/Lielākie investori. Lursoft statistika. 09.09.2015.

Сингапур. Следует иметь в виду, что часто за такими странами как Великобритания или Кипр скрываются инвесторы из других стран, к примеру,

крупнейшим инвестором Юрмалы является россиянин Юрий Шефлер, чьи британские инвестиции в капитал юрмальских предприятий составляют 11,254 млн. евро.

В ТОП 20 предприятий Юрмалы с иностранным капиталом вошли компании с инвестициями не менее 1 млн. евро (в таблице 1 представлены первые 10 предприятий). 14 крупнейших инвесторов из 20 вложили свои средства в предприятия Юрмалы, связанные с недвижимостью, что несомненно связано с программой временных видов на жительство (ВНЖ) в обмен на недвижимость в Латвии (следовательно, и в ЕС), действующей с 2010 года. Благодаря этой программе Юрмала, наряду с Ригой стали наиболее привлекательными местами для иностранных инвесторов. Однако поправки сентября 2014 года резко сократили количество запросов ВНЖ, и можно говорить об окончании инвестиционного бума на рынке недвижимости Юрмалы. Пока только одна крупная инвестиция связана с вложением в капитал предприятия медицинско-рекреационного типа.

Тем не менее при создании благоприятных условий зарубежные инвесторы, выбравшие Юрмалу не только для инвестиций, но и как место своего проживания, могут продолжить вкладывать свои средства в развитие города. Первой предпосылкой для такой активности можно считать получение Юрмалой в 2013 году статуса города-курорта. Вторым шагом могло бы стать создание в

городе свободной экономической зоны для предприятий, связывающих свою деятельность с такими областями, как курортология, медицина, гостиничный бизнес, общественное питание и др.

Список литературы:

1. Ārvalstu tiešo investīciju sadalījums pa rajoniem/pilsētām/_Lielākie investori/Jūrmala. Lursoft statistika._На 09.09.2015.
2. Данные Регистра предприятий Латвии по 3535 предприятиям Юрмалы. Рига. Lursoft. 09.09.2015.
3. Количество запросов ВНЖ за инвестиции в недвижимость в Латвии уменьшилось на 90%. Baltic-Course.com. Рига. 21.04.2015. http://www.baltic-course.com/rus/_analytics/?doc=105208

Федулова Л.І.
д.е.н., професор кафедри менеджменту
Київського національного торговельно-економічного університету

Fedulova L.
Doctor of Economic Sciences, professor,
professor Department of management
Kyiv national university of trade and economics

ІННОВАЦІЙНІ КЛАСТЕРИ – ЯДРО РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ

INNOVATIVE CLUSTERS - KERNEL OF REGIONAL INNOVATIVE ECOSYSTEMS

В умовах жорсткої дії глобалізаційних викликів для забезпечення конкурентоспроможності української економіки на регіональному рівні важливого значення набувають інноваційні кластери, як такі, що дозволять виконувати одне із ключових завдань державної інноваційної політики в частині формування, розвитку та реалізації інтелектуального потенціалу.

Слабкий інвестиційний клімат та несформований інноваційний простір є гальмом економічного розвитку країни, що пояснюється неефективною взаємодією науки й виробництва, непродуманою державною політикою в сфері інновацій та інноваційної економіки, відсутністю венчурного фінансування та стимулювання підприємництва. Подолання відставання в інноваційному розвитку районів, міст і регіонів у цілому можливо тільки за рахунок посилення підприємницької діяльності в інноваційній сфері та завдяки чітким механізмам взаємодії інноваційного простору: держави, бізнесу й центрів знань.

Згідно даних статистичної звітності [1] упровадженням інновацій в Україні у 2010-2014 рр. займалось 1595 підприємств (15,9% серед обстежених промислових), у т.ч. інноваційну продукцію впроваджували 1054 підприємства, з яких 257 – нову для ринку і 923 – нову лише для підприємства; інноваційні процеси впровадили 1127 підприємств, з яких 926 – нові або вдосконалені методи обробки чи виробництва продукції, 233 – нові або вдосконалені методи логістики, доставки чи розповсюдження продукції та 349 – нову або вдосконалену діяльність із підтримки процесів, зокрема системи матеріального обслуговування, операцій щодо закупівель, обліку та розрахунків; з метою задоволення потреб споживачів, а також збільшення обсягів продажу 289 підприємств упровадили маркетингові інновації; 232 підприємства підвищували ефективність своєї діяльності шляхом упровадження організаційних інновацій.

В 2014 р. серед регіонів вищою за середню в Україні частка інноваційно активних підприємств була в Херсонській, Запорізькій, Івано-Франківській, Харківській, Миколаївській, Сумській, Кіровоградській, Одеській, Львівській областях, а також у м.Києві. Характерною тенденцією слід вважати помітну серед інших регіонів частку реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції Закарпатської та Сумської області. При поліпшенні інвестиційного клімату вони зможуть одержати венчурне фінансування, у тому числі іноземне, розвивати учбово-наукові комплекси з ефективною системою стимулювання наукової діяльності.

В Україні назріла проблема формування нових регіонів-лідерів. Старі лідери втрачають свої позиції через традиційні причини: витрати більш високої заробітної плати, досвіду використання старих технологій. Проте для економічного прориву на хвилі новітнього технологічного укладу потрібні не тільки сприятливі фактори у вигляді більш низької заробітної плати в регіоні, але й система ефективних інститутів, потужна мотивація й активізація організаційного ресурсу. До того ж потрібна сучасна технологічна

інфраструктура через формування нових центрів інноваційного розвитку у великих містах країни зі збереженим науковим потенціалом (наприклад, Харків, Львів, Запоріжжя та ін.).

Зазначені регіони вже на сьогодні мають високий освітній рівень населення і його сприйнятливість до нових знань, конкурентоспроможний освітній комплекс; розвинуті мережі науково-технічних організацій, наявність вагомих науково-технічних заділів, здатних бути основою для розвитку високотехнологічних галузей і виробництв; багатогалузеву промислово-виробнича базу. Цілеспрямоване використання цих переваг через механізми функціонування сучасних регіональних інноваційних екосистем повинно бути однією із ключових умов для формування в регіонах при реалізації політики децентралізації власних центрів розробки і виробництва конкурентоспроможних на світовому ринку товарів, забезпечення стійких темпів зростання економіки і сприяння досягненню європейських стандартів соціально-економічного розвитку і життя населення.

Слід зазначити, що національні програми сприяння кластерного розвитку (Cohesion Policy та Framework Programe) є складовими інноваційної політики регіонів ЄС, що дозволяє об'єднати процес генерації та обміну знаннями, полегшити процес трансферу знань між університетами, фірмами та інноваційними структурами, що об'єднуються в кластери. Основними здобутками такої політики є [2]: створення робочих груп IRE за напрямами: „Ефективні системи регіональних інновацій", „Трансфер технологій між університетами та підприємствами", „Регіональні кластери та мережі як двигун інноваційності", що дозволяє охопити всі елементи системи функціонування кластерів і сприяє їх різносторонньому аналізу; розробка Європейською Комісією плану розвитку підприємництва на основі досліджень діяльності окремих підприємств та галузей промисловості; створення Центру досліджень та компетенцій, орієнтованого на проведення досліджень та тестувань ринку в кластерному середовищі; створення Європейського дослідницького простору, який став поєднуючою ланкою між академічним середовищем та промисловістю.

Екопідхід заслуговує на особливу увагу при аналізі перспектив формування регіональної економічної політики, започаткованої на кластерному механізмі, оскільки дозволяє зосередити стимулюючі впливи на ключових секторах, що володіють потенціалом розвитку й забезпечують синергетичний ефект учасників економічної системи мезорівня.

Концепція кластерів на регіональному рівні повинна включати стратегії, спрямовані на підвищення використання знань в кластерах та

створення нових мереж співробітництва усередині кластерів. Ефективно діючі кластери стають причиною великих капіталовкладень і пильної уваги уряду, тобто кластер стає чимсь більшим, ніж проста сума окремих його складових. Концентрація виробників, їхніх покупців і постачальників сприяє зростанню ефективної спеціалізації виробництва. При цьому кластер дає роботу й безлічі дрібних фірм і малих підприємств. Тобто, стає ядром регіональних інноваційних екосистем, що вирізняються ефективними горизонтальними зв’язками. У цьому контексті, такого типу кластер являє собою систему поширення нових знань і технологій на базі формування мережі стійких зв'язків між усіма його учасниками, технологічної мережі [3].

У рамках політики кластерного розвитку ключова увага повинна приділятися комплексу взаємозв'язків між учасниками процесу виробництва товарів та послуг і суб'єктами інноваційної діяльності. При використанні кластерних систем формуються, у тому числі й горизонтальні мережі, у яких здійснюється співробітництво великих і малих фірм, що діють на ринку того самого продукту або як таких, що належать до однієї промисловій групі.

Перевагами формування інноваційних кластерів як ядра регіональної інноваційної екосистеми є наступні аспекти функціонування регіональної економіки: по-перше, регіональні інноваційні кластери мають у своїй основі стійку систему поширення нових технологій, знань, продукції (інформаційно-технологічну мережу), яка спирається на спільну наукову базу; по-друге, підприємства кластера мають додаткові конкурентні переваги за рахунок можливості здійснювати внутрішню спеціалізацію й стандартизацію, мінімізувати витрати на впровадження інновацій; по-третє, важливою особливістю зазначеного типу кластерів є наявність у їхній структурі гнучких підприємницьких структур — малих підприємств, які дозволяють формувати інноваційні крапки зростання економіки регіону; по-четверте, зазначені кластери надзвичайно важливі для розвитку малого підприємництва: вони забезпечують малим фірмам високий ступінь спеціалізації при обслуговуванні конкретної підприємницької ніші, так як при цьому полегшується доступ до капіталу промислового підприємства, а також активно відбувається обмін ідеями й передача знань від науковців до підприємців.

У зв’язку з тим, що на сьогодні вже існує потужний інформаційно-науковий заділ та практичний досвід щодо формування кластерів в регіонах України, необхідно терміново ідентифікувати стан створення та масштаби дії регіональних інноваційних екосистем (РІЕС) як субмодулей національної інноваційної системи для залучення їх потенціалу при реалізації стратегії соціально-

економічного розвитку територіальних утворень. РІЕС включає організаційно-технічну, експертно-консультаційну, фінансово-економічну й інформаційну підсистеми та відповідні інститути, що забезпечує економічний розвиток регіону за рахунок випереджального розгортання виробництва і реалізації наукомісткої продукції і високотехнологічних послуг; залучення інтелектуального потенціалу регіону в продуктивну діяльність і його розширене відтворення; залучення в інноваційну сферу внутрішніх і зовнішніх приватних інвестицій; формування з боку наукомістких виробництв цільових замовлень для вищих навчальних закладів регіону, підвищення якості вищої освіти; позитивний вплив на усі сфери економіки регіону. Для регіонів України це стратегічний напрям інтеграції з країнами ЄС, які мають практичний досвід реалізації регіональної політики на основі застосування концепцій відкритих інновацій та регіональних інноваційних екосистем.

Список літератури:

1. Сайт Держстату України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
2. European Cluster Observator,. ISC/CSC cluster codes 1.0, dataset 20070613. available from: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.clusterobservatory.eu., Cited 2007, October 8.
3. Егоров С.А. Промышленный кластер как форма развитая производственной кооперации //Проблемы современной экономики. – 2008.- – №3(27). – С. 24-28.

Решетник Н.І.
канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту і маркетингу
Київського національного лінгвістичного університету

Решетник О.А.
магістр психології
Київський національний лінгвістичний університет

Reshetnyk N.I.
PhD in Economic sciences, Associate Professor
Kyiv National Linguistic University

Reshetnyk O. A.
Master of Arts (Psychology)
Kyiv National Linguistic University

МАРЖИНАЛЬНА ФОНДОВА ТОРГІВЛЯ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

MARGINAL STOCK TRADING: REASONS AND CONSEQUENCES

Ситуація що склалась в останній період на фондовому ринку Китаю є відображенням загальної фінансової нестабільності сучасної світової економіки. Втрати Китаю від обвалу фондової біржі склали близько трьох трильйонів доларів, це можна порівняти з 10-ма боргами Греції, або майже двома ВВП Росії. Звичайно, що такі цифри лякають своїми наслідками. Проте в Китаї, як і в інших світових фінансових центрах, біржа і економіка відірвані один від одного. Це те явище яке характеризує сучасну фінансову систему. Фондовий ринок живе своїм життям, його інструменти: ф’ючерси форварди, свопи, та інші фінансові інновації, відірвані від реальних інвестицій. Статистика свідчить, що китайська економіка за 2014 рік зросла приблизно на 7%, в той час як капіталізація фондового ринку у 2014 р. зросла на 35%, перевищивши 10 трлн дол. Причиною такого шаленого зростання є підвищення внутрішнього попиту населення. Проте, населення витрачало на фондові операції не зароблені кошти, не заощадження, а для гри на біржі активно брало банківські позики. Підраховано, що китайські спекулянти позичили близько 3,8 трлн юанів (610 млрд. дол.) на купівлю цінних паперів. Основну частку угод на китайському ринку здійснювали звичайні китайці середнього статку, які позичили гроші на купівлю акцій. Тепер їм доведеться продавати акції, що подешевшали, і повертати позики банкам. Багато хто з громадян заклав свою нерухомість під кредит. Така ситуація може спровокувати банківську та соціальну кризи, а вони, безумовно, вплинуть на економічне зростання.

Надування фінансової бульбашки на китайській фондовій біржі відбулося в результаті маржинальної торгівлі. Такий вид торгівлі передбачає здійснення спекулятивних операцій (скупка з метою перепродажу за більш вигідною ціною) з використанням грошей які надаються торговцю в кредит, під заставу обумовленої суми – маржі. Якщо звичайний кредит є, як правило, меншим від вартості заставного майна, то маржинальний може в кілька разів перевищувати розмір застави, що дозволяє торгівцю при тих же грошах в кілька разів збільшити обсяги операцій. Маржинальна торгівля робить можливим

продавати позичений товар з метою купівлі аналогічного товару по меншій ціні та повертати кредит. На валютному та фондовому ринках маржинальний принцип достатньо поширений. Цей принцип передбачає, що торговець через деякий час обов'язково проведе зворотну операцію (купівлю – продаж, продаж – купівлю). Якщо вам вистачає грошей на купівлю 100 акцій, то брокер може прийняти ваші гроші в заставу і ви можете придбати 200 акцій. Після їх продажу за вищою ціною, ви повертаєте кредит, а весь прибуток належить вам. Так зазвичай діють біржові гравці.

Вже навесні 2015 року показник price/earnings (ціна/заробіток) свідчив про шалену переоцінку цінних паперів, про неминучість здуття бульбашки. Аналітики приводили приклади подібних ситуацій зі світової практики, однак люди продовжували нести свої гроші на біржу.

Що керує людьми в даних ситуаціях. Психологи вважають, що це відомі нам емоції – страх і жадібність. На грі з цими емоціями будуються усі фінансові піраміди, в основі яких лежить відома нам «теорія більшого дурня» (Greatest Fool Theory). Сутність теорії в тому, що завжди знайдеться «дурень», який купить ваш товар за вищу ціну. Кожна спекуляція має свої фази розвитку, а перехід від однієї до іншої залежить від співвідношення страху і жадібності. На етапі зародження – переважає обережність, число учасників піраміди є невеликим і складається з професіоналів. Ціни на цій фазі ростуть помірно. На етапі зростання – виявляється стабільне зростання цін, що приваблює сторонніх, не завжди кваліфікованих, вкладників. На цьому етапі жадібність переважає страх. Незначне падіння цін виглядає як шанс купити за нижчими цінами. Третім етапом є ейфорія – страху немає, жадібність безмежна. Ціни стрімко йдуть в гору, їх піднімає шалений попит. В цій ситуації кожен вважає за потрібне прийняти участь в торгах, вдаючись до позик. За цим наступає неминуча фаза краху. Вона характеризується припиненням зовнішнього притоку грошей, що призводить до припинення росту цін; будь яке виведення грошей призводить до ще більшого зниження цін [1, с.164]. Страх не отримати прибутки призводить до краху, до розвалу піраміди. По суті теорія більшого дурня – це теорія усіх фінансових криз, які в літературі стали класичними: голландська тюльпанова криза 1630 року, срібна катастрофа 1980 року, усім відома російська МММ 90-х років ,іпотечна криза у 2008 році , китайська криза 2014-2015 років.

Гральний бізнес сучасного фондового ринку пояснюється також відомим в бізнес колах ефектом Базермана – професора Гарвардської Бізнес Школи, який щорічно намагається, в якості експерименту, продати своїм студентам, 20 доларів вище номіналом – його рекорд – 204 долари [2]. На фондовій біржі ефект Базермана

проявляється в дії. Людина починає втрачати гроші, і замість того, щоб зафіксувати збиток, вона сподівається, що відіграє збиток, знайде більшого дурня, і практично завжди втрачає ще більшу суму грошей.

Отже, по-перше, фондовий ринок на сучасному етапі розвитку сам по собі є кризовим, оскільки ще жодна держава не навчилась регулювати його інноваційні продукти. Спроби китайського уряду теж виявились невдалими. По-друге, масове залучення дилетантів до біржових торгів неминуче призводить до ефекту Базермана, до фінансової бульбашки, яка обов’язково вибухає.

Список літератури:

1. Ариели Д. Поведенческая экономика. Почему люди ведут себя иррационально и как заработать на этом. – М.: Манн, Иванов и Фарбер, 2013. – 296 с.

2. Bazerman M. The Power of Noticing: What the Best Leaders See / Max Bazerman. – Simon & Schuster, August, 2014 – 240 p.

Паламарчук В.С., Вишневська А.О.
студентки факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету

Palamarchuk V.S., Vishnevskaya A.O.
students of the Faculty of Economics and Law
Kyiv National Linguistic University

ВНУТРІШНЬО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ КОНФЛІКТИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

INTERNAL ORGANISATION CONFLIKS AT ENTERPRISES: THEORETICAL ANALYSIS

Процес керівництва часто супроводжується конфліктами. В колективі, як правило, є різні за своїм професійним спрямуванням, життєвим баченням, характером та темпераментом люди. Всі ці особливості у будь якому разі відображаються у спілкуванні, оцінці та думках, викликаючи протидію, що час від часу може переростати у конфлікт. Конфлікти, завжди супроводжували життя кожної людини і трудова діяльність не є виключенням. Вирішення конфліктів на

підприємстві завжди буде актуальною проблемою, тому що ефективне управління ними, може призводити до підвищення рівня продуктивності праці та до зростання прибутку підприємства.

Науковець Г. В. Косовський зазначає, що конфлікт – це зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною тенденцій (потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій, соціальних установок, планів тощо) у свідомості окремо взятого індивіда, в міжособистісних взаємодіях та міжособистісних стосунках індивідів чи груп людей [2, с. 84].

Джерела конфліктів:

1. Упередженість. Конфлікти, які ґрунтуються на внутрішній ворожості між працівниками або працівником і керівництвом.

2. Норовливість. Через особливість свого характеру деякі люди поводять себе не коректно, що негативно впливає на навколишніх.

3. Підвищена чутливість.

4. Різні життєві цінності.

5. Розбіжності в інтерпретації конкретних подій або почуттів.

6. Різний погляд на завдання. У практичній діяльності працівники часто мають різні думки щодо завдань.

7. Різний погляд на шляхи вирішення проблем.

8. Конкуренція при розподілі ресурсів.

9. Нереалізовані очікування.

10. Боротьба за владу. Така ситуація виникає, коли два співробітники організації борються за просування по службі або за іншу відносну перевагу.

11. Недостатнє розуміння [1, с.41].

Дуже важливим є уміння керівника передбачити, не допустити або вирішити управлінський конфлікт.

Найбільш характерними ознаками конфлікту в організаціях можуть бути:

- приниження гідності особи;
- ухилення від виконання розпоряджень керівників;
- негативні висловлювання на адресу окремих членів колективу, плітки;
- замкнутість, байдужість та психологічна пригніченість працівників.

Конфліктна ситуація переростає саме в конфлікт лише завдяки діям обох сторін. Умовами, що впливають на виникнення конфліктів в організаціях, можуть бути:

- негативні звичаї та традиції, що зберігаються в трудових колективах;
- недовіра начальника до підлеглого (може виявлятися в

зайвому опікуванні підлеглих при виконанні ними своїх прямих функціональних обов'язків);

- упереджене негативне ставлення одного члена колективу до іншого;

- поблажливе ставлення начальника до підлеглих, що проявляється в зайвій терпимості до їхніх недоліків у роботі;

- наявність в організаціях неформальних різноспрямованих мікрогруп, що може позначатися в прояві певних антипатій між членами колективу [4, с.136].

Можна виділити такі типи конфліктів:

1)Внутрішньоособистісні, які виникають на рівні однієї особистості. Сторонами такої конфліктної ситуації є різні внутрішні духовні процеси людини, внутрішня боротьба переконань, принципів. Найчастіше даний тип виникає через некоректність вимог, неструктурованістю завдань, а також, коли працівник отримує від різних керівників суперечливі і навіть протилежні вимоги, що не відповідають особистим потребам та цінностям працівника.

2)Міжособистісні, які виникають між двома особистостями. Зазвичай даний конфлікт виникає через особисті симпатій, антипатій.

3)Конфлікт між особою і групою. Виникає через порушення групових правил, своїх обов’язків, культури взаємин тощо.

4)Міжгрупові, які виникають між соціальними групами (наприклад, між двома підрозділами в організації).

5)Конфлікт між: апаратом управління (керуючою системою) та виконавчим апаратом (керованою системою). Виникає через прийняття неефективних управлінських рішень, недоліків комунікації, застосування керуючою системою неправомірних заходів тощо.

6)Міжорганізаційні конфлікти, що виникають в наслідок конкурентної боротьби між організаціями.

Виявлення причин конфлікту є одним із перших завдань при побудові методів управління конфліктами. Існує декілька причин конфлікту: взаємозалежність завдань; спільне використання ресурсів; різні цілі виконання завдань; різне розуміння цінностей; недосконала комунікація. Усі ці причини прямо чи опосередковано пов’язані із керуючою системою організації, яка за наявності існування конфліктів не змогла знайти ефективні методи управління підприємством. Саме керівники здійснюють управління організацією і реалізовують процеси планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання.

Способи управління конфліктною ситуацією можна розділити на дві категорій: структурні і міжособистісні.

Виділяють такі структурні методи вирішення конфлікту, а саме:

- роз’яснення чітких вимог до роботи;

- використання координаційних і інтеграційних механізмів (через команди, ієрархію посадових осіб, підрозділи, функції, служби тощо.);

- встановлення цілей;

- використання системи винагород (премій, матеріальних заохочень, підвищення на службі тощо) передбачає запобігання конфліктним ситуаціям шляхом корекції поведінки людей, заохочуючи тих, хто робить свій внесок у досягнення цілей, сприяє розв’язанню проблем [3, с. 269].

До основних міжособистісних способів вирішення конфлікту відносяться: ухилення (людина ухиляється від конфлікту); згладження (погашення бажання до конфлікту); примушування (конфлікт вирішується силою влади керівника); компроміс (взаємні поступки); вирішення проблеми.

Проведений аналіз показав, що завдання керівника полягає в тому, щоб уміти вчасно запобігти конфлікту на його початковій стадії. Керівникові слід вирішити конфлікт якнайшвидше, щоб запобігти виникненню більш серйозних конфліктів. Також, зазначимо, що розв'язання конфлікту сприяє стабілізації соціальної системи в організації, тому що при цьому усуваються джерела незадоволення та загалом покращується ефективність роботи в організації. Після вирішення усіх конфліктів підвищується якість діяльності керівників та працівників, що позитивно впливає на результати діяльності організації. Детальне дослідження сутності «конфлікту», причин його виникнення і впливу на функціонування і розвиток підприємства є предметом подальших досліджень науковців.

Список літератури:

1. Гербер Майкл. Предпринимательство: миф и реальность / М. Гербер. – М.: Інформ,1996 – 41 с.

2. Косовський Г. В. Вирішення конфліктів у соціально-трудових відносинах / Г. В. Косовський / Довідник кадровика. – 2005. – с. 84-86.

3. Ложкін Г.В., Пов’якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: навчальний посібник / Г.В. Ложкін, Н.І. Пов’якель – К.: Професіонал: 2006. – 416 с.

4. Прибутько П. С. Конфліктологія : навч. посіб. / П. С. Прибутько. – К.: 2010. – 136 с.

5. Хусаінов Р.В. Управління організаційними конфліктами при реалізації інноваційних проектів / Р.В. Хусаінов // «Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти»: Матеріали

другої міжнар. наук.–практ. конф., 4-5 червня 2015 р. – відпов. за випуск д.е.н., проф. Кузнецова І.О. – Одеса – С. 102 – 104.

Бабич А.С., Лук'янчук І.О.
Київський національний лінгвістичний університет

Babych A. S., Lukianchuk I.O.
Kyiv National Linguistic University

МАНІПУЛЯЦІЯ, ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПЕРСОНАЛУ

MANIPULATION AS A METHOD OF IMPROVING STAFF'S PERFORMANCE STAFF

Ефективна діяльність підприємства в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, його стан на ринку прямо пропорційний якості роботи персоналу, а це в свою чергу впливає на рівень конкурентоспроможності. Водночас треба зазначити вплив керівника на побудову робочого процесу, психологічний клімат в колі його підлеглих, цілеспрямованість і бажання персоналу працювати. Вчені вирізняють багато шляхів покращення вище зазначених факторів, проте одним з найбільш вдалих способів впливу є маніпуляція.

Якщо почати з визначення, то маніпуляція – це вид психологічного впливу, майстерна реалізація якого веде до прихованого збудження в іншої людини намірів, які не збігаються з її реальними бажаннями. [1, с. 19]

Можна зробити висновок, що процес маніпулювання обов'язково має включати в себе об'єкт, суб'єкт жертву й інструменти.

Об'єкт маніпулювання – це свідомість людини чи масова свідомість, на які здійснюється певний вплив із метою досягнення бажаного результату.

Жертва маніпулювання – це людина, група людей або суспільство, які були використані чи якимось чином посприяли досягненню встановленої мети.

Суб'єкт маніпулювання – це людина чи група людей, яка ініціювала проведення маніпулювання свідомістю для досягнення певної мети.

Інструменти маніпулювання – це ідеї, прийоми, форми, способи, методи, використання яких дає змогу впливати на свідомість людини для досягнення певної мети [1, с. 21].

В управлінні персоналом суб'єктом маніпулювання є керівник трудового колективу, тоді як об'єктом може виступати як весь колектив, так і окремо взятий індивід з групи. Далі ми детально розглянемо інструменти маніпулювання персоналом, які ще називають методами та способами.

Виділяють такі основні способи маніпуляції [2]:

1. Агресивна манера ведення розмови.

При використанні подібних маніпуляцій особа, що зацікавлена в якому-небудь впливі на інших, бере спочатку високий та агресивний темп мови, чим і розхитує волю опонента. До того ж, опонент у такому випадку не може належним чином обробити всю отримувану інформацію, що змушує його погоджуватися з маніпулятором, несвідомо бажаючи, щоб все це скоріше припинилося.

2. Уявне непорозуміння.

У цьому випадку хитрість досягається наступним чином: суб'єкт, що нібито не зрозумів слова об'єкта, повторює раніше сказані ним, але вносить той сенс, який є вигідним саме для маніпулятора. Наприклад, він може повторити лише 60-70% почутої інформації та перекрутити її таким чином, що кінцевий сенс буде саме той, що необхідний суб'єкту.

3. Хибна згода.

Суб'єкт маніпулювання наче й приймає, погоджується з інформацією, отриманою від об'єкта, проте відразу вносить свої корективи. За принципом: «Так, так, все правильно, але...».

4. Провокація на скандал.

Вчасно сказаними образливими словами суб'єкт викликає своїми насмішками в об'єкта гнів, лють, нерозуміння, образу тощо, чим і домагається наміченого результату.

5. Використання ефекту помилкового підозри у ваших словах.

Застосовуючи подібну позицію маніпулювання, суб'єкт ще на початку розмови ставить співрозмовника в положення захисту. Це приводить опонента до бажання (необхідності) переконати, що він відразу був добре розташований і т. п. Тим самим він сам ніби розкриває себе для несвідомої згоди з вашими словами, які підуть слідом за цим.

6. Специфічна термінологія.

Даним способом маніпуляції суб'єкт прагне несвідомого приниження статусу свого опонента, а також розвитку в ньому почуття незручності, в результаті чого об'єкт просто соромиться перепитати зайвий раз суб'єкта. Цей метод дозволяє в подальшому повернути

ситуацію в потрібне вам русло, при необхідності зробивши посилання на його схвалення раніше сказаних слів.

7. Нав'язування думок.

У даному випадку за допомогою постійно чи періодично повторюваних фраз, суб'єкт привчає опонента до якої-небудь інформації, яку збирається до нього донести.

На подібній маніпуляції будується принцип реклами. Коли спочатку перед вами багаторазово з'являється яка-небудь інформація (причому незалежно від вашого свідомого схвалення чи заперечення її), а потім, коли індивід стикається з необхідністю вибору будь-якого товару, несвідомо з декількох видів товару невідомих марок він обирає ту, про яку вже десь чув. Причому виходячи з того, що за допомогою реклами доноситься виключно позитивна думка, то й значно більша ймовірність того, що в несвідомого індивіда враження про даний товар набуде більше позитивного, ніж негативного характеру.

8. Посилання на «великих».

Даний метод полягає в тому, що суб'єкт активно оперує цитатами відомих людей та активно згадує під час розмови загальноприйняті принципи. Таким чином він принижує свого опонента, кожного разу наголошуючи, що всі відомі люди думали так, а не як об'єкт маніпуляції.

9. Уявна неуважність.

У даній ситуації об'єкт потрапляє в пастку маніпулятора, що грає на власній «неуважності», щоб потім, у підсумку, зробивши необхідне посилання на те, що він «прослухав» протест з боку опонента. Причому в результаті маніпулятор вже ставить опонента перед фактом вчиненого.

Крім вище зазначених, існує ще багато методів маніпуляції персоналом, які можуть дати більше результату, ніж мотивація, оскільки об'єкт навіть не усвідомлює вплив керівника на нього.

Список літератури:

1. Петрик В.М., Присяжнюк М.М. Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навч. посіб. – К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2010. – 248 с.

2. Соколов О. Манипуляции в бизнесе: 11 способов манипулирования и 8 способов защиты от нее [Електронний ресурс]: Санкт-Петербурский Клуб консультантов и тренеров, 2003. - Режим доступу - http://www.treko.ru/show_article_427

Кругляк К.С.

студентка факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету

Kruglyak K.S.
Student of department of economics and law
Kyiv National Linguistic University

ВПЛИВ КЕРІВНИКА НА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ В КОЛЕКТИВІ

MANAGER'S IMPACT ON A SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL CLIMATE IN THE TEAM

Основна роль керівника у формуванні позитивного соціально-психологічного клімату проявляється у мінімізації рівню конфліктності у колективі. У наведеній схемі враховано основні чинники, що зумовлюють задоволеність людей виконуваною роботою, а також взаємний вплив різних компонентів (див. рис. 1). Така схема цікава для керівників тому, що допомагає запобігати конфліктності в колективі. Позитивний чи негативний клімат у трудовому колективі безпосередньо залежить від обраного керівником стилю управління. Керівник – це індивідуальна особистість, що має змогу використовувати та поєднувати різноманітні стилі управління. Завдання керівника – створити особливу соціально-психологічну атмосферу у колективі для того, щоб покращити продуктивність трудового процесу та встановити стійкий зв’язок із підлеглими.

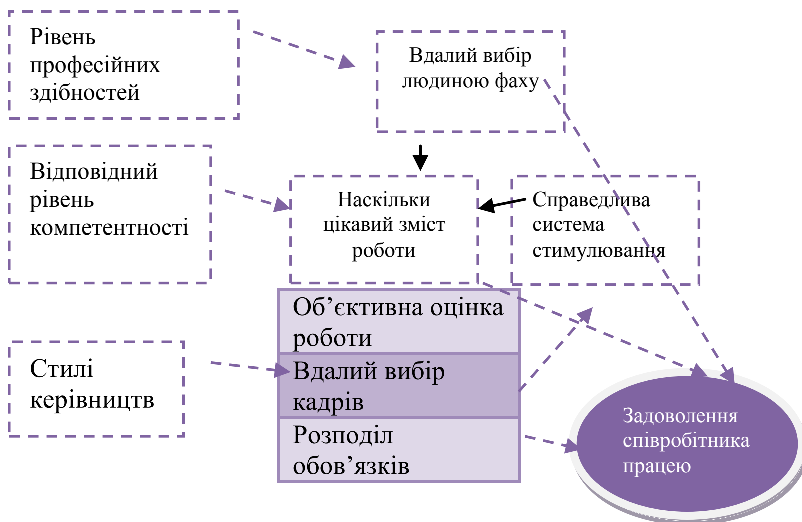

Рисунок 1. Фактори, що зумовлюють задоволеність людей виконуваною роботою

Соціально-психологічний клімат колективу – це переважаючий у конкретному колективі стійкий психічний настрій, який формується на основі психічного відображення умов життя і діяльності в міжособистісній взаємодії [1, с. 374].

Основною причиною конфліктів являються психологічні особливості кожного працівника, адже кожна людина має певний темперамент, певну самооцінку та керується певними нормами, що обумовлюють її дії.

Ще однією причиною конфліктів являється незадовільна організація праці.

Для того, щоб встановити позитивний настрій та гарний клімат у трудовому колективі, успішному керівникові спершу необхідно звернути увагу на відносини працівників та виявити проблеми, що можуть спричинити конфлікти в організації.

Сформувати оптимальну психологічно-моральну атмосферу в колективі можна лише через раціональну організацію праці, справедливу оцінку творчих зусиль та відповідну винагороду [2].

На жаль, далеко не кожен бажаючий, може стати успішним керівником та організовувати, контролювати діяльність людей в організації. Але завдяки самовихованню, самодисципліні, самоосвіті, самомотивації, а також за допомогою професійної підготовки можна сформувати та розвинути основні якості характеру, які обов’язково повинен мати менеджер.

Отже з вище сказаного можна зробити висновок, що керівник організації повинен не тільки слідкувати за економічною та виробничою ситуацією на підприємстві, але також і регулювати діяльність усього трудового колективу в цілому, слідкувати за відносинами працівників та вдосконалювати організацію праці. Адже, якщо в трудовому колективі організації пануватиме розлад та конфлікти, то і прогресивна діяльність самого підприємства буде знаходитися під загрозою.

Список літератури:

1. Жигайло Н.І. Роль керівника у формуванні соціально-психологічного клімату в колективі / Н.І. Жигайло // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: зб. наук.-техніч. праць. — Л.: ЛьвДУВС. — 2012. — Вип. 2 (1). — С. 374-383.

2. Соціально-психологічний клімат колективу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://intkonf.org/dzyuba-ta-bondarchuk-lv-sotsialnopsihologichniy-klimat-kolektivu/

Крисько В.В., Шевченко І. О.
студентки факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету, Україна

Krysko V.V., Shevchenko I.O.
students
Kyiv National Linguistic University

ІНВЕСТИЦІЇ В ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

INVESTMENT IN INNOVATION AS A FACTOR OF DEVELOPMENT OF UKRAINE

Інвестиційні ресурси – рушійний фактор розвитку будь-якого економічного процесу. Можна зазначити, що активне залучення та раціональне використання інвестицій – це шлях до швидкого розвитку інноваційної діяльності держави. Створення та реалізація ефективної, відповідаючої сучасним вимогам інвестиційно-інноваційної політики в Україні завжди було актуальним питанням. На думку Хусаінова Р.В.: «В умовах глобалізації інноваційна складова національної економіки стає основою незалежності країни, стійкості її соціально-економічного розвитку, сприяє захисту інтересів держави від зовнішніх і внутрішніх загроз та надає поштовх до подальшого розвитку» [7, с. 94].

Питанням використання, залучення інвестицій, їх ефективності та інвестиційно-інноваційної політики держави приділялася і приділяється значна увага в працях таких науковців, як: В.М. Геєць, Л.М. Борщ, Т.Й. Товт, О.Є. Кузьмін, Г.І. Климкова, М.В. Гаман, Л.І. Федулова, Б.А. Малицький, А.С. Попович, Р.В. Хусаінов, С.В. Захарін та інші. Найбільш поширеною залишається думка, що саме від активності державної політики у сфері залучення інвестицій залежить інноваційний розвиток економіки. Так, Л.І. Федулова вважає, що забезпечення економічного розвитку можливе лише у разі проведення активної інноваційної політики держави. Інноваційна діяльність може бути ефективною лише тоді, коли буде задіяний такий важливий фактор, як державне регулювання [6, с. 499]. Інші вчені

зазначають, що сподіватися на іноземні інвестиції в інноваційній діяльності можна, та потужним потоком прийдуть вони в Україну тоді, коли держава буде вкладати і планувати вкладення у довготермінові проекти 25%, а не 4–5% [1, с. 52].

Станом на 2015 рік привабливість вкладення інвестицій в інноваційну діяльність України знизилась у зв'язку з політичною ситуацією і скоріше за все така тенденція продовжиться в 2016 році. Відповідно до міжнародних рейтингів сприятливих умов для підприємницької діяльності Україна займає не сприятливі позиції. Так, згідно з рейтингом ведення бізнесу - The Doing Business та Індексом економічної свободи (Heritage Foundation), Україна перебуває на 96 позиції з 181 можливої та 162-е місце зі 178 країн відповідно [3]. Такі умови ведення науково-інноваційної діяльності в Україні, як: захист інтересів інвесторів, ділова, фінансова, грошово-кредитна, інвестиційна, фінансова, свобода, захищеність прав власності не відповідають міжнародним стандартам ведення бізнесу, що створює перешкоди у залученні як зовнішніх, так і внутрішніх інвестицій в економіку країни. Значною проблемою фінансування державою інноваційної діяльності є поріг фінансування, після якого вступає в дію економічна функція науки, яка починається з 0,9 % ВВП країни. В Україні майже половина ВВП припадає на тіньову економіку і не враховується офіційною статистикою, тому науковці оцінюють цю межу для України як 1,7 % ВВП [4, с. 69].

За рейтингом Всесвітнього економічного форуму у 2015 р. у сфері формування факторів інноваційного розвитку Україна посіла 74-те місце, а за оснащеністю сучасними технологіями – 71-ше. Проблеми такого характеру у сфері інвестиційно-інноваційного розвитку ставлять під загрозу наявний інноваційний потенціал України та функціонування інноваційної інфраструктури. Держава повинна стати каталізатором активного інноваційного процесу та забезпечити належні умови реалізації інновацій в економіці.

Своєчасно вітчизняні науковці та органи державної влади розробили Проект "Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів" із врахуванням ключових положень, закладених в проекті "Стратегії інноваційного розвитку України на 2009–2018 роки та на період до 2039 року". Ця Стратегія являє собою комплексну модель інноваційного розвитку України на основі чітко визначених стратегічних пріоритетів та ключових заходів. Головна мета Стратегії має конкретне кількісне визначення: забезпечити в зазначений термін (до 2020 р.) підвищення впливу інновацій на економічне зростання України в 1,5–2 рази порівняно з теперішнім часом. У Стратегії закладені такі основні пріоритети [5]: адаптація інноваційної системи України до умов глобалізації та

підвищення її конкурентоспроможності; переорієнтація системи продукування інновацій на ринковий попит і споживача; створення привабливих умов для творців інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва; системний підхід в управлінні інноваційним розвитком, інформатизація суспільства. Хоча Стратегія і була розроблена, практичного впровадження вона майже не отримала і основні її положення були проігноровані в бюджето-формуючих документах країни.

На нашу думку, особливої актуальності набувають питання залучення зовнішніх інвестицій, адже в поєднанні з внутрішніми вони прискорять інноваційний розвиток України. За даними Державної служби статистики України, станом на 2014 рік інноваційна діяльність проводилася загалом за власні кошти підприємств – 84% від загального обсягу вкладу, 5% отримано від держави, лише 2% від іноземних інвесторів і 9% від інших джерел фінансування.

Отже, на сьогоднішній день, інвестиційно-інноваційний сектор України характеризується зниженням активності, дефіцитом фінансових ресурсів, падінням платоспроможного попиту на науково-технічну продукцію, що спричинено неможливістю розроблення та виконання державних цільових програм та несприятливою політичною ситуацією в країні. Українські вчені пропонують для подолання вище перерахованих проблем активно застосовувати механізм державно-приватного партнерства, який активно впроваджується в багатьох країнах світу. На їх думку: «Механізм державно-приватного партнерства дозволяє делегувати комерційний ризик між приватним і державним сектором НІС, що сприяє реалізації стратегічно важливих для національної економіки інноваційних проривів і зміцненню конкурентоспроможності країни, характеризуються позитивними довгостроковими соціально-економічними ефектами і результатами» [8, с. 256].

На нашу думку, інвестиційно-інноваційна політика повинна бути спрямованою на збалансоване доповнення внутрішніх інвестицій зовнішніми, де головним фактором будуть національні інтереси держави, її інноваційний розвиток. Бажаними заходами щодо залучення зовнішніх інвестицій в пріоритетні інноваційні проекти є: прийняття нових законопроектів, що передбачатимуть пільги для іноземних інвесторів, які мають намір вкладати кошти саме в розвиток наукомістких галузей; забезпечення відповідного до міжнародних стандартів рівня підготовки інвестиційних проектів інноваційного характеру; активне співробітництво з міжнародними інвестиційними та фінансовими структурами; ефективне інформаційне забезпечення потенційних іноземних інвесторів щодо можливостей реалізації інноваційних проектів в Україні. Вивченню даних питань і

можливостей реалізації запропонованих нами ідей є предметом подальших досліджень науковців.

Список літератури:

1. Борщ Л.М. Інновації та інвестиції в реальному секторі економіки: перспективи розвитку / Л.М. Борщ // Економіка ринкових відносин. – 2008. – №2. – С. 44–51
2. Гаман М.В. Державне регулювання інноваційного розвитку України [текст] / М.В. Гаман. – Монографія. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – 388 с.
3. Державне агентство України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.in.gov.ua.
4.Малицький Б.А. Стан, проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України / Б.А. Малицький, А.С. Попович // Економіка ринкових відносин. – 2008. – №1. – С. 65–75.
5. Проект "Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів" [електронний ресурс] – Режим доступу: www.pir.dp.ua/uploads/StrategizInnovRazvitiyaUkr.doc].
6. Федулова Л.І. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Л.І. Федулова. – Монографія. – К.: Основа, 2005. – 552 с.
7. Хусаінов Р.В. Глобалізація інноваційної сфери економіки: фактори, стан та наслідки для України / Р.В. Хусаінов // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент» . – 2015. – Вип. 10. – С. 94 – 98.
8. Khusainov R.V. Public-private partnership as a factor of innovative development of the economy [Государственно-частное партнерство как фактор инновационного развития экономики], in: A new role of marketing and communication technologies in business and society: local and global aspects / Ed. by Y. S. Larina, O. O. Romanenko. USA, St. Louis, Missouri : Publishing House Science and Innovation Center, Ltd., 2015. P. 249-258. DOI: 10.13140/RG.2.1.1420.4646

Матус К.В.

студентка факультету економіки і права

Київського національного лінгвістичного університету

Matus K.V.

Student of department of economics and law

Kyiv National Linguistic University

СИСТЕМА ГРЕЙДИНГУ– СУЧАСНИЙ СПОСІБ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

GRADING SYSTEM – MODERN WAY OF STAFF MOTIVATION

Надзвичайно важливими в умовах конкурентоспроможності на швидко мінливому ринку є саме сучасні технології управління персоналом та бізнесом, що включають в себе систему оплати праці, яка повинна відповідати найкращим світовим практикам для досягнення найкращих результатів.

Одна з головних задач для підприємства – це пошук ефективних засобів управління працею, які забезпечують активізацію людського чинника. Вирішальним чинником результативності діяльності людей є їх мотивація. Політика в області оплати праці є складовою частиною управління підприємством, і від неї значною мірою залежить ефективність його роботи, так як заробітна плата є одним з найважливіших стимулів у раціональному використанні робочої сили [1, с. 21]. Грейдування є однією з можливих процедур тарифікації робіт. Порівняно зі стандартними тарифікаційними процедурами, грейдування досконаліше, бо дозволяє у повній мірі врахувати індивідуальні потреби підприємства щодо заробітної плати.

Грейдинг – це система проведення оцінки і ранжування посад, у результаті яких посади розподіляються за групами (грейдами) відповідно до їх цінності у компанії. Наразі грейдинг вважається однією з найоб'єктивніших і найпрозоріших систем встановлення посадових окладів [4, с. 18].

Розрізняють два підходи грейдування:

1. Грейдинг посад або робіт, коли оцінюються й ранжуються, тобто розподіляються по «грейдах» посади, незалежно від того, який саме робітник обіймає посаду. Грейд посади залежить від цінності й важливості даної посади для компанії.

2. Грейдинг працівників, коли оцінюються і розподіляються по грейдам працівники, персонально. У цьому випадку в сукупності враховується й цінність виконуваної роботи, і цінність самого працівника, що залежить від рівня його кваліфікації, досвіду, майстерності й рівня розвитку його професійних компетенцій [2].

Сучасна грейдингова система оплати праці за методикою Hay Group, активно впроваджувана на підприємствах, відповідає саме світовим параметрам мотивації та ефективності персоналу. Завдяки сучасній грейдинговій системі кожен співробітник має можливість самостійно формувати власний дохід та безпосередньо стимулювати

підвищення своєї заробітної плати. Саме спрямованість грейдингової системи під кожного співробітника надає їй ефективності та сучасності.

Згідно з методикою, заробітну плату можна поділити на дві складові. Перша – це фіксована частина. Вона оцінює посаду, виявляє «середню» вартість даної посади на ринку праці і порівнює цю величину з аналогічними показниками на підприємствах. Друга частина заробітної плати – змінна [3]. Вона оцінює не посаду, а людину, яка займає цю посаду. Змінна частина заробітної плати більш персоніфікована: краще працюєш – більше заробляєш. Крім цього, нова система оплати праці передбачає впровадження нового інструменту – щорічної оцінки діяльності. Відповідно до неї, кожен співробітник оцінюється за його індивідуальний внесок у загальну справу. Співробітники умовно ранжуються на три категорії: «А», «В» і «С». У категорію «А» потрапляють фахівці, результатпраці яких вище, ніж від них очікує компанія, їх можна назвати ентузіастами своєї справи. У категорію «В» потрапляють люди, які добре виконують завдання поставлені перед ними. У категорії «С» спостерігаються співробітники, чия робота в силу різних причин не відповідає необхідному рівню [5].

В Україні система грейдів стає все важливішою для роботодавців, оскільки в умовах наростаючої конкуренції керівники компаній стали краще розуміти необхідність займатися своїм основним ресурсом – персоналом і приділяти увагу питанням його мотивації.

Отже, впроваджуючи та використовуючи систему грейдів, кожне сучасне підприємство має змогу не лише удосконалити систему мотивації, а й покращити систему управління персоналом у цілому. Застосування цього методу дасть змогу роботодавцям, справедливо та водночас індивідуально, винагороджувати своїх працівників, враховуючи їх вміння, навички, виконання поставлених перед ними завдань. Грейдинг дає можливість підприємству мати прозору систему посадових окладів, яка буде зрозуміла і працівникам. Адже відомо, що працівник, відчуваючи причетність до організації та цілковиту проінформованість про внутрішні процеси, є більш відданим підприємству. Базуючись на цьому, доцільно розглядати грейдинг саме як сучасну технологію системи мотивації у розрізі матеріальної складової. При стандартизованій системі співробітники розуміють, за що вони отримують гроші, чому саме так і що потрібно для переходу на іншу кар’єрну сходинку.

Список літератури:

1. Колот А. М. Мотивація персоналу: Підручник. — К.: КНЕУ,

2002., 337 с.
2. Комісарова М. В. Плануємо потребу в персоналі / М. Комісарова // "Довідник з управління персоналом". - 2003. -№3- С.45-48
3. Трофимчук Г. Зарплата зависит только от тебя / Г. Трофимчук // Наша газета. – 2010. - № 13(60). – С. 1-2.
4. Чемеков В. П. Грейдинг: технология построения системы управления персоналом / В. П. Чемеков. – М. : Вершина, 2007. – 208 с.
5. Методлогія оцінки посад [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://atrium.haygroup.com.ua

Мельникова В.С., Приймак Д.В.
студенти факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету

Melnikova V.S., Priymak D.V.
students of department of economics and law
Kyiv National Linguistic University

РОЛЬ ОЦІНКИ ТА АТЕСТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

ROLE OF ASSESSMENT AND CERTIFICATION OF PERSONNEL FOR ENTERPRISES

Фундаментом та основною рушійною силою підприємства є персонал. Саме він є виконавцем цілей підприємства. Буде доречним сказати, що організація стає успішною завдяки ефективній роботі персоналу. Перевірка його діяльності відбувається за допомогою атестації та оцінки [4].

В кожній організації є працівники які виконують свою роботу ефективно та за особистим планом, а є такі що можуть виконувати завдання не якісно та не в повному обсязі. Для того, щоб це дослідити застосовується система оцінки ефективності роботи персоналу. Вона підвищує ефективність управління людськими ресурсами організації. Завдяки цій системі, відбувається мотивація персоналу, планування професійного навчання та прийняття рішень щодо винагород, звільнень, просувань. Слід зазначити, що для кожної установи існує своя система оцінки та атестації персоналу. Це пов'язано зі

стратегічними цілями організації, станом зовнішнього середовища, організаційною культурою і структурою, традиціями організації, характеристикою зайнятої в ній робочої сили [2].

Атестація персоналу – процедура систематичної формалізованої оцінки згідно з заданими критеріями відповідності діяльності конкретного працівника чітким стандартам виконання роботи на даному робочому місці на даній посаді за певний період часу. Процедура атестації повинна бути оформлена відповідно до законодавчих і локальних нормативних документів [3].

Методи оцінки розділені на традиційні та сучасні. Методи традиційної оцінки базуються на фокусуванні індивідуальних цілей робітника, спираючись на цілі організації, а також, спрямований на статистичний аналіз та розгляд минулих помилок. У той час як сучасні методи оцінки являють собою аналіз роботи працівника у команді, його обізнаність, бажання працювати в колективі, націлення на розвиток та виправлення помилок.

Основними перевагами атестації працівників є:

1. Великі можливості кар'єрного зростання і конкурентоспроможність;
2. Підвищення мобільності роботи;
3. Поліпшення робочого місця і безпека;
4. Збільшення особистих здібностей і продуктивності знань;
5. Дозволяє відділам кадрів перевірити навички кваліфікованих робітників [1].

Персонал є головним ресурсом кожної організації. Від його професійного розвитку, рівня кваліфікації, таланту та ступеню підготовки залежить розвиток та ефективність роботи організації, установи тощо [1].

Список літератури:

1. The Importance of an Employee Evaluation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://smallbusiness.chron.com/importance-employee-evaluation-12020.html
2. Role Evaluation and Review Policy & Procedure for Professional Support Staff [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.lshtm.ac.uk/humanresources/roleevaluation/role_evaluation_and_review_policy.pdf
3. .Воронкова В.Г. Кадровий менеджмент.– Навч. посіб. – К.: Професіонал, 2004. –192 с.
4. Щекин Г.В. Аттестация и резерв кадров. - К., 1992. – 47 с.

Шаповал Я. К.
аспірант кафедри міжнародних фінансів
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі,
м. Київ, Україна

Shapoval Y. K.
PhD student
Ukrainian State University of Finance and International Trade

ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ЯК ЧИННИКУ ГАРМОНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

IMPROVEMENT OF SOCIAL SECURITY AS A FACTOR OF HARMONIZATION OF SOCIAL AND ECONOMIC STRUCTURES UKRAINIAN SOCIETY

Головною складовою системи соціального захисту слід вважати соціальне загальнообов‘язкове державне соціальне страхування, яке на сьогодні в Україні існує у чотирьох видах (пенсійне страхування, страхування на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності) замість п‘яти, як це передбачено чинним законодавством. Загальнообов‘язкове державне медичне страхування, попри передбачену у законодавстві можливість, досі не запроваджено в Україні.

На сьогодні головною проблемою системи обов‘язкового соціального страхування в Україні, як не дивно це звучить, є нехтування страховим принципом, необхідними й достатніми ознаками якого є платність, солідарність та еквівалентність відшкодування.

Платність – це ознака, яка наголошує, що застрахована особа у разі настання страхового випадку отримує відшкодування лише за умови попереднього внесення страхових внесків. При чому суб‘єктність сплати таких внесків (особа страхувальнику) не має

особливого значення. Це може бути не тільки сама застрахована особа, але й роботодавець чи будь-яка третя сторона.

Солідарність – це ознака, яка наголошує, що страхове відшкодування виплачується застрахованій особі не тільки і не стільки з його персональних страхових внесків, але й за рахунок поточних надходжень від інших застрахованих осіб. Наприклад, пенсіонери (колишні працівники) отримують періодичне страхове відшкодування (пенсії) за рахунок надходжень від нинішніх працівників, тобто має місце солідарність поколінь.

Еквівалентність відшкодування – це ознака, яка наголошує, що розмір страхового відшкодування прямо залежить від розміру страхових внесків застрахованої особи. При цьому повинна мати місце пряма залежність: чим більший обсяг коштів вносить застрахована особа, тим на більший обсяг страхового відшкодування вона може претендувати.

Одночасна наявність усіх трьох однак (платність, солідарність, еквівалентне відшкодування) в будь-якому соціальному інституті означає, що він (інститут) функціонує на підставі страхового принципу. Відсутність хоча б однієї з них позбавляє соціальний інститут, що аналізується, страхового статусу.

Якщо вітчизняна система соціального страхування принципів платності та солідарності достатньою мірою дотримується, то принцип еквівалентності відшкодування майже повністю знехтуваний. Рівень відшкодування повинен бути прив’язаний не до рівня доходу застрахованої особи, як це зараз відбувається у переважній більшості випадків, чи до будь-яких інших ознак (вік, статус, особливі заслуги тощо), а до обсягів внесків до системи соціального страхування.

В ідеалі рівень виплат повинен перебувати у жорсткій прив’язці до обсягів внесків. Саме ступінь такої прив’язки визначає повноту застосування страхового принципу. Наприклад, найбільшою вадою вітчизняної пенсійної системи наразі вважається великий розрив між пенсіями основної маси пенсіонерів та невеликої кількості елітних пенсіонерів. Багато в чому це відбулося завдяки недостатньо коректному застосуванню страхового принципу у вітчизняній пенсійній системі [1, с. 93].

В силу ряду обставин система державного соціального страхування ще на етапі зародження зазнала певних викривлень. До функцій страховика, органічно притаманних системі, додались інші, надлишкові функції. Донині такі функції, з одного боку, обважнюють функціонування системі, роблять її занадто громіздкою, а з іншого – створюють підґрунтя для нецільового використання коштів та різного роду зловживань

Головною статтею видатків усіх трьох фондів загальнообов‘язкового державного соціального страхування (Фонд соціального страхування України, Фонд загальнообов‘язкового державного страхування на випадок безробіття, Пенсійний фонд України – далі Фонди) повинні бути страхові виплати, які апріорі є адресними, тобто на користь конкретної застрахованої особи, для якої страховий ризик матеріалізувався в страховий випадок.

До того ж, виходячи з економічної сутності соціального страхування, страховий випадок повинен мати наслідком погіршення добробуту громадян, пов‘язане з їх життям, здоров‘ям та працездатністю.

Тому обов‘язковими атрибутами страхових виплат мають бути адресний характер та втрата громадянами доходів. Натомість ознаками нестрахових виплат є:

- безадресний характер;
- відсутність прямого зв‘язку з втратою громадянином доходів.

Але очевидно, що модернізації системи соціального страхування повинен передувати ретельний аналіз практики фінансування Фондами заходів нестрахового характеру (наприклад, фінансування санаторно-курортного лікування та оздоровлення застрахованих осіб і членів їх сімей, позашкільне обслуговування, у тому числі придбання дитячих новорічних подарунків, фінансування заходів з профілактики нещасних випадків, надання соціальних послуг тощо). За результатами такого аналізу можуть бути прийняті такі рішення:

- частину напрямів ліквідувати через непотрібність, архаїчність, популістський характер тощо;
- частину напрямів передати іншим суб‘єктам, для яких така діяльність є органічно притаманною: бюджети всіх рівні, профспілки, Держгірпромнагляд, громадські організації, благодійні фонди тощо;
- ті напрями, що залишаються за фондами, слід сформулювати максимально конкретно, що не допустити двоякого тлумачення, а, отже, створення підґрунтя для зловживань;
- частина напрямів діяльності може бути залишена за Фондами (консультації тощо), але з забороною фінансування.

При цьому слід пам‘ятати, що, попри пустопорожні теревені, соціальна справедливість в соціальному страхуванні втілюється саме у страховому принципі.

На сьогодні кожний з трьох Фондів в переліку напрямів використання коштів має такі, що частково чи повністю не відповідають критеріям страхових виплат: адресності та факту втрати доходу. В контексті необхідності остаточного запровадження

страхового принципу в соціальному страхуванні постає питання щодо доцільності збереження цих напрямів в статутній діяльності фондів [2].

Окремою складовою вдосконалення вітчизняної системи соціального страхування є запровадження загальнообов‘язкового державного медичного страхування (далі – ОМС). Протягом останніх 17 років мали місце численні спроби втілити цю норму у життя. Зокрема на розгляд Верховної Ради України було винесено 17 (!) профільних законопроектів, жодний з яких не був прийнятий. Остання спроба датується лютим 2015 року, коли Міністерством охорони здоров‘я було анонсовано черговий законопроект, вкотре покликаний зрушити питання з мертвої точки [3].

Слід зазначити, що навколо проблеми склалась дещо парадоксальна ситуація. Необхідність цього кроку сама по собі майже не викликає принципового заперечення серед усіх зацікавлених сторін: ані серед пересічних громадян, ані експертної спільноти, ані працівників сфери охорони здоров‘я, ані чиновництва. В цілому голос супротивників заходу значно слабший голосу прихильників [4, с. 78]. Разом з тим, необхідна законодавчо-нормативна база не створюється, а градус дискусії у експертному середовищі впав майже до нуля. Складається стійке враження, що проблематика просто недостатньо осмислена вітчизняною експертною спільнотою.

Наразі об‘єктивні перепони на шляху запровадження системи ОМС відсутні. При цьому економічні, політичні та інші негаразди не можуть бути аргументом «contra». Інтереси українців з урахуванням теперішнього стану та перспектив вітчизняної системи охорони здоров‘я потребують якомога скорішого запровадження ОМС, що цілком відповідає світовій практиці. У України нема жодних підстав ігнорувати сталий світовий досвід розвинутих країн, в абсолютній більшості яких практикується модель медичного страхування у тій чи іншій формі.

Список літератури:

1. Коваль О. П. Страховий принцип як домінанта соціального страхування / О. П. Коваль // Стратегічні пріоритети. –2014 р. – №1. – С. 91 – 95

2. Коваль О. П. Модернізація системи соціального страхування в Україні: аналіт. доп. / О. П. Коваль // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/socstrah_Ukr-0b6f2.pdf

3. Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування : Проект закону України / звернення 24.02.2015 р. //

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20150211_0.html

4. Коваль О. П. Перспективи запровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування / О. П. Коваль // Стратегічні пріоритети. – 2015. –№1. –С. 77–82

Харківський В.С.
магістр кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності,
м. Харків, Україна

Kharkivskiy V.S.
Master of Education Department of creative and intellectual property,
Kharkiv, Ukraine

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS: THEORETICAL ASPECTS

Сучасне суспільство характеризується швидкими темпами розвитку економіки, науково-технічним прогресом, тому добробут суспільства залежить від обсягу накопичених ним знань, від результатів його творчої діяльності. Сьогодні як ніколи гостро постає питання дієвості способів захисту прав інтелектуальної власності, тобто можливості ними скористатися.

Реальність права інтелектуальної власності забезпечується юридичною охороною, можливістю її захисту, що в деяких випадках є вкрай необхідною умовою. Виходячи з цього, проблеми захисту порушених прав інтелектуальної власності є актуальними.

На основі аналізу періодичної та правової літератури зазначимо, що Україна, як і більшість країн пострадянського простору, все більше *фіксує* кількість спорів у сфері інтелектуальної власності. Конкретної статистики з цього питання немає, проте за деякими оцінками [1, с. 104] до 85 % суперечок з приводу порушень прав інтелектуальної власності вирішуються не в судовому порядку.

Сьогодні охорона інтелектуальної власності в Україні регулюється Конституцією, яка закріплює певні гарантії громадян у сфері права інтелектуальної власності: кожному громадянину нашої країни гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, а також захист інтелектуальної власності,

авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності ;кожен має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може використовувати або поширювати результати чужої інтелектуальної, творчої діяльності без згоди на те особи, якій належать всі майнові та особисті немайнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, за винятками, встановленими законом. Також питання у сфері інтелектуальної власності регулюються великою кількістю нормативно-правових актів. Так, у цивільному праві під способом захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів розуміють визначені законом або договором матеріально-правові заходи, спрямовані на відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав і вплив на правопорушника [2, с. 346].

Звертаємо увагу на те, що права інтелектуальної власності належать до одного з видів суб'єктивних цивільних прав, тому під способом їхнього захисту слід розуміти комплексну систему юридичних заходів у нормативній або договірній послідовності, спрямованих на відновлення порушених прав інтелектуальної власності шляхом впливу на порушника цих прав.

Розглянемо детальніше, які є способи захисту цивільних прав у контексті їх сучасного застосування. Так, одним із способів захисту є визнання суб'єктивного права. Застосування даного способу захисту здійснюється у випадку, коли наявність у особи конкретного суб'єктивного права підлягає сумніву, суб'єктивне право оскаржується, заперечується або є реальна загроза таких дій, наприклад, за позовами про визнання авторських прав на твори науки, літератури і мистецтва. Саме визнанню права передує застосування інших способів захисту, зокрема стягнення збитків. Таким чином, воно є певним предусловием повного відновлення порушених прав.

Визнання права відбувається тільки за рішенням суду і може супроводжуватися примусовим покладанням на відповідача в визначений судом спосіб, оголошення про належності прав певному особі. У справах про порушення права авторства вимога про його визнання є універсальною, передує решті й може не обмежуватися лише проханням офіційно визнати факт авторства в суді, але і бути адресованим відповідачу, і доповненим вимогою зобов'язати останнього публічно визнати право авторства позивача. Нерідко суб'єкти, звертаючись до суду, починають з вимоги визнати дії відповідача незаконними, порушують право авторства [4, с.57 – 65].

На сьогодні в практиці захисту прав інтелектуальної власності зустрічаються і позови про визнання угоди недійсною. За такими позовами оскаржуються, як правило, ліцензійні договори і договори

про передачу виключних майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Наступним способом є припинення дії, яка порушує право. Застосовуючи цей спосіб захисту порушених прав, суд, має право винести рішення про заборону будь-яких дій щодо об'єктів інтелектуальної власності, які порушують права їхніх суб'єктів. Практично всі закони в сфері охорони інтелектуальної власності містять норми про можливість заявлення вимог про припинення неправомірних дій, що порушують інтелектуальні права. Реалізація цього способу захисту здійснюється шляхом подання позову про:

- припинення незаконного використання винаходу або корисної моделі;
- заборону використання торговельної марки; припинення дій, що порушують виключні права на промисловий зразок;
- припинення неправомірного використання тотожного фірмового найменування і зобов'язання юридичної особи внести необхідні зміни в установчі документи тощо.

Слід звернути увагу на те, що при розгляді таких спорів позивач повинен довести обставини, які свідчать про наявність у нього такого права і факт протиправного використання відповідачем спірного об'єкта. Застосування такого способу, як припинення незаконних дій, в окремих випадках є достатнім для запобігання шкідливих майнових наслідків для суб'єкта.

Проте, найчастіше, до моменту звернення до суду така шкода вже заподіяна. У цьому випадку вимоги про припинення незаконного використання об'єкта об'єднуються з вимогами про застосування цивільно-правової відповідальності у вигляді відшкодування збитків або стягнення інших видів компенсацій, чим забезпечується повне відновлення порушеного права. Відновлення становища, яке існувало до порушення, забезпечується такими засобами, як:

вилучення з обороту товарів, виготовлених або введених в обіг з порушенням права інтелектуальної власності;

вилучення з цивільного обороту матеріалів і знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності;

опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення.

Спеціальне законодавство [1, 2, 3] конкретизує механізм застосування цього способу з урахуванням специфіки конкретних

об'єктів: вилучення контрафактних примірників творів, фонограм, відеоігор, програм мовлення з подальшим їх знищенням або передачею на користь позивача; вилучення матеріалів і устаткування, що використовувалися для відтворення контрафактних примірників з подальшим їх відчуженням і перерахуванням виручених коштів до Державного бюджету України; усунення з товару, його упаковки незаконно використаного знака для товарів і послуг або позначення, схожого з ним настільки, що їх можна сплутати, або знищення такого знака або позначення; вилучення з комерційного обороту або конфіскація незаконно отриманого відповідачем будь-якого матеріалу сорту та продукту, отриманого безпосередньо з нього; вилучення чи конфіскація матеріалів і / або обладнання, які були значною мірою використані для незаконного виробництва матеріалу сорту.

Також до збитків, додатково, можуть бути включені і судові витрати, понесені цією особою, а також витрати, пов'язані з оплатою допомоги адвоката. Збиток від порушення інтелектуальних прав найчастіше полягає в утраченій вигоді, оскільки суб'єкт права інтелектуальної власності не отримує належної винагороди від використання об'єкта порушником. Проте чинне законодавство не містить універсального правила розрахунку збитків. Тому критерієм визначення їх розміру, в першу чергу, повинні бути докази, надані позивачем, з обґрунтуванням своїх вимог, які будуть оцінені судом при розгляді справи.

Список літератури:

1. Закон України «Про авторське право та суміжні права» від 23.12.1993 р. // Відом. Верховної Ради України. − 1994. −№ 13. − Ст. 64.
2. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 р. // Відом. Верховної Ради України. − 1994. −№ 7. − Ст. 36.
3. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21.04.1993 р. // Офіц. вісн. України. – 2002. − № 7. − Ст. 278.
4. Потєхіна В.О. Інтелектуальна власність : навч. пос. / В. О.Потєхіна. − К. : Центр навчальної літератури, 2008. − 414 с.
5. Цивільне право: підручник у 2т.Т.1./ В. І. Борисова, Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова; за ред.. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т.1. – 656 с.
6. Яркіна Н.Є. Право авторства та його судовий захист / Н. Є. Яркіна // Проблеми законності. – 2009. − № 105. – С. 57 – 65.

Антонишин А.П.
кандидат історичних наук, доцент кафедри туризму Національного університету фізичного виховання і спорту України, м. Київ, Україна

Antonyshyn A.P.
PhD
National University of Physical Education and Sports in the Ukraine

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ НА ПОДІЛЛІ

ORGANIZATION RELIGIOUS TOURISM IN PODOLIA

Релігійний туризм належить до найдавніших видів туризму. Його витоки сягають часів формування основних світових релігій. У релігійному туризмі прийнято виокремлювати два напрями діяльності – релігійний, пов'язаний з участю у подіях релігійного життя, що здійснюють за допомогою екскурсій, і паломницький, як подорож з метою відвідування святинь і святих місць. Термін «релігійний туризм» відображає, передусім релігійно-пізнавальні аспекти або лише пізнавальні, а «паломницький туризм» пов'язаний з мандрівкою виключно з релігійною метою. Необхідно зазначити що, релігійний туризм відіграє велику роль в системі міжнародного і внутрішнього туризму.

Індустрія релігійного туризму є складовою частиною всієї туристської індустрії. У ній можна виділити наступні чотири сегменти: 1. спеціалізовані підприємства розміщення (готелі, кемпінги, гуртожитки, чернечі келії тощо); 2. спеціалізовані підприємства громадського харчування; 3. транспортні підприємства; 4. релігійні об'єкти показу, які в свою чергу поділяються на: – культові споруди (монастирі, святилища, храми, храмові комплекси, капели, каплиці тощо); – природні об'єкти культу (святі джерела, гаї, річки, озера, ставки тощо); – об'єкти культу малих форм (придорожні хрести, вівтарі, капища тощо) [1 с. 32].

При складанні маршрутів релігійного туризму необхідно враховувати мету поїздки туристів чи паломників і, по можливості, формувати однорідні групи. Акцент у підготовці екскурсовода і текстів екскурсії також визначається метою поїздки. При підготовці тексту екскурсії обов'язково залучення як церковних джерел (Св. Письма, патристики, житій святих), так і світських (історичних, мистецтвознавчих).

У залежності від вікового складу та освітнього рівня слухачів екскурсоводу бажано змінювати не тільки лексичний рівень, але навіть об’єкти показу. Слід уникати залучення до роботи адептів різних сект. Притаманні їм фанатичність викладу і психологічна експансія відвертають слухачів і можуть призвести до конфліктної ситуації і зриву екскурсії.

Час проведення екскурсії необхідно погоджувати з річним і добовим богослужбового кола, тобто порядком служб протягом усього року і кожного дня. Великі церковні свята проводяться в храмах при великій кількості прихожан, що повністю виключає можливість проведення екскурсії в цей день. У несвяткові дні час екскурсії не повинно збігатися з богослужіння – літургії, вечірньою службою.

В Україні релігійне життя бурхливого розвитку досягло після розпаду атеїстичної СРСР – у 90-х роках минулого століття. Унаслідок цього зросла кількість первинних релігійних громад, а разом із ними – зареєстрованих релігійних організацій багатьох конфесій. Позитивним явищем стала розбудова мережі культових закладів, зокрема, монастирів, що були завжди відомими релігійними центрами.

Домінуючою релігією в Україні є християнство, на яке припадає майже 95 % віруючих, з них 54,5 % – православні, 18,6 % – католики20. Українське християнське паломництво відоме з XI ст. [2, с. 86].

У різних регіонах України збереглися історично-культурні пам’ятки християнства, ісламу, іудаїзму, караїзму та інших релігій і етносів. Вони приваблюють культурними і сакральними осередками для українців, євреїв, кримських татар, караїмів, кримчаків, інших вихідців з України та їхніх нащадків, які проживають нині за її межами. Останніми роками ці люди здійснюють приватні і неорганізовані паломницькі поїздки до місць, пов’язаних з пам’ятними датами, подіями, визначними особистостями їхнього минулого.

Поділля – це історико-географічний край, що охоплює сучасні Вінницьку, Тернопільську і Хмельницьку області. Його площа становить 60,9 тис. кв. км, тобто 10% території України. Поділля ніколи не було окремою адміністративно-територіальною одиницею: Подільське воєводство охоплювало середню частину Поділля; Західне Поділля входило до Руського, а Східне – до Брацлавського воєводств.

Подільська губернія включала територію колишніх Подільського і Брацлавського воєводств.

Цікавими туристсько-екскурсійними об'єктами є залишки скельних храмів. Печерний храм VI-VII ст. з унікальними рельєфними композиціями і написами був виявлений В. Антоновичем ще у 1883 р. в розколині скелі над річкою Бушка (с. Буша). Тут збереглися також Вежа, що входила в комплекс укріплень XVII ст., і Покровська церква з келіями (1787 р.).

Скельний монастир – комплекс споруд XI-XIX ст., до якого входять 3 печерних церкви (Усікновення голови (Св. Іоанна Предтечі, Св. Параскеви П'ятниці, Св. Антонія Печерського), розташований над Дністром у с. Лядова.

Православні, католицькі, іудаїстські культові споруди XVII-XIX ст. збереглись у місті Вінниці.

Миколаївський собор (1829 р.), привратний корпус із дзвіницею і вежа з оборонними мурами (XVIII ст.), а також господарчі споруди Миколаївського монастиря, костьол Непорочного зачаття (1627 р., 1791 р.) збереглись у Шаргороді.

В м. Хмільник до наших днів зберігся костел Усікновення голови Св. Іоанна Предтечі (1630 р.).

Значна частина історико-релігійної спадщини зосереджена в м. Кам'янець-Подільському – історичній столиці Поділля. Місто-музей Кам'янець-Подільський, що включає понад 100 пам'яток, виникло на рубежі XI-XII ст.

У 1375 р. Папа Григорій XI видав буллу про створення Подільської католицької біскупи з центром у Кам'янці. Тут з'явились чернечі ордени домініканців, францисканців та ін., були споруджені католицькі храми.

Серед пам'яток Кам'янець-Подільського – башта – дзвіниця Вірменської миколаївської церкви, спорудженої в кінці XV – на початку XVI ст.

Комплекс кафедрального собору включає костьол Святих Петра і Павла (XV ст.), дзвіницю (XVI ст.) і Тріумфальну арку. В період турецького панування (1672-1699) над однією з каплиць Петропавлівського собору споруджено мінарет, що свідчить про перетворення костьолу на мечеть. У 1765 р. мінарет був увінчаний виготовленою у Гданську чавунною статуєю Мадонни. В середині XIX ст. інтер'єр доповнили вітражі з богемського скла; було встановлено новий орган роботи віденських майстрів.

У м. Летичів є кілька пам'яток. Серед них Михайлівська церква (XVII ст.; перебудована в 1836 р.). В першій половині XV ст. (за іншими даними – в XVI ст.) тут споруджено замок. Неподалік від нього було зведено костьол Пресвятої Діви Марії (відомий з 1546 р.),

навколо якого в XVII ст. виникає домініканський монастир, широко відомий завдяки чудотворній іконі Летичівської Божої Матері.

Садибний комплекс у стилі «ампір» посеред пейзажного англійського парку, що включає палац, стару браму з групою будівель, господарчі приміщення, знаходиться в с. Самчики. Тут збереглась також церква XVIII ст. В селищі Меджибіж є кілька історико-релігійних пам'яток. Серед них – церква (1586 р.) і руїни Троїцького костьолу (1632 р.).

В Меджибожі знаходиться також найбільша святиня хасидів – поховання засновника цієї релігійної течії Баал-Шем-Това (Бешт). На Поділлі хасидські святині є також у Брацлаві, Вінниці, Полонному та в інших місцях.

В с. Сутківці знаходиться Покровська церква-фортеця (XIV–XV ст.), яка не має в Україні аналогів за своїм архітектурно-планувальним вирішенням. Збереглись також руїни замку (XIV ст.), що разом з церквою входив до єдиного оборонного комплексу [3, с. 124].

На теренах Подільського краю зустрівся та зімкнувся не лише православний Схід і католицький Захід, а й Схід і Захід у масштабному, геополітичному вимірі. Починаючи з середини XVI ст., від часів Реформації, Поділля стає батьківщиною різних протестантських течій – лютеранства, кальвінізму, социніанства, згодом – баптизму, адвентизму, пятидесятництва, свідків Єгови, а сьогодні – різних харизматичних течій, неорелігій. Ще раніше на українській землі прижилися іудаїзм та іслам. Отже, нині маємо досить різнобарвну релігійну карту Поділля. Тут пускають коріння, знаходять прихильників і послідовників нові християнські та нехристиянські течії, відгалуження, групи, іноді досить екзотичні, далекі від національної традиції та культури.

Список літератури:

1. Христов Т.Т. Религиозный туризм. / Христов Т. / Учебное пособие. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 288 с.
2. Кузик С.П. Географія туризм [Текст] : навч. посібник / С.П. Кузик. – Київ : Знання, 2011. – 271 с.
3. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство Навчальний посібник / Є. В. Панкова. – К.: Альтерпрес, 2003. – 352 с.

Vasylenko O. B.
senior teacher at the department of foreign languages
Kyiv National Linguistic University

EFFECTIVE MARKETING TOOLS IN FOREIGN LANGUAGES LEARNING

In today's world the process of globalization becomes more and more intensive. Relations between the countries and companies become deeper and deeper, multinational corporations appear all over the world, the number of migrants grows exponentially compared to previous decades. Nowadays, it is caused by wars and famine in the Middle East and North Africa. In order to increase the chances of getting a well-paid job or refugee status, and residence permits later, many people learn the language of the country of their dream. Very often it is the English language. As a result, foreign language teachers are of increased demand and companies or agencies providing such services are created.

To submit information about goods and services to the target audience, i.e. a particular group of people who are able to respond to this information, marketing communication tools, which are designed to deliver information about the company's products and the conditions of their sale to potential customers as well as to persuade the consumers to buy these products or services, are used. In addition, marketing communication tools enable companies to manage customers' loyalty, making them interested in a particular product, and encourage consumers to spend their money exactly on the suggested services or products.

There are several types of marketing communication tools. However, the most common type is an advertisement. Advertising can be placed anywhere: on banners, billboards, electronic boards, in the media - in short words, wherever there is an opportunity to attract potential consumers' attention. The next type of marketing communication tools is stimulation of sales, which consists of carrying out lotteries, providing seasonal discounts, bonuses and prizes for the given back packaging of certain goods. The other types of marketing communication tools are: public relations, direct marketing (mail shots, orders from catalogues), personal selling (direct contact with a potential buyer, for example, telephone calls, door-to-door

sales), stimulation of demand (domestic coupons in stores), packaging (the possibility of placing marketing messages), branded souvenirs (free gifts with a company logo), sponsorship (charity, support of sports events), maintenance and provision of a license to use the goods of the company or its symbols.

Marketing communication tools can be divided into personal and impersonal according to the way of influence on the consumer. Often, getting personal mail shot by a potential customer is more effective than large-scale and pompous promotional parties. Very often, marketing communication tools are used in complex, and while developing marketing strategy you need to decide what type of marketing communication tools will be most effective for the promotion, in order not to disperse efforts and resources in all the directions.

Modern Internet “breaks” the standard methods of product promotion (especially in the field of intellectual property), but at the same time Internet users are willing to pay for the content. However, they are now seeking to assess it themselves. Invitations to participate in free webinars become a widespread advertising made by language courses. The potential students of such courses can get acquainted with the work of such an agency, with the methodology of teaching to foreign languages, aspects of the language that is given the most attention to, the most successful graduates who were employed by the same agency upon the results of the final tests will be introduced. For example, Educational Technologies Centre “Advance” by N. Yablochkin, who developed the unique technique of memorizing vocabulary, which is given the lion’s share of time during training. Or online-intensive “Basic English Grammar” by Aliona Prividentseva and English4Future, which specializes in teaching grammar to beginners from scratch. Another example is the Lingua Airlines, which provides an opportunity to learn or improve skills with native English speakers. These and many other foreign language courses use social networks such as VKontakte and Facebook to promote their services, thus the audience of potential students is huge. For consumers such trial lessons are also very convenient. You can without leaving home evaluate the work of teachers, teaching methods and, at the end of the webinar, find out the cost of sessions. Generally, for the webinar participants discounts that are valid for a limited number of days are announced, which is also an incentive for a decision - to learn or not. These courses also offer various forms of training. It is possible to study at the Centre, attending classes several times a week, or be engaged in on-line learning with a teacher, if it is preferable for the student.

Thus, in today's world the Internet is one of the most powerful marketing communication tools, especially in the field of foreign language learning.

Resources:

1. http://www.marketing.spb.ru/lib-mm/strategy/C2B.htm - библиотека маркетолога.
2. http://www.marketingnews.ru/termin/62/ - новости маркетинга.
3. http://advance-club.ru/thanks_1/- “Advance” webinar.
4. http://webinarbox.ru/view/11922/21olFHNv40 - English4Future.
5. http://morpheem.com/text#!/ - Lingua Airlines - Phrasal verbs of English language.

Бурліцька О. П.
доцент кафедри промислового маркетингу Національного технічного університету,
м. Тернопіль, Україна

Палюх А. Я.
доцент кафедри інформатики та фундаментальної підготовки ТІСІТ
м. Тернопіль, Україна

Burlitska O.P.
Associate Professor
National technical University

Palyukh A. Y.
Associate Professor
TICIT Institute

ОСОБЛИВІСТЬ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ МЕРЧАНДАЙЗИНГУ В ТОРГОВОМУ МАРКЕТИНГУ

A FEATURE OF COMMUNICATION CONSTITUENT OF MERCHANDIZING IN TRADE MARKETING

Сучасна економіка вимагає зміни погляду на організацію товароруху продукції, розуміння того, що головним фактором, який визначає успіх підприємства-фірми, дистриб’ютора, торгового посередника є його здатність розуміти переваги споживачів і сприяти

задоволенню їх запитів. Таку можливість представляє мерчандайзинг – системна маркетингова технологія, що реалізується на рівні роздрібних торгівельних підприємств, кінцевою метою якої є посилення мотивації поведінки споживачів, створення на цій основі відповідного ставлення до певного товару та стимулювання продажів певних марок і груп товарів без активної участі спеціального персоналу.

Існують різні підходи до тлумачення поняття "мерчандайзинг". Це пояснюється тим, що кожен зі складників торговельного процесу – виробник, дистриб'ютор, роздрібний торговець і кінцевий споживач – визначають зміст цього поняття на власний розсуд. Мерчандайзинг визначають як [3; 4]:

- рекламу в місцях продажу, що забезпечує певні переваги маркам, які просуваються;
- мистецтво продавати, комплекс засобів просування товару в магазинах;
- функцію керування роздрібними продажами;
- розміщення й оформлення продукту в роздрібній торгівлі, що впливає на вибір споживача на користь певного товару;
- комунікаційний процес, що використовується роздрібним торговцем у місцях продажу.

Отже, поняття мерчандайзингу містить у собі всі форми діяльності компанії, пов'язані з товаром у місцях продажу, а саме [1]:

– візуальний мерчандайзинг (планування торговельного залу, вивіска, вітрина, інтер'єр, торговельне обладнання, розміщення рекламних матеріалів (POS), стратегія подання і розміщення самого товару);

– товарний мерчандайзинг (облік поставок товару, розрахунок товарного запасу по асортиментних групах, розміщення товару за ціновими категоріями).

Розглянемо комунікаційну складову мерчандайзингу і з'ясуємо, яким чином кожен у ланцюжку "виробник–роздрібна торгівля" за допомогою мерчандайзингу може реалізувати свої комунікаційні цілі (див. табл. 1) [2, с. 295] .

Виробники зможуть підтримати імідж своєї марки і за рахунок зміни ставлення споживачів до неї зміцнити свої позиції на ринку. Виробник може контролювати просування своїх товарів на кінцевих стадіях їх розподілу, забезпечити їм найбільш вигідне розміщення в торговельному залі й необхідну інформаційну підтримку в місцях продажу.

Роздрібна торгівля зацікавлена у скороченні витрат, пов'язаних з інформаційною діяльністю, зокрема з рекламою й

консультуванням покупців при виборі товарів. Застосування спеціальних прийомів і заходів мерчандайзингу дозволяє створити бажаний імідж магазину як місця збуту, що застосовує зручні для покупця прийоми продажу товарів, пропонує додаткові послуги, стимулює відвідування покупців.

Таблиця 1

Комунікаційні цілі мерчандайзингу та зацікавленість у них різних учасників торговельного процесу [2, с. 295]

Ціль мерчандайзингу	**Характер і рівень зацікавленості**	
	Виробник	*Роздрібне торгівельне підприємство*
Підвищення привабливості товарів	Зацікавлений у досягненні високого рівня привабливості своїх товарів для споживачів, оптових і роздрібних торговців	Зацікавлене в досягненні високого рівня привабливості сортиментів товарів і торговельних послуг для споживачів
Просування нових марок	Дуже зацікавлений у просуванні своїх марок	Зацікавлене в удосконаленні структури свого асортименту
Формування прихильності споживачів до окремих марок	Зацікавлений у формуванні прихильності до своїх марок	Зацікавлене у формуванні прихильності до магазину
Вплив на рішення покупців на користь конкретних марок	Сильно зацікавлений у впливі на рішення покупців на користь своїх марок	Зацікавлене у впливі на покупця для стимулювання покупки більшої кількості товарів у магазині

Просування товарів	Зацікавлений у постійному удосконаленні політики просування товарів	Зацікавлене в постійному удосконаленні політики просування товарів
Формування іміджу	Зацікавлений у формуванні іміджу свого підприємства	Зацікавлене у формуванні іміджу свого підприємства

За допомогою мерчандайзингу *дистриб'ютори та інші торгівельно-посередницькі стриктури* можуть підтримати імідж фірм, які постійно обновляють свої асортименти і пропонують високоякісні товари. Це допомагає забезпечити їм маркетингову підтримку.

Комунікаційні цілі мерчандайзингу можуть бути реалізовані тільки за умови врахування інтересів всіх суб'єктів ринку, особливо це стосується потреб споживачів. Зазвичай цілі виробника та роздрібного торговця перетинаються, але мають і суттєві відмінності.

Отже, володіння купівельною аудиторією не є абсолютною гарантією успіху – відносини з покупцями необхідно активно підтримувати й постійно зміцнювати, впливати на переваги й формувати лояльність споживачів. Саме мерчандайзинг є засобом ефективного продажу та методом диференціації товару у торгових точках. Ефективне застосування складових елементів та технологій мерчандайзингу на торговельному підприємстві сприятиме підвищенню обсягів продажу, щонайменше на 15%, формуватиме помітність товару серед інших аналогічних товарів, визнання споживачів і активний попит.

Список літератури:

1. Балабанова Л. В. Мерчандайзинг / Л. В. Балабанова.— Донецьк: Дон-ДУЕТ, 2002. — 290 с.
2. Діброва Т. Г. Маркетингова політика комунікацій: стратегії, вітчизняна практика : навч. посібн. / Т. Г. Діброва. – К. : Видавничий дім "Професіонал", 2009. – 320 с.
3. Снегирева В. В. Книга мерчандайзера/ В. В. Снегирева. – СПб.: Питер, 2007. – 384 с.
4. Сысоева С. В., Бузукова Е. В. Курс управления ассорментом в рознице / С. В. Сысоева, Е. В. Бузукова. – СПб.: Питер, 2009. – 259 с.

Егорова-Гудкова Т.И.
доцент *кафедры менеджмента и математического моделирования рыночных процессов*
Одесского Национального университета им. И.И. Мечникова, г. Одесса, Украина

Звирков О.Е.,
аспирант кафедры менеджмента и математического моделирования рыночных процессов
Одесского Национального университета им. И.И. Мечникова, г. Одесса, Украина

Yegorova-Gudkova T.,
PhD,
Odessa Mechnikov's National University

Zverkov O.,
PhD student,
Odessa Mechnikov's National University

ПРОЕКТИРОВАНИЕ САМООРГАНИЗУЮЩИХСЯ СИСТЕМ КАК УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

DESIGNING SELF-ORGANIZING SYSTEMS AS A CONDITION OF FORMATION OF ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

При распространении кризисных явлений и наличии макроэкономических диспропорций на экономическом пространстве любой страны цель повышения устойчивого развития и обеспечения условий экономической безопасности становится первоприоритетной.

В качестве условия сбалансированного роста, мы ожидаем самоорганизацию как «самопроизвольный процесс роста и поддержания взаимокоординации элементов системы путем повышения ее сложности и неравновесности» [1].

Самоорганизация предполагает наличие свойства структурной гармонии систем. «При выработке управленческой стратегии или корректировочной установки, когда объектом управления или коррекции выступает сложная самоорганизующаяся система, важно различать, что должно быть изменено, преобразовано (вариации), а что должно оставаться неизменным, не подлежать преобразованиям, уточняться, усиливаться (инварианты)». «Инварианты, регламентирующие состояние самоорганизации сложных систем устанавливаются математически, на основе золотой пропорции. в процессе самоорганизации систем, на основе инвариантов системы приобретают гармоничное строение, стационарный режим существования, структуры - функциональную устойчивость» [2, с.84].

Социальная суперсистема или сложная социально-экономическая система является открытой, неравновесной, нелинейной, эмерджентной и находится в условиях постоянных изменений, происходящих под влиянием внешней и внутренней среды.

При проектировании социально-экономической системы или её коррекции с целью приобретения ею свойства самоорганизации следует уделять особое внимание стимулированию условий возникновения сверхсвойств системы или эмерджентных свойств.

Согласно теории структурной гармонии систем - структура системы может быть представлена при помощи инвариант и вариаций. «Инвариант - структурное отношение, обобщенный количественный либо качественный индикатор, сохраняющийся в ходе неких преобразований, превращений, изменений той системы, которую характеризует. Вариации – изменяющиеся элементы системы» [2, с.75].

На наш взгляд, многие проблемы современного социально-экономического состояния обусловлены, в первую очередь, недостатком внимания к эволюционным или генетическим инвариантам, несоответствием используемых мировоззренческо-методологических концепций потребностям сегодняшнего дня и прежде всего – фактору времени и математическому закону.

Процессы самоорганизации на микроуровне сопровождаются увеличением неравновесности системы вследствие воздействия среды. Когда изменения достигают точки бифуркации или критической точки, они становятся заметными и на макроуровне, поскольку в структуре сложной системы происходят изменения. Система имеет "консервативную" часть - структуру и "динамичную" часть - состояние. Структура менее подвержена изменениям и основывается на категориях пространства Состояние, наоборот, максимально подвержено изменениям и основывается на категориях времени [3].

Рекурсия предполагает, что:

- Каждая новая структура, поддерживающая старую, сохраняется, если последующая структура с ней согласована.

- Возникает рекуррентная цепочка самосогласованных выживающих структур.

- Уравнение рекурсии приводит к золотой пропорции.

- Золотая пропорция – это модель равновесия трех частей и целого [4, с.7].

То есть, в системе имеет место такое явление, как Мера, характеризующееся инвариантом золотого сечения. (Деление целого на части в естественных системах всегда происходит с постоянным шагом «золотой пропорции», равным 0,618).

Применение ценологического подхода в перепроектировании существующих и проектировании устойчивых экономических систем страны должно соответствовать закону структурной гармонии систем, аттрактору золотого сечения или осуществляться на основе реккурентного ряда золотых сечений: 0,618...; 0,682...; 0,725...; 0,755.,,..1,0 как узлов меры и предполагает переходы интегральных мер ценозов от одного узла к другому [6, с.174].

Диагностику «нормы – патологии» можно выполнить и с использованием как рекуррентного ряда золотых сечений – узлы меры, характеризующие норму и антиузлы – характеризующие патологию.

В качестве параметра, характеризующего систему может быть использован и вурф. Вурф является системным инвариантом, характеризующим состояние системы: становление, подъем, расцвет, падение и затухание. Каждому из этих этапов соответствует собственное числовое значение и для каждого конкретного случая его необходимо уметь трактовать. Например: расцвет динамической системы характеризуется вурфом 1,309, статической 1,333. В первом случае звенья системы соотносятся по золотому сечению, а во втором имеют равнозвеньевое соотношение, т.е. вурф показывает процентное соотношение между звеньями системы или пропорцию.

Составляющие методологии перепроектирования / проектирования экономических систем на основе новой мировоззренческой парадигмы, закона структурной гармонии систем и ценологического подхода:

- Оценка статуса экономической системы (например – система экономической безопасности государства).

- Оценка временного интервала между возникновением и удовлетворением потребности в системе;

- Оценка структурно-функционального состояния системы.

- Оценка уровня вертикальной интегрированности бизнеса в разрезе отраслей и секторов экономики;

- Оценка доли добавленной стоимости в ВВП;

-Диагностика состояния экономического ценоза;

- Сравнение результатов оценки с аттракторами – представляющими реккурентный ряд золотых сечений: 0,500...; 0,618...; 0,682...; 0,725 …1,0.

- Энтропийное тестирование системы (расчёт информационной энтропии)

- Формулирование проекта реструктуризации (реинжиниринга) системы

- Реализация проекта.

-Оценка соответствия перепроектированной /спроектированной системы на структурно-функциональное соответствие аттракторам золотого сечения [6, с.182].

Использование приведенной методологии позволит спроектировать или перепроектировать любую сложную социально-экономическую систему, как самоорганизующуюся, которая будет обладать необходимым качеством обратной связи, устойчивостью к кризисным возмущениям и сверхсвойствами, необходимыми для саморазвития и экономического роста.

Список литературы:

1. Хиценко В.Е**.** Несколько шагов к новой системной методологии.- **[**электронный ресурс.] - режим доступа: http://www.certicom.kiev.ua/hitzenko.html
2. Сороко Э.М. Золотые сечения, процессы самоорганизации и эволюции систем: Введение в общую теорию гармонии систем. Изд 4-е. — М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 264 с.
3. Хакен Г. Информация и самоорганизация. Макроскопический поход к сложным системам. – М.: КомКнига, 2005. – 248 с
4. Харитонов А.С. Структурное описание сложных систем. Прикладная физика №1, 2007, с.5-10.
5. Бондаренко В.М. Бескризисное развитие: Миф или реальность?.// В.М. Бондаренко.- Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: ЛЕНАНД, 2014. – 304 с.
6. Егорова-Гудкова Т.И. Мировоззренческо-методологические аспекты проектирования устойчивых экономических систем: закон золотого сечения /Т.И. Егорова-Гудкова // Зб. Наук. праць Східноукраїнського національного університету ім.. Володимира Даля. Серія: Економіка, менеджмент, підприємництво – Луганськ, 2014. – Вип. 26 (1) / 2014. - С 169 – 184.

Скибінський О. С.
к.е.н., доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національного університету «Львівська політехніка»

Крижановська М. О.
студентка 3-го курсу
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Skybinsky O.S.
PhD of management and international economy department
Lviv Polytechnic National University

Kryzhanovska M.O.
Student of 3-rd year studying
Lviv Polytechnic National University

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФРІЛАНСУ В УКРАЇНІ

THE CONDITION AND THE PROBLEMS OF FREELANCE IN UKRAINE

В усьому світі, зокрема в Україні, фріланс стає все більш поширеним видом діяльності, адже з кожним днем більше працівників різних сфер діяльності віддають перевагу дистанційній роботі. Фрілансова діяльність є одним з найефективніших способів боротьби з безробіттям в країні, оскільки фрілансери мають можливість більш оперативно реагувати на потреби ринку та співпрацювати із замовниками з усього світу.

Для України фріланс є відносно новою формою підприємницької діяльності і сприяє зацікавленості до дослідження даного явища. В порівнянні з офісними працівниками фрілансери мають певні переваги, наприклад, гнучкий графік роботи, самостійний вибір проектів для роботи та їх замовників, можливість зміни напрямку діяльності тощо [2, 3].

Фрілансери повинні вільно володіти мовами, особливо англійською, оскільки більшість замовників є англомовними. Також, вони повинні вміти правильно подавати інформацію про себе та свою діяльність. Російські дослідники фрілансу виділили 5 основних проблем фрілансерів: заниження цін, надмірна зайнятість, невміння продавати свої послуги, відповідь «так» на будь-яку пропозицію та припинення спілкування із замовником після завершення роботи [1].

Найчастіше замовники користуються послугами фрілансерів для виконання короткострокових проектів. Замовники та фрілансери для майбутньої співпраці можуть знайти один одного на інтернет-біржах фрілансу. Саме завдяки таким структурам замовники мають змогу зменшити витрати на свої проекти та підвищити їх ефективність за рахунок оптимального вибору фрілансера [2].

На найбільших та найпопулярніших світових інтернет-біржах фрілансу на сьогодні зареєстровано понад 20 тис. українських фрілансерів. Однією з всесвітньо відомих інтернет-бірж фрілансу є freelance.com, в якій професії поділяються на 9 категорій. В Україні зареєстровано також декілька сайтів, які призначені для розвитку фрілансу в межах держави [2].

На сучасному ринку та в сучасних умовах інформаційного розвитку молоді фрілансери отримують вищий дохід, а ніж «старше покоління» [3]. Таку тенденцію можна пояснити тим, що молоді спеціалісти легше йдуть на ризик, виконуючи роботу, не враховуючи ймовірність невиконання домовленості замовником.

Зважаючи на відносно недавню появу такого виду зайнятості в Україні, на даний момент ще не створено системи законодавчих актів щодо фрілансової діяльності та не розроблено чітку стратегію розвитку даного виду діяльності. Відповідно поки що фріланс в Україні практично не контролюється та не регулюється законодавчо, не враховується у статистичних показниках тощо. Оскільки фрілансери в основному не сплачують податків і соціальних внесків, то і не мають жодних соціальних гарантій від держави, що негативно впливає на розвиток фрілансової діяльності в Україні [3].

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що проблема державного управління фрілансовою діяльністю та забезпечення соціальних гарантій в Україні потребує розв’язання за допомогою вдосконалення законодавчої бази, створюючи тим самим сприятливі умови для подальшого розвитку фрілансу та легалізації значної частки фрілансерів, які на сьогодні працюють в «тіні».

Список літератури:

1. Стребков Д. О. Фрилансеры в информационной экономике: мотивация и организация труда [Електронний ресурс] / Д. О. Стребков, А. В. Шевчук. – Режим доступу: http://soc.hse.ru/data/2009/12/02/1238390133/Strebkov-Shevchuk_SocReal_01-2008.pdf.

2. Скибінський О.С. Передумови та перспективи розвитку фрілансу в Україні / О.С. Скибінський, Н.Ю. Солярчук // Економіка: реалії часу: Науковий журнал – Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2013. - № 2 (7). – С. 223-227.

3. Солярчук Н. Ю. Фрілансова діяльність в Україні: стан і проблеми державного управління // Бізнес Інформ. – 2014. – №4. – С. 284–289.

Макалюк І. В.
асистент кафедри економіки і підприємництва
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»,
м. Київ, Україна

Makaliuk I. V.
Assistant, National Technical University
of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»

МІСЦЕ ФУНКЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ

LOCATION OF REGULATION IN THE PROCESS OF TRANSACTION COST MANAGEMENT

Управління трансакційними витратами доволі складний і трудомісткий процес, що пов’язано з певною специфікою об’єкта управління та його значенням у функціонуванні підприємства. Адже трансакційні витрати, будучи витратами взаємодії, включають широкий спектр елементів не лише відкритого, але і прихованого характеру. Це породжує певну складність їх комплексної оцінки та аналізу, визначення ефективності та напрямів регулювання.

Взаємовідносини підприємства з кожним суб’єктом (постачальниками, споживачами, державою, конкурентами та ін.)

мають свої особливості, чим обумовлюється формування трансакційних витрат. А в умовах швидкої мінливості ринкового середовища, зростання конкуренції, посилення процесів глобалізації та зростання значення інформації, як одного із факторів виробництва, що дає дохід у вигляді корисності, склад та структура трансакційних витрат може суттєво змінюватися у досить короткі терміни. У зв'язку з цим, процес управління трансакційними витратами потребує постійного внесення відповідних коректив на шляху до перетворення фінансових ресурсів у витрати, які забезпечуватимуть підприємству найвищий ефект у конкретних умовах (оптимізовані трансакційні витрати).

Саме у цьому полягає важливість та значення функції регулювання, яка виконується з метою усунення, виявлених під час контролювання стану управління трансакційними витратами, недоліків та відхилень через розробку і впровадження відповідних заходів (рис. 1).

Етапи реалізації функції регулювання визначаються необхідністю внесення коректив у процес здійснення інших функцій управління на основі виявлених недоліків. Регулювання процесу управління трансакційними витратами підприємства може здійснюватися у такій послідовності:

А. Коригування процесів планування трансакційних витрат — етап спрямований на отримання раціонального обґрунтованого бюджету трансакційних витрат, який є передумовою ефективного управління, оскільки містить джерела надходження коштів, напрями їх ефективного використання, базуючись на принципі оптимізації відповідно до визначених цілей, умов та обмежень. Він включає: удосконалення інформаційного забезпечення процесу планування; покращення аналізу впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища; підвищення якості прогнозування планових показників діяльності підприємства; посилення процедури здійснення розрахунків, обґрунтувань необхідного обсягу, структури та напрямів використання трансакційних витрат тощо.

Приклад. Заплановано здійснити витрати на пошук нового збутового агента на вітчизняному ринку та укласти договір збуту продукції підприємства. В процесі здійснення контролю виявлено, що агент від імені підприємства збуває аналогічну продукцію інших виробників нижчої якості, що підриває довіру споживачів та може призвести до зниження попиту. Прийнято рішення щодо висунення претензій у встановленому порядку та припинення співпраці; пошук нового агента.

Рис. 1. Функціональна модель управління трансакційними витратами підприємства

Джерело: [1]

2. Коригування процесів організування управління трансакційними витратами — етап спрямований на затвердження та забезпечення належного виконання посадових інструкцій, в яких регламентуються права, обов’язки та відповідальність працівників в процесі управління трансакційними витратами для забезпечення їх оптимізації. Він включає: налагодження взаємовідносин між рівнями

управління; раціоналізацію функцій та завдань структурних підрозділів підприємства; перерозподіл обов'язків та повноважень між посадовими особами функціональних підрозділів; перегляд прав та відповідальності посадових осіб, які беруть участь в управлінні трансакційними витратами тощо.

Приклад. Відбулося розширення обсягів діяльності підприємства, вихід на міжнародні ринки. Під час контролю виявлено, що внаслідок зростання частоти контрактацій підприємство витрачає значні кошти на отримання юридичних послуг у сторонніх організацій. Прийнято рішення створити власний юридичний відділ з метою забезпечення належного та безперебійного організаційного супроводу контрактів.

3. *Коригування процесів мотивування персоналу щодо раціонального використання коштів та здійснення управління трансакційними витратами* — етап спрямований на впровадження ефективної системи мотивування персоналу, яка через використання інструментів матеріального та морального заохочення чи санкцій сприятиме досягненню загальної мети управління. Він включає: переорієнтацію цілей та завдань системи мотивування персоналу у разі необхідності; поглиблення вивчення потреб та інтересів працівників; удосконалення системи матеріального заохочення та матеріальних санкцій; посилення інструментів морального стимулювання праці тощо.

Приклад. Підприємству нараховано пеню податковими органами за протермінування розрахунків з бюджетом. В процесі здійснення контролю виявлено, що працівниками бухгалтерії несвоєчасно перераховано податкові платежі. Прийнято рішення внести корективи в систему морального стимулювання працівників і в подібних випадках виносити догану за неналежне виконання своїх обов'язків.

4. *Коригування процесів контролювання стану управління трансакційними витратами* — етап спрямований на забезпечення об'єктивного формування звіту про ефективність управління з метою своєчасного виявлення існуючих недоліків та їх усунення. Він включає: перегляд сукупності звітних показників контролю; удосконалення збору інформації щодо стану управління трансакційними витратами; підвищення точності результатів оцінки ефективності управління; поглиблення процедури аналізу отриманих значень (порівняння з плановими показниками, результатами попередніх періодів, показниками конкурентів) для визначення потреби в коректив ах.

Приклад. Відділ якості та технічного контролю запропонував запровадити преміювання працівників з метою зменшення частки бракованої продукції у загальному випуску. В процесі здійснення контролю виявлено, що відсутня інформація щодо ефективності інструментів такого матеріального стимулювання. Прийнято рішення в сукупність звітних показників контролю включити коефіцієнт, що визначає співвідношення темпу приросту обсягу випуску якісної продукції до темпу приросту витрат на преміювання працівників.

Таким чином, кінцевим результатом реалізації функції регулювання є оптимізовані трансакційні витрати, які досягаються за рахунок мінімізації непродуктивних та підвищення ефективності продуктивних трансакційних витрат, як наслідок існування чітко та безперебійно функціонуючої системи управління.

Варто зазначити, що поняття «оптимальності» певного рівня, обсягу чи структури трансакційних витрат є виправданим лише на обмеженому часовому проміжку, який визначається цілями діяльності, становищем підприємства на ринку, позицією, яку воно займає в суспільстві, стратегічними можливостями, наявним потенціалом та умовами функціонування. Тому у кожному конкретному випадку до процесу оптимізації існуватимуть свої вимоги, які у динамічному середовищі можуть швидко змінюватися. Це ще раз підкреслює важливість використання регуляторних механізмів для адаптації системи управління до змін з метою забезпечення досягнення ефективних результатів діяльності суб’єкта господарювання.

Список літератури:

1. Круш П. В. Реалізація функцій планування та організування в системі управління трансакційними витратами / П. В. Круш, І. В. Макалюк // Проблеми економіки. – 2014. - № 1. – С. 135-141.

Мороз Л.І.
доцент кафедри менеджменту персоналу та адміністрування
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Moroz L.I.
Associate Professor of the Department of Management
Personnel and Administration,
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine

МОДЕЛЮВАННЯ ТА АНАЛІЗ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГУ

MODELING AND ANALYSIS OF CONTRACT COMMITMENTS OF ENTERPRISE IN MARKETING

У сучасних умовах господарювання товарна політика підприємств визначається в основному договірними зобов'язаннями, тому моделювання та проведення їх аналізу дозволяє оцінювати виконання планових завдань з випуску продукції [1]. У свою чергу, аналіз і оцінка виконання плану випуску продукції є вихідною базою для складання плану забезпечення виробництва сировиною, матеріалами, комплектуючими виробами, оснащення обладнанням, а також встановлення причин неефективного використання виробничого і кадрового потенціалу підприємства [2].

На базі даних оперативно-технічного та статистичного обліку менеджерами відділу збуту підприємства проводиться аналіз виконання договірних зобов'язань в розрізі окремих договорів, видів продукції, термінів їх поставки. Так, аналіз виконання плану поставок проводиться на основі даних статистичної звітності, оперативного обліку та первинної бухгалтерської документації. Інформація цих документів дозволяє характеризувати виконання плану відвантаження за такими основними показниками: обсяг відвантаженої продукції; асортимент; терміни відвантаження; споживачі.

Аналіз договірних зобов'язань підприємства доцільно починати з оцінки їх виконання за обсягом поставок продукції [3]. При цьому фактичний обсяг поставки порівнюється з договірним обсягом, і, якщо виявляється невідповідність, то визначаються відносний і абсолютний розмір недопоставки.

Алгоритм проведення статистичного аналізу полягає в наступному. На основі статистичних даних аналізується виконання плану поставок за звітний період за обсягом, асортиментом і строками

відвантаження. Для аналізу вихідні дані про постачання переводяться з натуральних одиниць виміру в вартісні і групуються по виробах і місяцях звітного періоду. Виконання плану (у відсотках) визначається відношенням фактичних поставок до планових поставок у вартісному виразі. Якщо спостерігається порушення плану поставок за термінами відвантаження, тоді це свідчить про неритмічну роботу підприємства з випуску готової продукції або про порушення в роботі менеджерів відділу збуту. Аналіз виконання плану поставок продукції споживачам проводиться методом "заліку", коли при виконанні плану поставки кожному споживачеві зараховується лише фактична поставка в обсязі, що не перевищує планове завдання [4]. Далі загальний обсяг "зарахованої" продукції відноситься до величини планового завдання на поставку. Визначений таким чином результат покаже відсоток плану поставок продукції, як би недопоставка її споживачам не компенсувалася надплановою поставкою.

Аналіз виконання плану реалізації є заключним етапом аналізу збуту готової продукції і починається з зіставлення обсягу фактично реалізованої товарної продукції з плановою. Далі виявляються основні фактори, що вплинули на відхилення, а саме, виконання плану виробництва товарної продукції на підприємстві; зміна залишків готової і відвантаженої продукції; зміна цін.

Після проведення загального аналізу виконання плану реалізації необхідно зупинитися на виявленні основних факторів, що впливають на його виконання. У першу чергу до них відноситься виконання плану виробництва товарної продукції, а також зміна залишків готової продукції і відвантажених товарів. Кінцевий аналіз проводиться після визначення розрахункового та фактичного залишків продукції на кінець року. Якщо протягом року залишки нереалізованої продукції скорочуються, то це відповідно призведе до збільшення обсягу реалізації, що є позитивним фактором прискорення оборотності оборотних коштів підприємства.

Економіко-математична модель аналізу виконання договірних зобов'язань і визначення системи її розрахункових показників при використанні індексного методу для формування асортиментної структури поставки товару за договором, включає визначення показників відносного рівня виконання договору на основі договірних та фактичних цін товарів, що поставляються, та їх кількості, а також визначення показників абсолютного відхилення.

У процесі аналізу виконання договірних умов можна встановити, що повна відповідність обсягу поставки показнику контракту не виключає відхилень за різними позиціями асортименту продукції. Це може статися як в результаті зростання цін, так і

невиконання умов договору за кількістю та асортиментом поставки товарів.

Проведений аналіз дає можливість визначити недоліки у виконанні договірних зобов'язань підприємства та причини їх виникнення, що дозволить формувати маркетингову стратегію підприємства, а також приймати конкретні управлінські рішення з питань стратегічного планування товарної політики підприємства.

Список литератури:

1. Пешкова Е.П. Маркетинговый анализ в деятельности фирмы /Е.П. Пешкова // Монография – М.: «Ось-89». – 1998. – 80 с.

2. Мороз Л.І. Аналіз збуту продукції як складова маркетингової логістики / Л.І. Мороз // Матеріали IV-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Маркетинг та логістика в системі менеджменту». - Львів. – Вид-во НУ ЛП. – 2002. – С. 253-254.

3. Мороз Л.І. Моделювання методу заліку поставок продукції в умовах автоматизації / Л.І. Мороз // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні проблеми ринкової трансформації України». - Львів. - Вид-во ЛБІ. - 2002. - С.172-173.

4. Мороз Л.И. Повышение компетенции менеджеров предприятия по вопросам материально-технического обеспечения и экономии ресурсов / Л.И.Мороз // Global International Scientific Analytical. – Collective monograph «Influence of the social processes globalization factor on the economical and legal development of states and corporations». London: International Academy of Science and Higher Education, 2015. – PP. 26-29. Registration scientometric code of the research EM-14005-LEHRM.

Насікан Н.І.
доцент кафедри менеджменту і маркетингу
Київського національного лінгвістичного університету

Nasikan N.I.
Assistant Professor
Kiev National Linguistic University

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ТА НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

MAIN FACTORS AND DIRECTIONS IN ORGANIZATIONAL STRUCTURE OPTIMIZATION OF A MODERN ENTERPRISE

Необхідність забезпечення життєдіяльності підприємства і його прибуткового функціонування в постійно змінюваних умовах зовнішнього середовища, нагальність досягнення стійких конкурентних переваг підприємства як на національному, так і на глобальному ринках потребують постійного пошуку шляхів оптимізації його організаційної структури. Остання покликана забезпечувати координацію всіх функцій менеджменту у напрямку адекватного реагування підприємства на зміни у ринковій кон'юнктурі, підвищення ефективності управління всіма його структурними підрозділами.

Питанням, пов’язаним із формуванням і оптимізацією організаційної структури, присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких слід виділити П.Вейла, В. Гагарського, В.Зотова, Г.Дібніса, П.Друкера, Ю.Іванова, І.Ковальчука, І.Купченка, І.Сіменко, А.Шегду. Не зважаючи на достатній рівень дослідження зазначеної проблематики, досить актуальними залишаються питання виокремлення чинників, що обумовлюють необхідність коректування організаційної структури сучасного підприємства, та напрямків її удосконалення в умовах мінливого зовнішнього середовища.

У найбільш загальному вигляді під організаційною структурою підприємства розуміється упорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, які знаходяться між собою в сталих відносинах, що забезпечують його функціонування і розвиток як єдиного цілого. Саме у рамках організаційної структури відбувається весь управлінський процес, що складається з різноспрямованих потоків інформації та управлінських впливів.

Побудова різноманітних організаційних структур управління підприємством обумовлюється багатьма об'єктивними чинниками і умовами. Головним чинником, що визначає можливі контури і параметри структури управління, є саме підприємство. Тому в рамках цього чинника цілком правомірно розрізняти такі конкретні важелі формування організаційної структури, як характеристика умов виробництва (наприклад, складність продукції, що випускається), характеристика можливостей виробництва (наприклад, масштаб і тип виробництва) та характеристика виробничої бази (наприклад, виробнича структура підприємства) [1, с.143]. У свою чергу, вплив розміру підприємства на її структуру тісно пов'язаний з такими характеристиками структури, як складність, формалізація і децентралізація. Корпорація з декількох сот тисяч працівників має складну структуру, велике число рівнів або дивізіональних підрозділів, що відповідає ієрархічному типу структури. Між розміром підприємства і централізацією існує зворотна залежність. Якщо воно невелике, управління в ньому централізоване. Якщо підприємство більше, вище керівництво не в стані забезпечити контроль за всім і змушене делегувати частину повноважень на нижчі рівні.

Вирішуючи завдання вдосконалення організаційної структури, також слід звернути увагу на поєднання організаційної структури управління зі стадіями життєвого циклу підприємства. П.Вейл зазначав, що у середньому зміна організаційної структури підприємства відбувається кожні 3-5 років залежно від того, у якій життєвій фазі розвитку перебуває підприємство [2, с.125]. Так, на стадії його зародження управління нерідко зосереджується у невеликої кількості людей, що займаються організуванням діяльності підприємства. Стадія зростання вже потребує глибокого функціонального розподілу праці менеджерів. На стадії зрілості в структурі управління найчастіше виявляється тенденція до децентралізації. Стадія спаду характеризується пошуком заходів по вдосконаленню управлінської структури у відповідності з потребами і тенденціями у зміні умов виробництва або надання послуг.

На сьогодні переважна більшість вітчизняних підприємств мають необхідність у коректуванні організаційних структур, які часто не відповідають вимогам виконання поточних і стратегічних завдань. Найбільш типовими недоліками організаційних структур підприємств в Україні можна вважати їх орієнтацію виключно на «першу» особу, до того ж за наявності у неї великої кількості заступників та відсутності у них чітких посадових обов'язків, що призводить до «розмивання» їхньої відповідальності, а також недостатній рівень розвитку інформаційної бази, відсутність відділу управління змінами, зорієнтованого на врахування змін макросередовища тощо. До речі,

частина невеликих підприємств в Україні взагалі не мають чітко визначених організаційних структур та налагодженої системи адміністративного управління. Основними зовнішніми ознаками, що вказують на організаційні патології в структурі управління, є незадовільна діяльність підприємства, надмірна перевантаженість вищого керівництва, відсутність його орієнтованості на стратегічну перспективу, розбіжності між керівництвом різних рівнів по організаційних питаннях.

Усе зазначене гальмує розвиток підприємств, ускладнює своєчасне реагування на якісні зміни його внутрішніх чинників, унеможливлює адаптацію до змін у зовнішньому середовищі. Це вимагає проведення безперервного систематичного аналізу і прийняття на основі його результатів рішень щодо вибору результативних напрямків оптимізації організаційної структури підприємства. Найбільш поширеними на практиці залишаюься ліквідація непотрібних підрозділів, зменшення чисельності підрозділів, які зменшують обсяги робіт, організація нових підрозділів, вдосконалення інформаційних потоків, перерозподіл повноважень і відповідальності, розробка нових підходів до делегування повноважень. Цей перелік може бути доповнений більш конкретними напрямками оптимізації організаційної структури підприємства у сучасних умовах, а саме: децентралізацією виробничих та збутових операцій, створенням напівавтономних і автономних підрозділів підприємства, зокрема інноваційних, виокремленням загальнокорпоративного рівня управління та виробничо- господарського рівня, створенням спеціальних штабних груп при вищому керівництві підприємства, підрозділів з організаційного розвитку, проектних структур на тимчасовій основі, скасуванням нерентабельних виробництв тощо.

Результатом оптимізації організаційної структури підприємства є найбільш раціональний розподіл управлінської роботи між працівниками різних рівнів, найкраще співвідношення різних категорій управлінських працівників, оптимальні розміри структури загалом та її окремих елементів, економія витрат на адміністративний апарат, що загалом сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємства.

Список літератури:

1. Дібніс Г.І. Проектування організаційних структур адміністративних систем управління на основі цільового підходу / Г.І.Дібніс, О.С.Шаріпова, І.В. Денісенко // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2009. – № 1(29). – С. 137-144.

2. Вейл П. Искусство менеджмента: Новые идеи для мира хаотических перемен / П.Вейл; пер. с англ. И.Козыревой. – М.: Новости, 1993. – 224с.

Наумова М.О.
аспірант кафедри управління персоналом та економіки праці, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна

Naumova M.O.
PhD student, SHEI «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

EUROPEAN EXPERIENCE OF DEVELOPMENT TRENDS OF ACTIVITY OF SOCIAL ENTERPRISES

Актуальність дослідження соціального підприємництва обумовлена необхідністю зростання соціальної та трудової інтеграції в умовах економічних криз для підвищення рівня життя соціально вразливих верств населення.

Проблематика розвитку соціального підприємництва в умовах соціально-економічних потрясінь потребує глибшого вивчення, зокрема в питаннях розширення можливостей для зайнятості усіх верств населення за допомогою соціального підприємництва, як ефективного способу зниження рівня безробіття та підвищення якості життя населення.

Робота, яка надається соціальними підприємствами, відкриває широкі можливості для освітньої та професійної діяльності, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та соціально-економічної незалежності людини з особливими потребами в суспільстві.

Керівники соціальних підприємств прихильно ставляться та усвідомлюють складне навколишнє середовище, в якому живуть їх працівники. Це дає змогу підприємствам бути більш гнучкими, розробляти та втілювати відповідні економічні програми розвитку з урахуванням потреб їх працівників. Працівники за таких умов ефективно мотивовані до самореалізації, а отже можуть самотужки

забезпечити власний добробут.

О. А. Грішнова характеризує відповідального учасника соціальних відносин як особу, яка бере участь у підтриманні благополуччя суспільства, що найчастіше проявляється у благодійності щодо сиріт, інвалідів та ін. соціально вразливих груп населення, підтримці духовності, освіти, науки, культури, сприянні розвитку свого регіону [1, с. 42].

У Європі вже багато десятиліть існують організації, асоціації, що просувають ідеї, ініціативи працевлаштування людей з обмеженими можливостями конкурентоспроможності на ринку праці – тих, які страждають важкими захворюваннями, безробітних, колишніх ув'язнених та ін.

Приклади діяльності соціальних підприємств у сфері трудової інтеграції на ринок праці, що класифікуються відповідно до типу інтеграції, яку вони забезпечують, систематизовано та представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Приклади діяльності соціальних підприємств у сфері трудової інтеграції

Тип інтеграції	Приклади діяльності в країнах Європейського Союзу
Тимчасова зайнятість з тимчасовими субсидіями (Transitional employment)	- Португалія і Бельгія: організації з перепідготовки робочої сили, пропонують своїм слухачам можливість поліпшити свої особисті, соціальні та професійні компетенції. - Італія: соціальні кооперативи є активними учасниками в сфері трудової інтеграції осіб, які знаходяться в умовах стійкої нестабільності. Дана форма соціального підприємства є найбільш поширеною у сфері трудової інтеграції тому, що займається професійною підготовкою соціально незахищених категорій населення, паралельно надаючи їм робоче місце на цьому підприємстві, навчання триває від шести місяців до двох років і більше (залежно від країни), після цього особа може працевлаштуватися в будь-яку іншу організацію (державну, приватну або третього сектора).
Пропозиція постійних робочих місць з тимчасовими	- Франція: соціальні підприємства, націлені на довгострокову трудову інтеграцію, пропонують безробітним довгостроковий найм для того, щоб вони володіли соціальною і професійною

субсидіями (Creation of permanent self-financed jobs)	автономією і були ефективними «економічними учасниками» в структурі менеджменту підприємства. Підприємства налаштовані на створення стабільних і якісних робочих місць для більш вразливих категорій населення. На початковому етапі використовуються державні субсидії для компенсації відсутності продуктивності праці цільової групи. Субсидії мають тимчасовий характер, їх виплата припиняється або зменшується у разі закінчення етапу професійної підготовки працівника або, коли працівник стає конкурентоспроможним на ринку праці та підприємство починає оплачувати працю інтегрованих працівників з власних коштів.
Професійна інтеграція з постійними субсидіями (Professional integration with permanent subsidies)	- Португалія, Швеція та Ірландія: створення спеціально обладнаних робочих місць для соціально незахищених груп населення (люди з фізичними чи розумовими вадами) з поетапним навчанням для стабільного працевлаштування, діяльність підприємств субсидована органами державної влади. - Бельгія: підприємства, що займаються виробничою адаптацією людей з фізичними чи розумовими вадами, включаючи процес адаптації інвалідів та виробничого середовища до найбільш оптимальної взаємодії з метою досягнення продуктивності виконуваної праці.
Соціалізація на основі виробничої діяльності (Socialisation through a productive activity)	- Франція: центри з адаптації до трудового життя не ставлять за мету досягнення певного рівня продуктивності (хоча ця можливість не виключається), забезпечують «соціалізацію через роботу» людей з особливими потребами, які мають за станом здоров'я обмеження в життєдіяльності – у сфері праці, повсякденному житті, навчанні, спілкуванні чи дозвіллі. - Бельгія: соціальні підприємства працевлаштовують людей з серйозними соціальними чи психологічними проблемами (зловживання алкоголем і наркотичними засобами; колишні засуджені), з метою надання

	їм певного рівня соціальної та професійної автономії. Одним з напрямів діяльності підприємств є утилізація та рециркуляція відходів. - Іспанія: професійні центри пропонують трудову терапію для людей з найбільш важким ступенем інвалідності, які в силу фізичних вад, не можуть знайти роботу на ринку праці. Діяльність підприємств субсидується і є «напівформальною» в тому сенсі, що працівникам не завжди виплачують заробітну плату, а забезпечують безкоштовним харчуванням та житлом, оскільки підприємство не укладає з працівниками трудовий договір.

Джерело: [2, с. 26].

Керівними принципами для соціальних підприємств є забезпечення рівності трудових прав усіх працівників, що є найбільш ефективним способом підвищення загального рівня зайнятості.

Отже, соціальні підприємства у сфері трудової інтеграції працевлаштовують безробітних з мінімальними шансами знайти роботу в традиційних підприємствах.

Список літератури:

1. Грішнова О. А. Соціальна відповідальність в контексті подолання системної кризи в Україні / О. А. Грішнова // Демографія та соціальна економіка. – 2011. –№ 1(15). – С. 39-47.

2. Social Enterprise: A new model for poverty reduction and employment generation [Electronic resource] / C. Borzaga, G. Galera, R. Nogales. – Bratislava: UNDP Regional Centre for Europe and the CIS, 2008. – 216 p. – Access mode: http://www.undp.ro/download/UNDP%20RBEC%20Report%20on%20Social%20Enterprises.pdf

Охріменко Г.В.
кандидат історичних наук, старший викладач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Національного університету "Острозька академія", Україна

Okhrimenko G.V.
PhD (Historical Science), The National University of Ostroh Academy

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ТОВАРУ

THE LIFECYCLE OF INFORMATION PRODUCTS AS A COMMODITY

Актуалізація інформаційно-маркетингової діяльності для вітчизняних установ та підприємств обумовлена низкою об'єктивних чинників: 1) ускладнення інформаційно-комунікативних зв'язків у суспільстві; 2) розвиток ринкових відносин; 3) підвищення ролі інтелектуальної складової при прийнятті рішень в управлінській та інших сферах суспільного життя. Відповідно, потреба у релевантних до споживчих потреб інформаційних продуктів та послуг набуває характеру однієї з істотних тенденцій останнього часу.

Варто зауважити, що в європейській та американській практиці поняття інформаційної продукції використовується виключно для характеристики інформаційної продукту (послуги) як товарної одиниці: «це будь-який продукт чи послуга, яка здатна надати людині інформацію за її потребою у конкретній сфері». До інформаційної продукції належать всі матеріальні та нематеріальні форми передачі інформації: книги, аудіо-, відео-матеріали, семінари, консультації тощо [2].

Американські дослідники Р. Ванг, Т. Ален та В. Харіс зазначають про чотири принципи формування інформаційного продукту (послуги):

1) принцип розуміння потреб споживача в конкретній інформації;

2) принцип чітко визначеного процесу управління інформаційними ресурсами;

3) принцип професіоналізму у підготовці та управлінні інформаційним продуктом;

4) принцип життєвого циклу інформаційного продукту [4].

Таким чином, стратегія розвитку продукту (послуги), зокрема у інформаційній сфері змінюється впродовж життєвого циклу

продукту, тобто стадій, які він проходить від розробки та появи на ринку до зростання, зрілості та спаду.

Наразі існує низка модифікацій стадій життєвого циклу продуктів та послуг.

Зокрема, американський дослідник С. Хейнс визначає 11 етапів життєвого циклу продукту: 1) маркетинг і вивчення ринку; 2) проектування і розробка продукту; 3) планування й розробка процесів (технологій виробництва, експлуатації тощо); 4) закупівельна діяльність; 5) виробництво або надання послуг; 6) упаковка і зберігання; 7) збут та реалізація; 8) установка та введення в експлуатацію; 9) технічна допомога і обслуговування; 10) сервісне обслуговування; 11) утилізація та переробка в кінці корисного терміну служби [3].

При розгляді життєвого циклу та процесу функціонування інформаційного продукту (послуги) як товару необхідно враховувати такі особливості:

- інформацію можна продати, залишивши її у попереднього власника;
- ціна інформації прямо не залежить від місця, часу та способу її використання;
- володіння інформацією не є гарантією абсолютного права на її використання;
- цінність інформації на момент її створення та в час продажу здебільшого невідома і зазвичай визначається після використання;
- цінність однієї інформації може бути різною для різних користувачів;
- інформація здатна приносити користь, функціонально не пов’язану з витратами на її виробництво;
- інформація не втрачається в процесі використанні, але морально застаріває.

Інформаційна продукція на відміну від продукції товарного ринку набуває вартості тільки у вигляді інформації, що пройшла процеси впорядкування, структуризації й оцінювання та є придатною для прийняття рішень.

Відповідно існує низка моделей життєвого циклу інформаційної продукції.

Модель життєвого циклу інформаційної продуктів та послуг - це структура, що визначає послідовність виконання процесів, дій та задач, виконуваних протягом життєвого циклу інформаційної продукції, а також взаємодії між цими процесами, діями і задачами.

Моделювання життєвого циклу інформаційної продукції залежить від вибору пріоритетного елемента у системі "споживач інформації – інформаційний продукт".

В залежності від властивостей інформації – змістової складової інформаційної продукції (здатність до накопичення, узагальнення, систематизації, копіювання, кодування, адресної спрямованості), українські дослідниці В. Плескач та Т. Затонацька пропонують таку модель життєвого циклу інформаційного продукту (послуги) [1, с.43]. Ринок інформаційних продуктів та послуг спрямований на удосконалення технологій виробництва, розвиток е-бізнесу та е-комерції та на інтелектуалізацію праці. Відповідно це призводить до: 1) накопичення інформаційних ресурсів; 2) узагальнення та систематизації бази знань; 3) підвищення (зниження) попиту та пропозиції споживачів інформації.

Отже, перетворення інформації на об’єкт купівлі-продажу є важливою особливістю розвитку інформаційних відносин. Відповідно, керування життєвим циклом інформаційної продукції залежить як від специфіки інформаційних ресурсів як товару, так від реалізації маркетингової мети на кожному етапі циклу.

Список літератури:

1. Плескач В. Л. Інформаційні системи і технології на підприємствах: навч. посіб. / В. Л. Плескач, Т. Г. Затонацька. – К.: Знання, 2011. – 718 с.

2. Definition of an Information Product // Creating, marketing and selling Information Products. – 24.03.2005 – URL: http://www.sellinginfoproducts.com/2005/03/definition-of-information-product.html. – Name from screen.

3. Haines Steven. Product Management and Project Management – Two Functions, Two Vital Roles / Steven Haines // Product management library of knowledge. – URL: http://www.aipmm.com/html/newsletter/archives/000034.php. – Title from a screen.

4. Wang Richard. An Information Product Approach for Total Information Awareness / R. Wang, T. Allen, W. Harris, S. Madnick. – URL: http://hdl.handle.net/1721.1/1823. - 2003-02-10/ – Title from a screen.

Смирнов Є.В.
кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри економіки підприємств
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Смирнова О.П.
здобувач відділу історії України
XIX – поч. XX .ст
Інституту історії України

Smyrnov I.V.
PhD in Economics
Senior tutor of the department of business economics
SHEE "KNEU named after Vadym Getman"

Smyrnova O.P.
PhD student of department of Ukraine's history
XIX – ear of XX century
Ukraine history institute

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ
PROSPECTS OF UKRAINE TOURISM

Результати. Узагальнюючий класифікуючий орган, Міжнародна асоціація наукових експертів в сфері туризму, пояснює термін соціально-економічної системи «туризм», як сукупність взаємовідносин, зв'язків та явищ, що виникають у процесі переміщення і перебування певної особи в місцях, які не є її постійним місцем проживання та не пов'язані з їх трудовою діяльністю [1, с. 15-16].

За результатами 2014 року у системі туризму створюється близько 9% світового ВВП та 6% загального експорту (1,5 трлн доларів), кількість туристських прибуттів у 2014 році досягла позначки 1133 млн осіб, умовно кажучи, кожна сьома людина на землі була туристом [2].

У 2014 році доля туризму у світовому ВВП становить 10-11%, 29% у світовому експорті послуг та 6% загального експорту (але в 2014 році 6% експорту є 1,5 трлн дол.) [2].

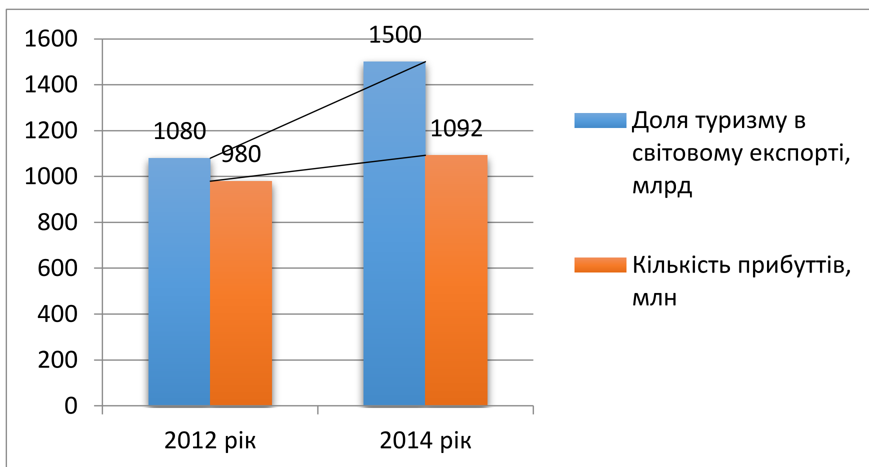

Рис. 1 – Оборот в сфері туризму та кількість туристських прибуттів 2012-2014 рр.

У світі розроблено багато класифікацій цілей туристичних подорожей. До традиційних і визнаних ми додали більш сучасні і ті, що розвиваються:

1. Спортивний туризм. Незважаючи на те, що у цього виду туризму є декілька тлумачень, але основною ідеєю цього виду туризму є участь спортсменів в спортивних заходах, змаганнях зі спортивного туризму, експедиціях і екскурсіях.

2. Агротуризм (сільськогосподарський зелений туризм) – один з перспективних для України видів туризму, який передбачає відпочинок туристів у сільській місцевості (переважно, приватні садиби) пов’язаний із взаємодію відпочиваючих із навколишнім середовищем [3].

3. Науковий туризм як наслідок наукової мобільності з’явився порівняно нещодавно. У березні 2015 року Україною була підписана (а в серпні 2015 року ратифікована) Угода про наукове співробітництво Україні в рамках Європейського проекту Horizon-2020.

4. Хоббі-туризм (програмний туризм). Новий тренд в туристичній індустрії, який враховує вподобання клієнта і його захоплення (подорожі замками Європи, пивні тури, гастрономічні тури, тощо).

Україна де-юре є членом Всесвітньої туристичної організації з 1997 року (UNWTO), але за основними ключовими параметрами у декілька разів відстає від світових лідерів ринку туристичних послуг (рис. 2).

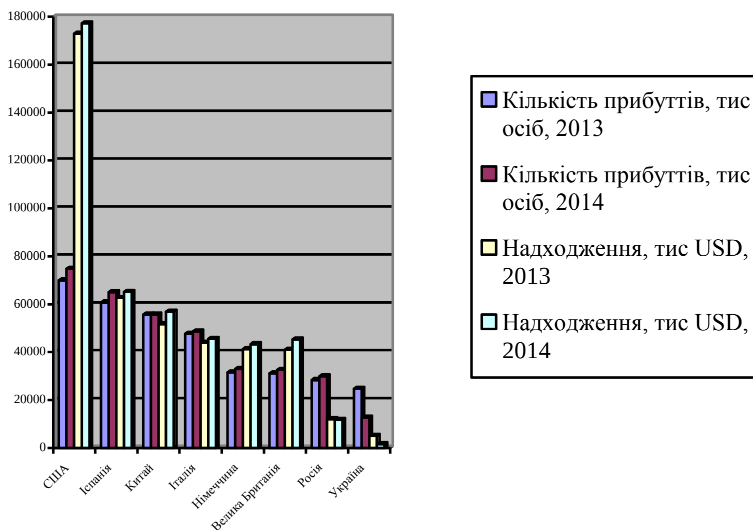

Рис. 2 – Туристичні потоки країн світу, 2013-2014рр. [2; 4].

Однак, незважаючи на великі потенційні можливості, туризм в Україні все ще розвинений недостатньо сильно. Серед актуальних проблем його розвитку: недостатнє рекламно-інформаційне забезпечення або взагалі його відсутність; слабка управлінська культура туризму; недостатньо висока якість послуг та невідповідність матеріальної бази і якості послуг міжнародним вимогам та інші. Як приклад, можна навести Програму розвитку туризму в м. Києві на 2011-2015 роки, де багато моментів і пунктів носить суто декларативний характер, а суттєве державне фінансування обмежується членськими внесками за участь України в всесвітній туристській організації [5].

Для забезпечення цих стандартів потрібні цілеспрямовані комплексні дії держави і бізнес-сектору, що потребують значних коштів. Туристичний комплекс України і цілому сьогодні не є інвестиційно привабливим за наявності таких причин:

1. Відсутність кроків до децентралізації економічної діяльності.

2. Наявність надмірного регулювання туристичної галузі з боку держави, її наглядових і контролюючих органів.

3. Існуюча потреба в ліцензуванні туристичної діяльності.

4. Відсутність дієвого механізму страхування курортно – туристичного бізнесу.

Аналітичні данні останніх років свідчать про те, що країни Центральної та Східної Європи тільки в 2014 році продемонстрували 5% зниження активності після трьох поспіль років сталого зростання [4]. Це стало можливим внаслідок зниження активності зовнішнього туризму Росії, а також різкого падіння числа туристів в Україну з-за триваючого конфлікту (-48%), утримуючи при цьому світову частку на рівні 2.2%. Але навіть з такими катастрофічними результатами Україна зберегла за собою 3 місце за показником ІТА серед країн Центральної та Східної Європи після Росії – 29848 тис осіб і Польщі – 16000 тис осіб.

Для прискорення розвитку туристичної галузі необхідно впровадити наступні заходи:

1. Намагатися проводити культурні та спортивні заходи світового масштабу;
2. Впроваджувати інновацій на всіх етапах розвитку ринку (e-commerce, online-туризм, індивідуальне планування турів, програмний туризм);
3. Залучати кошти до туристичного ринку, активно допомагати у розбудові інфраструктури, зокрема транспортної, а також підтримувати та дотримуватися міжнародних стандартів;
4. Поступово і систематично покращувати інвестиційний клімат: стабілізація фінансової системи, захист прав власності і корпоративних прав, сприятливий податковий клімат для іноземних партнерів;
5. Створювати актуальний туристичний бренд держави і покращувати міжнародний імідж України;
6. Подальша сегментація ринку туризму, поширення інформації за кордон для суб’єктів попиту з різними рівнями доходу.

Отже, туризм в Україні, за умови його правильної організації, є ефективним соціальним інститутом, формою культури дозвілля, яке може продуктивно вирішувати нагальні соціальні та моральні питання сучасного світового суспільства, прискорювати створення ним програм та стратегій співпраці у напрямках подолання бідності та створення на її ґрунті тероризму, пом'якшення напружених взаємовідносин між регіонами країни, досягнення якісно нового рівня суспільного і економічного розвитку.

Список літератури:

1. Дурович А. П. Организация туризма// Издательский дом "Питер" - 2012.- 318 с.
2. UNWTO Tourism Highlights, 2014 Edition [Electronic resource]: http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416226
3. Гальцова І. Зелений туризм: недоліки існуючого законодавства [Електронний ресурс]: http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2999
4. UNWTO Tourism Highlights, 2015 Edition [Electronic resource]: http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899
5. Програма розвитку туризму в м. Києві до 2015 року [Electronic resource]: http://document.ua/pro-zatverdzhennja-programi-rozvitku-turizmu-v-m.-kievi-do-2-doc67577.html

Кригін А.С.
аспірант кафедри менеджменту та математичного моделювання ринкових процесів
Одеського Національного університету ім. І.І. Мечнікова

Терлецький Ю.В.
директор фірми «Будпроект»

Krygyn A.
PhD student,
Odessa Mechnikov's National University

Terletzky J.,
Director «Budproect»

СТВОРЕННЯ УМОВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА: ТРАНСДИСЦІПЛИНАРНИЙ ПІДХІД

CREATING CONDITIONS FOR ECONOMIC SECURITY IN THE FIELD OF CONSTRUCTION: TRANSDISCIPLINARY APPROACH

Категорія трансакційних витрат є головним поняттям теорії прав власності та відноситься до одного з головних досягнень неоінституціонального підходу в економці. Вона була вперше наведена у наукових роботах Р.Коуза - "Природа фирмы" (1937 г.) та

"Проблема социальных издержек" (1960 г.), по-перше Р.Коуз відносив до них тільки витрати, що виникають при використанні цінового ринкового механізмуа. "Без понятия трансакционных издержек, которое по большей части отсутствует в современной экономической теории, невозможно понять, как работает экономическая система, продуктивно проанализировать целый ряд возникающих в ней проблем, а также получить основу для выработки политических рекомендаций" [1, с. 6].

Стосовно до умов країн з трансформаційною економікою спостерігається темп зростання трансакційних витрат більш ніж в два рази вище темпу зростання виробничих витрат. За оцінками фахівців, використовують показники МОБ СНР по 25 галузями в 1990-1997 р., трансакційні витрати в різних галузях економіки Росії виросли з 10-20% до 30-50% від рівня цін кінцевого споживання (у лісовій промисловості перевищили рівень 60%, у харчовій - 80%2) [2, с. 111].

Дослідники звертають увагу на так званий мультиплікативний зростання трансакційних витрат, тобто крім тих трансакційних витрат, які підприємство несе безпосередньо, враховуються витрати, включені у вартість матеріальних витрат і сплачених на попередніх етапах технологічних ланцюжків. Зважаючи на присутність трансакційного мультиплікатора, у найбільшому програші опиняються галузі з найбільш довгими технологічними ланцюжками, а це, в першу чергу, наукомістка продукція.

До основних факторів збільшення трансакційних витрат в економіці в період трансформації можна віднести наступні:

- поява незалежних господарюючих суб'єктів;
- збільшення витрат на користування ринковим механізмом;
- збільшення навантаження на інфраструктурні мережі;
- зростання числа дрібних фірм та ін.

Відзначаються специфічні чинники зростання трансакційних витрат, поряд з традиційним для країн розвиненої переходом трансакційних витрат з позаринковій сфери у ринкову (США). Це свідчить про двоїстості природи трансакційних витрат. Як зазначалося професором А. Шастітко – непрямим підтвердженням двоїстості природи трансакційних витрат, є той факт, що трансакційні витрати є не тільки перешкодою, але одним з факторів досягнення Парето - оптимального розміщення ресурсів [2, с. 70].

Вперше дослідження по оцінці величини трансакційного сектору економіки України були виконані В. С. Коропецким за період першої половини 90-х років 20-го століття, що неодноразово наголошувалося в працях його послідовника й однодумця С. В. Архиереева «Порівняти величину трансакційного сектору України з

його величиною в інших країнах дають змогу дані І.С. Коропецького за першу половину 90-х років ХХ ст. що дозволяють елімінувати вплив розходжень у структурі собівартості продукції поміж окремими країнами. На їх основі можна зіставити загальну частку зайнятих в усіх галузях, що надають трансакційні послуги, у чисельності населення (8,91% у Великобританії, 8,31% у Німеччині, 7,43% у Франції і 3,28% в Україні). Звідси автором отримана оцінка відносної величини приватного трансакційного сектору в Україні в середньому в 40% щодо головних європейських країн (36,8% – Великобританії, 39,4% – Німеччини, 44,1% Франції)..". [3, 4, 5],

У галузі будівництва мають місце істотні та неоднозначні зміни, частина з яких має негативні риси. Це обумовлено трансформацією господарських зв'язків, відставанням законодавчого й адміністративного оточення від сучасних потреб галузі, скороченням обсягів фінансування державного будівництва, появою фінансування за рахунок фізичних осіб - замовників на тлі загального скорочення платоспроможного попиту населення й зменшення обсягів робіт галузі будівництва.

Специфіка будівельного ринку України, в сучасний період, характеризується наявністю наступних першочергових проблем:
- обмеженість «ринково ефективних» земельних ділянок,
- недоліки у міських стратегіях забудови,
- недоліки щодо інфраструктурних рішень;
- відсутність нормативної бази висотного будівництва;
- недосконалість щодо проведення відкритих аукціонів по придбанню земельних ділянок.

Крім цього, багато будівельних організацій використають несумлінні методи при оформленні дозвільних документів на будівництво, що багато в чому обумовлене складністю дозвільних процедур у цій сфері, та як, на сьогоднішній день, ніхто не може гарантувати одержання дозволу на будівництво, навіть за умови дотримання всіх вимог чинного законодавства.

Все це сприяє появі фактів корупції і є джерелом тенізації економіки, тобто прямим порушенням умов економічної безпеки, що вимагають втручання правоохоронних і податкових органів.

Джерелом негативних явищ та порушенням умов економічної безпеки у галузі є відставання законодавчого та адміністративного оточення від потреб сьогодення.

Слід підкреслити, що рамкове оточення, що регулює сферу житлового будівництва, складається в основному з підзаконних нормативно-правових актів, а законами регулюється лише порівняно незначна частина відносин, то впровадження нових законів буде

нівелюватися адміністративним оточенням цього виду бізнесу і не зробить істотного впливу на скорочення трансакційних витрат у будівництві.

Вплив фактору трансакційних витрат та їх оптимізації відповідно темпам росту обсягів виробництва вимагає зміни методологічної концепції ставлення до галузі будівництва як галузі, що належить до трансформаційно - трансакційного сектору економіки із всіма наслідками, що слідкують із цього.

Саме оптимізація трансакційних витрат є специфічною вимогою створення умов економічної безпеки функціонування галузі будівництва.

Список літератури:

1. Архієреєв С. І. Трансакційний сектор економіки України. — Х.: ХФ НІСД, 2003. 124 с
2. Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория. 3-е изд. М.;. Изд. ТЕИС 2002, - 223 с.
3. Дудко А.Г.: Экономика трансакционных издержек: долгосрочные договоры. М.: Юрист, - 2002. - 74 С.
4. Клепов Ю.Г.: Трансакционные издержки и экономические функции государства. Алтайский экономико-юридический институт, Барнаул.: Тезисы междун. конф. 2004. с.25-29.
5. Коропецкий И.С. Сектор трансакций в современной Украине // Экономика Украины. – 1997. – № 7. – С. 43-51.

Лементарьов В.В.

аспірант кафедри економічної безпеки Університету економіки та права «КРОК»

Шепитко Г.І.

аспірант кафедри менеджменту та математичного моделювання ринкових процесів Одеського Національного університету ім. І.І. Мечнікова

Lementarjov V.

PhD student,
«KROK» University

Shepitko G.

PhD student,
Odessa Mechnikov's National University

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

DEVELOPMENT OF ELECTRONIC COMMERCE AND ITS IMPACT ON THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

В умовах глобалізації світового економічного простору, на реальному й віртуальному рівнях, в Україні високими темпами розвивається використання системи Інтернет, розширюється спектр товарів і послуг, що надаються у мережі, у геометричній прогресії зростає обсяг товарообігу електронної комерції. Одночасно із цим, розвиваються й платіжні системи Інтернет, що обслуговують електронну комерцію, тобто розвивається сфера трансакційного сектору економіки.

Електронна комерція охоплює значний комплекс факторів від зниження трансакційних витрат і видалення неефективних ланок з постачальницьких ланцюжків до можливостей отримання додаткових доходів як для покупців, так і продавців, що працюють в системі електронної комерції. Система торгівлі за умов електронної комерційної діяльності набуває властивостей нелінійних, дисипативних структур, поведінка яких характеризується негаусовими законами [1, с.79; 2, с. 132].

Проблема управління безпекою, мінімізація ризиків суб'єктів електронної торговельної діяльності, виконання ними своїх податкових зобов'язань стає усе більше актуальної в міру зростання обсягів і масштабів електронної економічної діяльності. Незважаючи на постійне значне зростання обсягів платежів з використанням Інтернет грошей, темпи росту якого прискорюються у міру збільшення числа користувачів мережі Інтернет, існує безліч невирішених проблем у забезпеченні платіжної й податкової дисципліни, починаючи з рівня законодавчого оточення. Сучасна діяльність більшості платіжних систем Інтернет, що активно використовуються перебуває практично поза законодавчим простором, оскільки відсутній інститут, що регламентує діяльність Інтернет як економіко - правового утворення, що свідчить про порушення принципів економічної безпеки діяльності й негативному впливі на економіку [3, с.154].

У сучасних умовах, у зв'язку з ускладненням економічних відносин, прискоренням НТП, подальшою глобалізацією економічного простору, - тенденції росту трансакційних витрат і розвитку трансакційного сектору економіки проявляються усе більш активно. Якщо на мікрорівні це виражається в збільшенні частки трансакційних

витрат у структурі витрат фірми, то на макрорівні відбувається розвиток сектора трансакцій, обсяг якого в країнах ринкової економіки досягає до 50% ВВП. Таким чином, той факт що ростуть трансакційні витрати можна розглядати як показник економічного прогресу суспільства й переходу його на більше високу ступінь розвитку, зокрема - як тенденцію до утворення глобальних постіндустріальних структур і переходу до інформаційного суспільства. Трансакційний сектор - це особливий інституційний сектор економіки, що забезпечує здійснення трансакцій, тобто обмін прав власності. Його значення постійно зростає, і це об'єктивна закономірність. Теорія й методологія трансакційного аналізу, розроблена Р. Коузом і його послідовниками є надактуальною для опису розвитку трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні й вимагає додаткового дослідження з метою опису специфіки розвитку трансакційного сектору економіки України в сучасних умовах.

Оскільки в Україні мають місце тільки передумови для виникнення цивілізованих інститутів, що сприятимуть мінімізації трансакційних витрат, то стихійно виникають специфічні для перехідного періоду інститути. До них можна віднести грошові сурогати, якими є Інтернет гроші, або віртуальні електронні гроші. Питома вага трансакційних витрат особливо велика у суспільстві, де права власності слабко визначені і законодавче оточення не зовсім розвинуте і відстає від потреб трансформації економіки. Це формує сприятливі умови для корупції, тінізації економіки й ін. [4, с. 52].

Сьогодні в Україні формується економіка змішаного типу, з появою ринку виникає проблема трансакційних витрат і, як слідство, - проблема співвідношення різних секторів економіки. Принцип ефективного розвитку трансакційного сектору економіки полягає в тому, щоб нові суттєві економічні перетворення одержували юридичне визначення та правові межі. З функціональної точки зору сучасні платіжні системи Інтернет - це сукупність методів, способів і інструментів здійснення платежів, форм розрахунків і розрахункових алгоритмів, що забезпечують здійснення розрахунків і регулюють зобов'язання між учасниками платіжного процесів. Відсутність інституту, що регулює економічну діяльність в мережі Інтернет веде до витрат невиконання віртуальних зобов'язань, укладених у мережі Інтернет і не формалізованих додатковими реальними угодами.

Оскільки електронні перекази в мережі Інтернет слабкіше захищені від шахрайства, те їхня безпека набагато нижче, ніж при стандартних безготівкових платежах. Крім того, емісія електронних грошей гарантується лише самою електронною платіжною системою, держава не дає ніяких гарантій збереження її платоспроможності, тобто - електронні гроші не варто використовувати для великих сум

переказу, або як кошти накопичування. Однак що стосується виконання невеликих сум платежів, то більше зручної форми їхнього здійснення, чим з використанням платіжних систем Інтернет не існує. Але існує проблема безпеки. Кількість й масштаби економічних афер і фінансових махінацій, здійснюваних в Інтернеті, іноді можуть поставити під сумнів преференції «віртуальної» комерції, що заявляються як переваги щодо реальної комерції. Дані, що надаються Інтерполом, підтверджують той факт, що за останні роки Інтернет став сферою самого активного росту злочинності. За даними Центра з моніторингу шахрайства в Інтернеті (Internet Fraud Complaint Centre - IFCC), в 2001 році збитки від віртуальних аферистів в усьому світі склали 17 мільйонів доларів, в 2002 році - 54 мільйона, в 2003 – 1,5, млрд.. дол.., а 2013 році сума досягла 3,5 мільярдів доларів. Дані за станом на 2013 рік свідчать, що для реалізації товарів і послуг Інтернет використовують 62% підприємств. Основним каналом продажів є власний сайт компанії - 87%. Це підтверджує нашу гіпотезу – значна частина видів бізнесу майбутнього буде відноситись до трансакційного сектору економіки [3].

Наступною проблемою є оподаткування доходів від електронної економічної діяльності, що здійснюється на підставі експлуатації платіжних систем Інтернет. Навіть показник грошового потоку, не спотворений маніпуляціями із звітністю і об'єднуючий фінансові результати періоду і амортизаційні відрахування не враховує всі результати господарської діяльності, що можуть бути отримані в мережі Інтернет за допомогою системи Інтернет-грошей. Чинне законодавство України, в цьому аспекті має наступні недоліки. По-перше це стосується оподатковування суб'єктів електронної економічної діяльності - фізичних осіб і організацій, що мають бізнес в мережі. Відсутність чіткої державної політики з цього боку має наслідком невиконання суб'єктами електронної комерції норм права, у першу чергу, у сфері оподатковування. Діяльність фактично «прихована» від контролю податкових і інших державних органів. Це забезпечує високий рівень податкових правопорушень і злочинів, а також сприяє втечі капіталу за межі України. Наслідком є нестача отримання коштів бюджетами всіх рівнів.

Список літератури:

1. Пригожин И., Стенгерс И. // Время, хаос, квант. К решению парадокса времени. – М.: 2000 – 240 с.
2. Пригожин И. Конец неопределенности. Время, хаос и новые законы природы. — Ижевск: НИЦ «Регулярная и хаотическая динамика», 2001. — С. 181.

3. Вопросы безопасности в век сетевых систем: киберпреступность и безопасность информации. [Электронный ресурс]: режим доступа: http://cyber.law.harvard.edu/
4. Лементарёв В.В. Некоторые аспекты обеспечения экономической безопасности на примере функционирования платежных систем в сети Интернет. Вісник ОДЕУ. Економічні науки. Випуск 198. – 2009 р. с. 151 - 157.
5. Лементарёв В.В. К вопросу о необходимости совершенствования институциональных основ контроля рынка электронной коммерции.Тези міжнародної конференції. Одеській Національний Університет ім. І.І. Мечникова 8 – 10 вер.2010 р. с. 45 – 49.

Шалаева Маргарита
докторант
Балтийская международная академия
Латвия

Shalaeva Margarita
doctoral student,
Baltic International Academy
Latvia
margarita@1travel.lv

ОСНОВНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ГОРОДА-КУРОРТА ЮРМАЛЫ

THE MAIN INDICATORS OF THE COMPANIES' OPERATION AT THE RESORT CITY JURMALA

Ключевые слова: туризм, курорты, инвестиции, медицина, свободная экономическая зона, регион.
Key words: free economic zone, region, investment, tourism, resorts, medicine.

Наша цель – провести анализ деятельности предприятий региона Юрмалы с точки зрения развития медицинского туризма.

Исследование проведено на основе данных 3,5 тысяч юрмальских предприятий Латвии, предоставленных компанией Lursoft. Анализируемый период – 10 лет: 2004 год – вступление Латвии в Европейский Союз, 2007-й предкризисный год и 2014 год.

Предпринимательская деятельность. По данным Lursoft в 2014 году в Юрмале активно работало 3535 предприятий. Бум деловой активности пришелся на 2010 – 2014 годы и связан с программой ВНЖ в обмен на недвижимость в Латвии, начатой в 2010 году. Если в год вхождения в ЕС в Юрмале было открыто 111 новых предприятий, в предкризисном 2007 году 160 предприятий, то с 2010 по 2014 гг. соответственно 202, 296, 279, 352, 333 предприятия. В сентябре 2014 года инвестиционному буму ВНЖ, после повышения планку стоимости недвижимости до 250 тыс. евро, пришел конец.

Экономические показатели. Совокупный оборот предприятий Юрмалы увеличился со 171 млн. евро в 2004 году до 348 млн. евро в 2007 году и 399 млн. евро в 2014 году. Соответственно, в эти периоды росла и прибыль: 4,6 млн. евро, 16,2 млн. евро и 23,6 млн. евро.

Если в 2004 году на предприятиях Юрмалы было занято 8, 4 тыс. чел., в 2007 году 9,6 тыс., то в 2014 году численность работников составила 12,2 тыс. человек. Абсолютное большинство юрмальских предприятий – 3305 или 93,5% -- согласно классификации ЕС (оборот не превышает 2 млн. евро и численность персонала 9 человек) можно отнести к микропредприятиям. Малых предприятий с оборотом от 2 до 10 млн. евро и количеством работников от 10 до 49 человек в Юрмале 29. Средних с оборотом от 10 до 50 млн. евро – всего 4, а с учетом персонала от 50 до 249 человек – 29 предприятий. Крупных с оборотом более 50 млн. евро в городе-курорте нет, однако на 4 предприятиях количество работников превышает 250.

Здравоохранение и социальный уход. Согласно классификации NACE, в 2014 году больше всего в Юрмале действовало предприятий оптовой и розничной торговли (642). Второе место занимают предприятия, связанные со строительством и недвижимостью (435). На третьем месте предприятия общественного питания (135).

Особо в городе-курорте, с более чем столетней историей, нас интересовали данные о предприятиях, связанных с медициной и рекреацией. Основным видом деятельности медицину и социальный уход назвали 40 предприятий. В городе действует 3 больницы, 11 специализированных лечебных учреждений, 11 стоматологических клиник и кабинетов, 4 санатория и реабилитационных Совокупный оборот таких предприятий в 2014 году составил 28,7 млн. евро, убытки

отрасли – 121 тыс. евро, количество занятых – 1591чел. (См. график 1).

Для развития города-курорта и продления времени нахождения там туристов целесообразно полнее использовать возможности медицинского туризма, включающего в себя такие направления, как диагностика, лечение, рекреация, а также предприятия социального ухода. Создание специальной экономической

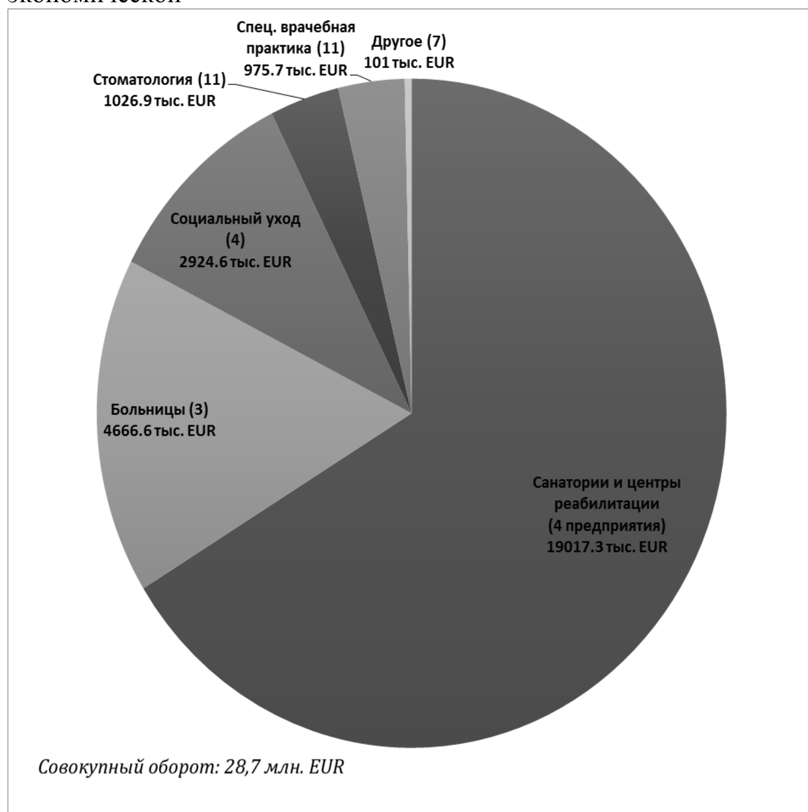

График 1. Медицинские и социальные учреждения Юрмалы: количество и оборот, 2014 г. [1]

зоны в Юрмале позволило бы активизировать деятельность кластера туризма здоровья Латвии. Владельцы и покупатели жилья, физические и юридические лица, могут стать потенциальными инвесторами при создании предприятий в городе-курорте.

Источники:

1. Данные Регистра предприятий Латвии по 3535 предприятиям Юрмалы. Lursoft. 09.09.3015.

Матус К.В., Харитоненко С.В.

студенти факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету
м.Київ, Україна

Matus K.V., Kharitonenko S.V.

Students of department of economics and law
Kyiv National Linguistic University

ЕВОЛЮЦІЯ СУТНОСТІ ГРОШЕЙ

EVOLUTION OF THE NATURE OF MONEY

Гроші пронизують всі сфери соціального життя і є невід’ємною складовою існування сучасної цивілізації. Оцінка всіх сфер не лише економічної діяльності, а й самого буття людини в сучасному суспільстві здійснюється через використання грошей. Спроможність виконувати властиві грошам функції є основною ознакою грошей. Будь-який матеріальний носій загальновизнаних функцій можна визначити як гроші. Поглиблення фінансової нестійкості глобалізованого світу обумовлює необхідність теоретичного переосмислення сутності грошей, переорієнтації досліджень з економічних позицій на аналіз грошей як складного соціально-економічного і психологічного явища.

Гроші посідають значне місце у ринковій економіці. Вони забезпечують життєдіяльність кожної з ринкових структур, сприяють подальшому розвитку процесу суспільного відтворення матеріальних та нематеріальних благ, їх виробництву, обміну, розподілу та споживанню. Грошові відносини є найскладнішим елементом ринку. Вивчення сутності грошей, функцій, що виконують гроші, аналіз

їхнього розвитку та впливу грошей і грошової політики на стан економіки розкриває грошова (монетарна) теорія, яка є складовою загальної економічної теорії.

Прагнення дати вичерпну відповідь на запитання про гроші як економічну категорію пронизує всю історію наукової думки. Ще у 1857 році англійський вчений Вільям Джевонс висловив думку, що «гроші для економічної теорії – це те ж, що квадратура круга у геометрії» [2, с.54]. Світова економічна література наводить декілька протилежних концепцій походження грошей, які можна умовно поділити на два напрямки: раціоналістичний та еволюційний. Наявність різних точок зору на походження грошей свідчить про складність і неоднозначність цієї економічної категорії.

Прибічники раціоналістичної концепції виходили з того, що гроші виникли в результаті певної раціональної угоди між людьми чи з огляду на необхідність виділення спеціального інструменту для обслуговування сфери товарного обігу і підвищення ефективності її функціонування. Засновником цього підходу у визначенні походження грошей був Арістотель. Таким чином, раціоналістична концепція хоч і не відкидає товарну природу грошей, але все ж таки не погоджується з їх стихійним, еволюційним походженням.

Представники концепції еволюційного походження (А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс) довели безпідставність раціоналістичної концепції. На їхню думку, виникнення грошей зумовлено труднощами безпосереднього обміну продуктами праці.

З економічної точки зору, гроші – це особливий товар, суспільна корисність якого полягає у здатності бути загальним еквівалентом і формою вартості товарів, виражати затрати суспільно-необхідної праці, що втілена у товарі, опосередковувати рух і обмін товарів, об'єднувати приватну працю товаровиробників у систему суспільної праці, забезпечувати еквівалентність обміну між товаровиробниками.

Аналіз сутності грошей на сьогодні не є предметом дослідження лише економічної науки, вони стають об'єктом міждисциплінарного дослідження.

З позицій соціології гроші – це інструмент взаємодії людей в суспільстві. Їх розглядають як інструмент влади, інструмент обміну, довіри, як носій вибору і як елементи, які вже виконали свої функції в суспільстві і тому стали архаїчними.

В соціальній психології гроші розглядають з позицій їх впливу на свободу особистості; впливу на переконання і установки людей, ставлення до грошей чоловіків і жінок, аналізу грошей як фактору любові і свободи [1, с.302]

Гроші, як специфічний товар, мають ряд суттєвих рис, які відрізняють їх від звичайних товарів. Основні з них полягають в тому, що гроші не здатні прямо задовольняти будь-які фізичні чи духовні потреби людини, а тільки опосередковано – через відчуження їх на купівлю звичайних товарів та послуг. Маючи здатність обмінюватися на будь-які цінності, гроші перетворюються в абстрактного носія вартості, в абсолютну. В цій якості гроші здатні переносити вартість не тільки у просторі, а й у часі.

З розвитком суспільних відносин та ускладненням економічних зв’язків змінюється й суспільне призначення грошей. Враховуючи цільове призначення грошей прийнято розрізняти гроші «як гроші» й гроші «як капітал». Гроші як гроші використовуються переважно для реалізації наявної споживної вартості і їх використання обмежується посередництвом в обміні. Гроші як капітал використовуються для забезпечення зростання наявної вартості. Гроші стають капіталом при їх нагромадженні, зберіганні, та продажу на грошовому ринку, причому зберігають і традиційні функції грошей як грошей – міри вартості та засобу обігу.

Слугуючи засобом обміну і нагромадження, гроші забезпечують перенесення вартості у часі і просторі. Поряд з іншими споживними якостями гроші є загальною споживною вартістю і загальним засобом обміну. Тому категорія «гроші» – це надзвичайний товар, що має загальноекономічне навантаження. Нині грошима називають усе, що є носієм купівельної спроможності і приймається як плата за товари й послуги.

Гроші в сучасних умовах відіграють значну роль в організації усього суспільного виробництва. В своєму еволюційному процесі вони змінюють не лише форму вираження, але і сутність яка проявляється в еволюції їх функцій. Сьогодні гроші виконують інформаційну функцію, вони виступають «мовою ринку», оскільки уся статистична, комерційна і власне виробнича інформація подається через вартісні показники, тобто, в грошовому вираженні.

Отже, гроші – це специфічний товар, що має властивість обмінюватись на будь-який інший товар, тобто є загальним еквівалентом і який розвивається на кожному етапі товарного виробництва, наповнюється новим змістом, що ускладнюється зі зміною умов виробництва. Виникнення грошей було закономірним об'єктивним економічним процесом, завдяки якому з'явився ефективний прискорювач руху товарної маси, інструмент достовірної оцінки економічної інформації. Гроші віднині можуть самовідтворюватися і множитися незалежно від виробничої діяльності. Це ще одне явище, яке потребує нового теоретичного осмислення сутності грошей.

Список літератури:

1. Авер’янова Г., Москаленко В. Особливості економічної соціалізації молоді в умовах трансформації українського суспільства // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні / За ред. Максименка С. Д., Циби В. Т., Шайгородського Ю. Ж., - К.: Український центр політичного менеджменту, 2003. – С. 296 – 318.
2. Гродский В. С. О математическом моделировании рынка денег [Текст] / В. С. Гродський // Вестник СамГУ. – 2012. – № 3/2 (94). – С. 54.

Черниш С. В., Костянчук В. А.
студенти факультету економіки і права
Київського національного лінгвістичного університету

Chernysh S. V., Kostyanchuk V. A.
Students of department of economics and law
Kyiv National Linguistic University

МОТИВАЦІЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЙ

MOTIVATING AND STIMULATING PERSONNEL OF ORGANISATIONS

Варто почати з того, що, управління персоналом - це вид діяльності по керівництву людьми, спрямований на досягнення цілей фірми, підприємства шляхом використання праці, досвіду, таланту цих людей з урахуванням їх задоволеності працею. Для успішного та ефективного управління персоналом важливу роль відіграє мотивація та стимулювання персоналу.

У роботі розглянуті та обґрунтовані відповіді відносно теорій мотивації персоналу та процесу стимулювання трудової активності персоналу.

1. ТЕОРІЇ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Теорії мотивації аналізують фактори, що справляють вплив на поведінку людини, її трудову активність. Основну увагу в цих теоріях сконцентровано на аналізі потреб людини та на їхньому впливові на мотивацію трудової діяльності. Теорії дають опис структури потреб, їхнього змісту, ієрархії, пріоритетності.

Нижче розглядаються найвідоміші змістові теорії мотивації: теорія ієрархії потреб Маслоу, теорія Альдерфера, теорія двох факторів Герцберга, теорія набутих потреб Мак-Клелланда [1, с.27].

1.1. ТЕОРІЯ ІЄРАРХІЇ ПОТРЕБ МАСЛОУ

В основу теорії Маслоу покладено такі засадничі ідеї:

- Люди постійно відчувають певні потреби;
- Явно виражені потреби, що їх відчувають люди, можна об'єднати в окремі групи;
- Групи потреб людей ієрархічно розміщені стосовно одна одної;
- Потреби, якщо їх не задоволено, спонукають людину до дій. Задоволені потреби більше не справляють мотивувального впливу на людину;
- Якщо одну потребу задоволено, то на її місце стає інша — незадоволена;
- Як правило, людина має одночасно кілька різних потреб, що взаємодіють;
- Процес задоволення потреб відбувається знизу вгору. Потреби, які перебувають ближче до основи «піраміди», потребують першочергового задоволення;
- Поведінку людини визначає найнижча незадоволена потреба ієрархічної структури;
- Потреби вищого рівня починають активно впливати на людину після того, як задоволено потреби нижчого рівня;
- Потреби вищого рівня можна задовольнити більшою кількістю способів, ніж потреби нижчого рівня [1, с.27-31].

1.2. ТЕОРІЯ АЛЬДЕРФЕРА

Теорія К. Альдерфера, що отримала назву «Теорії ERG» (від англійських слів existence — існування, relatedness — взаємозв'язки і growth — ріст), як і теорія Маслоу, побудована на класифікації та

аналізі потреб, обґрунтуванні їхнього впливу на поведінку працівників. К. Альдерфер виокремлює три групи потреб:

1) потреби існування;

2) потреби зв’язку;

3) потреби зростання.

Процес руху вгору за рівнями потреб Альдерфер називає процесом задоволення потреб, а руху вниз — процесом фрустрації, тобто поразки [1, с.31-32].

1.3. ТЕОРІЯ ДВОХ ФАКТОРІВ ГЕРЦБЕРГА

У теорії і практиці менеджменту до оприлюднення результатів дослідження Герцберга поширеною була думка, що задоволення чи незадоволення людини своєю поведінкою, діями, оточенням є двома полюсами, протилежностями, і що задоволення — це завжди мотиваційний фактор, а невдоволення — демотиваційний.

Герцберг зі своїми колегами на рубежі 50—60-х рр. дослідив фактори, які справляють мотиваційний і демотиваційний вплив на поведінку людини, породжують її задоволення чи невдоволення.

Результати дослідження засвідчили, що ситуація усунення факторів, які спричинили зростання невдоволення, не обов’язково приводить до збільшення задоволення, посилення мотивації праці. І навпаки: із того, що певний фактор сприяв зростанню задоволення, аж ніяк не випливало, що в разі його усунення зростатиме невдоволення [1, с.32-33].

1.4. ТЕОРІЯ НАБУТИХ ПОТРЕБ МАК-КЛЕЛЛАНДА

Відповідно до теорії набутих потреб Мак-Клелланда певні види людських потреб формуються протягом усього життя індивіда, починаючи з раннього дитинства. Якщо батьки привчають дитину, наприклад, до самостійності, підтримують її починання, вони формують у неї потребу в позитивних досягненнях. Якщо дорослі сприяють вихованню в певної дитини почуття лідерства в дитячому колективі, то так починає формуватися майбутня потреба у владі [1, с.35-36].

2. МОТИВАЦІЯ І СТИМУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

Мотивація праці - це бажання працівника задовольнити свої потреби через трудову діяльність.

В структуру мотиву праці входять:

- *потреби,* які хоче задовольнити працівник;
- *цінності,* що здатні задовольнити цю потребу;
- *трудові дії,* які необхідні для одержання благ;
- *ціна* - витрати матеріального і морального характеру, що пов'язані з трудовою діяльністю.

Підтримання структурних одиниць мотивації веде до найефективнішого мотивування до виконання роботи і стимулювання праці трудової активності персоналу.

Формування мотиваційного механізму спрямоване на;

— збереження зайнятості персоналу;

— справедливий розподіл доходів і ефекту зростання преміальної частини оплати праці;

— створення умов для професійного та кар'єрного росту працівників;

— забезпечення сприятливих умов праці і збереження здоров'я працюючих;

— створення атмосфери взаємної довіри і зворотного зв'язку.

Ринкова економіка по-новому ставить завдання співвідношення функції держави та організації у сфері праці. Держава повинна мати механізм контролю за:

— умовами праці на виробництві, щоб реконструкція не просто сприяла підвищенню продуктивності праці, але й створювала сприятливі умови для працівників;

— якістю трудового життя;

— станом організації безперервності процесів підвищення кваліфікації професійної підготовки та розвитку кадрів;

— справедливістю оплати, побудованої на диференціації заробітку за критерієм трудового вклад [2].

Список літератури:

1. Колот А. М. Мотивація персоналу: Підручник. — К.: КНЕУ, 2002. — 337 с.
2. Мотивація і стимулювання трудової активності персоналу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrreferat.com/lib/manag/upravlinnya_personalom/18.htm

ОБ`ЄДНАНА СЕКЦІЯ ІІІ «ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ. ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО»

Мельник Л.О.
студентка Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

Melnyk L.O.
Student
National Taras Shevchenko University of Kiev

ПРОТОТИП ЯК ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА КАТЕГОРІЯ

PROTOTYPE AS THE CATEGORY OF PSYCHOLINGUISTICS

Л. Боярська зазначає, що сприйняття навколишнього світу відбувається шляхом постійного зіставлення попередньо набутого досвіду із новим, що осмислюється свідомістю та співвідноситься з одним чи кількома концептуальними образами, сформованими раніше [1, с.18]. Сприйняття навколишнього середовища людини відбувається із залученням когнітивних процесів категоризації та типізації. Аналіз категоризації неможливий без теорії прототипів, що вміщує в собі набутки психолінгвістики в цілому. З огляду на інтегративний характер психолінгвістики як науки, постає небезпека неповно розвиненої парадигми знань або ж, навпаки, необґрунтованого змішування категорій та підходів, характерних для її складових частин: лінгвістики та психології. Чітке виокремлення та аналіз прототипу в контексті його співвідношення між психологією та лінгвістикою сприятиме поглибленню знань не лише про теорію прототипів, а й про категоризацію та концептуалізацію дійсності за допомогою когнітивних процесів в цілому, що й зумовлює актуальність статті.

Мета статті полягає у здійсненні всебічного концепт-орієнтованого аналізу прототипу як психолінгвістичної категорії.

Предметом наукового доробку виступає психолінгвістична категорія. Об'єкт статті – прототип в контексті психолінгвістики.

Психолінгвістичний підхід до кваліфікації певних фахових понять вирізняється як використанням категоризації, так і зверненням до градуальності з поступовим переважанням останньої. Зміна парадигми психолінгвістичних категорій спричинилася до виникнення та розвитку концепту прототипу, що пропагує оцінку сприйняття через ступінь близькості до представника категорії. Виділяють три основних підходи до аналізу категоризації: класичну теорію категоризації, її сучасні варіанти, а також прототипну теорію категоризації [1, с.18].

Як відомо, теорія прототипів була вперше розроблена у роботах Е. Рош, в яких основна увага зосереджувалася на внутрішньому базисі категорій. Подальший розвиток теорії прототипів здійснювався когнітивною психологією, теорією обробки інформації та власне лінгвістикою. Окрім Е.Рош, проблематикою прототипного підходу займалися також Л. Вітгенштейн, А. Вежбицький, Дж. Лакофф, Р.Лангакер, Х.Патнам, Л.Заде. В основі прототипного підходу лежить ідея про те, що існує певний універсальний зразок, що виступає центром формування природніх категорій в формі інших, дотичних до нього, елементів [5, с.385]. Варто зазначити, що орієнтація на прототип не гарантує однакової величини та однорідності набору певних членів категорій, оскільки категорії вирізняються неоднорідністю складу, протиставленням центральність/периферійність, нечіткістю меж [1, с.8].

Прототип вважається точкою когнітивної референції, будучи не просто членом певної категорії або під категорії, але й проявляючи особливий когнітивний статус найкращого зразку певної категорії. Імовірно, що прототип як психолінгвістична категорія визначається культурною антропоцентричною специфікою, безпосередньо залежачи від суб'єктивного позиціонування, а також різного роду зовнішніх факторів, що впливають на перебіг когнітивних процесів. Доречним було б згадати концепцію «двоякого реалізму» Гуссерля, згідно із якою різні сегменти досвіду володіють різним рівнем значимості, що може бути прослідковано як серед різних мов, так і всередині однієї мови. Загалом можна визначити два типи прототипів: - Прототип як одиниця, що містить найбільшу кількість схожих характеристик з іншими елементами групи; - Прототип як одиниця, в якій виявлені схожі характеристики найповніше реалізовуються з-поміж інших членів групи [4, с.95]. Таким чином, прототип проявляє властивості центрального члену категорії, а отже, провокує мисленнєві реакції іншого типу, аніж нецентральні члени категорії. Як найкращий зразок категорії, прототип, відповідно, більш впізнаваний, елемент, представлений прототипом, легше засвоюється в ході когніції, а також продуктивніше використовується для розв'язання задач, що потребують проведення співвідношення та ідентифікації [3, с.40].

Особливо сильно проявляються вище зазначені особливості в разі, якщо властивості всієї категорії переносяться та висловлюються лише певною частиною категорії замість цілого, оскільки в такому разі психіка схиляється до проведення аналогій між частиною та окремо взятим інваріантом, наділяючи інваріант тими ж властивостями, що й частину категорії. Попри членування характеристик, асоційованих із всією категорією, певний її елемент особливо яскраво прирівнюється та зіставляється з його частиною, асоційованою з власне прототипом.

Демянков зазначає, що в разі перенесення властивостей усієї категорії на її окремо взяту частину прототипні ефекти набувають особливо яскравого вираження у зв'язку із дією таких психолінгвістичних ефектів, як:

1. Кластер відчуттів. Науковий проводить аналогію із моделлю неметонічного типу, за якої існує певний комплексний набір ознак, створений внаслідок перетину певних базових моделей, що загалом можна вважати порівняно простішим когнітивним процесом, аніж виокремлення комплексних ознак внаслідок перетину цілих категорій.

2. Радіальні структури. Ідея про радіальні структури походить із власне прототипного підходу до категоризації, що виокремлює наявність центральних та периферійних елементів кожної категорії.

Так, Демьянков стверджує, що в радіальній структурі може бути виокремлений як центральний елемент, так і конвенціоновані інваріанти [3, с.42].

Отже, варто зауважити, що прототип як психолінгвістична категорія не має чіткого розмежування, оскільки, власне, межі категорій, найяскравішим репрезентантом яких є прототип, не є сталими. Прототип можна вважати суб'єктивно та культурно зумовленим, залежно від специфіки асоціювання та співвідношення кожного конкретно взятого мовця. Теорія прототипів не розкриває повністю когнітивні причини та передумови утворення прототипу та віднесення його до тієї чи іншої категорії. Прототип як найяскравіший представник категорії провокує специфічні психічні ефекти та вирізняється легшою впізнаваністю. Властивості прототипу особливо яскраво проявляються при перенесенні характеристик категорії та її частину.

Список літератури:

1. Болдырев Н. Н. Языковые категории как формат знания/ Н.Н. Болдырев// Вопросы когнитивной лингвистики. – 2006. – Т. 1. – №. 2. – С. 5-22.

2. Боярская Е. Л. Категоризация как базовая когнитивная процедура/ Е.Л. Боярская //Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. – 2011. – №. 2. – С. 18-28.
3. Демьянков В. З. Теория прототипов в семантике и прагматике языка // Структуры представления знаний в языке/Отв. ред. Кубрякова ЕС– М.: ИНИОН РАН. – 1994. – С. 32-86.
4. Givón T. Prototypes: Between Plato and Wittgenstein /T. Givon// Noun classes and categorization. – 1986. – №. 1. – С. 77-102. 5. Rosch E. et al. Basic objects in natural categories / E. Rosh//Cognitive psychology. – 1976. – Т. 8. – №. 3. – С. 382-439.

Володіна Т.С.
к.ф.н.,доцент,
докторант кафедри німецької філології та перекладу
Київського національного лінгвістичного університету
Київ, Україна

Volodina T.S.
Associate Professor, PhD., docent
Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine.

ЕКЗОГЛОСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

EXOGLOSSIC TRENDS IN TRANSLATION

Останні три десятиліття в мовознавстві відзначено визнанням його "тупікового" стану, критикою традиційної парадигми, пошуком нових шляхів розвитку та створенням нових теорій. Постійне збільшення обсягу наукових знань, що обумовлене інтенсивним розвитком, взаємодією і взаємовпливом різних галузей науки і техніки призвело до того, що кількість наукової інформації в кінці XX сторіччя подвоювалося кожні п'ять з половиною років, а на початку XXI століття прогнозується збільшення інформації кожні 20 місяців. Протягом життя сучасної людини обсяг інформації збільшується в 20 разів. У такій ситуації виникає необхідність в обміні актуальною науковою інформацією, який є неможливим без мови.

Лінгвісти усього світу змушені узгоджувати свої виступи в наукових дискусіях (усні або письмові) з метамовою, що прийнята в "модних / трендових" доктринах, оскільки синтаксиста не зрозуміють

правильно, якщо він не буде обговорювати "ланцюжки", "максимальні проекції" та "мінімальні області"; інтонолог повинен аналізувати "просодичні кластери", а від фахівця з семантики очікують, що він буде щохвилини розмірковувати над "λ -конверсіями" і "плаваючими кванторами"; фахівцеві з прагматиці рекомендується називати себе "когнітивістом", а також досліджувати "структуру дискурсу"; типолог може розраховувати на розуміння, якщо покаже, як "кодуються граматичні категорії" і введе ту чи іншу "ієрархію функціональних ознак". Всі ці лінгвістичні терміни, що демонструють певні теорії та концепції мають бути уніфіковані та стандартизовані в єдину метамову, оскільки майже всі вони є запозиченими з английської мови та адаптованими лексемами.

Вирішити дану проблему допомагають найчастіше перекладознавці та перекладачи, що займаються безпосередньо трансляцією лінгвістичної літератури, укладанням наукових фахових лінгвословників, які відбивають постулати "найсучасніших модних" напрямків і доносять до наукового співтовариства "нововведення/новотвори/нововіяння" сучасної лінгвістики, пов'язані з глобальними екзоглосними трендами.

Особливої актуальності репрезентована тематика набуває у контексті "падіння" статусу німецької мови з 1945 р. у ФРН і за кордоном, що викликане, *по-перше*, статусом німецької як "мови горизонталі", яка використовується лише у внутрішньоетнічному спілкуванні по відношенню до американського варіанту англійської мови як "мови вертикалі", що забезпечує освіту, соціальний та кар'єрний ріст і соціальне розмежування (language of high snobiety); *по-друге*, витісненням німецької мови з ряду дискурсів: науки, техніки, філософії, політики, психології, лінгвістики і, *по-третє*, непопулярністю німецької мови через корпусно-статусні переваги американського варіанту англійської мови.

Вважаємо явище екзоглосії і одночасно проблему екзоглосної експансії у сучасному мовознавстві та перекладознавстві закономірними: бурхливі процеси інтеграції, що відбулися у європейському просторі, консолідація англійської мови як "lingua franca" у світі [Кобенко, с. 5–7], а також політика глобалізації, кульмінаційним моментом якої стало всесвітнє об'єднання через інформаційну комунікацію у "global village" – так назвав цю форму організації американський літературознавець Маршал Маклун, докорінно відбилися на розвитку цілого ряду філологічних напрямків [М. Маклун]. Англійська мова практично отримала статус міжнародної мови, що спричинило контактування її майже з усіма мовами світу, що призвело в результаті до "інтелектуальної катастрофи" у зв'язку з

витісненням ролі інших мов, а також у зв'язку з "інтервенцією" елементів англійської мови в мовні системи інших мов [Тарасова, с. 5].

Теоретичний і практичний інтерес до лінгвістичної контактології, що є підгрунтям розвитку екзоглосії, легко пояснити і безпосередньо пов'язати з прагматикою: теорією і практикою перекладу, практикою укладання двомовних словників, навчанням іноземним мовам.

Термін *екзоглосія* (від грец. : *exo = зовнішній, glōssa = мова, мовлення*) також прийнято позначати як "*інвазивний*" (від лат. : *invasio = вторгнення*) [пор.: Богословська, 2002, с. 219]. Так, за даними Д. Герберга, 60% всіх новоутворень в лінгвістиці за період 1990-1999 рр. складають: запозичені лексеми (40%) або створені на основі матеріалу американського варіанту англійської мови (20%). Для екзоглосії типовою ознакою є перевага у текстах іменників як вираження потреби в номінації явищ в змінених умовах реальності. Екзоглосія може діагностувати характер словотворення у мові-реципієнті: В. Н. Федорцова зазначає, що інтернаціональні словотвірні елементи складають близько 78% від загального числа афіксів німецькій мові [Федорцова, 1994, с. 3].

Явище екзоглоссії інтерпретується різними авторами з різних ракурсів: "нові джерела зовнішніх впливів" (Колесов); "актуальні мовні тенденції, що викидаються назовні" (Гловінський); "Інтенсивна динамізація" (Мокієнко); "прискорений перехід до нового еволюційного етапу, пов'язаний з нововведеннями" (Костомаров); "високодинамічний тип еволюції мови, який характеризується порівняно швидкими зрушеннями у функціонуванні конкуруючих одиниць (протягом 10-12 років) і високим коефіцієнтом зростання, що характеризує темпи змін" (Граудіна); "Дегерметизація мови" (Черняєв) і т.п. Екзоглоссія розуміється нами як функціонування мови, при якому ступінь використання засобів мови-донора (англійських термінів) у текстах монографій, статей, авторефератів надзвичайно висока. У стороннього спостерігача може скластися думка, що носії мови-реципієнта свідомо уникають у промові автохтоних засобів, віддаючи перевагу більш престижним формулюванням, запозиченим з мови-донора. У широкому сенсі екзоглосія представляється як мовна ситуація, в якій перевага віддається не власній мові, а більш престижній іноземній, що активно спостерігається в "новотрендових" монографіях з лінгвістики.

Й. Г. Шотель, відомий своїми пуристичними поглядами, характеризує зазначене вище явище як "жадібність до чужого" ("*Fremdgierigkeit*"), яке, на його думку, вербалізується "у надмірному захопленні іноземними лексемами, іншомовними елементами словотвору, готовими фразами і т.д. "[цит. по: Junker, 2010, с. 142]. Ю.

Абреш позначає таку тенденцію англомовним терміном *hyperforeignism* (гіперчужеродність) та інтерпретує її в ракурсі американізації як "*най*англізацію німецької мови" (*Überanglisierung des Deutschen*) [Abresch, 2005, c. 177]. Так, наприклад, незнання деяких термінів, які використовуються в монографіях з лінгвістики викликає певні труднощі під час їх перекладу, наприклад: дейтерованість (*deuteration*), ізомерізація (*isomerization*), солюбілізація (*solubilization*), сополіконденсація (*sopoly-condesation*), флокуляція (*flocculation*), фосгенірування (*phosgenation*) та ін. Деякі полісемічні терміналексемі, что номіновані англіцізмами, є активними у різніх сферах науки, например, термін *(укр.) дівергенція /англ. divergence / нім. die Divergenz* вживається як у біології, анатомії, математиці, так й у лінгвістіці, характеризуючи різні процеси и явіща. Для того, щоб коректно здійснити переклад наукового тексту, потрібно, у першу чергу, володіти інформацією про нові концепції та теорії. Дані наукові тренди вербалізовано у текстах завдяки термінам, які зазвичай позначають певні тематичні групи: а) *найменування характеристик процесів*: квантитативний (quantitative), облігаторний (obligatory), суплементарний (supplementary), пертінентний (pertinent), резистентний (resistant), експліцитний (explicit); б) *найменування наук*, областей знань та концепцій: біоінформатика, біоніка, деонтологія, інструменталізм (bioinformatics, bionics, deontology, instrumentalism), інжиніринг, інформатика, кібернетика, когнітивістика, мікросоціологія, пробабілізм, формалізм, ергономіка, есхатологія (engineering, computer science, cybernetics, cognitive science, microsociology, probabilism, formalism, ergonomics, eschatology); в) *найменування суб'єктів діяльності*: пропонент, реціпієнт, пробабіліст (proponent, recipient, probabilist); г) *найменування процесів и явищ*: аппортінг, інваріант, інновація, моніторинг, перверсія, рекогніція, фрейм (apportioning, invariant, innovation, monitoring, perversion, recognition, frame).

Список літератури:

1. Богословская З. М. Акцентные модификации слова в английском и русском языках // Коммуникативные аспекты языка и культуры /З. М. Богословская, Ю. С. Отмахова. – Томск : Том. политех, ун-т, 2002. – С. 259–261.
2. Кобенко Ю. В. Явление билингвальной вариативности в процессе заимствования лексических единиц: На материале современного немецкого языка: дис. ... канд. филол. наук: спец.

10.02.04 "Германские языки"/ Юрий Викторович Кобенко. – Томск, 2005. – 199 с.
3. Маклюэн М. Война и мир в глобальной деревне / Маршалл Маклюэн, Квентин Фиоре [перевод И. Летберг]. – М. : АСТ, Астрель, 2011. – 224 с.
4. Тарасова М. В. Семантические изменения английских заимствований в русском и немецком языках в условиях глобализации: дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.19 "Теория языка "/ Маргарита Владимировна Тарасова. – Белгород, 2009. – 192 с.
5. Федорцова В. Н. Интернациональные словообразовательные модели в немецком языке (синхрония и диахрония): Автореф. дис. … доктора филол. наук [Текст] / В. Н. Федорцова. – СПб. : ИЛИ РАН, 1994. – 33 с.
6. Abresch J. The pronunciation of Anglicisms and English proper names in German: a corpus study [Text] / J. Abresch // Proceedings of the 16th conference on electronic speech signal processing (ESSP). – Prague, 2005. – P. 167–179.
7. Junker G. H. Der Anglizismen-Index, Gewinn oder Zumutung? [Text] / G. H. Junker. – Paderborn: IFB-Verlag, 2010. – 301 S.

Волощук Ю.О.
аспірантка кафедри української літератури
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна

Voloshchuk Y.O.
post-graduate student of Ukrainian Literature Department
National Pedagogical Drahomanov University

ХУДОЖНЄ ОСМИСЛЕННЯ ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ У РОМАННІЙ ПРОЗІ ВОЛОДИМИРА ГЖИЦЬКОГО

ARTISTIC INTERPRETATION OF HISTORICAL AND POLITICAL REALITIES IN NOVELISTIC PROSE BY VOLODYMYR GZHYTSKY

Симбіоз політики й літератури існує здавна. Часом ця «співдружність» іде не на користь останній – і засилля політичних гасел та образів тільки збіднює художні твори, притлумлюючи їхні

власне мистецькі якості, а часом завдяки такій «співпраці» виникають оригінальні форми літературних творів та цікаві художні образи на зразок роману-утопії чи роману-політичного памфлету, образу загірної комуни чи лепрозорію. Посередині між цими двома полюсами взаємовідношень політики й літератури знаходиться творча спадщина В. Ґжицького (1895 – 1973). Спробуємо з'ясувати, як вдалося йому поєднати мистецьку довершеність та яскраву образність із подекуди нарисовою публіцистичністю, який художній образ свого політичного часу створив митець, які шляхи виходу з гуманістичної кризи пропонував.

В. Ґжицькому випало творити в 1920 – 1970 роки, коли одна країна поставила себе понад інші «братні» народи, намагаючись зробити їх частиною свого імперського простору. В умовах тиску на свободу слова письменники поводили себе по-різному: хтось відверто засуджував новий режим, хтось шукав різних форм компромісу між владою та совістю. Одну з форм такого компромісу – завуальований осуд в підтексті творів при наявності похвальних формул у тексті – обрав В. Ґжицький.

Біографія й епоха митця стали предметом художнього відображення й узагальнення в його романах: народився в Галичині, що належала до Австро-Угорщини, воював на боці Австрії, потім в лавах УПА, перейшов на радянський бік, переїхавши до Харкова в 1919 році, провів 23 роки в таборах, потрапивши туди за сфабрикованим звинуваченням – автор мав що сказати нащадкам, намагався вижити для того, щоб розповісти правду про свій час.

В. Ґжицький заявив про себе як романіст у 1929 році на хвилі національного відродження, що невдовзі стало розстріляним, видавши модерний роман «Чорне озеро», у якому звернувся до сюжету з життя однієї з алтайських національностей – ойротів, проектуючи їх політичну ситуацію (бажання Росії включити Алтай до складу Радянського Союзу та національний спротив ойротів) на Україну. В ідеї роману політична складова жанру виражена як протест проти великодержавного російського шовінізму, колонізаторської політики СРСР на Алтаї, утвердження думки про право кожного малого народу на національне самовизначення.

У «Чорному озері» автор показує три варіанти державного устрою: Ойротію як незалежну країну, що постає з мрій кама Натруса, Івана Токпака, Тані, Теміра; Радянський Союз братніх республік, прибічником якого виступає інженер Манченко; «нєдєліму» Росію з шовіністичним царським політичним ухилом (Ломов, перекупка з потягу). Сам наратор знаходиться ніби на роздоріжжі між двома думками, висловленими камом і Манченком: «Алтай для алтайців. Алтай має бути недоступна твердиня. <…> Треба зібратись нам усім,

треба стати до боротьби всім алтайцям» – «Справа в конденсованій силі пролетаріяту українського, руського, алтайського» [5, с. 193, 171].

У романі «Захар Вовгура», написаному нібито на актуальну робітничу тематику, автор вустами героя-куркуля Захара висміює радянську символіку – робітника та колгоспницю, засуджуючи дії уряду, який забрав чесно зароблений хліб у селян: «Міст вів на Холодну гору. Стерегли його дві великі кам'яні фігури: жінка зі снопом у руці і робітник з молотом, спертим на ковадло. Побачивши їх, міркував уголос, густо лаючись. – Робочий! – цідив презирливо крізь зуби, – і пузо вип'яв, гад! Потім звернув увагу на жінку. – Де ти зжала ту пшеницю? На мосту? Паразити!» [4, с. 30]. Герої роману діляться за політико-соціальним принципом: на куркулів, шкідників, партійців.

У трилогії «У світ широкий», «Великі надії», «Ніч і день» автор показує австро-угорський та радянський державні устрої, формування самостійної Польщі та ЗУНР, уряд Петлюри.

Австро-угорський соціально-політичний устрій показаний у романі «У світ широкий» сатирично. Дві армії – австрійська й царська російська – протиставляються за допомогою такої деталі, як солдатський пайок: «Приносить до мене бохонець хліба, як точило, я такого і на паску не їв, приносить сала на п'ять пальців завгрубшки, цукру такі камінці <...> відрізав хліба, відрізав сала <...> а всю решту мені без одної копійки залишив. Австріяк такого не зробить <...> Він сам голодний. А в голодного чоловіка яка сила? Видно, Австрії трудно буде виграти війну з москалем» [1, с. 62].

Петлюру та його намагання створити українську державу зображено в принизливому тоні, очевидно, на догоду радянській владі: «худорлявий чоловік не військової постави. Обличчя його не запам'ятовувалось, хіба що неприємний погляд водянисто-сірих очей <...> Хто вибрав його вождем великого народу? Невже український народ не заслужив кращого вождя?» [1, с. 242].

Радянський устрій для героя трилогії – взірець, до якого треба прагнути. «У світ широкий, в Україну радянську» стелеться дорога юного Миколи Гаєвського в кінці першого роману. Але сподіваний край волі обертається в третій частині триптиху на табір, що є символом усього Радянського Союзу.

Образ табору має реалістично-політичне забарвлення: детально й показано його соціальний устрій, ієрархію. Але в метафоричному плані його можна потрактувати як своєрідне радянське «чистилище», пройшовши крізь яке можна отримати шанс на нове життя. Герой пристосовується до умов табору, при цьому не втрачаючи гідності й людяності – він просто не «висовується», не йде на конфлікт із владою, мовчки спокутує неіснуючий гріх.

У романі «Ніч і день» присутні політичні образи-концепти Сталіна, Леніна, партії. Автор засуджує Сталіна, називаючи його «катюгою вусатим» і захоплюється Леніним та мудрим рішенням XX з'їзду комуністичної партії, який «відновив ленінські принципи і норми партійного життя й керівництва», відкрив народу очі на те, «хто коїв злочини над мільйонами радянських людей» [3, с. 288]. Але читач повинен читати крізь рядки: у цей час автор був уже зломлений, тож мусив «змащувати» текст хвалебними формулами. Справжнє ставлення до радянської влади висловив у розмові з другом: «Писки в нас замкнені, а люди – оглушені. Від одних тиранів я пішов назавжди. Я думав, що там, де живе тридцять мільйонів українського народу, жадний тиран не посміє чинити сваволі. А виходить, що я помилився. І виходу нема» [6, с. 542].

Кричуще негативне забарвлення в трилогії має образ війни: стоптані поля, мертва зґвалтована дівчинка з краплями крові на ногах, по яких повзають мурашки, повішений солдатами її батько, села у вогні... Автор і герой засуджують війну, бо на ній знецінюється життя: «за мить осквернять груди степу чорні вибухи снарядів, зранять їх глибокими вирвами, по житах і золотих пшеницях проїдуть колеса гармат <...> чоботи ворожих солдатів потопчуть гнізда пташині, не поможе писк куличків, не відведуть вони своїми хитрощами ворогів від своїх маленьких домівок. <...> Навіщо ця війна?!» [1, с. 323].

Навіть у історичних романах «Опришки» та «Кармалюк» є паралелі з епохою В. Ґжицького й вираження політичних концепцій автора. Митець викриває пригноблення українців поляками в «Опришках» та царською Росією в «Кармалюку». Вустами героїв автор висловлює сподівання щодо утворення об'єднаної української держави зі справедливим соціальним устроєм, у якому немає місця економічній нерівності та пригнобленню людини. І тут автор залишається гуманістом: засуджує вбивство, марне пролиття крові, навіть ворожої: «Усе хоче жити, найменша мушка, комашка <...> ми не всіх вбиваємо <...> вже коли не хочуть каятись – тоді стріляю», – говорить Довбуш [2, с. 472].

Отже, наповненість романів митця історико-політичними реаліями та образами вносить певний соціально-політичний, історичний, національний струмені в їхню жанрову парадигму та зумовлює реалістичне й екзистенціалістичне їх звучання. Обстоюючи національну незалежність і гідність будь-якого, навіть «малого» народу, автор у той же час був проти війни, у кожному своєму творі втілював нехай не патріотичну, але гуманістичну думку: жодна політика, жодна держава, жодна війна не варті людського життя, і лише такий суспільний устрій може вважатися правильним, за якого

поважають кожну людину і кожну націю й не проливається людська кров.

Список літератури:

1. Гжицький В. Великі надії: [дилогія] // Твори: У 2-х тт. / Володимир Гжицький; [ред. Т. Ю. Буженко]. – К.: Дніпро, 1974. – Т. 2. – 656 с.
2. Гжицький В. Опришки: [роман] // Твори: У 2-х тт. / Володимир Гжицький; [ред. Т. Ю. Буженко]. – К.: Дніпро, 1974. – Т. 2. – 656 с. – С. 319 - 654.
3. Гжицький В. Ніч і день: [роман] / Володимир Гжицький. – Львів: Каменяр, 1989. – 306 с.
4. Гжицький В. Захар Вовгура: [роман] / Володимир Гжицький. – Харків – Київ, 1932. – 300 с.
5. Ґжицький В. Чорне озеро (Кара-Кол): [роман] / Володимир Ґжицький // Літературний ярмарок. Альманах. Місячник. – Харків: ДВУ, 1929. – Книга 7 (137). – С. 137 – 272.
6. Костюк Г. Зустрічі і прощання: Спогади. – Книга 2: Едмонтон: Канадський інститут українських студій Альбертського університету, 1998. – 609 с.

Гнілицька Д. Д.
аспірантка кафедри української літератури
та методики її викладання
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м. Сєвєродонецьк, Україна

Hnilytska D. D.
PhD student
Luhansk Taras Schevchenko national university

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ГОЛОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ХРОНОКОМПЛЕКСУ МІСТА В РОМАНІ «БЕЗОДНЯ» Є. ПАШКОВСЬКОГО

THE REPRESENTATION OF THE MAIN ELEMENTS OF THE CHRONOCOMPLEX OF THE CITY IN THE NOVEL “THE ABYSS” BY E. PASHKOVSKY

Час і простір – історичні категорії, які постійно перебувають у тісному взаємозв'язку. Аспекти функціонування художнього часу і простору стали об'єктами вивчення в літературознавстві ще в 30-ті роки ХХ століття. Сьогодні часо-просторова проблематика активно розробляється багатьма вченими-літературознавцями. Такі дослідники як М. Бахтін, Н. Копистянська, Д. Ліхачов, Ю. Лотман, С. Скварчинська, В. Топоров, Ф. Федоров тощо присвятили чимало робіт задля визначення концепцій художнього часу і простору. М. Бахтін увів термін „хронотоп" (поєднання часу і простору) до літературознавства: *„Суттєвий взаємозв'язок часових і просторових відносин, котрі є художньо засвоєні в літературі, ми будемо називати хронотопом (що означає в дослівному перекладі – „часопростір")"* [1, с. 234]. Терміни „час" і „простір" дослідниця С. Скварчинська у контексті літературознавства відносить до практично-методичного і методологічного аспектів і характеризує їх як категорії конструктивні, які є *„неодмінним чинником літературної реалізації представленої дійсності"* [5, с. 124]. Літературознавчий словник-довідник за редакцією Р. Гром'яка подає наступне визначення поняття: *„Хронотоп (грец. chronos – час і topos – місце) – взаємозв'язок часових і просторових характеристик зображених у художньому творі явищ"* [2, с. 714]. Оскільки термін є синкретичним, то ми можемо говорити про існування хротопного комплексу, а конкретніше – хронокомплексу, який містить декілька елементів. Головними складовими якого, за визначенням багатьох дослідників, зокрема О. Шупти-В'язовської, Т. Філат, Н. Копистянської тощо, є час і простір. Для розгляду і вивчення проблеми хронотопу ми звернулися до творчості українського письменника Є. Пашковського.

Творчість письменника у контексті літературного процесу досліджували: Є. Баран („Роман Євгена Пашковського „Свято": через десять років"), Н. Зборовська „Романи Євгена Пашковського (Поступ художнього пошуку)"), І. Іванишина („Погляд на сучасну прозу через призму творчості Євгена Пашковського"), С. Квіт („Євген Пашковський: вільний муляр ґотичної вежі"), О. Проценко („Мандрівка у свято безнадії і самотності (проблема духовного змертвіння особистості у романі Є. Пашковського „Свято")", М. Сулима („Житомирська прозова школа у дзеркалі давньої української літератури"), В. Шевчук („Чи ж буде вороття додому? [Передмова до публікації роману „Свято"]") тощо. Вищезазначені дослідження аналізують прозовий доробок Є. Пашковського, зокрема, особливості потоку свідомості. Однак, проблема хронотопу романів залишилось поза увагою науковців. Дослідження репрезентації головних елементів хронокомплексу міста в романі Є. Пашковського „Безодня" є актуальним.

Відповідно до цього мета нашого дослідження полягає у визначенні специфіки репрезентації головних елементів хронокомплексу міста в романі Є. Пашковського „Безодня”.

Поставлена мета передбачає реалізацію наступних завдань:

– теоретичне визначення понять „час”, „простір”, „хронотоп”;

– аналіз тексту роману з метою вирізнення особливостей функціонування головних елементів хронокомплексу міста;

– з’ясування художніх особливостей втілення головних елементів хронокомплексу міста в романі „Безодня”;

– окреслення шляхів подальшого дослідження хронокомплексу міста в романах Є. Пашковського.

Символічно-екзистенційним постає перший елемент хронокомплексу – час. Є. Пашковський акцентує увагу на тому, що осінь (головна пора року для автора) є уособленням всюдисущої меланхолії, сугестії туги і ностальгії. *„Найлюбіше було восени...гуляй по місту...стовбич за танцмайданчиком у затінку ялин і мерзни в сяєві сніжного вальсу...дістань пиво з портфеля...забалакуй до свого обрису на вікні...”* [3], – так устами героїв роману вимальовується картина звичного способу буття пересічних городян. Глибоко занурюючись у психологію мешканців міста, автор акцентує увагу на проблемі самотності людини серед великого натовпу. Велике місто поступово поглинає тих, хто не в змозі проявити свою унікальність і необхідність.

Акцентуючи увагу на другому елементі хронокомплексу – просторі, доречно звернутись до досліджень Ю. Лотмана про семіотику художнього простору, який визначив „топос” як необмежений простір, а „локус” – як обмежений простір у складі необмеженого.

Відповідно до цього простір в романі представлений центральним топосом – Києвом, який особливо насичений запахами, кольорами, звуками, рухами. Автор переносить читачів до осіннього Києва, який саме в цю пору року є уособленням усіх екзистенцій городян і символічно названий *„заспаним містом”*. Доречно акцентувати на тому, що Є. Пашковський вміло переплітає у тексті роману сумну осінь (перший головний елемент хронокомплексу) з картинами, переповненими негативними конотаціями: *„...тієї осені по Андріївському узвозі заборонили спалювати падолист, нетлінне каштанове голосіння сліпило зелену скорботу таксі, налипало на росяні лавочки скверів, безрідними ступнями торкало фіолетову біля підпор мосту каламуть і мертвіло на посіченій інеєм траві клумб...”* [3]. Ключова фраза письменика: *„...довічна марнотність оплакувала місто тієї осені...”*, яка розділяє текст роману рівно навпіл, повною мірою характеризує головний топос роману.

Спираючись на класифікацію, подану дослідницею В. Прокоф’євою [4], ми вирізняємо у романі „Безодня” наступні:

– приватні (кімната у гуртожитку, веранда, підвал, „хата-пустка”);

– соціальні (станція, базар, шахта, автовокзал);

– природні (ліс, степ, сад, ріка).

Таким чином, можемо констатувати той факт, що головні елементи хронокомплексу роману (час і простір), знаходячись у нерозривному зв'язку між собою, дозволяють створити повний образ міста, яке не тільки визначає спосіб буття людини, дає змогу вирішити проблеми економічного і соціального характеру, надає умови для самореалізації, але й створює чимало проблем.

Наше дослідження стало ще одним на шляху до вивчення питання функціонування елементів хронокомплексу міста в прозі Є. Пашковського.

Список літератури:

1. Бахтин М. Формы времени и хронотопа в романе // М. Бахтин. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. – М., 1975. – С. 234 – 407.
2. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: ВЦ „Академія", 2007. – 752 с.
3. Пашковський Є. Безодня [Текст]: романи / Є. Пашковський. – Л.: ЛА „Піраміда", 2005. – 268 с.
4. Прокофьева В. Ю. Категория пространство в художественном преломлении: локусы и топосы / В. Ю. Прокофьева // Вестник ОГУ. – 2005. – № 11. – С. 87 – 95.
5. Skwarczyńska S. Wstęp do nauki o literaturze // S. Skwarczyńska .– Warszawa. Pax, 1954. – T. 1. – S. 124 – 138.

Голінко А. М.
студентка Київського національного лінгвістичного університету

Holinko A.
student
Kyiv National Linguistic University

ВИКОРИСТАННЯ ПЕРИФРАЗУ В КИТАЙСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ДОБИ ТАН

THE USAGE OF PERIPHRASIS IN T'ANG POETRY

“Золота доба” китайської класичної поезії охоплює великий історичний період у більш, ніж 280 років (618-907 р.р.). Саме у цю пору з’являються твори таких відомих поетів, як Чень Цзи-ан, Мен Хао-жань, Ван Вей, Лі Бо, Хань Шань та Ду Фу. На той час одним із найпоширеніших художніх засобів був перифраз, це явище доволі поширене в китайській мові і зараз [5, с.7-13].

Рапаєва Ю.В. визначає перифраз, як вторинну номінацію описового, переважно емоційно-експресивного, оцінного характеру, що являє собою семантично неподільний вираз і вказує на істотні, відмінні або суб’єктивно виділені носієм мови ознаки позначеного об’єкта чи явища дійсності [3, с.90].

Горєлов В.І. зазначає, що це переносно-інакомовна назва предмета. Будучи зображально-виразовим засобом, перифраз використовується після слова, яке відноситься до нейтральної лексики, і, таким чином, виконує функцію образного синоніму. Особливо часто він використовується в художній літературі, а також в публіцистиці. Іноді слова і словосполучення набувають перифрастичного значення в контексті у зв’язку з конкретним застосуванням у мовленні. У таких випадках виникають контекстуальні перифрази [2, с. 25-26].

Галперін І.Р. стверджує, що це літературний засіб, який означає використання довшої фрази замість коротшої, простішої і яснішої форми вираження того чи іншого предмету. Він називає перифраз “багатомовністю” (“circumlocution”) у зв’язку з тим, що це являє собою перейменування об’єкта, а отже, одні й ті ж самі об‘єкти можуть бути виражені різними способами, і відповідно, ототожнюватися з різними словами [6, с.169].

Синельникова Л.Н. підкреслює, що у перифразі завжди присутній певний елемент загадки, адже його основна ознака – заміняти собою одне слово, тобто читач повинен здогадатися, що мається на увазі [4, с.21].

Згідно зі словником Вебстера, це літературний прийом, який спрямований на використання додаткових слів, щоб прикрасити речення, зробити його більш офіційним чи урочистим, а також, щоб відвернути увагу слухача від того, що саме закладено в повідомленні мовця [7, с. 755].

Як було зазначено вище, перифраз – доволі поширене явище в китайській мові та літературі, зокрема в поезії. Наведемо декілька прикладів.

Мен Хао-жань належить до старшого покоління кращих митців художнього слова доби Тан. Доля поета багато в чому схожа на долю більшості відлюдників: самотність супроводжує його всюди [5, с. 50-52]. Його вірш “Весняний світанок” – один з найбільш відомих:

春眠不觉晓, **外外**闻**啼**鸟.

Chūn mián bù jué xiǎo, wài wài wén tí niǎo.

夜来风**雨声**, **花落知多少**?

Yè lái fēng yǔ shēng, huā luò zhī duō shǎo? [5, с. 338]
Переклад:
Весна уснула, не почувствовав зарниц
И слушая прекрасных певчих птиц.
Пришла и ночь, развеяв шум дождя.
Сколько цветов она с собою унесла?

Тут наявний перефраз 花落 huā luō [5, с. 28]. 花 huā – *квітка, малюнок, усе найкраще (або “вершки”)*; 落 luō – *опадати, в'янути, осипатися.* Дослівно це можна перекласти “опадають/в'януть квіти”, але значення цього перифразу інакше – “минають молоді роки, юність”. Це пов'язано із тим, що в китайській свідомості опадання квітів, перш за все, асоціюється із закінченням найкращого періоду в житті людини, адже опадання квітів, як правило, є прикметою відходу весни. Адже слово 春 chūn – *весна,* є символом молодості, в той час як 秋 qiū – *осінь* – символ старості й закінчення земного життя.

Цей перифраз один з найбільш часто вживаних, його неодноразово можна зустріти у поетичних творах.

Лі Бо – відомий поет доби Тан, майстер яскравих образів, якому притаманна широка емоційна палітра та невичерпна творча фантазія. [1, с. 49]. Його вірш “Присвячую Мен Хао-жаню” вражає своєю милозвучністю:

吾愛孟夫子。風流天下聞。
Wú ài mèng fū zǐ. Fēng liú tiān xià wén.
紅顏棄軒冕。白首**臥松雲**。
Hóng yán qì xuān miǎn. Bái shǒu wò sōng yún.
醉月頻中聖。迷花不事君。
Zuì yuè pín zhōng shèng. Mí huā bu shì jūn.
高山安可仰。徒此揖清芬。
Gāo shān ān kě yǎng. Tú cǐ yì qīng fēn [5, с. 339].
Переклад:
Учитель Мэн, мой дорогой,
Мир слушая, со всей тоской,
Карьеру юным бросить был готов
И отдыхал ты среди сосен, облаков.
И много раз ты пьян был под луной,
Спал во цветах... Но не служил власти земной!
Теперь на горы смотрим ввысь с надеждой –
Черпаем чудо твоей жизни безмятежной.

Тут наявний перифраз 卧松雲 wò sōng yún (雲 – традиційне написання ієрогліфа 云), який дослівно перекладається – "лежати/відпочивати серед сосен і хмар" [5, с. 28]. 卧 wò – *лежати, відпочивати, дрімати, спати*; 松 sōng – *сосна, сосновий*; 云 yún – *хмара*. Це означає "вести життя відлюдника", адже 松云 sōng yún асоціюється з життям буддистів чи даосів (вони відрікалися від свого мирського життя, покидали великі міста, йшли в гори і присвячували своє життя тому, щоб осмислити своє життя та займатися самовдосконаленням). Окрім того, 松 sōng символізує собою твердість та незламність духу, що теж асоціюється з життям самітників.

Шекера Я.В. наводить ще один приклад перифразу – 梅花开 méi huā kāi [5, с. 28]. 梅 méi – *слива, сливове дерево*; 花开 huā kāi – *цвісти, розцвітати.* Дослівно – "цвіт сливового дерева". Варто зазначити, що на той час ключові лексеми у творах намагалися замінити омонімами, адже під впливом панівної релігії того часу – конфуціанства, не можна було відкрито писати про кохання і свої почуття. Тому слово 梅 méi – *слива* асоціюється зі словом 美 měi – *красивий, прекрасний, вишуканий*. А отже, цей вислів набував вже іншого значення – цей перифраз був пов'язаний з коханням. Раніше слово 花 huā символізувало красуню або особу жіночої статі небаченої вроди.

Наступний вислів – 折桂枝 zhé guì zhī має цікаве історичне підгрунтя. За доби Цзінь один з конфуціанців на ймення Юй Сі склав іспит на чиновницьку посаду і його відповідь на іспиті визнали однією з найкращих. Як вже було зазначено вище, слово 桂 guì було символом благополуччя, достойності та слави. У зв'язку з цим Юй Сі назвав себе 桂林之一枝, 昆山之片玉 guì lín zhī yī qí kūn shān zhī piān yù – *гілкою із коричного лісу і шматочком нефриту з гори Куньлунь* [5, с.29]. 折zhé – *ламати, згинати, складати;* 桂 guì – перше значення: *коричник, кориця,* друге значення*: розкішний, дорогий;* 枝 zhī – *гілка, кінцівка.* Дослівно – "відламати гілку коричника/кориці". Слово 桂 guì – омонім до слова 贵 guì – *дорогоцінний, благородний.* Деякі науковці вважають, що саме у зв'язку з цією омонімією слово 桂 guì отримало саме таке друге значення, а згодом, стало й символом слави, багатства та благополуччя. А отже, цей перифраз означає "досягти успіхів у навчанні, вдало скласти іспит на державних іспитах та отримати вчений ступінь, скласти іспит на державну посаду".

Отже, перифраз вражає своєю милозвучністю, багатогранністю та алегоричністю, залишаючись і досі одним з найпоширеніших художніх засобів у сучасній китайській мові. Його

основна риса – заміняти собою одне слово, таким чином, щоб читач чи слухач зрозумів, про що йдеться. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні перифразу та інших літературних засобів більш ґрунтовно на базі китайської публіцистичної літератури.

Список літератури:

1. Аникина Г.П., Воробьёва И. Ю. Китайская классическая литература: Учебно-методическое пособие / Г.П. Аникина, И.Ю. Воробьёва. – Хабаровск: Изд-во “Дальневосточный государственный гуманитарный университет”, 2008. – 153 с.
2. Горелов В.И. Стилистика современного китайского языка. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по специальности “Иностр. яз” / В.И. Горелов. – М.: “Просвещение”, 1979 – 192 с.
3. Рапаева Ю.В. Структура перифразы и ее типы [Текст] / Ю.В. Рапаева // Современная филология: материалы II междунар. науч. конф. (г. Уфа, январь 2013 г.). – Уфа: Лето, 2013. – С. 90-91.
4. Синельникова Л.Н. О взаимодействии тропов (метафор, перифраз, сравнений) в контексте стихотворений. // Вопросы синтаксиса и лексики в современном русском языке (сборник трудов). – М., 1973.
5. Шекера Я.В. Китайська література VII-XIII століть: навч. посіб. / Я.В. Шекера. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2013. – 351 с.
6. Galperin I.R. Stylistics. / I.R. Galperin – M.: Высшая школа, 1981. – 316 с.
7. Webster’s Dictionary. Merriam-Webster Mass Market; Revised edition, 2004 – 939 p.

Карбашевська О.В.
доцент кафедри англійської філології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

Karbashevs'ka O.V.
dotsent
Vasyl' Stefanyk Precarpathian National University

ЕТНООБРАЗ «ТУРОК» У ФОЛЬКЛОРНІЙ БАЛАДІ: БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

THE ETHNIC IMAGE OF «THE TURK» IN THE FOLK BALLAD: BRITISH-UKRAINIAN CONTEXT

Імагологічний рівень порівняльного дослідження англо-шотландської та української народної балади створює продуктивний простір для вияскравлення типології та своєрідності фольклорного світобачення двох культур. Важливе місце у системі образів національного фольклору, загалом, та балади, зокрема, посідають образи турка і татарина – запеклих і жорстоких ворогів українців і християнства, які, за словами М. Драгоманова, «в наших піснях стоять поруч і змішуються» [1, Т. 1, с. XV]. Чоловічий персонаж турецької національності (Turk) згадується у таких британських баладах: «Молодий Біхан» («Young Beichan») (за класифікацією Ф. Чайлда № 53H (I, L)), «Робін Гуд і принц із Арагона» («Robin Hood and the Prince of Aragon») (№ 129A), «Правдива розповідь про Робіна Гуда» («A True Tale of Robin Hood») (№ 154A), «Джон Томсон і турок» («John Thomson and the Turk») (№ 266A), «Солодка Трійця» / «Золота Пиха» («The Sweet Trinity» / «The Golden Vanity») (№ 286C), «Капітан Ворд і Веселка» («Captain Ward and the Rainbow») (№ 287A), «Дагл Квін» («Dugal Quin») (№ 294B), «Лиходій Мюррею» («The Outlaw Murray») (№ 305B (C)) тощо.

Так, у № 53: «Молодий Біхан» однойменний уродженець Лондона прагне побачити далекі краї. У № 53H він прибуває до «*Великої Турції*» («*Grand Turkie*»), у № 53I − до «*Турції*» («*Turkie*»), у №53L − до «*славної Турції*» («*famed Turkey*»). «*Але перед жодним із їхніх богів / Він навіть не схилив коліна*» («*But unto any of their gods / He would not so much as bow the knee*») [5, Т. I, Ч. II, с. 475]. Зрештою, Біхан потрапляє в полон і зазнає тортур. В українських баладах орда піддає тортурам Коваленка у «Ой в неділеньку рано пораненько» (за каталогом О. Дея III–A-1) [1, Т. 1, с. 79], турки-яничари – Корецького у

пісні «Був пан Корецький» (ІІІ–А-7) [1, Т. 1, с. 148], «*ляхи й турки*» − Морозенка «Ой Морозе, Морозенку» (ІІІ–А-8) [2, с. 251-252].

У баладі № 129А: «Робін Гуд і принц із Арагона» звістка про те, що «*гордий принц із Арагона, / Присягає своєю озброєною рукою, / Що здобуде принцесу за дружину / Або сплюндрує країну*» («*By the proud Prince of Aragon, / Who swears by his martial hand / To have the princess for his spouse, / Or else to waste this land»*) [5, Т. ІІІ, Ч. І, с. 148], «*вразила Робіна у серце*» («*struck Robin to the heart*») і він вирішив звільнити «*бідну засмучену принцесу» («the poor distressed princess*»).

Англійський розбійник та його побратими Маленький Джон і Вілл Скедлок у вигляді прочан прибувають до королівського двору у Лондон у день літнього сонцестояння − 24 червня. Вважаючи, що «*Така красуня, як чудова принцеса, / Не для вуст тирана» («Such beauty as the fair princess / Is not for a tyrants mow*»), Робін Гуд вступає у словесну суперечку із принцом із Арагона. Звертаючись до противника «*Ти, тиране-турчину, ти, невірний*» («*Thou tyrant Turk, thou infidel*») [5, Т. ІІІ, Ч. І, с. 149], Робін Гуд підкреслює схильність чужинця до жорстокості, а також приналежність до віри, відмінної від християнської.

Автор периферійної балади № 154А: «Правдива розповідь про Робіна Гуда» вдається до художнього засобу іронічного й, водночас, саркастичного уподібнення християн і турок. Після змалювання «*сліпої відданості» («blinde devotion»)* старих та нужденних Робіну Гуду [5, Т. ІІІ, Ч. І, с. 230], автор балади у суб'єктивному відступі звертає увагу на гіперболізацію постаті розбійника і його вчинків: «*Що, якби це було правдою, ми, християни, / Гіршими були б за турків («Which, it 'twere true, we Christian men / Inferiour were to Turkes*») [5, Т. ІІІ, Ч. І, с. 230].

Твір № 266А: «Джон Томсон і турок» належить до шотландської традиції [4, с. 574] та привертає увагу згадкою про участь шотландців у боротьбі із турецькою експансією на боці греків. Зав'язкою для розгортання подій у баладі служить війна з турками у далекій країні, про що і повідомляють рядки першої строфи: «*Джон Томсон воював проти турків / Три роки у далекій країні*» («*John Thomson fought against the Turks / Three years into a far country*») [5, Т. V, Ч. І, с. 9]. На питання своєї невірної дружини, звідки мандрує прочанин, переодітий Джон Томсон повідомляє про військові втрати на «*грецьких рівнинах*» («*Grecian plains»)*: «*Я щойно повернувся із грецьких рівнин, / Де лежить частина шотландської армії*» («*I'm lately come from Grecian plains, / Where lys some of the Scots army*» [5, Т. V, Ч. І, с. 9]. Турок Віолентрі скаржиться зрадливій жінці Джона Томсона, котра є його співмешканкою, на хорошу військову підготовку шотландців та хоробрість її чоловіка у битвах: «*Той шотландський ватажок, наш*

смертельний ворог, / Так часто із поля змушував нас тікати, / Десять тисяч цехінів сьогодні віддав би я / Лише для того, щоб побачити його обличчя» («*That Scots chieftain, our mortal foe, / So oft from field has made us flee, / Ten thousand sequins this day I'd give / That I his face could only see»*) [5, Т. V, Ч. I, с. 10].

Тема війни є однією з центральних і в українській баладі, а турок виступає одвічним ворогом козака. Так, у відважному бою з «*сином турчином*» гине козак Овраменко (III−А-5) [1, Т. 1, с. 259], під час бою орда бере у полон козака Морозенка (III−А-7) [2, с. 251-252]. Панорамні фольклорно-поетичні відображення бойових дій подають балади «Відки Йвасю? − З-за Дунаю» («*Ідут турки на три шнурки, / А татари на чотири; / Іддут ляхи на три шляхи, / А козаки гору вкрили*» [2, с. 257]), «Ой по морю, морю синьому» («*Що в городі Ізмайлові / Б'ється турок з козаками, / Летять бомби тесовії, / Шумлять пулі свинцовії, / Лежать тіла убитії, / Течуть річки кров'янії*» [2, с. 259]) та інші тексти.

У морській баладі № 286С: «Золота Пиха» капітан висловлює побоювання, що турецька галера захопить його корабель, який ходить під однойменною назвою («*And she goes by the name of the The Golden Vanity; / I'm afraid she will be taken by some Turkish gallee*») [5, Т. V, Ч. I, с. 138]. У № 287А: «Капітан Ворд і Веселка» капітан Ворд грабує турецькі, іспанські і голландські кораблі, однак не нападає на кораблі англійського флоту [5, Т. V, Ч. I, с. 144].

Про таку деталь жіночого одягу, як «*туфлі на високих підборах, / Виготовлені із турецької шкіри*» («*the high-heeld sheen, / Made o the Turkey leather»)* йдеться у баладі № 294В: «Дагл Квін» («Dugal Quin») [4, с. 621]. Прикметно, що «*чоботи / Турецької роботи*» є одним із елементів чоловічого одягу в пісні, яку записав І. Денисюк в селі Турі Ратнівського району Волинської області у 1985 році. Наведеній знахідці, яка, за словами науковця, є реліктом дружинного епосу, притаманні «певні фольклорні кліше, зокрема, в засобах величання через атрибутику коштовних речей», які були характерними і для лицарсько-дружинної поезії, і для літописів [3, Т. 3, с. 119, 118].

Щодо балади №305 «Лиходій Мюррею», то Ф. Чайлд висловив припущення про те, що текстові згадки про «Soudan Turk» у варіанті В [5, Т. V, Ч. I, с. 195] і «Souden Turk» − С [5, Т. V, Ч. I, с. 197] могли стали результатом перекручування виконавцем балади прізвища «Soudron» у «Soudan», до якого той за інерцією додав слово «Turk» [5, Т. V, Ч. I, с. 185].

Отже, чоловічий персонаж турецької національності є невід'ємним елементом художньо-поетичного світу британської та української народної балади. Етнообраз «турок» має типологічно негативне трактування, адже виступає втіленням іновірця, ворожої сили,

жорстокого тирана, який піддає тортурам християнина. «Аристократизм» (Ф. Кінне), як одна зі стильових домінант британської середньовічної балади, зближує її із українською лицарсько-дружинною поезією.

Список літератури:

1. Антонович Вл. Исторические песни малорусского народа с объяснениями Вл. Антоновича и М. Драгоманова: у 2 т. / Вл. Антонович, М. Драгоманов. − Киев, 1874-1875. − Том Первый. − 1874. − 336 с.

2. Балади / [упорядкування і примітки О.І. Дея та А.Ю. Ясенчук, передмова О.І. Дея; ілюстрації художниці О.Л. Лисенко]. – К.: Дніпро, 1987. – 319 с. (Бібліотека української усної народної творчості).

3. Денисюк І.О. Релікти лицарсько-дружинної та билинної поезії (знахідки у фольклорі волинсько-поліського ареалу) // Літературознавчі та фольклористичні праці: у 3 томах, 4 книгах / І.О. Денисюк. − Львів: [у надзаг.: Львівський національний університет імені Івана Франка], 2005. − Т. 3: Фольклористичні дослідження / [редакційна колегія: Т.Ю. Салига (голова) та ін.; передмова Я. Гарасима]. − 2005. − С. 115-126.

4. English and Scottish Popular Ballads / [edited from the collection of Francis James Child by Helen Child Sargent and George Lyman Kittredge]. – Boston and New York: Houghton, Mifflin and Company, 1904. − 729 p.

5. The English and Scottish Popular Ballads: five volumes / [edited by Francis James Child]. – [Reprint edition]. – Boston and New York: Houghton, Mifflin and Company, 1898.

Klymenko V. S.
Undergraduate student of
Kiev National Linguistic University

Gender role models in modern TV commercials

The evolution of gender roles which emerged in the wake of irrevocable global processes and the reconsideration of values by modern commercials is blatant. Every time we switch on TV and watch a commercial we subconsciously embrace plausible icons and archetypes that are offered there.

Being inherently an orthodox society who are committed to traditional views and preferences we start gradually departing from those conventional set standards regarding gender roles and begin to drastically defy stereotypes and relation patterns that have been imposed upon us. And all this may well be stipulated by the realignment of social paradigm, by the ongoing emancipation of women, restructuring of the labour market, increasing competitiveness and, as a consequence – the so-called battle of the sexes. So, the alterations in social models that have been taking place even since the dawn of the 21st century are graphically depicted in modern TV commercials.

The first iconoclastic shift has taken place in the image of a modern woman. First and foremost is that the archetype of a quiescent woman as a housewife who constantly has her hands full with household chores, kitchen, laundry, children, husband, work and so on is tangibly fading away. Women transform into independent, sturdy, having-it-all, they seem to have little need in men. At the same time they are well-groomed, successful, active, vivacious, they love their nature, fully enjoy their life and all its pleasures taking time to drink a cup of coffee with a chocolate bar and they feel themselves like sitting on the top of the world. For instance, Ukrainian TV commercial of chocolate «Korona» exemplifies the above mentioned representing a gorgeous successful woman who has full harmony in her life: a loving family, perfect career and her life is as sweet as chocolate that she is savouring. Ad experts create commercials in accordance with the newly established social roles where women are indisputably having-it-all, that is why in the commercial of deodorant the product is advertised as such strong and powerful as modern women are.

A vast number of commercials illustrate modern reactionary, rebellious and self-sufficient women who disdain bosses and their commands and who simultaneously dominate entering professional world more rapidly. Moreover they seem to be omniscient, to know a word or two about everything. They are often asked to give a worthy piece of advice on what medicine to take and what clothes to wear. This fact serves a great possibility to advertise a number of products, and moreover – to convince people to buy them. For example, the slogan like «I am drinking this yoghurt every morning, so I am in balance, I am admired by everybody and may easily rule them» enhances women's interest to buy particularly advertised product.

In addition, women are represented as seductive, voluptuous and vamp, they are initiative and strive for superiority in the society. The conclusion is that they are no longer subordinated to men; they break out of set patriarchal systems and take enormous part in creating history that can be observed even in TV commercials.

The investigation of male identities in TV commercials reveals that mainstream men have also underwent some alterations in their image. They may be classified as metrosexuals who are true incarnations of high fashion, style, immaculate beautiful image. And the second type is constituted by those men who are able to neglect their prosperity in professional life and who start devoting more time to families. As the patriarchal system is being demolished, they are getting more engaged in household and family matters.Therefore, we see a lot of men advertising chicken and other food products while cooking dinner, taking care of children and waiting for their wives to come back home. In no case should it mean that they transformed into wimps, scallywags, louts or lagger-swigging useless creatures. They remained cold-eyed, sturdy and rock-jawed to some extent, they are still as thriving as they used to be, but the fact is that they have become more congenial to women. They reckon with women taking them into account as equals. In no case are they inferior, humiliated or mocked. Caring, nurturing and considerate they are still able to captivate every woman and they are still men of every lady's heart.

Having analyzed an array of modern TV commercials where men advertise perfume, cosmetics for men, hair and body care and so on, it may be noticed that the image of an extremely well-groomed man is also propagated. They have taste, they are impeccably dressed, they also know how to choose products to look perfect and advertise them as true experts. And there is nothing weird in it because they emanate pure masculinity all the time. About twenty years ago it could be considered as non-conformity, aberration from norm, we could hardly see males advertising such stuff, but nowadays male roles have transcended to a qualitatively new level, they have changed in a fundamental way.

The matter is that today TV commercials are a very feasible medium for establishing new tendencies of male and female roles in the society, impacting people's psychology. Mass-media propagate the popularity of newly established icons this way moulding the mentality of people. Commercials distinctly depict a little bit twisted picture of the present. Conventional looks on both genders areno longer relevant. There is a kind of a battle of the sexes – a battle for supremacy and dominance. But against this backdrop social roles have become more equaled, both of them are more respected, revered and, as a consequence – more understood by each other.

Modern TV commercials got rid of stereotypical thinking and a range of Soviet archetypes concerning masculinity and femininity. Ad agencies employ women to advertise cars, beer, construction materials and other stuff which is considered to be masculine; and on the contrary men propose different things like lipstick, perfume and hair-dye expressing their amazement from the things they advertise for women and this way

augmenting the demand for the advertised goods. Undoubtedly, such an advertising strategy is catching on today as it makes business of advertising customers more lucrative making a TV commercial many times more attractive for both genders, more vivid and creative that highly responds to modern demands.

Bibliography:

1. Craig. S.Men, Masculinity and the Media. – California: Sage Publications, 1997
2. OpenStax College. Introduction to Sociology. – OpenStax College, 2012
3. Ronald Inglehart, Pippa Norris. Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change Around the World. –Retrieved from:https://books.google.com.ua/books
4. Wolska, M. Gender stereotypes in mass media. Case Study: Analysis of the gender stereotype phenomenon in TV commercials, 2011. – Retrieved from: http://krytyka.org/gender-stereotypes-in-mass-media-case-study-analysis-of-the-gender-stereotyping-p

Компанієць В. В.
студентка 4-го курсу
Одеського національного університету І.І.Мечникова

Kompaniiets V. V.
4th year student
Odessa I. I. Mechnikov National University

ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ «ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ЛЮДИНИ» (НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ)

THE PECULIARITIES OF THE CATEGORY «EMOTIONAL HUMAN STATE» ON THE BASIS OF THE FRENCH LANGUAGE

Вираження емоційного стану у мові потребує конкретизації поняття та виявлення змісту мовної категорії стану, яка є однією з універсальних категорій, що є основою мовної картини світу. Поняття «стан» пов’язане з ідеями Арістотеля. У своїй праці «Метафізика» вчений визначає стан як одну з найважливіших груп поруч із Сутністю

та Відношенням, а у «Категоріях» – наводить десять категорій. Деякі з них близькі до категорії стану. Арістотель вивів та описав ті складові, які пізніше склали її зміст та обумовили розвиток [1, с. 388-390].

У лінгвістиці категорія стану описана достатньо детально. Сам термін був вперше використаний Л. В. Щербою у статті «Про частини мови у російській мові». Вчений зображував категорію стану у вигляді функціонально-семантичного поля, ядро якого утворює форми типу *треба, жаль*, а периферія – словоформи, що належать парадигмам відміни: *тримати себе у руках* та прикметники короткої форми як *красен*. Категорію стану Л. В. Щерба розглядав як частину мови, формальними ознаками якої є «незмінність, з одного боку, та використання зв'язки – з іншої» [5, с. 79-83].

Значно розширив вивчення цієї категорії В. В. Виноградов. Він визначив її як «нову для мови, але з дуже потужним розвитком» та вважав, що значення слів, які окреслюють емоційний стан людини – радість, сум, сором та інш. є частиною цієї категорії [2, с. 30].

Ю. А. Рилов розуміє категорію стану як «відкритий клас слів, що допускає розповсюдження синтаксемою с суб'єктивним значенням у давальному відмінку та виступає з функцією присудка [4, с. 50]. Це можуть бути такі слова, які зівпадають у формі з прислівниками: треба, можна, весело, сумно, з іменниками (лінь, страх), а також – фразеологізмами. У французькій мові засоби вираження цієї категорії вивчалися на лексичному та синтаксичному рівнях.

Універсальна категорія стану має безліч ознак, таких як [6, с. 28]:

1) часова локалізованість;
2) фазовість;
3) квантифіцированість;
4) статичність;
5) тривалість;
6) неконтрольованість;
7) пасивність;
8) мінливість;
9) інтенсивність.

Часова локалізованість є співвіднесеність ситуації з визначеним відрізком часу. Фразеологічне порівняння *être là comme une souche* – стояти як бовван – передає здивування та має варіанти домінуючого компоненту *demeurer (rester) comme une souche.* Дієслова demeurer, rester мають в собі сему «перебувати у плині деякого часу» та сприяють часовій локалізованості значення фразеологізму. Також у даному вислові є притаманна здивуванню **статичність**.

Для категорії емоційного стану також важлива ознака **фазовості**, що виявляється у тому, що стан змінюється фаза за фазою, тобто у кожний окремий проміжок часу є лише одна фаза існування стану, а не стан у цілому. Цілісність він отримує тільки у рамках певного періоду. Фразеологізм *en devenir bleu* – роззявити рота від подиву – має різні варіанти вживання головного слова: *en être bleu, en rester bleu, en bâiller tout bleu* [7, с. 400]. Кожний варіант певним чином конкретизує емоційний стан, відображаючи різноманітні фази стану: постійність (*en être bleu),* тривалість (*en rester bleu, bâiller tout bleu),* початкову стадію (*en devenir bleu*). Треба відмітити те, що семи, які зображують фазовість, наявні у головному слові фразеологізму.

Предикати станів можуть позначати квантифіцировані явища, тобто описувати певні повторювані ситуації, вказувати на кратність, можливе переривання стану. Фразеологізми з виразами *de temps en temps, au moment, souvent, toujours, tout le temps* отримують значення квантифіцированості. Наприклад, *une seconde elle reste bouche bée* – на мить вона застигла, відкривши рота [7, с. 1200]. У наведеному прикладі **ознака квантифіцированості** передається за допомогою лексичної одиниці *une seconde* у поєднанні з фразеологізмом *bouche bée.*

Тривалість також є однією з найголовніших ознак емоційного стану, яке може бути довготривалим або коротким, володіти людиною багато часу або декілька хвилин. Ще воно буває перманентним або одноразовим. Наприклад, частина фразеологічної одиниці *tenir sa colère* – довго сердитися – *tenir* зумовлює тривалість стану, яка, варто відмітити, ще й підкреслює **інтенсивність**.

Важливою ознакою категорії стану є **пасивність**. Вона обумовлена тим, що суб’єкт стану, на відміну від суб’єкта дії, пасивний та незалежний. У вислові *être comme une saucisse* (розм.) – бути занепокоєним, очманіти – емоційний стан «Подив» представлений як незалежний, не потребуючий зусиль для утримання. З цього можемо зробити висновок, що стан пасивний та **неконтрольований** водночас.

Будь-який емоційний стан також характеризується **мінливістю**. Зміну стану «Подив», наприклад, можна простежити за допомогою дієслів руху, що входять до складу фразеологічних одиниць, що передають його: *les bras lui en <u>tombent</u>* – застигнути від подиву, *<u>ouvrir</u> des yeux comme des soucoupes* – розплющити очі від подиву [7, с. 1051].

Характерною ознакою мовних засобів вираження емоційного стану є їх здатність передавати **інтенсивність**. Емоції можуть бути різними: більш сильними та більш слабкими. Дослідник Е.М. Вольф виокремлює чотири зони шкали емоцій: зона слабкої ступені емоції,

середньої, сильної та афект [3, с. 27]. До останніх, як правило, належать емоції надмірної інтенсивності, за якої суб’єкт втрачає контроль над своїм станом та його проявами. Такі прояви у мові найчастіше виражені метафорами.

Всі наведені ознаки стану тісно пов’язані між собою та є доповненням один одного. На цьому ґрунтується структура категорії емоційного стану людини.

Список літератури:

1. Аристотель. О душе : в 4 т. – М. : Просвещение, 1975. Т. 1. – 1995. – С. 386-417.
2. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в языке / Виноградов В. В. – М. : Академия, 1986. – 342 с.
3. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Вольф Е. М. – М. : Высшая школа, 2006. – 280 с.
4. Рылов Ю. А. Аспекты языковой картины мира: итальянский и русский языки / Рылов Ю. А. – М. : Высшая школа, 2003. – 272 с.
5. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Щерба Л. В. – Л. : Просвещение, 1974. – С. 77-99.
6. Яковлева И. Н. Семантическая категория состояния и средства ее реализации : на материале рус. и англ. яз. : дис…канд. филол. наук : 10.02.19 / Ирина Николаевна Яковлева. – Воронеж, 2003. – 170 с.
7. Новый большой французско-русский фразеологический словарь : более 50000 выражений / В. Г. Гак. – М. : Русский язык Медиа, 2005. – 1624 с.

Nasikan Z.S.
PhD student
Kiev National Linguistic University

MAJOR PRINCIPLES OF PHONOSEMANTICS

Every linguistically oriented study should base on accurate methodological and philosophical principles that unite all theoretical concepts, ideas and tenets into a consistent functioning system.

The first to outline main principles of phonosemantics in his fundamental papers was Voronin [1, p. 24-38]. He argued that although phonosemantics was a comparatively young field of study, it was already possible to speak of the key principles that underlie it. Among all of them

the principle of motivation is considered to be one of the most crucial. While it may seem at the first sight that it contradicts the main saussurean principle of arbitrariness of a language sign, on the contrary, it enables the simultaneous existence of both opposite ideas [3, p. 2]. As a result, a language sign is both motivated and non-motivated (or non-arbitrary and arbitrary). This principle explains the fact that not all the words can be strictly called as motivated as well as non-motivated [1, p. 29-30]. In fact, a motivated feature that basically lies within a phenomenon is usually chosen during the act of nomination, while if a particular feature is chosen, this option will be arbitrary [2, p. 43]. All in all, these two main features serve as driving force of both phylogenesis and ontogenesis in a language system.

The principle of determinism plays an important role in phonosemantics and it explains that an acoustic form of a word comes out of its features, tokens and certainly the meaning of a denotation that provides the basis of nomination [1, p. 31]. Consequently, if a person is aware of a meaning of a sound symbolic word, he can assume its sound structure which is based on its phonemotype [2, p. 43]. For example, a lot of languages use fricatives (usually sibilants) to show a sound of taking a breath through the nose together with nasal sonorants: *Eng.* sniff, *Ukr.* шмигати, *Afr.* snuif, *Jap.* スニッフ(Suniffu), *Ital.* annusare, *Latv.* šņaukāties, *Maor.* hongihongi.

The principle of reflection elucidates strong correspondence between elements of a language sign and a denotation, i.e. the sign reflects its features through the material side. It is worth mentioning that a thing that is reflected never actually copies what it reflects, because it only puts emphasis on its most striking peculiarities [1, p. 34]. A typical sound of liquid boiling can be provided here as an example: *Eng.*bubble, boil, *Ukr.* буль(к), *Fren.* bouillir, *Mong.* буцлах where voiced plosives [б, b] directly deal with a burst of a bubble, since plosion is in line with the burst of bubble on any surface.

The integrity principle describes that the properties of a system are not equal to their sum in view of the fact that they are connected with the help of the links with the other elements. It means that their position and relation will be in the focus during their description and investigation.

Finally, *the multipronged principle* being the widest incorporates a vast internal three-dimensional description (syntagmatic, paradigmatic and hierarchical) and a very bulky external description that is concerned with the environment. Hence, this principle covers also other minor principles such as *the principles of systematization, idealization, hierarchization and ecologization* [1, p. 24-38]. *The systematization principle* accounts for an order and organization of the material. According to *the idealization principle*, any object is considered to be abstract and idealized. Next goes *the hierarchy principle* which looks at any study in this field from a

multilevel perspective, since a sound symbolic system is a complex hierarchical formation that consists of interconnected levels. The most important about *the ecologization principle* is that it represents a strong connection between the system and the environment. As a rule, extralinguistic factors are usually included into this principle.

To crown everything mentioned, although the principle of motivation plays a central role in phonosemantics, the sound symbolic system requires not only the simultaneous existence but also functioning of all the principles and strong connections among them.

References:

1. Воронин С.В. Основы фоносемантики / С.В. Воронин. [3-е изд.]. – М.: ЛЕНАНД, 2009. – 248 с.
2. Шляхова С.С. Тень смысла в звуке. Введение в русскую фоносемантику/ С.С. Шляхова. – Пермь, 2003. – 216 с.
3. Perniss P. Iconicity as a general property of language: evidence from spoken and signed languages / P. Perniss, R. L. Thompson, G. Vigliocco // Frontiers in psychology. – 2010. –Volume 1. – Article 227. – P. 1-15.

Поляренко В. С.
аспірант кафедри загального мовознавства
та класичної філології
Київського національного університету ім. Т. Шевченка
м. Київ, Україна

Poliarenko V. S.
PhD student
Kyiv National Taras Shevchenko University

МОВА ЯК СПЕЦИФІЧНА ЧАСТИНА ЕТНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

LANGUAGE AS SPECIFIC PART OF ETHNIC CULTURE

Мова обслуговує людство, будучи суспільним явищем. Вона має свої внутрішні закони, будову, виконує певні функції. Удосконалюючись протягом тисячоліть, мова стала засобом з

необмеженими властивостями, який може задовольнити потреби людини у спілкуванні й пізнанні світу [4].

Мова є дзеркалом народу, його почуттів, думок, історії, мудрості віків, культури… Мова - це найважливіший елемент людського спілкування і взаємозв'язку, розвитку. «Мова - необхідна умова існування і розвитку людського суспільства і, будучи елементом духовної культури, мова, як і всі інші суспільні явища, немислимий у відриві від матеріальності», виходить, що мова - це елемент культури суспільства, невід'ємна частина культури [6].

Мова – найважливіший засіб формулювання та зберігання знань людини про світ. Кожна мова кожного народу несе в собі певну систему істин, знань, образів, створених психологією народу.

В. фон Гумбольдт та його послідовники вбачали мову як вияв духу народу, його потаємних бажань, притаманного лише даному народу світогляд, свій унікальний спосіб мислення. Саме праці цього вченого стали теоретичним підґрунтям для гіпотези Сепіра-Уорфа. Відповідно до цієї теорії, наявна у людини картина світу в значній мірі визначається системою мови, на якому вона говорить. Граматичні категорії мови служать не тільки інструментами для передачі думок мовця, але також формують його ідеї і управляють його розумової діяльністю. Тому, люди, що говорять на різних мовах будуть мати різні уявлення про світ, і якщо мови між собою сильно відрізняються за своєю структурою, то між націями будуть виникати проблеми в розумінні про світ. В цілому неможливо вивчати мову без розуміння та сприймання культури країни, мова якої вивчається [7]. Кожна мова може відобразити дійсність саме таким способом, який властивий лише їй. Саме тому мови різняться мовними картинами світу.

Мовна картина світу є суб’єктивним образом об’єктивної реальності, оскільки кожна людина по-своєму і неповторно відтворює світ, «комплекс мовних засобів, у яких відображені особливості етнічного сприйняття світу», «сукупність уявлень народу про дійсність, зафіксованих в одиницях мови на певному етапі розвитку народу» [5]. Кожна національна мова – це універсальна система істин, знань, зумовлена своєрідною психологією народу. Мова, через значення слова, представляє предмет об’єктивної картини світу, у сукупності ж – концептуалізує її. Мовна картина світу відображає у вербальних формах дійсність, яка сприймається свідомістю.

Мовна картина світу – це система понять, характерна для кожної мови, за допомогою якої носії мови сприймають світ. Вивчення мовної картини світу певного народу – це шлях до кращого пізнання власне специфіки його мови, розуміння системи його уявлень, його самобутності та ментальності, що, врешті, і дозволяє здійснювати

міжкультурну комунікацію. На всіх етапах історичного розвитку як мови, так і самого народу, мовна картина світу набуває нових видозмін [1].

Неповторність досвіду, а отже й особливостей мови, в якій він закарбовується, накладає свій відбиток не лише на літературу. Наприклад, у мистецтві образне мислення залежить від образної системи, закріпленої за словами мови, діє символіка образів. Унікальна образна, емоційна, понятійна системи, закріплені досвідом у мові, можуть задавати напрямок технічній творчості. Інтонаційна система кожної мови, розвиваючись, переростає в музичну творчість, таку ж унікальну, як і сама мова із зафіксованим у ній історичним досвідом народу. Коли зникає мова, люди перестають розуміти й народну музику [3].

Унікальність властива всім пластам духовної та матеріальної культури будь-якого етносу, будь-які прояви культури мають специфічні риси, притаманні лише їй. Мова завжди представляє специфічність та своєрідність народу, його дух.

Зв'язок між мовою та культурою не може бути одностороннім, він є обов'язково двостороннім, адже мова формує уявлення суспільства про культуру, зберігає інформацію про культурні явища та спадок. Культура в свою чергу визначає характер розвитку мови.

Мова є однією з найважливіших та визначних з поміж ознак народу. Мова фіксує, зберігає знання про реальність, яку народ пізнає у процесі й результаті своєї життєдіяльності. Мова – невід'ємна специфічна частина будь-якої етнічної культури, у ній чітко виявляється специфіка національної культури, її відмінність від культур інших етносів. транслюючи культуру, мова здатна впливати на спосіб світорозуміння, характерний для тієї чи іншої лінгвокультурної спільноти [2].

Відмінності мов, зумовлені різними культурами народів, зводяться до таких таких рис як: відмінності у лексиці та фразеології, типологічні особливості літературних мов, своєрідність самого процесу спілкування в різних культурах, відмінності у лексиці та фразеології.

У кожній мові наявна безеквівалентна лексика, до якої належать слова, що позначають специфічні явища культури і не мають однослівного перекладу на іншу мову. При перекладі вони передаються описово або запозичуються. Запозичені безеквівалентні слова називають екзотизмами. Як правило, безеквівалентна лексика в кожній мові становить не більше 6-7 % від загальної кількості активно вживаних слів, а фразеологія майже вся ідіоматична (***відмінності у лексиці та фразеології***).

Слова можуть мати різні конотації (емоційні й оцінні відтінки), а також різні асоціативні зв'язки. Найбільші розбіжності слова-відповідники в різних мовах мають у семантичних асоціаціях, при цьому специфічні семантичні асоціації властиві не тільки лексиці, у значенні якої наявний національно-культурний компонент, а й звичайним нейтральним загальновживаним словам на означення речей і понять, поширених у всіх культурах. Семантичний ореол слова не фіксується в лексикографічних працях, однак він значною мірою зумовлює реальне функціонування слова в певному соціумі. Цей ореол зумовлений всією історією слова, його етно-соціальним і етнокультурним контекстом. Саме тому ґрунтовне оволодіння мовою неможливе без засвоєння культури народу — носія мови (***відмінності у лексичних фонах слів з тотожним денотативним значенням***).

Культурою зумовлена і форма літературної мови, а також зв'язок з народно-розмовною мовою. Очевидним є вплив культури на стилістичну диференціацію мовних засобів (історія писемності, літератури, школи, народного світогляду, різних суспільних ідеологічних течій тощо). Цей вплив не так помітний, як у лексичній системі, він прихований, але має значно глибший характер (***типологічні особливості літературних мов***).

Мовний етикет, тобто мовна поведінка в певних ситуаціях, у різних культурах також є різною та неповторною (***своєрідність процесу спілкування в різних культурах***).

Вплив культури позначається на своєрідності лексико-фразеологічних засобів, на особливостях нормативно-стилістичної системи та мовленнєвого етикету [4].

Зі зникненням мови зникає й культура. З ліквідацією національної мови у великому своєму обсязі зникає й національна культура, а від цього біднішим, нехай і на одну культуру, стає все людство. У світі прямо чи опосередковано відбуваються діалоги і взаємозбагачення культур. Кожен народ-культуротворець збагачує світ тим унікальним, що може створити тільки він. У цьому плані людство можна уявити як цілісний живий організм з усім його розмаїттям народів, культур, мов [3].

Мова є дзеркалом культури, в якому відбивається не лише реалії світу, що оточує людину, не лише реальні умови життя, а й менталітет, національний характер, спосіб життя, традиції, звичаї, мораль, система цінностей, світовідчуття, бачення світу [3]. Мова і культура нероздільні, не можна розглядати мову, не беручи до уваги культуру, національні особливості етносу. Мова і культура народу співіснують та розвиваються одночасно, а з часом мова змінюється, як і культура суспільства. У культурі можуть з'явитися

нові цінності, а в мові – нові вирази; в суспільстві з'являються нові технології - у мові нові слова.

Неможливо собі уявити походження або розвиток культури окремо від мови, бо мова – це така частина культури, яка дає можливість людині не тільки набувати власний досвід, але і користуватися придбаними в минулому або сьогоденні досвідом і знаннями інших людей, які є або були частиною культури. У тій мірі, в якій культура як ціле складається із загальноприйнятних речей, її лінгвістичний аспект є її найбільш життєвою і необхідною частиною.

Список літератури:

1. Василенко В.Р. Мовна картина як засіб міжкультурної комунікації / Василенко Вікторія Романівна. – Вісник психології і соціальної педагогіки. Збірник наук. праць. Педагогічний інститут Київського університету ім. Б.Грінченка. Кафедра іноземних мов і методик їх навчання Київського університету ім. Б.Грінченка (Конференція «Іншомовний комунікативний простір: соціокультурний вимір») – Випуск 7., К., 2012.
2. Живіцька І.А. Паремії на означення рис характеру людини в українській мові: дис. на здобуття наук. Ступеня канд.. філол.. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / І. А. Живіцька. – Кривий Ріг, 2013. – 202 с.
3. Жижченко В.П. Мова і культура // Матеріали науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 23 берзня 2011 р.). – Дніпропетровськ, 2011. – С. 19-27.
4. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник / Михайло Петрович Кочерган. – Вид. 2-ге. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 368 с.
5. Попова З. Д. Язык и национальная картина мира / З. Попова, И. Стернин. – Воронеж: Истоки, 2002. – С. 5−16.
6. Реформатський О. О. Введення в мовознавство / Олександр Олександрович Реформатський. – М.: Аспект Прес, 2006. – С. 42.
7. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Эдуард Сепир; пер. с англ. под. Ред. А.Е. Кибрика. – М.: Наука, 1993. – 656 с.

ОБ`ЄДНАНА СЕКЦІЯ IV «ГУМАНІТАРНІ НАУКИ. ПРАВО»

Романенко О.О.
декан,
факультет економіки і права,
Київський національний лінгвістичний університет

Хусаінов Р.В.
викладач,
Київський національний лінгвістичний університет

Romanenko O.O.
Dean,
the Faculty of Economics and Law,
Kyiv National Linguistic University

Khusainov R.V.
Lecturer,
Kyiv National Linguistic University

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ

FORMATION CIVIL LIABILITY IN UNIVERSITY STUDENTS

В останні роки в Україні активізувалися процеси побудови громадянського суспільства, правової держави. Неодмінною умовою даних процесів є формування громадянина, його відповідальності за свої дії і вчинки. Особливу значимість набуває проблема формування громадянської відповідальності молоді, так як в умовах переоцінки цінностей і зміни світоглядів вона є однією з пріоритетних.

Одним з основних завдань освітньої політики установ вищої освіти України є підготовка спеціалістів не тільки як висопрофесійних фахівців, але і як громадян, відповідальних за долю своєї країни. Особливої актуальності дана тематика набула в останні два роки, після ескалації конфлікту на сході України і анексії Криму.

Проведене нами дослідження наукових джерел, дозволило зробити висновок, що поняття «громадянська відповідальність»

включає ряд основоположних компонентів: мотивацію, знання, соціальні цінності, дії, а також включає позитивне ставлення людини до своїх прав і обов'язків та інших людей, готовність співвідносити їх з вимогами суспільства. Формування громадянської відповідальності і позиції студентів вищого навчального закладу (далі – ВНЗ), за визначенням одного з дослідників, - це «Цілеспрямований педагогічний процес взаємодії викладачів і студентів, результатом якого є усвідомлене ставлення студентів до суспільства і держави, людям і соціально-політичних явищ, що виявляється в громадянській поведінці і засноване на громадянських переконаннях» [1, с. 19].

Незважаючи на наявність законів, нормативних правових державних, відомчих і локальних нормативних актів, норми яких зобов’язують співробітників виявляти громадянську відповідальність у процесі виконання ними службових обов'язків і виховувати її у своїх підлеглих, у *Київському національному лінгвістичному університеті* (далі – КНЛУ), як і в більшості вищих навчальних закладів України, відсутня чітка система формування громадянської відповідальності у студентів. Це в першу чергу пов’язано із «застарілістю» підходів до виховного процесу у системі вищої освіти. Зокрема, відсутня цілісна і дієва система виховних заходів, відсутнє централізоване керівництво ними, а всі внутрішні нормативні документи зводяться виключно до звітності і формалізму. На нашу думку, вся система навчання і виховання повинна сприяти формуванню у студентів твердого внутрішнього переконання в питаннях точного дотримання правових норм, а також створенню в студентських колективах моральної атмосфери, яка виключає можливість порушення законів, у тому числі і проявів корупційної спрямованості.

Відповідно до *Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді*, у результаті впровадження системи національно-патріотичного виховання очікується [2]:

– забезпечення у молодого покоління розвинутої патріотичної свідомості і відповідальності, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про спільне благо, збереження та шанування національної пам’яті;

– зацікавленість молоді щодо служби у Збройних силах України, готовність до захисту України та виконання громадянського і конституційного обов’язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, з метою становлення її як правової, демократичної, соціальної держави;

– збереження стабільності в суспільстві, соціальному та економічному розвитку країни, зміцнення її обороноздатності та безпеки;

– створення ефективної виховної системи національно-патріотичного виховання молоді;

– консолідація зусиль суспільних інституцій у справі виховання підростаючого покоління.

Саме на такі результати, плануючи і реалізуючи систему виховної роботи на рівні факультету економіки і права КНЛУ розраховуємо і ми.

Особливості процесу формування громадянської відповідальності враховані у навчально-виховному процесі факультету економіки і права Київського національного лінгвістичного університету. В своїй діяльності, адміністрація і науково-педагогічні працівники активно популяризують ідеї патріотичного ставлення до своєї нації, країни, історії, мови, регіону, сім'ї тощо. Це відображено у факультетському плані виховної роботи, а також у планах виховної роботи кафедр факультету, плані роботи студентської ради факультету і планах роботи кураторів. Інститут кураторства в даному контексті відіграє надзвичайно важливу роль. Саме куратори, в західній практиці – наставники, підтримуючи тісний контакт зі студентами I-III курсів організовують масові заходи, які серед іншого, націлені і на виховання патріотичної свідомості студентів. Так, за результатами 2014-2015 навчального року, куратори факультету організували виїзні екскурсії до державних установ: Адміністрації Президента України, Національного банку України, Верховної Ради України тощо. Також активно пропагується формування культурної ідентичності шляхом відвідування меморіальних місць, музеїв, театрів, виставок. Усього було проведено більше 40 позааудиторних заходів з відвідуванням установ, організацій, культурно-мистецьких заходів. Систематично проводяться бесіди на патріотичну тематику, пояснюються особливості конфлікту, що склався на сході країни, аналізуються міжнародні новини. У роботі куратора зі студентами особливого значення набуває інститут довіри. Довіра як специфічне відношення виникає через одночасне заперечення і збереження впевненості, тобто шляхом її зняття, переходу в основу і дезактуалізації. Таким чином, ***довіра*** – це відношення до суб'єктів чи інститутів, що виражає міру впевненості у відповідності їхньої поведінки уявленням про образ цієї поведінки без актуалізації належних основ такої впевненості [3, с. 182].

Формування громадянської відповідальності студентів здійснюється в ході усього періоду навчання і різнобічної діяльності (на різних етапах), властивої факультету економіки і права КНЛУ:

- *на підготовчих курсах, що передують складання вступних випробувань, на території навчального закладу;*

- в ході навчально-виховного процесу у вузі на всіх курсах навчання;

- у поза навчальний (особистий час, період проживання у гуртожитку);

- в період підготовки та участі в різних заходах (Посвята першокурсника, Дебют першокурсника, Загальні Збори студентів тощо);

- в ході стажувань та проходження практики в різних структурах.

Таким чином, розглянуті особливості формування громадянської відповідальності студентів факультету економіки і права КНЛУ дозволяють зробити висновок, що вплив освітньої установи на становлення і розвиток світоглядного особистісного феномена є вкрай важливим, оскільки саме цілеспрямована навчально-виховна робота формує не тільки фахівця-професіонала, але і якості громадянської відповідальності, державності, патріотизму.

Список літератури:

1. Мирошина, Т.А. Формирование гражданской позиции студентов вуза [Текст]: автореф. дис. … канд. пед. наук / Т.А. Мирошина. – Кемерово, 2009. – 22 с.

2. Наказ МОН України від 16.06.2015 № 641 "Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах" – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068-

3. Інститут довіри в координатах економічного простору-часу : монографія / [А.А.Гриценко, Т.І.Артьомова та ін.] ; за ред. чл.-кор. НАН України А.А.Гриценка ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2012. – 212 с.

Вергелес К. М.
к.ф.н. доцент кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного
університету ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОСТІ ЛЮДИНИ: ПРАВОСЛАВНИЙ ДИСКУРС

Активний процес відродження України та людської релігійності має не тільки політичний, але й мовний, культурний та релігійний аспект. Останній яскраво проявляється у поверненні до суспільного життя релігії і Церкви, включення віруючих і релігійних організацій в функціонування українського соціуму.

Первинний аналіз нинішнього стану релігійної антропології в суспільстві вимагає подолання принаймні двох найпоширеніших ідеологічних ілюзій.

Перша з них полягає у переконанні, що за часів радянської влади в країні склалося перше в історії людства суспільство масового атеїзму. Переважна більшість його громадян, за соціологічним опитуванням близько 80 %, становили невіруючі. Хоча й неоднорідним видавався їх склад, однак спільним визнавалося теоретичне та практичне неприйняття релігії, відсутність віри в надприродне, неналежність до жодної з церковних структур.

Друга зводиться до думки про глибоку, навіть генетичну релігійність українського народу, що розглядається як істотна риса його ментальності. Прихильники цього погляду твердять, що ця ознака, властива для українця за його сутністю, була пригноблена тоталітарною системою і у повну силу заявила про себе в умовах незалежної держави загальним інтересом до релігії і церкви, їх історії, суспільної ролі, моральних учень, масовістю церковних служб і обрядів, відродженням храмів тощо.

Порівнюючи дві концепції, які фактично схиляються майже до крайнощів. Уявлення про надмірну поширеність релігії чи атеїзму неадекватно відбивають дійсність, схильні видавати бажане за здійснення.

У категоричності суджень виявляється спрощене розуміння складних феноменів суспільного життя — релігії і вільнодумства, їх справжнього змісту, впливу на життєві процеси людини, врешті-решт того, що і релігія, і вільнодумство — об'єктивні реальності, викликані цілим комплексом причин.

Релігія і вільнодумство — це не лише протилежності, вони становлять і певну єдність: у священних книгах релігій, у релігійних

ученнях є моменти, які сприймаються і витлумачуються вільнодумно і навіть атеїстично, а сам атеїзм за певних умов може набувати релігійної подоби. До того ж релігію і вільнодумство, релігію й атеїзм слід розглядати не лише під кутом зору вічного протистояння, гострої чи поміркованої конфронтації. Тут треба бачити і своєрідний чинник, який стимулює рух думки, пошук нових доказів, розгорнутої аргументації, змагання інтелектуальних засад, основоположних принципів, світоглядних орієнтацій, загалом як один із чинників суспільного процесу [5.с.,220-230].

Сьогодні є свій стан людської релігійності та нерелігійності в Україні. На це твердження, здійснювались неодноразові спроби дати логічне пояснення. Всі вони спирались на статистичні дані та офіційні документи. Оскільки релігійність людей в Україні досить різноманітна бо на сьогодні тут діють понад 70 різних конфесій, кожна з них спирається на певний контингент віруючих, тисячі православних храмів, сотні церков євангельських християн-баптистів і адвентистів сьомого дня, десятки костьолів, синагог, кірх, молитовних будинків: всі вони далеко не безлюдні. Розгорнута мережа монастирів, духовних навчальних закладів для кадрового забезпечення діяльності церкви, релігійної освіти віруючих. Набули поширення місіонерська та проповідницька діяльність духовенства, воно має вільний вихід на засоби масової інформації. В Україні проповідницьку діяльність ведуть різні зарубіжні релігійні місії [4.с.,101-112].

Активізація діяльності церкви, насичення ринку релігійною літературою, масовість церковних свят і обрядів, звернення до релігії, її цінностей багатьох співвітчизників, відбудова храмів — це констатації, що притаманні сьогоднішньому релігійному життю та формування людської свідомості. В силу даного бурхливого перебігу релігійних процесів примовк голос атеїзму, дискредитований в очах громадськості своїм служінням тоталітарній державі й партійним структурам [6 - інтернет].

Так наприклад за даними Інституту філософії НАН України, рівень релігійності населення в Україні становить близько 44,6 %. За результатами, що отримала редакція «Голосу Америки», яка провела опитування серед населення Києва у віці до 50 років, рівень релігійності становить близько 43,1 %. Ці показники певною мірою правильно відображають частку релігійного населення у нашому суспільстві.

Релігійність — явище складне. Вимірюється воно не тільки кількісними, а й якісними показниками, що вказують на форми прояву релігійності, які у різних людей неоднакові. До форм релігійності належать дотримання догматичних принципів церкви, різні вірування, культові дії та обряди, релігійні свята тощо. Серед віруючих, як

засвідчують матеріали соціологічних досліджень, найпоширеніші побутова релігійність, культова практика, показне обрядовірство. Слід погодитися з думкою професора А. М. Колодного, який дає характеристику релігійності українського етносу, наголошуючи на таких її рисах, як пантеїзм, натуралізм, двовір'я та обрядовірство. Яскравим підтвердженням цього є уявлення віруючих про Бога, оскільки це домінанта релігійності.

Сучасна релігійність в Україні, проявляється не стільки на рівні світоглядному, скільки на рівні задоволення духовних і моральних потреб людини, у дотриманні сімейно-побутових традицій, релігійному спілкуванні, відході від життєвих колізій і побутових потреб, поясненні сенсу та цінності життя. Пояснюючи зміщення, що відбуваються в релігійній свідомості людини, можна виділити основні закономірності еволюції релігії у сучасних умовах.

1Релігія вміло пристосовується до соціальних умов, які змінюються.
2.Релігія здатна асимілювати світські елементи культури, переосмислювати їх і підпорядковувати своїм потребам
3.Для еволюції релігії основною тенденцією є синкретизм. Синкретизм обумовлює плюралізм релігійної свідомості сьогодення.

Визрівання цивілізованого суспільства, подолання нинішніх суперечностей сприятиме й формуванню розмаїтих світоглядів людей, їх вільного становлення під впливом традицій, оточення, виховання, внутрішньої культури, прилучення до національних і світових культурних надбань.

Сучасні релігійні процеси в XX столітті свідчить про радикальну зміну в духовному житті людства. Всі ці зміни проявляються в співвідношенні віруючих та невіруючих. За останнє століття стрімко зросла чисельність невіруючих з 3 млн. до 768 млн., що майже складає 12,7% населення світу.

Порівняно швидкий розвиток науки та урбанізація населення призвели до швидкого зростання кількості невіруючих. Як не дивно це стосується в першу чергу найбільш розвинутих країн. Така ситуація щодо зростання кількості невіруючих за останні сто років склало: в США від 0,2% до 9,7%, в Канаді з 0,2% до 12,5%, у Фінляндії - 12,3%, Німеччині - 25%. Головним та несподіваним для усіх центром світового відходу від релігії стала Азія. За вище згаданих умов релігія та церква зокрема почали зазнавати серйозних та інколи навіть глобальних трансформацій. Ці зміни відносяться як до соціальних доктрин, так і антропологічних вчень [2, с. 201].

Всі релігійні організації в останні роки свого існування зіткнулися із суттєвими змінами в релігійності своїх сучасних віруючих ці зміни виражаються в низькій частоті відвідувань храмів, богослужінь, і інших обрядових дійств.

ХХ століття вважають початком великого діалогу і співробітництва різних релігій. Це проведення ІІ і ІІІ Всесвітніх Парламентів релігій, взаємне зняття анафем 1054 р. католиками і православними, розгортання екуменічного руху.

Друга половина ХХ століття стала початком утворення нових релігійних течій та рухів, особливо апокаліпсичного які в своїх вченнях віщують близький кінець світу та міленаристського які пропагують тисячолітнє царство після загибелі цивілізації [3, с. 699-707].

Сьогодні та в найближче майбутнє світовий релігієтворчий процес буде характеризуватися наступними тенденціями:

- пошук оптимальної формули гармонійного співіснування релігій в світі, де буде потрібно віднайти розумну міру між опертям на минуле, традицію, і адекватними до сучасності рухами всередині церков;
- релігійним організаціям прийдеться визнати полірелігійність світу, існуючий геополітичний розвиток між різними релігіями;
- відказ від претензії на абсолютну істинність своєї релігії та вміння співжити з іншими [2, с. 203].

Початок третього тисячоліття здобув нові ознаки відродження релігійного життя. Це виявляється у зверненні до традиційних віровчень. Відновлюються усталені релігійні традиції, відбувається пошук нових духовних цінностей з допомогою неорелігій. З'являються організації, члени яких відрізняються найнесподіванішою та екстравагантною поведінкою, дивацтвами. Вони розглядаються як глибоке зрушення в світосприйманні окремих верств населення, як прояв значних кризових процесів в ідеології та масовій свідомості, як несподівані метаморфози, що їх переживає релігія в сучасному світі.

Здобуття державою незалежності, реалії посттоталітарного режиму породили цілий ряд ідеологічних стереотипів, спрощене трактування міжконфесійних стосунків у винятково політичних параметрах.

Лише добра воля віруючих і церковного керівництва може сприяти вирішенню міжконфесійних і внутріконфесійних конфліктів. Водночас важливим чинником мирного розв'язання є виваженість позицій органів управління державної влади.

Список літератури:

1. Архівні дані Вінницької обласної громадської організації «Інститут євроінтеграції та регіонального розвитку»
2. Докаш В.І., Лешан В.Ю „Загальне релігієзнавство". Чернівці „Рута"2004.

3. Колодний А.М., Яроцький П.Л.”Історія релігії в Україні”.К.1999.
4. Релігійна свобода: взаємини держави та релігійних організацій – правові й політичні аспекти. Наук. збірка. За ред. А.Колодного, М.Бабія і Л.Филипович. - К.: Автореферат, 2006. – 172 стор.
5. Релігія і нація в суспільному житті України і світу. Колект. монографія. За ред. Л. Филипович. – К.: Наук. думка, 2006. - 284 стор.
6. http://readbookz.com/book/164/4851.html

Гирка І. В.
аспірантка кафедри креативної педагогіки
та інтелектуальної власності
Української інженерно-педагогічної академії
м. Харків, Україна

Gurka I.V.
graduate student of the department of creative pedagogy and intellectual property Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy
Kharkiv, Ukraine

ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

DIAGNOSTIC TOOLS FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF INFORMATICS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Перехід до інформаційного суспільства вносить свої зміни в усі сфери життєдіяльності людини, актуалізує проблеми дослідження формування професійної компетентності. Нині майбутній професіонал повинен: мати безперешкодний доступ до різноманітних джерел інформації за рахунок професійного використання інформаційно-комунікаційних технологій та технічних засобів; вміти своєчасно, швидко та якісно обробляти великі об’єми інформації, оптимально вибираючи інформаційно-комунікаційні технології; вміти на основі наявних знань створювати нове та використовувати його в тій чи іншій діяльності; володіти здатністю до професійної мобільності, соціальної

активності; вміти швидко та ефективно приймати рішення; мати здібність до постійного самовдосконалення, самореалізації, саморозвитку.

Обґрунтуванню критеріїв та показників професійної компетентності у майбутніх учителів із філософських, психологічних та педагогічних позицій присвячено спеціальні дослідження (Я. Сікори, А. Маркової); педагогічної компетентності як сукупності якостей, що визначають ефективність професійно-педагогічної підготовки (В. Бездухов, Ю. Варданян, Г. Єльникова, В. Моторина Г. Пономарьова, А. Харківська, Л. Хоружая); Методологічні та теоретичні основи компетентнісного підходу до оцінювання результатів навчання вивчали Б. Блум, І. Зімняя, В. Краєвський, С. Раков, Ю. Рамський [3], О. Овчарук та ін.

У довідниковій літературі поняття «критерій» (від грец. kriterion – засіб судження, мірило) визначається як ознака, на підставі якої дається оцінка якого-небудь явища, дії. У свою чергу термін «показник» характеризує конкретний прояв сутності якостей процесу чи явища і є складником критерію.

Отже, критерій як характеристика педагогічного явища чи об'єкта може мати кілька чи навіть багато показників [2].

Аналіз досліджень В. Ашумова, В. Качалова, А. Харківської, П. Яременка [1; 8] свідчить про те, що вибір критеріїв має здійснюватися з урахуванням таких вимог:

- число критеріїв повинно бути невеликим за кількістю, але достатнім для визначення рівня реалізації основних управлінських функцій;
- система критеріїв має відображати наявну діяльність керівництва з реалізації функцій, тобто бути об'єктивною;
- кожен окремий критерій повинен бути сформульований чітко, допускати як якісну, так і кількісну характеристику;
- система критеріїв повинна відображати найбільш істотні ознаки управлінського процесу та його результати; критерії повинні відображати доцільність управлінської діяльності.

Складність структури професійної компетентності майбутніх учителів та організаційно-педагогічних умов її формування, призводить до значної кількості показників, що пропонується використовувати для оцінювання якості фахової підготовки педагогічних кадрів, широкий їх спектр, що характерний для моніторингових технологій, дозволяє виявляти значущі, але не спрогнозовані чинники і їх взаємозв'язки.

Проте зазначені критерії відповідають темі нашої статті лише

частково, оскільки стосуються формування професійної компетентності вчителів загалом. Таким чином, спираючись на все вищезазначене, наступним кроком проаналізуємо запропоновані науковцями критерії формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики та виявимо власні.

О. Спірін виділяє зовнішні (проектувальний, конструктивний, організаційний, комунікативний та гностичний) та внутрішні (диференціації, індивідуалізації, інтенсифікації процесу навчання і результативності навчальної діяльності) критерії [7].

У свою чергу, Я. Сікора [4] визначає такі рівні сформованості професійної компетентності майбутнього учителя інформатики –

- адаптивний – характеризується несформованістю професійних намірів, незадоволеністю вибором професії
- алгоритмічний - характеризується нестійким відношенням майбутніх учителів до педагогічної реальності
- репродуктивно-творчий – відрізняється розвиненою суб' єктною позицією.
- творчий – передбачає творчість діяльності, вчитель здатний до нестандартного розв'язання завдань, вміє знаходити рішення в складних ситуаціях [6].

Проте, автор не враховує необхідність формування позитивної мотивації до навчання як необхідну складову формування професійної компетентності.

Проаналізувавши точки зору наведених вище авторів, ми виділяємо такі критерії формуванням професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у процесі їх фахової підготовки: 1) професійно-практичний; 2) інформаційно-пізнавальний; 3) особистісно-мотиваційний. Слід зазначити, що основною формою оцінювання рівня сформованості професійної компетентності за визначеними критеріями буде формувальне оцінювання.

Професійно-практичний базується на базовій, фаховій, інструментальній компетентностях та включає такі показники: рівень сформованості базових умінь і навичок; практичне використання набутих фахових знань, умінь, навичок в процесі проходження педагогічних практик; рівень володіння інформаційними технологіями.

Інформаційно-пізнавальний базується на інформаційній, аналітичній, проективній, науково-дослідницькій компетентностях та включає такі показники: рівень засвоєння інформації; розвиненість аналітичного мислення; здатність до створення проектів; схильність до науково-дослідницької діяльності.

Особистісно-мотиваційний базується на міжособистісній, комунікативній компетентностях та включає такі показники: ставлення до обраного фаху; рівень прояву особистісних та професійно-значущих якостей на основі самооцінки; визначення прагнення до самоосвіти та саморозвитку; здатність до самоосвіти та саморозвитку; рівень мотивації до навчання.

Список літератури:

1. Ашумов В. Р. Якість освіти у ВНЗ / В. Р. Ашумов – К.: Наукова думка, 2010. – 122 с.
2. Професійна освіта: словник: навч. пос. / [уклад. С.У. Гончаренко та ін.; ред. Н. Г. Ничкало]. – К.: Вища шк., 2000. – 149 с.с. 163
3. Рамський Ю. С. Зміни в професійній діяльності вчителя в епоху інформатизації освіти / Ю. С. Рамський // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 5 (12). – С. 10-12.
4. Сікора Я. Б. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики / Я. Б. Сікора // Професійна підготовка вчителів в умовах упровадження кредитно-модульної системи : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції / редкол. : В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа,О. В. Караман та ін. – К : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2007. – С. 49–53
5. Сікора Я.Б. Критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики / Я.Б. Сікора // Вісник Житомирського державного університету. – Вип. 42. Педагогічні науки. – 2008. – с. 154-159.
6. Сікора, Я. Б. Структурно-функціональна модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя інформатики / Я. Б. Сікора. - С .171-176
7. Спірін О.М., 2013 ISSN 2076-8184. Інформаційні технології і засоби навчання. 2013. №1 (33).Режим доступу до журналу: http://journal.iitta.gov.ua
8. Харківська А. А. Управління якістю підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах модернізації освіти / А. А. Харківська // Вісник Черкаського нац. Університету ім. Б. Хмельницького. Сер. : Педагогічні науки. – Черкаси, 2013. – Вип. 36 (289). – С. 135–139.

Зуєв А.В.
к. філос. н., доцент
Уманського національного університету садівництва
м. Умань, Україна

Zuyev A.V.
Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor of Uman' National
University of Horticulture, Uman', Ukraine

ІННОВАЦІЇ ЯК СИМУЛЯКРИЗАЦІЯ ТВОРЧОСТІ

INNOVATIONS AS A SIMULACR OF CREATIVITY

Сучасна глобально-інформаційна цивілізація створює для людини середовище існування, в якому безліч знаково-інформаційних можливостей значною мірою нівелюють ті смисли і цінності, що утворювалися завдяки екзистенційній свободі вибору. Завдяки функціонуванню та безкінечному переформатуванню ілюзорно-симуляційних інформаційних середовищ в сучасній цивілізаційній матриці дуже вдало знімаються соціальні, культурні, економічні, виробничі суперечності, що поставали фундаментальними модусами людської онтологічності в минулі епохи. Одним з таких симулякрів постає «інновація» як інформаційно-знаковий аналог творчості в її соціально-перетворювальному вимірі.

В рамках усіх культурно-цивілізаційних систем, що існували до глобально-інформаційної цивілізації, особистісна творчість породжувалася завдяки високій енергетичності фундаментальних онтологічних конфліктів. Особистість і творчість поставали як потенціал реалізації тієї енергії, що накопичувалася в таких конфліктних умовах. «Особистість є живе протиріччя − протиріччя між особистим і соціальним, між формою та змістом, між кінцевим та безкінечним, між свободою та долею. Тому особистість не може бути закінченою, вона не дана як об'єкт, вона твориться, самотвориться, вона динамічна. Особистість є насамперед антиномічне поєднання кінцевого та безкінечного» [1, с. 303]. Сучасне ж інформаційно-цивілізаційне поле характеризується безкінечність знакових середовищ, що виводить онтологічні конфлікти на гіперрівень, де вони нівелюються, перетворюючись не на творчу енергію, а на символічно-знакові утворення. Одним з таких утворень і є інновація, покликана символічно закріпити за людиною, яка втратила потенціал творчості, ілюзорну можливість такої творчості.

В минулому столітті, наприклад, значно підвищилися суперечності та конфліктність у виробничо-економічній сфері, в якій, за умов розвитку споживацької цивілізації, яскраво проявилася вся сила процесів відчуження. Через абсолютне відчуження «людина ненавидить свою працю, адже відчуває себе в'язнем і жертвою обману. Рівним чином відчуженим є і наше споживання. Воно визначається не стільки нашими потребами та смаками, скільки рекламними гаслами» [3, с. 194]. І саме феномен інновації закликаний зняти напругу, що породжується ключовими протиріччями суспільства масового виробництва і споживання. Виготовляючи і споживаючи продукт, позначений статусом інноваційного, людина начебто долучається до творення нового, тоді як насправді рівень відчуженості зовсім не змінюється на жодному етапі. Більше того, відчуження гіпертрофується, виходячи на інформаційно-маніпулятивний рівень. Але саме інформаційна гіперреальність і дозволяє людині відволіктися від тих протиріч власного буття, які були такими болісними в попередніх культурно-цивілізаційних умовах.

Феномен інновації, що сьогодні визнається ключовою основою суспільного та індивідуального успіху, дуже вдало симулює людську причетність до всього, що відбувається в суспільстві. Недарма постійно відбувається проголошення гуманістичних цінностей без їх реального втілення на соціально-буттєвому рівні. «На всіх інституціональних рівнях суспільства необхідним є закріплення персоналістичних цінностей, розвиток поваги до людини. Сама спрямованість суспільства на інноваційний шлях вже сприяє активізації значної частини населення, тому креативність закономірно стає атрибутом суспільного розвитку» [4, с. 96]. Водночас, інноваційний тип розвитку цивілізації, всіляко сприяючи прояву креативних здатностей індивіда, значно нівелює та знецінює творчі прояви особистості. Відбувається підміна, симуляція духовно-творчої енергії явищами інструментально-креативної, комбінаторно-компілятивної діяльності. «В цьому плані затребуваними виявляються лише знання та властивості такої інструментальної суб'єктивності, які створюють нові структури і напрями та технологічні зв'язки в інформаційному середовищі. Знання, як суб'єктивність (духовність), літературо- чи музикознавця, взагалі сфера гуманітарної діяльності, виявляються затребуваними сьогодні набагато менше, ніж знання програмістів, технологів чи спеціалістів піар-діяльності. Звідси витікає, що й сама особистість виявляється залученою в це глобальне конструювання як ресурс, що співмірний з іншими, матеріальними джерелами цих практик. Особистість виявляється залученою в суспільство за виключно зовнішніми параметрами, вона набуває своєрідні «товарні властивості» саме через власну здатність бути

провідником та джерелом цих інформаційно об’єктивованих процесів, зв’язків та відносин. Це породжує і трансформацію самої особистості» [4, с. 96]. І саме в такій ситуації соціально-інформаційна матриця вдало використовує черговий симулякр − інновацію. Людину переконують, що її креативно-комбінаторна діяльність, здатність до форматування та трансформування того чи іншого інформаційного середовища і є реалізацією її особистісно-творчого потенціалу. Людина перестає вступати в конфлікт із суспільством, відповідаючи на запит останнього щодо важливості інноваційної діяльності. Інновація ілюзорно, але ефективно знімає зовнішню оформленість такого конфлікту. Але саме в такому конфлікті й народжувалася особистість.

Сьогодні людина не прагне до онтологічного обґрунтування, сутнісного пояснення свого існування, адже реальність замінена безліччю інформаційних уривків і середовищ, що постійно інноваційно переформатовуються, комбінуються, переміщуються. В світі безмежної інформаційної циркуляції «немає більше дзеркала сутності й видимості, реального та його концепту. Немає більше уявної рівнооб’ємності: виміром симуляції стає генетична мініатюризація. Реальне породжується на основі мініатюризованих чарунок, матриць і спогадів, моделей управління − і може безліч разів відтворюватися на цій основі. Йому більше не треба бути раціональним, адже воно більше не вимірюється жодною інстанцією, ідеальною чи негативною. Воно лише операційне. Фактично це вже не реальне, оскільки жодне уявне не покриває його своєю оболонкою. Це гіперреальне, вироблене в результаті променистого синтезу комбінаторних моделей у гіперпросторі без атмосфери» [2, с. 6 − 7]. Так і інновація є виключно оперативним та комбінаторним феноменом, що не ґрунтується на потребі чи процесі перетворення реальності чи творення особистості, а зорієнтований виключно на переформатування наявної інформаційно-соціальної дійсності шляхом безлічі інструментально-операційних можливостей.

Таким чином, можна стверджувати, що інноваційність соціального та індивідуального існування є необхідним елементом виправдання імітаційної, симуляційної буттєвості сучасної людини. Завдяки феномену інновації ми симулякризуємо процес розвитку, прогресу, соціальних перетворень. Людина виводить власну індивідуальність на рівень соціальної причетності, долучаючись до виробництва і споживання «нової» продукції та інформації. Це надає людському існуванню безліч будь-яких смисло-ціннісних пояснень, які, не маючи онтологічно обов’язкового статусу, ще й не породжують обтяжливих внутрішньо-особистісних суперечностей і конфліктів. Така ситуація є, звичайно достатньо приємною для людини. Наприклад, статус «інноваційності» додає значної «приємності» і до

професійної діяльності і до індивідуального споживання. В той же час, важливо розуміти, що не зняття, а лише наявність згаданих суперечностей і конфліктів, було необхідною умовою становлення особистості як суб'єкту будь-яких проявів творчості.

Список літератури:

1. Бердяев Н.А. Философия свободного духа / Николай Бердяев. − М.: Республика, 1994. − 480 с.
2. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / Жан Бодріяр. − К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. − 230 с.
3. Фромм Э. Психоанализ и этика / Эрих Фромм. − М.: Республика, 1993. − 415 с.
4. Хомутова Н.Н. «Креативность» и «творчество» личности в обществе инноваций / Н.Н. Хомутова // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 7. Философия. − 2012. − № 3. − С. 92 − 97.

Морквян І.В.
старший викладач кафедри інформатики Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Харків, Україна

Morkvyan I.V.
Senior lecturer in computer science
Municipal institution "Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy"
Kharkiv Regional Council
Kharkiv, Ukraine

ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОДУКТУ ЧИ ДИДАКТИЧНОГО ЗАСОБУ ЗА ДОПОМОГОЮ СЕРВІСІВ ВЕБ 2.0 ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

EDUCATIONAL TECHNOLOGY CREATION OF SOFTWARE PRODUCTS OR DIDACTIC MEANS USING WEB 2.0 SERVICES AS ONE OF THE TOOLS FORMATION OF INTELLECTUAL

SKILLS OF FUTURE TEACHERS INFORMATICS

Соціально-економічний розвиток суспільства призводить до все більшої інтелектуалізації діяльності людей, тому однією з задач системи освіти України є відтворення інтелектуального потенціалу нації. У «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» зазначається необхідність створення системи освіти нового покоління, що забезпечуватиме випереджувальний загальноцивілізаційний розвиток людини, її інтелекту [1]. Однією з суттєвих характеристик системи освіти є її інформативність – молодь повинна вміти активно працювати з інформацією.

Н. Гаруля, М. Жалдак, Н. Морзе, М. Победоносцева, С. Рассада, М. Шутикова та інші у своїх працях зазначали, що важлива роль у формування в учнів умінь і навичок роботи із інформацією належить вивченню інформатики. Отже, одним із чинників забезпечення інтелектуального розвитку особистості є сформованість інтелектуальних умінь учителів інформатики.

Майбутній вчитель інформатики повинен не тільки мати сформовані інтелектуальні вміння, володіти сучасними методами наукового пізнання, бути ерудованим; а й бути спроможним постійно опановувати нові можливості засобів інформаційно-комунікаційних технологій та вміти ефективно застосовувати їх в освітньому процесі.

На думку М. Жалдака на сьогодні особливо актуальною є проблема створення умов для оперативного, ґрунтовного і всестороннього аналізу досліджуваних процесів і явищ, прогнозування їх розвитку, передбачення наслідків прийнятих рішень. Її вирішення невіддільне від інформатизації та гуманітаризації системи освіти, гуманізації навчального процесу і суспільних відносин взагалі [2, С. 39]. Отже, одним із шляхів розв’язання зазначених проблем під час підготовки майбутніх учителів інформатики, є інтеграція змісту споріднених дисциплін.

Інтегрований підхід до організації та проведення занять із споріднених дисциплін (наприклад природичо-математичного циклу, таких як біологія, хімія, географія, економіка, математика, фізика, інформатика тощо) забезпечує формування у студентів уміння аналізувати будь-які явища з різних поглядів, застосовуючи дані з різних навчальних дисциплін, що сприяє розвитку в них самостійності, системного і творчого мислення, пізнавальної активності, інтересу до майбутньої професійної діяльності. Зазначимо також, що одним із шляхів розширення межі взаємодії всіх учасників освітнього процесу все більшої популярності в галузі освіти набуває користування мережними соціальними сервісами Веб 2.0.

Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених

показав, що питання використання інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні дисциплін природничо-математичного циклу розкрито у працях Л. Білоусової, М. Жалдака, М. Каневської, О. Колгатіна, Ю. Рамського, С. Семерікової та інших. Можливості використання сервісів Веб 2.0 в освітньому процесі розглядається у працях Я. Биховського, Н. Діментієвської, Н. Морзе, Є. Патаракіна та інші

На наш погляд, забезпеченню інтеграції змісту споріднених дисциплін, сприятиме розроблена нами технологія створення програмного освітнього продукту чи дидактичного засобу за допомогою сервісів Веб 2.0.

Технології є важливим чинником освітнього процесу. Їх розробка та впровадження розкрита у працях В. Безпалька, М. Гриньової, І. Дичківської, В. Євдокимова, Т. Ільїної, І. Зязюна, О. Пєхоти, Є. Полат, І. Прокопенка, М. Кларина, Г. Селевка та інших. Розробці елементів методики використання на заняттях інформаційних технологій навчання присвячені праці Н. Апатової, М. Жалдака, Ю. Жука, В. Касаткіна, Н. Кульчицької, С. Ракова, Ю. Рамського, Є. Смирнової, Ю. Триуса, та ін.

Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених дозволив нам визначити, що ми будемо розуміти під «педагогічною технологією»; сформулювати основну ідею, сутність, мету, концептуальну основу, найважливіші вміння і здібності, структурні компоненти, основну форму створення програмного освітнього продукту в «технології створення програмного освітнього продукту чи дидактичного засобу». Під «педагогічною технологією» ми розуміємо системний процес постановки освітньої мети, визначення сукупності взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення системного, алгоритмічного й ціленаправленого педагогічного впливу на формування заданої якості особистості, який гарантовано забезпечує оптимальне його відтворення на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога.

Однією із основних ідей «технології створення програмного освітнього продукту чи дидактичного засобу» є формування інтелектуальних умінь майбутніх учителів інформатики у процесі вивчення дисциплін природничо-математичного циклу через створення необхідного освітнього продукту чи дидактичного засобу за допомогою сервісів Веб 2.0. Під сутністю технології створення програмного освітнього продукту ми розуміємо процес формування у майбутніх учителів інформатики інтелектуальних умінь, що сприяють створенню ефективних програмних освітніх продуктів чи дидактичних засобів за допомогою сервісів Веб 2.0 для подальшого їх застосування у майбутній професійній діяльності.

Її метою є сприяння творчому розвитку особистості майбутнього вчителя, формування в нього готовності до опанування усіма нововведеннями у галузі педагогіки та ІКТ, здатності до створення ефективного дидактичного матеріалу для застосування його при проведенні занять, що сприятиме формуванню у них умінь та навичок застосування можливостей засобів та сервісів ІКТ у процесі виконання продуктивної діяльності;

Концептуальною основою є послідовність і систематичність, наочність, доступність, науковість, зв'язок із майбутньою професійною діяльністю; урахування індивідуальних особливостей особистості майбутнього вчителя, спрямованість на його творчий розвиток; поєднання індивідуальної та спільної праці; постановка практичнозначущого проблемного завдання. Найважливіші вміння і здібності: пошук необхідної інформації, її аналіз та обробка; осмислення понять з інформатики; письмова діяльність та діяльність зі створення опорних конспектів; планування діяльності; опанування новими можливостями, що надають засоби ІКТ; здійснення самоаналізу; творчий підхід до виконання. Творчий підхід до процесу створення програмного освітнього продукту забезпечується засобами співдружності між студентами різної типології особистості, основними виховними засобами (колективні творчі справи, творчі змагання тощо) та за допомогою індивідуального підходу; атмосфери співпраці; прийомів анонсування, підняття сходами знань, надання шансу розкриття власних можливостей і розкриття творчого потенціалу.

Структурними компонентами технології є: постановка практичнозначущого проблемного завдання; приклади програмних освітніх продуктів, дидактичних засобів чи матеріалів; приклади уроків із їх застосуванням; алгоритми виконання деяких етапів роботи; пам'ятки-завдання; творча діяльність професійної направленості;

Основною формою створення програмного освітнього продукту є індивідуальна творча робота (ІТР), що включає в себе вивчення необхідної інформації з теми завдання, дослідження можливостей різних сервісів Веб 2.0 для його виконання. Вона виконується під керівництвом викладача – обговорюється знайдений матеріал і задум щодо можливих шляхів виконання завдання; створюється сам продукт, або самостійно, або у групах (залежно від рівня підготовленості), аналізується отриманий результат та розробляється приклад застосування на уроці; обговорюється якість продукту та доцільність його застосування в освітньому процесі. Реалізація розглянутої технології передбачає повагу до особистості студента; знання рівня сформованості у нього необхідних інтелектуальних умінь; розумні вимоги щодо отриманих результатів виконання індивідуального практичнозначущого завдання фахової

спрямованості. Таким чином, ми охарактеризувати технологію створення програмного освітнього продукту чи дидактичного засобу за допомогою сервісів веб 2.0 як одного із інструментів формування інтелектуальних умінь майбутніх учителів інформатики при вивченні природничо-математичних дисциплін. У подальших дослідженнях ми розглянемо етапи цієї технології і визначимо їх сутність.

Список літератури:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 року №344/2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html.

2. Жалдак М. Інформатика – фундаментальна наукова дисципліна. Вона має вивчати закони природи, інформаційні процеси і відповідні технології / М. Жалдак // Комп'ютер у школі та сім'ї. - № 2. – 2010. – С. 39 – 43.

3. Рекомендации по преподаванию информатики в университетах : Пер. с англ. – СПб., 2002. – 188 с.

Мысак Ю. О.
студентка 4 курса специальности «международное право»
Института международных отношений
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
г. Киев, Украина

Mysak J. O.
Fourth Year Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv

ЗАЩИТА КУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ ВО ВРЕМЯ ВООРУЖЕННЫХ КОНФЛИКТОВ И РЕВОЛЮЦИЙ

PROTECTION OF CULTURAL PROPERTY IN THE EVENT OF ARMED CONFLICTS AND REVOLUTIONS:

Очень часто памятники культуры подвергаются уничтожению, разрушению, как неизбежное следствие боевых действий или революций.

В конце августа 2015 года появились сообщения о том, что в сирийском городе Пальмира боевики Исламского государства разрушили древний храм Баал-Шамина. Ранее было сообщено о публичной казни 81-летнего исследователя и археолога Халеда Асаада, бывшего директора архитектурно-исторического комплекса Пальмира. [4]

В начале сентября стало понятно, что разрушение одного храма в Пальмире – лишь начало, за которым последовали взрывы башен-могильников, возведенных с 44 по 103 годы нашей эры. На перманентную основу было поставлено правило не уничтожать абсолютно все культурные ценности. Лидеры Исламского государства понимают необходимость извлекать выгоду из любых своих самых безумных начинаний; именно поэтому не секрет, что одним из достаточно важных источников доходов стала продажа культурных ценностей, полученных в результате грабежей и разрушений памятников старины.

Торговля предметами культурного наследия, незаконно добытыми Исламским государством, достигла своего расцвета; и ошеломляет даже не сама деятельность террористической организации в данном направлении, а поражает факт того, что предметы старины пользуются невероятным спросом среди сведущих людей. И мало кого из них заботит, что они делают внушительный вклад в войну и террор на Ближнем Востоке, финансируют смерть.

Если в 2012 году ИГИЛ лишь ввели 20-процентный налог на проведение «лицензированных» раскопок, то вскоре и вовсе наняло археологов и обзавелось необходимым оборудованием, сделав таким образом добычу культурных памятников делом сугубо государственным. Найденные артефакты впоследствии продают на черных рынках таких стран, как Великобритания, Германия, США, Швейцария.

Награбленные предметы зачастую переправляются контрабандистами или беженцами (за определенную плату). Естественно, что государства ведут активную борьбу с незаконной торговлей памятниками старины, однако также естественно, что государства находятся на шаг позади в этой борьбе. К примеру, как бы ни старались власти Соединенных Штатов Америки контролировать торговлю вышеупомянутыми артефактами на eBay, особыми успехами они похвастаться не могут. [3]

Продажа антиквариата пополнила казну Исламского государства на миллионы долларов. Боевики контролируют около 4,500 мест археологических раскопок; в городе аль-Набук, например, было украдено антикварных предметов давностью свыше 8,000 лет на сумму приблизительно 36 миллионов долларов США.

Своеобразная «культурная» деятельность Исламского государства не является инновационной для региона. К примеру, сирийские повстанцы также не гнушаются продажей культурных ценностей для финансирования их борьбы против президента Сирии Башара аль-Асада. Согласно данным за 2013 год, мятежники в Сирии контролировали большинство мест, представляющих значительный археологический интерес. [2]

Уничтожение объектов мирового наследия ЮНЕСКО является, безусловно, апогеем варварства. Однако, необходимо признать, что с подобными актами вандализма история уже не раз сталкивалась (и, несмотря на это, находятся те, кто все еще способен искренне удивляться действиям боевиков).

В качестве еще одного достаточно известного примера варварства можно привести уничтожение библиотек в Тимбукту исламистской группой Ансар-ад-Дин в январе 2013 года. Было уничтожено большинство бесценных манускриптов, хранившихся в древних мавзолеях города, датированных 13-м столетием; некоторым жителям города, рискуя жизнью, удалось спасти кое-что из книг, однако этот факт не делает потерю менее восполнимой.

В марте 2011 года боевики движения «Талибан» взорвали две огромные статуи Будды в долине Бамиан в Афганистане. До того момента памятники украшали долину на протяжении 15 веков, пока религиозные фанатики в одностороннем порядке не решили их судьбу. Боевики потратили достаточно много времени, начиняя ниши, в углубления которых были помещены статуи, взрывчаткой, однако все-таки довели свое дело до конца. [1]

Кураторы долины частично реконструировали множество предметов, разрушенных бойцами «Талибан», однако восстановление статуй Будды до сих пор остается неоднозначным вопросом. В 2011 году ЮНЕСКО объявила, что уже не рассматривает вопрос реконструкции статуй в качестве приоритетного.

В 1966 году участники заседания Политбюро ЦК Компартии Китая приняли решение о проведении в стране так называемой культурной революции. Культурная жизнь страны после этого надолго остановилась. Было принято решение закрыть большинство книжных магазинов (поскольку запрещалось продавать любые книги, кроме цитатника Мао), театров (оставляли только те театры, в которых ставили оперы, написанные женой Цзэдуна Цзян Цин), библиотек, храмов и монастырей. Тогда был частично разрушен легендарный архитектурный памятник «Великая китайская стена». Руководство Компартии объяснило такое решение нехваткой кирпичей для постройки «куда более необходимых» сараев для свиней. [8]

Нечто подобное впоследствии осуществил Пол Пот во время правления режима «красных кхмеров» в Камбодже в период 1975-1979 годов. Тогда также было уничтожено множество древних памятников кхмерской культуры – храмы, церкви, монастыри и т. д.

Неоспоримым фактом является то, что очень часто при уничтожении культурных ценностей преследуется иная цель – возможность причинить вред людям (какой-либо народности, индивидуумам, которые исповедуют определенную религию и. т.). Именно поэтому можно смело утверждать, что защита культурных ценностей – это часть международного гуманитарного права.

Сфера защиты культурных ценностей во время боевых действий регулируется такими международно-правовыми инструментами, как IV Гаагская конвенция о законах и обычаях сухопутной войны от 18 октября 1907 года, где в статье 27 провозглашается принцип неприкосновенности «зданий, служащих целям науки, искусства и благотворительности, исторические памятники…». [7]

Согласно статье 56 той же Конвенции, «всякий преднамеренный захват, истребление или повреждение церковных, благотворительных и образовательных, художественных и научных учреждений, исторических памятников, произведений художественных и научных воспрещаются и должны подлежать преследованию». [5]

14 мая 1954 года была принята Гаагская конвенция о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта, вынужденность принятия которой диктовалась невероятным по своему масштабу разрушением памятников искусства и архитектуры во время Первой и Второй мировых войн.

Нормы, обеспечивающие защиту культурных ценностей, содержатся также в Протоколах I (касающийся защиты жертв международных вооруженных конфликтов) и II (касающийся защиты жертв международных вооруженных конфликтов) к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года.

Римский статут в пункте 2 статьи 8 определяет военное преступление в том числе как «умышленное нанесение ударов по зданиям, предназначенным для целей религии, образования, искусства, науки или благотворительности, историческим памятникам (…), при условии, что они не являются военными целями». [6]

Таким образом, разрушение памятников мирового культурного наследия, которые имеют огромное значение для всего человечества, является нарушением международного права, применяемого в мирное время и во время вооруженных конфликтов. Как следствие, в результате варварских действий возникает или

ответственность государства, применившего разрушительную силу во время вооруженного конфликта, или уголовная ответственность индивида, который отдает приказ и/или принимает непосредственное участие в процессе разрушения памятника культурного наследия.

К сожалению, бремя ответственности в данном случае более не является сдерживающим фактором для некоторых государств, террористических организаций или отдельных физических лиц. Коммерциализация мародерства и осквернения религиозных святынь, памятников культуры и архитектуры сделала артефакты искусства лакомым кусочком для вышеупомянутых субъектов. Именно поэтому действие соответствующих конвенций ныне являет собой не более чем формальность.

Список информационных источников:

1. Emma Graham-Harrison. From Parthenon to Palmyra: a history of cultural destruction [Електронний ресурс] / Emma Graham-Harrison. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.theguardian.com/culture/2015/sep/03/palmyra-isis-history-cultural-destruction-parthenon.

2. Mary Chastain. ISIS Cashes in on Antiques from Shrines Destroyed in Iraq and Syria [Електронний ресурс] / Mary Chastain. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.breitbart.com/national-security/2014/10/28/isis-cashes-in-on-antiques-from-shrines-destroyed-in-iraq-and-syria/.

3. Rachel Shabi. Looted in Syria – and sold in London: the British antiques shops dealing in artefacts smuggled by Isis [Електронний ресурс] / Rachel Shabi. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.theguardian.com/world/2015/jul/03/antiquities-looted-by-isis-end-up-in-london-shops.

4. Боевики ИГИЛ взорвали древний храм в Пальмире [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://gordonua.com/news/worldnews/Boeviki-IGIL-vzorvali-drevniy-hram-v-Palmire-95382.html.

5. Конвенция о законах и обычаях сухопутной войны, 18 октября 1907 года [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/hague-convention-iv-181007.htm.

6. Римский статут Международного уголовного суда [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf.

7. Франсуа Бюньон. Становление правовой защиты культурных ценностей в случае вооруженного конфликта

[Електронний ресурс] / Франсуа Бюньон. – 2004. – Режим доступу до ресурсу:
https://www.icrc.org/rus/assets/files/other/03_irrc_854_bugnion_rus.pdf.
8. Юлия Сапронова. Китайская «культурная революция» [Електронний ресурс] / Юлия Сапронова. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.kommersant.ru/doc/2443079.

Петренко П.С.
голова
Первинної профспілкової організації студентів і аспірантів Київського національного лінгвістичного університету

Petrenko P.S.
Head
of the Primary Trade-union Organisation of Students and Post-graduate Students KNLU

ВПЛИВ ГРОМАДСЬКИХ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

EFFECT OF PUBLIC YOUTH ORGANIZATIONS ON FORMATION OF PUBLIC SOCIETY IN UKRAINE

З прийняттям Верховною Радою України у 2013 році закону «Про громадські об’єднання»[1] статус і повноваження громадських молодіжних організацій значно розширились та набули конкретних юридичних форм.

Однією з важливих функцій діяльності громадського молодіжного руху є впровадження демократичних свобод та принципів у суспільний рух, співпраця з владою, контроль за її діяльністю. Саме тому важливим є розгляд впливу громадських молодіжних організацій на процес становлення освіти, культури, науки, спорту та виховання молоді України на принципах демократичності, людяності, правової свідомості.

Відповідно до закону України «Про Вищу освіту» [2] під час формування освітнього процесу студентська молодь має орієнтуватись в першу чергу на особистісно-зорієнтований, конкретно-історичний та діяльнісний підходи розвитку особистості.

Особистісно зорієнтований підхід ставить інтереси особи у центр освітнього процесу. Особистісно зорієнтований підхід у формуванні змісту освіти передбачає врахування вікових особливостей аудиторії, розробку кожного конкретного етапу навчання за віковою вертикаллю у взаємопов'язаному контексті всього освітнього процесу. Виходячи з цього ми бачимо, що громадські молодіжні організації пропонують різноманітні проекти, які спрямовані на задоволення особистісних потреб окремих представників молоді.

Конкретно-історичний підхід вимагає у свою чергу розглядати освітній процес у цілому, як історичну категорію, своєрідну модель конкретних вимог суспільства щодо підготовки молоді до життя та діяльності в даному суспільстві на певному етапі його розвитку.

Діяльнісний підхід визначає спрямування змісту освіти на розвиток уявлень і вмінь, що сприяють успішній соціальній активності особистості. Реалізація цього підходу здійснюється шляхом викладення глобальних проблем посередництвом локальних на основі позитивного досвіду участі учнів і студентів у окремих громадянських акціях, проектах тощо.

Традиційні методи освіти, якими користуються в процесі викладання предметів вчителі у школах та викладачі у вищих навчальних закладах, не орієнтовані на активну взаємодію молодої людини з учителем або викладачем та однолітків між собою, самостійне і спільне прийняття рішень, що має бути вирішальною передумовою їх громадянської активності в майбутньому [3].

Тому пріоритетну роль у громадянській освіті мають відігравати активні методи, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення і базуються на принципі багатосторонньої взаємодії [4].

Громадські молодіжні організації добре усвідомлюють важливість всього освітнього процесу та водночас залучають до справи розвитку та становлення освіти широкі кола громадськості та засоби масової інформації. Зважаючи на періодичні акції та заходи молодіжних організацій, спрямовані на позитивні зрушення у свідомості молоді в бік демократії та активної громадянської позиції, їхні зв'язки з громадськістю поступово досягають найвищого рівня налагодженості контактів з молоддю. Це підтверджується в першу чергу тим, що завдяки використанню можливостей соціальних мереж громадські молодіжні організації знаходяться у постійному контакті з цільовою аудиторією. Вивчаючи думки цільової аудиторії, молодіжні організації здатні найкраще зі всіх інститутів громадянського суспільства задовольняти їхні потреби. Вагомою причиною ефективної комунікації з громадськістю є високий ступінь звітності громадських

молодіжних організацій, яка здійснюється за допомогою фото- та відео-матеріалів їхніх заходів.

У своїй діяльності будь-яка організація, що існує в сучасному інформаційному просторі, повинна усвідомлювати важливість використання засобів зв’язків з громадськістю, адже від того, наскільки вміло їх поєднано, залежить рівень обізнаності суспільства про діяльність організації. Зв’язки з громадськістю – це спеціальна система управління інформацією (у тому числі соціальною) [5].

Жодна подія не залишається поза увагою соціальних мереж. Саме із соціальних мереж починається поширення інформації про будь-яку акцію, подію, захід, корисний ресурс. Соціальні мережі займають вагому частку життя українців, про що свідчать дані експертної установи із соціальних мереж – лабораторії Ebizmba, яка оприлюднила результати дослідження топ-15 соціальних мереж світу. Першу трійку сформували Facebook, Twitter и LinkedIn. У топ-15 потрапили дві соціальні мережі, створені на пострадянському просторі — російська «ВКонтакте» і латвійська Ask.fm [6].

Не дивує той факт, що керівники громадських молодіжних організацій України джерелами поширення інформації також обирають: Vkontakte.ru, Facebook.com, Twitter.com, а також YouTube.com для розміщення відео-презентацій та репортажів власних заходів. Соціальні мережі – найшвидший, найлегший спосіб зібрати власну аудиторію, і що є дійсно важливим – те, що кожен проект має своїх підписників, які самостійно стежать за новинами та оновленнями. Найбільшою перевагою соціальних мереж як засобів зв’язків з громадськістю є їхня безкоштовна основа: єдиний ресурс, який потрібно задіяти – це час.

Іншим поширеним інструментом PR виступають засоби масової інформації в доступних ЗМІ на радіо та телебаченні.

Залежно від масштабу заходу громадські молодіжні організації роблять все можливе, щоб він набув масового розголосу. Але засоби масової інформації потребують великих коштів, тому громадські молодіжні організації розміщують повідомлення про свої заходи на спонсорській основі, після чого на всіх оголошеннях, афішах, повідомленнях про заходи в соціальних мережах розміщується логотип спонсора в рубриці “наші спонсори”, “наші партнери”.

Офіційні веб-сайти громадських молодіжних організацій та окремих акцій також стали обов’язковою складовою їхніх зв’язків з громадськістю. Веб-сайт дозволяє виразити власну індивідуальність громадської молодіжної організації. Веб-сайт є офіційним джерелом повноцінної інформації про громадську молодіжну організацію та заходи, які вона організовує.

Схожою є політика блогосфери. За допомогою них можна написати відгук про захід і цим самим його розрекламувати. Найчастіше як засіб зв'язків з громадськістю блоги використовують керівники для популяризації організації, якою керують, заходів, які проводять та власного імені.

Надзвичайно важливою складовою є фотографії та відео заходів, адже це один з найкращих інструментів, щоб нагадати про організацію після заходу. Важливим є також фактор того, що люди, які не відвідували захід, також прагнуть подивитися фотографії та відео, частіше всього, щоб побачити програму заходу, знайомих, вирішити, чи варто відвідати цей захід наступного разу. В будь-якому випадку, такий стан речей дозволяє зробити фото та відео-звіти надзвичайно сильним та дієвим інструментом утримання аудиторії навколо події.

Поліграфія – це ще один засіб, яким молодіжні організації послуговуються у своїх зв'язках з громадськістю. Частіше всього друкуються афіші та квитки. Подібно до засобів масової інформації вона також є дорогою і застосовується виключно при організації платних заходів, а також за підтримки спонсорів.

Таким чином сукупність інструментів PR молодіжних організацій можна розглядати як перспективний інструмент формування активної позиції молоді за умови дотримання особистісно-зорієнтованого, конкретно-історичного та діяльнісного підходів, а також включення до його програми змістової частини громадянської освіти, зорієнтованої на розвиток уявлень молоді про громадянськість та шляхи її реалізації на основі формування емоційно-ціннісного компоненту громадянської культури особистості.

Список літератури:

1. Закон України «Про громадські об'єднання» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4572-17. – Назва з екрану.
2. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18. – Назва з екрану.
3. Найдьонова, Л. А. Розвиток громадянського суспільства як участь у колективних діях спільнот [Текст] / Л. А. Найдьонова // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави : [зб. наук. пр.] – № 7. – К. : Міленіум, 2008. – С. 33-49.

4. Карась, А. Ф. Розвиток демократії як здійснення громадянського суспільства [Текст] / А. Ф.Карась // Універсум. Журнал політології, футурології, економіки, науки та культури. – Л., 2000.–№3-4.–С.17–21.
5. Почепцов, Г. Г. Имиджелогия [Текст] / Г. Г. Почепцов, отв. ред. С. Л. Удрвин. – К. : Ваклер, 2000. – 768 с.
6. 15 самих популярних соціальних мереж світу [Електронний ресурс] // Ebizmba. – Режим доступу: http://ain.ua/2014/06/09/523402. – Назва з екрану.

Шаров С.В.
доцент кафедри інформатики і кібернетики
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б.Хмельницького
м. Мелітополь, Україна

Деньгуб А.В.
студентка Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б.Хмельницького
м. Мелітополь, Україна

Sharov S.V.
associate Professor of the Department of Informatics and Cybernetics
Melitopol state pedagogical university named after Bogdan Khmelnitsky

Dengub A.V.
Student
Melitopol state pedagogical university named after Bogdan Khmelnitsky

ВИКОРИСТАННЯ СТУДЕНТАМИ-ФІЛОЛОГАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

USE OF STUDENTS-PHILOLOGISTS INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

На сучасному етапі розвитку суспільства спостерігається тенденція на впровадження інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у всі сфери діяльності людини, зокрема в систему вищої та

середньої освіти. Значний відсоток викладачів та вчителів звертають увагу на те, що без використання зазначених технологій неможливий суттєвий прорив у вирішенні завдань реформування освіти та вдосконалення якісних параметрів підготовки фахівців. При цьому інформатизація системи вищої школи є однією з ключових умов, що визначають подальший успішний розвиток економіки, науки і культури і цілому [2].

Більшість авторів, що розглядають вдосконалення методики та ефективності викладання гуманітарних та природничих дисциплін, підтверджують високі дидактичні можливості нових інформаційних технологій та необхідність їх впровадження у навчально-освітній процес. Практично доведено, що при використанні ІКТ на заняттях підвищується мотивація навчання, стимулюється пізнавальний інтерес, зростає ефективність самостійної роботи [3, с. 144]. Безперечно, правильне та оптимальне використання інформаційних технологій дозволяє отримати ряд переваг, а саме:

– збільшення наочності навчального матеріалу за рахунок поєднання різних способів сприйняття інформації;
– підвищення мотивації за рахунок різноманітності такої форми навчання;
– збільшення часу індивідуальної роботи студента з навчальним матеріалом;
– наявність об’єктивного контролю та самоконтролю;
– збільшення часу на індивідуальну роботу викладача з конкретними студентами [5, с. 128].

Сьогодні перспективним напрямком у сфері комп’ютеризації освіти є впровадження ІКТ у процес викладання окремих дисциплін. Ці зміни стосуються практично всіх навчальних предметів, але значною мірою вони охоплюють мовну підготовку, а саме вивчення мови та літератури, які виступають засобами міжкультурного спілкування та розвитку комунікативної компетенції. Це зумовлено такими факторами значення державної мови для суспільства, етнічних і соціальних груп, державна мовна політика, розширення діапазону функцій мови, соціальний престиж мови тощо. При цьому досягнення високих результатів при вивченні окремих дисциплін перебуває в прямій залежності від рівня підготовленості викладацьких кадрів та якість їх застосування.

Усі навчальні та організаційні функції викладача, які можна перекласти на обчислювальну техніку, можливо реалізувати за допомогою відповідного програмного забезпечення. Комп’ютерні програми такого типу отримали назву програмно-педагогічні засоби (ППЗ), які призначені для супроводу навчально-вихованого процесу в

освітніх закладах різного рівня акредитації. Електронний програмно-педагогічний засіб є продуктом методичної діяльності викладача (групи викладачів), які, виконуючи функції укладача, використовують підручники, різноманітну навчально-методичну літературу, наочні матеріали, аудіо і відео фрагменти тощо.

На думку багатьох науковців, які займалися дослідженням особливостей навчання мови та літератури за допомогою інформаційних технологій з лінгвістичної, педагогічної, психологічної точок зору, саме ІКТ дають можливість якомога повніше розвивати компетенції різних видів. Це пояснюється тим, що інформаційно-комунікаційні технології змінюють ролі викладача та студента, роблячи їх активними творцями знань, де студент стає головною дійовою особою навчального процесу [1, с. 40].

Слід зазначити, що саме інформаційні технології впливають на зміну ціннісного потенціалу майбутнього вчителя-філолога, у тому числі на сприймання інформаційних технологій як необхідного атрибуту власної професійної діяльності. Тому зміна процесу професійної підготовки з урахуванням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій дозволить створити необхідні умови для всебічного розвитку кожного особистості, враховуючи її індивідуальні психологічні особливості, підвищити творчу активність студента та підготувати до майбутньої роботи [7, с. 69].

Використання сучасних інформаційних технологій є соціально значущим аспектом у формуванні професійної компетенції майбутнього вчителя-філолога, оскільки воно обумовлює:

– доступ до світових систем знань і культури країн, мову яких майбутній учитель-філолог буде доносити до учнів;
– трансляцію знань, напрацьованих людством, до кожного користувача єдиного інформаційного простору (тобто забезпечує взаємообмін професійним досвідом);
– необмеженість свободи творчості, що є запорукою високої професійної кваліфікації вчителя-філолога;
– вільне формування вчителем-філологом свого світогляду;
– розвиток гуманітарної спрямованості навчання;
– адаптацію особистості майбутнього вчителя-філолога до динамічно мінливих умов життя в цілому [4, с. 8].

Сьогодні майбутні студенти-філологи у процесі методичної підготовки вільно використовують такі програмні засоби, як електронні підручники, енциклопедії, словники тощо; програми пакету MS Office (Word, Excel, Power Point, Microsoft Publisher); Інтернет-ресурси тощо. Причому учитель мов та літератури може використовувати освітні ресурси Інтернету в режимі on-line або off-line в залежності від наявності доступу до всесвітньої павутини.

Використання ІКТ у навчальному процесі дозволяє реалізувати такі типи дидактичних завдань: розв'язання вже існуючої системи дидактичних завдань; вирішення окремих дидактичних завдань зі збереженням загальної структури, мети і завдань без машинного навчання; вирішення нових дидактичних завдань, які важко розв'язати традиційним шляхом; створення складних абстрактних понять шляхом їх моделювання та подальшого вивчення [6, с. 266].

Елементи інформаційних технологій включаються й у підготовку студентів-філологів до педагогічної практики: створення електронних навчально-методичних матеріалів з певної теми шкільної програми з української мови, української та зарубіжної літератури, розробка інтегрованих та нетрадиційних уроків, розробка проектів тощо.

Отже, сучасна підготовка майбутнього вчителя-філолога повинна супроводжуватися опануванням та використанням інформаційно-комунікаційних технологій, спрямованих на ефективне засвоєння навчальної інформації та вироблення професійних здібностей учасників педагогічного процесу. Якість використання інформаційно-комунікаційних технологій зумовлюється інформаційною компетенцією студента-філолога, що є важливою складовою його майбутньої професійної діяльності.

Список літератури:

1. Давиденко Ю. Використання інформаційно-комунікативних технологій для мовної освіти / Ю. Давиденко // Літературознавство. – 2005. – № 3. – С. 40.
2. Значение информационных технологий в образовании: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.net/10_20148_znachenie-informatsionnih-tehnologiy-v-obrazovanii.html.
3. Педагогические технологии: Учеб. пособ. для студентов педагогических специальностей /Под общей ред. В.С. Кукушина. – М. : ИКЦ «МарТ», 2004. – 336 с.
4. Скалій Л. Використання інформаційних технологій у формуванні професійної компетенції майбутнього вчителя-філолога / Л. Скалій // Літературознавство. – 2003. – № 4. – С. 6-9.
5. Федотова М.А. Формирование самостоятельной деятельности студентов в дидактической компьютерной среде // Информатика и образование. – 2006. – № 10. – С. 126 – 128.
6. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність / В. Химинець. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. – 364 с.

7. Шаров С.В. Методологічні аспекти комп’ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів: навч.-метод. посіб. / С.В. Шаров, Т.М. Шарова. – Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2013. – 208 с.

Шарова Т. М.
кандидат філологічних наук,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Василенко Н. В.
студентка 4-ого курсу,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Sharova T. M.
Candidate of Philological Sciences,
Melitopol State Pedagogical
University named after Bogdan Khmelnitsky, Ukraine

Vasilenko N. V.
the 4th year student,
Melitopol State Pedagogical
University named after Bogdan Khmelnitsky, Ukraine

ЕЛЕКТРОННИЙ ЗАСІБ: ІННОВАЦІЙНИЙ РЕСУРС НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

ELECTRONIC RESOURCE: INNOVATIVE RESOURCE OF EDUCATIONAL MISSION

Питання впровадження новітніх технологій на сучасному етапі розвитку навчального процесу є досить вагомим та актуальним, оскільки за рахунок появи нових засобів навчання постає новітнє поняття “інноваційне навчання”, що стає вже опозицією до традиційного навчання з усіма його унормованими формами, методами та засобами роботи. Долучення інноваційних засобів роботи в навчальному процесі дає підстави говорити про новітню концепцію роботи освіти, серед яких, модернізації провокують усі сучасні розробки, до яких доцільно зараховувати і електронні ресурси

навчального призначення. Фактично, з’являються поняття “традиційне навчання” та “інноваційне навчання”, де інноваційність обумовлюється динамічними змінами, що поширюються на зміст, методи, засоби навчання, які дозволять вирішувати педагогічні ситуації вже бінарно інакше порівняно з минулими роками [3, с.32].

Дефініція “електронний засіб навчання” – це основне навчальне електронне видання зі систематизованим викладом певної дисципліни, що відповідає офіційно затвердженій навчальній програмі і реалізує переваги розв’язання навчальних завдань засобами інформаційно-комунікативних технологій. Авторами таких програмних засобів стають науковці та практики, роботи яких були визнані, а отже підтверджують свою якість для навчальної діяльності. Сучасна електронна версія вже має узаконену форму функціонування законом Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної програми “Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці”.

Електронний ресурс – це передумова до нового навчання, адже породжує нові якісні зміни, є зручною альтернативою традиційним засобам навчання: підручникам, посібникам, журналам, представляють базис для інтерактивних форм роботи на уроці, спонукають до активної розумової і практичної діяльності в процесі самостійного оволодіння системою знань.

Специфічність такого забезпечення полягає у постійній його трансформації, вдосконаленні, де автори постійно мають змогу змінювати параметри ресурсу: модернізувати внутрішню структуру та зовнішність, комбінувати різні типи інформації у різній послідовності з урахуванням важливої комбінації: зорове, слухове, зорово-слухове сприйняття матеріалу, вміщують як основний, так і допоміжний матеріал. Такі ресурси забезпечують реалізацію навчальної інформації, що підлягає осмисленню, долучають нові розробки і погляди сучасних науковців – це дозволяє дітям та вчителям крокувати поруч із сучасністю, підпорядковують начальний матеріал запитам суспільства та сприяють соціалізації учнів: електронні ресурси вміщують соціально вмотивовану інформацію, дозволяють уникнути нагромадженості непотрібної, застарілої [1, с.10].

Методичний розумний підхід спровокував дотримання таких дидактичних принципів у електронній книжці навчального призначення, як : науковість, доступність, цілісність навчального матеріалу, його логічність, варіативність у донесенні педагогічної інформації в підручнику, індивідуалізація, диференціація навчання, наочність, можливість системного навчання, міцність, дієвість, можливість системного навчання тощо. Окрім цього, електронний підручник забезпечує такі специфічні та вкрай вагомі для навчального процесу показники: інтенсифікація роботи за рахунок поєднання всіх

можливих засобів в одному і превалювання естетичного на основі їх; може використовуватись під час групового, індивідуального, колективного вивчення матеріалу, що характерне для опрацювання літератури; має характер пізнавальної діяльності: завжди шляхом демонстрації представляє матеріал, однак важлива умова – це необхідність ще самостійно дитині сприймати, співставляти побачене, прочитане, почуте і формувати власну позицію-думку, робити висновки; творча активна робота; формуємо активну, компетентну особистість; оптимізація, позитивне налаштування на роботу за рахунок креативного бачення змісту уроку; формує інформаційну компетенцію учнів, оскільки вчаться її сприймати інтегрально і працювати з нею.

Фактично, розглядаючи питання використання електронного підручника, ми розглядаємо процес інформатизації всієї освіти – утілення в традиційну практику нових технологій навчання з метою ефективного підвищення результативності та дієвості процесу освіти в школах України. Однак, конкретна дисципліна має свою специфіку викладання, тому доцільно враховувати специфіку методики роботи вчителя конкретної дисципліни. Так, апарат української літератури має складну модель навчальної реалізації, однак може бути спрощена за рахунок правильної систематизації, правильного укладання, що доступна в форматі електронного підручника. Щоб детальніше проаналізувати компетентність такого ресурсу в навчальній програмі, доцільно звернути увагу на її конкретний зразок – електронний засіб навчального призначення для вивчення Шевченківського періоду "Тарасовими стежками", автор ресурсу кандидат філологічних наук, доцент Шарова Т.М. та кандидат педагогічних наук, доцент Шаров С.В.

Електронний підручник "Тарасовими стежками" виконаний за вимогами Держстандарту в галузі освіти, а також рекомендований Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як електронний засіб навчального призначення для вищих навчальних закладів, однак може бути впровадженим у навчальний процес у школах України під час вивчення та ознайомлення з творчою спадщиною Тараса Шевченка.

Порівняно з друкованим виданням, цей підручник вміщує тільки нагальну інформацію, що входить до вказаного курсу, повністю знищена "суха" дидактичність викладу, натомість пропонується цікава, творча робота, з максимально об'ємним полем знань, що сприятиме активній позиції учня на уроці та в умовах самостійної роботи. Науковий підхід до систематизації змістової частини підручника дозволив розмежувати увесь матеріал на логічні частини, що сприяє поступовому його вивченню без високих психологічних та

фізичних затрат, адже інформація відформатована за тими нормами та стандартами, що дозволяють учням опрацювати одразу конкретний параграф без великих часових затрат, однак у тих межах, що передбачені для самостійного навчання. Перевагою такого підручника виступає надзвичайна місткість інформації у різних формах: відеофайли, аудіофайли, художні тексти тощо. Усе має дидактичне спрямування та забезпечує інтегральний характер всієї інформації.

Ресурс "Тарасовими стежками" вміщує матеріал, що сконденсований в правильній, логічні послідовності, його виклад досить легкий для учня; підручник не перевантажений комп'ютерними системами, а вміщує досить спрощену, однак ефективну для навчання систему пошуку інформації – тобто повністю адаптований для дитячого користування, і одночасно забезпечує медіаосвіту учнів. Крім того, кожен електронний підручник, включно і засіб "Тарасовими стежками" репрезентує: економію часу у навчальному процесі; глибину трактування матеріалу, його чітку систематизацію; простоту використання програми роботи підручника "Тарасовими стежками"; відсутність помилок, вміщення соціально вмотивованого матеріалу за вимогами Держстандарту; адаптованість до дитини-користувача; лаконічність, академічний стиль;оптимальне інформативне забезпечення, мобільність, сучасність.

Передбачається можливість користування підручником у межах урочної системи та післяурочної, залишаючи для учнів інформативне "поле" для самостійного опрацювання, що значно розширює можливості індивідуалізації та інтенсифікації роботи дитини над матеріалом. Карташова Л. наголошувала, що важливим компонентом якісного електронного підручника є дотримання вимог до графічного інтерфейсу, до всього загального виду підручника, сформульованих з урахуванням психофізіологічних особливостей суб'єктів навчання, цілей навчання та специфіки предметного наповнення [2, с. 289].

Електронний засіб навчального призначення "Тарасовими стежками" оформлений в українській манері з дотриманням тієї дизайнерської концепції, що передбачена темою, метою обраного курсу для вивчення без перенасичення кольорової гами та картинного зображення, а тому не відволікає дітей від навчального процесу.

Список літератури:

1. Буртовий С. В. Електронні засоби навчання – від теорії до практики. Методичний посібник. – Кіровоград: КЗ "КОІППО імені Василя Сухомлинського", 2014. – 48 с.

2. Карташова Л. Нові підходи до проектування педагогічних програмних засобів та їх застосування / Л. Карташова, В. Лапінський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – №11. – 2005. – С. 65-67.
3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.Пометун, Л.Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 347 с.
4. Сирбієнко Г. Сучасний урок і інтерактивні технології навчання / Г. Сирбієнко. – Х.: видав. гр. "Основа", 2003. – 556 с.

ОБ`ЄДНАНА СЕКЦІЯ V «ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

Shovkovyy Oleg
PhD Candidate, National Institute of Development Administration, Thailand
oleg.cohan@grads.nida.ac.th

FACTORS AFFECTING E-GOVERNMENT SERVICES ADOPTION IN UKRAINE FROM E-READY CITIZENS' PERSPECTIVES

***Key words**:* Ukraine, Public administration, e-Government, adoption, e-ready citizens, technology acceptance model (TAM)

JEL Classification: H11, H83, O38, R58

Abstract

E-Government, seen as a new way of organizing the governance of society, which implies openness and transparency, effectiveness and competency in developing and providing governmental services to all entities of society, whereas "e" refers to ICT as a means of supporting this effort**Ошибка! Источник ссылки не найден.**. Despite being one of the top priorities of the Ukrainian government, implementation and adoption of e-Government services in Ukraine are facing numerous challenges that need to be known, considered, and treated carefully for new developments to succeed. Survey questionnaire and case study interviews were used to collect research data from 409 e-ready Ukrainians or legal-aged Internet users, potential recipients of government and public services provided in electronic form over the Internet. Triangulation of findings from both phases of mixed methods research suggested eight factors that affect adoption of e-Government services: awareness, computer literacy, perceived ease of use, perceived usefulness, perceived public value, trust in the government, trust in the Internet, and individual culture value preference of uncertainty avoidance. Adoption of e-Government services defined as a superimposition of its actual use onto the behavioral intentions to use of e-Government services, reported to be 56.5 percent or 23.6 percent of all legal-aged Ukrainians. The level of development of e-Government in Ukraine found to be low. TAM based research model explained 42 percent

of variances in behavioral intentions of e-ready citizens towards use of e-Government services. Eight out of ten hypothesized relationships were accepted. In order to improve the rates of actual use of e-Government services, need to increase awareness, improve design of e-Government services as well as to improve computer literacy of especially older Ukrainians.

Артеменко О. В.
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції
та управління національною безпекою
Національної академії державного управління при Президентові України
м. Київ, Україна

Artemenko O. V.
PhD student
European integration and national security management's department,
National Academy of Public Administration
under the President of Ukraine
Kiyv, Ukraine

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ

THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL FOUNDATIONS OF THE PUBLIC ADMINISTRATION BY NATURE MANAGEMENT

Стаття 16 Конституції України встановила, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави. Реалізація цієї функції держави здійснюється через державне управління природокористуванням і охороною довкілля, яке являє собою найважливішу складову частину соціального управління суспільством.

Державне управління у сфері природокористування та охорони навколишнього природного середовища здійснюють Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, місцеві Ради народних депутатів та їх виконавчі органи. Крім цього, існують також спеціально вповноважені державні органи і громадські організації.

Зазначені органи функціонують у межах своєї компетенції та притаманними саме їм методами. Вищі органи державної влади і управління приймають закони, постанови, інші правові акти, спрямовані на забезпечення раціонального та безпечного природокористування і охорону природних ресурсів. Місцеві органи державної влади і управління приймають свої відповідні природоохоронні акти і контролюють виконання законодавчих актів, прийнятих вищими органами влади у цій галузі. Компетенція інших спеціально вповноважених державних органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів визначається законодавством України і положеннями про ці органи. Громадське управління в галузі використання та охорони навколишнього природного середовища здійснюється громадськими об'єднаннями, якщо така діяльність передбачена їх статутами.

Багатогранність та складність управління в галузі природокористування зумовлені тим, що, з одного боку, слід враховувати об'єктивні, стихійні процеси самоуправління в природі, а з другого – необхідність цілеспрямованого управління довкіллям в інтересах суспільства. Об'єктом управління стають відносини в галузі суспільства і відносини в галузі природного середовища, які не збігаються із законами розвитку людства. Суспільство повинно визначати основні напрямки діяльності органів державного управління та громадських організацій у вирішенні завдань охорони довкілля і безпечного природокористування, розробляти і проводити відповідну систему заходів, спрямованих на реалізацію висунутих у галузі екологічного управління завдань, надати їм державно-правового забезпечення. Тому метою державного управління в галузі природокористування і охорони довкілля є:

– реалізація законодавства, контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки,

– забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів,

– досягнення узгодженості дій державних і громадських органів при проведенні екологічних заходів [1].

Регулювання співвідношення екологічних та економічних інтересів суспільства є основним методом вирішення перелічених завдань управління, за умови надання пріоритету права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля, що закріплено ст. 50 Конституції України, та інших екологічних прав громадян [5].

Цілі, завдання та вимоги щодо управління природокористуванням закріплюються у відповідних правових нормах екологічного законодавства і досягаються виконанням державними та іншими органами ряду функцій, тобто видів діяльності, що необхідні для оптимальної організації раціонального використання та охорони природних об’єктів чи навколишнього середовища в цілому. Властивістю такого управління є його диференціація переважно за видами природних ресурсів, незалежно від того, в яких галузях суспільного виробництва вони використовуються. Тому види і зміст цих функцій щодо кожного природного об’єкта випливають із соціальних, екологобезпечних та природно-наукових вимог щодо організації його використання.

Види діяльності державних органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадських організацій [2; 3] по забезпеченню організації безпечного і раціонального природокористування а також їх охорони, захисту та відтворення – є функціями управління у сфері природокористування. Їх доцільно об’єднати в кілька окремих груп:

1. Організаційні функції управління. До них належать: облік природних ресурсів; екологічне планування; прогнозування використання природних ресурсів та охорони довкілля; просторово-територіальний устрій об'єктів природи.

2. Попереджувально-охоронні функції управління. Вони включають: моніторинг за використанням природних ресурсів та охороною довкілля; екологічну експертизу; екологічний контроль.

3. Інші функції управління – це інформування про стан навколишнього природного середовища; стандартизація і нормування у сфері природокористування і охорони довкілля; вирішення екологічних спорів.

Власне, управління природокористуванням і охороною довкілля у комплексі базується як на основних принципах державного управління (плановість, компетентність, законність, участь громадськості), так і на специфічних принципах, властивих природокористуванню в цілому (науковість, комплексність, платність спеціального природокористування та ін.). беручи за основу вказані принципи, суб’єкти управління (державні органи, органи місцевого самоврядування та громадські об’єднання) повинні проводити діяльність, спрямовану на забезпечення ефективного природокористування, охорону довкілля та екологічну безпеку.

Зважаючи на те, що чинне законодавство розрізняє державне та громадське управління природокористуванням, основна питома вага управлінської діяльності в даній галузі належить центральним органам державного управління, місцевим органам державної виконавчої

влади, виконавчим органам місцевого самоврядування в межах їх компетенції, визначеної законодавством.

Однак, поява, крім державних, інших суб’єктів права власності на окремі природні ресурси не зменшує, а, навпаки, піднімає на якісно новий рівень роль і значення держави та її органів як організаторів та гарантів безпеки природокористування. При цьому не має значення, на яких правових підставах здійснюється використання – на праві власності на природний об’єкт чи на праві користування ним. Управлінську діяльність (наприклад, облік природних ресурсів, контроль за їх раціональним використанням тощо) держава здійснює і тоді, коли вона не є виключним власником природного об’єкта, тому що в цьому випадку подібна діяльність базується на праві суверенітету держави – верховенстві державної влади.

Громадське управління в галузі екології здійснюють громадські об'єднання та організації, і його основним завданням є всіляке сприяння органам державної влади, місцевого самоврядування в забезпеченні процесу раціонального природокористування і збереження природного середовища.

Підтвердженням пріоритетності екологобезпечних інтересів суспільства є встановлення в Україні Дня довкілля, який згідно з Указом Президента від 6 серпня 1998 року проводиться щороку в третю суботу квітня [6]. Мета цього заходу полягає в здійсненні комплексу заходів, спрямованих на поліпшення стану довкілля, озеленення і благоустрій населених пунктів, очищення водних джерел, збереження природно-заповідних та інших особливо цінних природних об'єктів, поширення екологічних знань, активізацію державного та громадського контролю за додержанням екологічного законодавства.

Список літератури:

1. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991. № 1264-XII (із змінами, станом на 08.09.2015р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12
2. Закон України “Про громадські об’єднання” від 22.03.2012 № 4572-VI (із змінами, станом на 08.09.2015р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17
3. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 № 280/97-ВР (із змінами, станом на 08.09.2015р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80

4. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19.06. 2003 № 964-IV (із змінами, станом на 08.09.2015р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15
5. Конституція України – [Електронний ресурс] – Режим доступу – http://zakon.rada.gov.ua/cgi-in/laws/main.cgi?page=2&nreg=254%EA%2F96-2%F0
6. Указ Президента України від 06.08.1998 № 855/98 " Про День довкілля". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/855/98

Бурлай Т.В.
к.е.н., старший науковий співробітник
Інститут економіки та прогнозування НАН України
м. Київ, Україна

Burlay T.V.
PhD, senior researcher
Institute for Economics and Forecasting Ukrainian National Academy of Science
Kiev, Ukraine

ПЕРЕХІД ДО ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ЯКОСТІ У МЕЖАХ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

THE TRANSITION TO A SOCIAL QUALITY POLICY IN THE FRAMEWORK OF IMPLEMENTATION OF THE ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN UKRAINE AND EU

Ратифікація українським парламентом у вересні 2014р. Угоди про асоціацію між Україною та ЄС чітко визначила рамкові параметри дій для забезпечення євроінтеграційного розвитку держави за відповідними напрямами. У соціальній сфері, як визначено у главі 21 цієї Угоди, Україна та Євросоюз посилюють діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних і здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації.

Однак, ураховуючи глибину та масштаб соціально-економічної кризи, в якій Україна нині перебуває, і без подолання якої неможливо забезпечувати реальний євроінтеграційний процес, досягнення визначених цілей соціального розвитку є об'єктивно складним і довготривалим процесом. Фактично, виконуючи положення Угоди про асоціацію з ЄС і прагнучи отримати повноправне членство у цій структурі, Україна повинна забезпечити поступову інтеграцію у спільний соціальний простір об'єднаної Європи, з його цінностями, взаємозв'язками, стандартами, нормами та ухваленими інституціями ЄС «повістками денними» розвитку.

Хоча сьогодні загальноєвропейський соціальний простір відчутно трансформується під впливом тривалої економічної рецесії, невирішених проблем зайнятості, міграції, дефіцитів соціальних бюджетів, регіональних дисбалансів соціального розвитку та інших чинників, проте базовими лишаються принципи та модель його функціонування. До офіційно закріплених принципів побудови єдиного соціального простору ЄС відносять принципи «соціальної солідарності», «соціальної згуртованості», «соціальної справедливості», «соціальної відповідальності» [1, с. 6]. Базовим конструктом при цьому залишається Європейська соціальна модель (ЄСМ), яка концептуально сформувалась на початку 1990-х років.

Слід підкреслити, що фактичний соціальний вимір євроінтеграції України в першу чергу стосується інституційного упровадження ключових елементів Європейської соціальної моделі – зокрема, таких як [2, с. 15-19]: 1) гарантування фундаментальних соціальних прав, що визначені Хартією Співтовариства про основні соціальні права працівників та Європейською соціальною хартією (переглянутою); 2) дотримання спільних соціальних цінностей: соціальної рівності, солідарності, субсидіарності; 3) універсальні високі соціальні стандарти; 4) активна політика зайнятості; 5) соціальний діалог і соціальна активність.

Очевидно, що досягнення соціальних цілей, визначених Угодою про асоціацію між Україною та Євросоюзом, а тим більше – забезпечення реальної євроінтеграції нашої країни у соціальній сфері через упровадження ключових елементів ЄСМ, вимагає адекватних інструментів державного регулювання. За основу доцільно взяти сучасні підходи соціальної політики ЄС. Зокрема, домінуючу на сьогодні в європейській практиці концепцію «соціальної якості», під якою розуміють такий стан, за якого громадяни мають можливість брати участь в соціальному та економічному житті суспільства в умовах підвищення власного добробуту та особистого потенціалу [3, с. 6-7].

Концепція соціальної якості почала формуватися в Західній Європі наприкінці 1990-х років, її ідеологічним фундаментом стала Амстердамська декларація соціальної якості, підписана у 1997р. Інституційна мережа для розробки та просування даної концепції як ідеологічної основи державного управління почала формуватися в той же час зі створенням Європейської фундації соціальної якості. З часом діяльність фундації вийшла на світовий рівень і в 2013р. ця структура була трансформована у Міжнародну асоціацію соціальної якості, ключові досягнення якої пов'язані з теоретико-методологічним розвитком концепції соціальної якості та створенням досить ефективного, як свідчить практика розвинених країн Євросоюзу, прикладного інструментарію її застосування у держуправлінні.

Загальна архітектура концепції соціальної якості оцінюється у трьох площинах, параметри яких детерміновані відповідними факторами трьох різних видів [4]. Це, по-перше, *процеси*, які обумовлені базовими чинниками, що мають когнитивне або емоційне забарвлення: особиста безпека; суспільне визнання; соціальна реакція; персональні здібності. По-друге, *орієнтації*, які визначаються через такі нормативні чинники як: соціальна справедливість (рівність); солідарність; рівність підходів соціальної оцінки; людська гідність. По-третє, *можливості,* що характеризуються умовними чинниками: соціально-економічна безпека; соціальна згуртованість, яка проявляється через партнерство та співробітництво; соціальна залученість (інклюзія); розширення прав і можливостей (соціальні можливості) людини.

Остання зазначена площина соціальної якості визначає умови соціально-якісного функціонування суспільства, яке проявляється через взаємозалежність самореалізації окремих осіб та рівня розвитку суспільних відносин [5, с. 145]:

- люди мають доступ до необхідної матеріальної бази і соціально-економічних благ (соціально-економічний захист населення, пов'язаний з працевлаштуванням, соціальними гарантіями, освітою, охороною здоров'я, особистою безпекою та ін.);
- люди мають можливість взаємодіяти один з одним (розширення прав і можливостей, яке означає можливість громадян реалізувати індивідуальний потенціал, контролювати власне життя та користуватися усіма його можливостями);

- люди мають доступ до необхідних суспільних інститутів, зокрема, таких як школа, ринок праці, громадські організації тощо (інклюзія);
- люди дотримуються норм і зберігають суспільні цінності (соціальна згуртованість і партнерство).

Як показує досвід Євросоюзу, успішна політика соціальної якості здатна забезпечити стабільну генерацію високоякісного людського та соціального капіталу, що своєю чергою стимулює зростання нематеріального національного багатства та конкурентоспроможності держави. Для України відновлення та подальша акумуляція людського і соціального капіталу є особливо актуальними завданнями, оскільки за останній період закладена макрорівнева тенденція до значного виснаження їх обсягу. Ця тенденція має значний соціально-негативний потенціал, головним чином обумовлений впливом воєнного конфлікту на Донбасі, а також глибокої соціально-економічної кризи, в якій Україна перебуває останні півтора року.

Ураховуючи відповідну європейську практику та слідуючи цілям Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, наша держава потребує нового формату та сучасних підходів соціальної політики, а саме переходу в державному управлінні до політики соціальної якості. На наш погляд, першочергові кроки щодо формування й упровадження політики соціальної якості в Україні повинні спрямовуватися на вирішення завдань інституційного характеру.

По-перше, це удосконалення системи державного управління, у т.ч. посилення функції державного стратегічного планування соціального розвитку країни. Розробка та ухвалення Національної стратегії соціального розвитку або Соціальної доктрини України дозволить закласти фундамент вітчизняної політики соціальної якості на довгострокову перспективу й інституційно окреслити ключові вектори її реалізації.

По-друге, – розробка, затвердження та виконання основоположних для соціального розвитку державних цільових програм, що реалізуються у контексті внутрішньої та міжнародної соціальної проблематики. Насамперед, це нові середньострокові Програма боротьби з бідністю та Програма Гідної праці в Україні. У нинішньому році завершуються строки виконання Державної цільової соціальної програми подолання та запобігання бідності на період до 2015 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.2011р. №1057, а також Програми Гідної праці для країни на 2012-2015 роки, що підписана Україною та Міжнародною організацією

праці 12.06.2012р. На жаль, не зважаючи на надзвичайну актуальність зазначених програм, більшість їх завдань лишаються досі нереалізованими – в основному, через інституційну та ресурсну неспроможність структур – головних виконавців.

По-третє, важливо створити законодавче підгрунтя, необхідне для упровадження політики соціальної якості в Україні, яке має бути гармонізоване з законодавчо-правовою базою ЄС і профільних міжнародних організацій. У цьому контексті доцільним є внесення відповідних змін (в частині завдань соціальної політики) до Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на 2014-2017 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.09.2014р. №847, а також ратифікація Конвенцій МОП № 117 «Про основні цілі та норми соціальної політики» та №102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення».

Список літератури:

1. Каргалова М.В., Егорова Е.Н. Социальное измерение европейской интеграции. – М.: Изд-во «Аксиом», 2010. – 288 с.
2. Diversity and Commonality in European Social Policies: The Forging of a European Social Model/ Ed. by S. Golinowska; P. Hengstenberg; M. Zukowski. – Warsaw: Wydawnictwo Naukowe Scholar, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2009. – 427 pp.
3. Beck W., van der Maeson J., Thomese F., Walkers A. Social Quality: a Vision for Europe. – The Hague, Netherland: Kluwer Law International, 2001. – 379 pp.
4. Some Basic Assumptions on the Social Quality Theory [Электронный ресурс]. – International Association on Social Quality, 2015. – Доступ к ресурсу: http://www.socialquality.org/theory/
5. Губайдуллина Н.К. Европейская теория социального качества и теория качества жизни // Вестник экономики, права и социологии. – 2014. – № 1. – С. 144-148.

Гарбаринiна В.Ю.
аспірант кафедри економічної політики та економіки праці Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Vita Harbarynina
a PhD student of the Department of Economic Policy and Economy of Labour at Lviv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

THE IMPROVING OF MECHANISMS OF THE GOVERNMENT REGULATION OF DEVELOPMENT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN UKRAINE

В період фінансово-економічної кризи та обмеженості бюджетних можливостей в Україні як на державному, так і на місцевому рівні, питання реалізації механізмів державно-приватного партнерства (далі – ДПП) набуває особливої актуальності для держави, регіонів і місцевого самоврядування.

Відносини у сфері державно-приватного партнерства в Україні регулюються Законом України «Про державно-приватне партнерство» №2404-VI від 1 липня 2010 року [1]. Однак, реалізовані проекти лише за назвою можна віднести до ДПП. Фактично всі вони сформовані на ідеології державних закупівель і не передбачають серйозних інвестиційних вкладень.

В цілому нормативно-правова база у сфері держано-приватного партнерства в Україні створена, проте вона є дуже складною, багаторівневою і забюрократизованою, що в умовах високого рівня корупції створює ризики ефективного використання механізмів ДПП для активізації інноваційно-інвестиційних процесів. У системі органів державного управління відсутня ефективна взаємодія у процесі розвитку ДПП та обмежені знання щодо можливостей використання даного механізму. Вважаємо, що зазначені недоліки є причинами відсутності реальних проектів ДПП, незважаючи на значну зацікавленість з боку потенційних приватних партнерів.

На даному етапі в Україні спостерігається пожвавлення ситуації навколо законодавства в сфері ДПП. Зокрема, намірами удосконалити Закон України «Про державно-приватне партнерство»

стала розробка проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо зняття регуляторних бар’єрів для розвитку державно-приватного партнерства в Україні та стимулювання інвестицій)» № 1058 від 27.11.2014 року [2]. Метою законопроекту є зняття регуляторних бар’єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інших механізмів залучення інвестиційних капіталовкладень в Україні, створення більш ефективних механізмів для співробітництва між державою і територіальними громадами (державними партнерами), та приватними партнерами в рамках ДПП, покращення інвестиційних умов та гарантій для приватних інвесторів.

Нові норми законопроекту №1058 від 27.11.2014 року натрапили на нерозуміння Головного науково-експертного управління Верховної Ради України і Комітету Верховної Ради України з питань протидії корупції, які виявили у законопроекті корупційні чинники. Системного вирішення проблем, що перешкоджають участі приватного бізнесу в модернізації інфраструктури, законопроект не пропонує.

Основою для вирішення існуючих в Україні проблем та забезпечення системного розвитку законодавства у сфері ДПП може стати Модельний закон про публічно-приватне партнерство, прийнятий Міжпарламентською асамблеєю країн СНД [3]. Врахування основних аспектів, що містяться в положеннях Модельного закону про публічно-приватне партнерство можуть допомогти налагодити ДПП в Україні та створити логічну модель відносин між владою, бізнесом та суспільством.

Схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки вимагає наступного кроку на шляху розвитку політики у сфері ДПП, а саме прийняття Стратегії розвитку державно-приватного партнерства в Україні, орієнтованої на сталий розвиток, ключовими моментами якої має стати перегляд ролі держави та бізнесу у розвитку суспільної інфраструктури, інтеграція політики ДПП в стратегію економічних реформ, забезпечення рівності доступу та соціальної справедливості у наданні суспільних послуг.

Успішність економічних стратегій розвинутих країн була забезпечена, насамперед, високими темпами інвестування в інфраструктуру, науку, освіту та охорону здоров’я, а також завдяки ефективному державному управлінню, поєднанню для досягнення визначених цілей усіх ресурсів суспільства. Тому створення сучасної ефективної інфраструктури – одне з першочергових завдань для України. Сьогодні надважливо створити сучасну транспортну, енергетичну і комунальну інфраструктуру, зокрема на територіях, де вона була зруйнована. Знайти необхідні обсяги фінансування

виключно у сфері державних фінансів не можливо. Тому необхідно активно залучати приватні та інші недержавні інвестиції.

Державно-приватного партнерство має стати ключовим елементом програми економічних реформ в Україні за напрямами «децентралізація і реформа місцевого самоврядування» та «управління державною власністю», та сприяти розробленню і реалізації Національного інфраструктурного плану [4].

Активний розвиток державно-приватне партнерство має набути на регіональному та місцевому рівнях. Адже сьогодні місцева влада відчуває високу потребу в інфраструктурних проектах для розвитку своїх територій. Особливої актуальності це питання набуло після прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» № 157-VIII від 5 лютого 2015 року [5]. Внаслідок об'єднання громади отримують суттєво більше функцій та відповідальності, їм підпорядковуються заклади освіти, культури, спорту, первинної медичної допомоги та залишається право загальних видатків – благоустрій, комунальна сфера. Застосування механізму державно-приватного партнерства для фінансування інноваційно-інвестиційних проектів місцевого значення сприятиме подальшому розвитку відповідної території, зніме навантаження з місцевих бюджетів, що дозволить спрямовувати кошти на утримання соціально-культурної сфери та призведе до ефективнішого і прозорішого використання залучених ресурсів.

Таким чином, на регіональному та місцевому рівнях необхідно активізувати роботу щодо формування організаційних засад розвитку ДПП, розробити та затвердити місцеві програми розвитку ДПП, регіональні (місцеві) інфраструктурні плани, які відображатимуть стан та потреби територій у будівництві нової чи модернізації існуючої інфраструктури на засадах державно-приватного партнерства. Ретельне опрацювання таких планів у подальшому забезпечить формування Національного інфраструктурного плану.

Для розвитку та реалізації ДПП необхідне професійне кадрове забезпечення із відповідним рівнем підготовки. Проте, проблемою залишається відсутність в українському законодавстві вимог до кваліфікації представників публічної влади, відповідальних за реалізацію державно-приватного партнерства. Тому необхідно передбачити у навчальних планах закладів, що готують фахівців для державного та муніципального управління, програми практико-орієнтованої магістерської підготовки щодо механізмів ДПП, запровадити програми підвищення кваліфікації працівників органів державної влади та місцевого самоврядування з питань впровадження державно-приватного партнерства та введення сертифікації фахівців з управління проектами ДПП. Доцільно було б забезпечити підготовку

та розповсюдження посібників із застосування форм ДПП в різних сферах економіки (транспортна інфраструктура, житлово-комунальне господарство, освіта, охорона здоров'я).

Таким чином, удосконалення організаційно-правового, інституційного, фінансово-економічного механізмів розвитку ДПП в Україні потребує проведення цілеспрямованої послідовної державної політики у сфері ДПП, спрямованої на формування сприятливого економічного та управлінського середовища для розроблення й реалізації проектів ДПП, налагодження партнерських відносин між державою, органами місцевого самоврядування, наукою, бізнесом і громадськістю та вирішення цілого ряду важливих соціально-економічних питань.

Список літератури:

1. Про державно-приватне партнерство [Електронний ресурс]: закон України від 01 липня 2010 року № 2404-VI: – [чинний] / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 524. – (Нормативно-правовий документ ВРУ. Закон) – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.
2. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства в Україні та стимулювання інвестицій [Електронний ресурс]: постанова № 195-VIII від 12.02.2015 р. – [чинний] / Верховна Рада України – 2015. – (Нормативно-правовий документ ВРУ. Постанова) – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/195-19
3. Модельный закон о публично-приватном партнерстве [Электронный ресурс]: Постановление МПА СНГ от 28.11.2014 г. № 41-9. – Режим доступа: https://www.dropbox.com/s/ia3id403qbuj7sz/Model%20CIS%20PPP%20Law%20-%20Russian.pdf?dl=0.
4. Рекомендації 4-ї Міжнародної конференції «Прискорення публічно-приватного партнерства в Україні» («Speed UPP Ukraine») [Текст]. – К.: 22 квітня 2015 р. – 4 с.
5. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс]: закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VII: – [чинний] / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 91. – (Нормативно-правовий документ ВРУ. Закон) – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-viii.

Коліжак В.В.
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції
та управління національною безпекою
Національна академія державного управління
при Президентові України,
м. Київ, Україна

V. V. Kolizhak
postgraduate student of globalization, European integration
and national security management's department,
National Academy of Public Administration
under the President of Ukraine
Kiyv, Ukraine

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

EMERGENCIES OF THE GLOBALIZED WORLD: MODERN TRENDS

Потужні глобалізаційні процеси разом з новим етапом науково-технічної революції додають нових вразливостей, оскільки розширюють спектр небезпечних виробництв. Особливо показовими у цьому відношенні виглядають аварії на атомних станціях у Чорнобилі (1986 р.) та Фукусімі (2011 р.), які мають далекосяжні наслідки. Величезний потенціал небезпеки мають хімічна, біологічна індустрії, нафтогазова галузь, будівництво нових каскадів електростанцій тощо.

Раціонально необґрунтоване й волюнтаристське втручання людини у природу, значне посилення антропогенного навантаження на землю, надзвичайно висока динаміка демографічному вибуху також підвищують ймовірність та посилюють «ціну» природних катаклізмів і катастроф. Зокрема, в Європі кількість щорічних природних катаклізмів у період з 1998 до 2014 р. включно лише тричі опускалася нижче позначки 40 [6].

Значні зміни відбулися і у соціально-політичному та економічному житті людства. Тривалі страйки авіадиспетчерів, залізничників, працівників житлово-комунальної сфери, а також масштабні терористичні акти, внутрішні заворушення, конфлікти дестабілізують ситуацію в світі. Людство стикається з небезпечними хворобами, епідеміями, пандеміями, забрудненням навколишнього середовища. Особливу небезпеку останнім часом несуть в собі конфлікти на етнічному, релігійному ґрунті, а також війни і збройні

конфлікти, характер яких під впливом новітніх технологічних досягнень постійно змінюється. Внаслідок цього зростає кількість біженців та внутрішньо переміщених осіб. Це особливо яскраво проявляється у сучасній Європі, де до 38% громадян ЄС (Євробарометр, 83, липень 2015 р.) вбачають головну небезпеку у нових хвилях мігрантів. Відтак поняття «надзвичайна ситуація» (далі – НС) набуває нового змісту і становить неабиякий теоретичний і практичний інтерес.

Питання координації діяльності країн світу щодо НС, насамперед крізь призму природних лих, вирішує відповідний офіс ООН, що сформовано відповідно до Резолюції 46/182 у грудні 1991 р. [5]. Однак національне законодавство України не завжди своєчасно реагує на зміни у зміні змісту міжнародних дефініцій та класифікацій стосовно надзвичайних ситуацій. Крім цього, динаміка появи нових небезпек, загроз, ризиків та викликів, їхніх наслідків настільки непередбачувана, що вимагає переосмислення усього комплексу питань щодо оцінки, моніторингу, прогнозування, підготовки та ліквідації наслідків НС.

Ознайомлення з нормативними та доктринальними джерелами наукової інформації, в яких міститься визначення терміну «надзвичайна ситуація», дозволяє констатувати відсутність єдиних підходів у цьому питанні, так само як і в питаннях її класифікації [1, с. 19]. Це зумовлено тим, що крім радикальних трансформацій в сферах геополітики та світової економіки відбувається суттєве поширення нетрадиційних способів і методів ведення військово-політичного протиборства, посилюється забруднення довкілля, безвідповідальне використання природних й технічних ресурсів, геокліматична перебудова планети тощо. Ці процеси відбуваються у процесі загострення боротьби основних акторів світової політики за ресурси і переділ сфер впливу, що яскраво проявляється в подіях на Близькому Сході, в Україні, інших регіонах світу. Відтак актуалізуються питання підвищення безпеки індивіда, суспільства та держави, покращання регіональної та глобальної стабільності.

Розв’язання цих системних проблем вимагає комплексних міжвідомчих зусиль не тільки всередині держави, а й на регіональному й міжнародному рівнях, більш чіткого розуміння глобального характеру значної кількості НС та переосмислення змісту й напрямків державно-владної діяльності, в тому числі із залучення неурядових організацій.

Слід зазначити, що у переважній більшості країн термін «надзвичайна ситуація», існує поруч з такими так само як і схожі за змістом поняттями, як «інцидент», «екстремальна ситуація», «катастрофа», «лихо», «криза», «кризова ситуація», «небезпечна

подія», «стихійне лихо», «форс мажорні обставини» та ін. Ось чому закріплення на законодавчому рівні максимально повної та чіткої класифікації НС є однією з важливих правових гарантій забезпечення захисту прав і свобод фізичних і юридичних осіб від відповідних ситуацій та їхніх наслідків [1, с. 20-21].

Поки що в національне законодавство ще не введено термін «складна надзвичайна ситуація», який вже понад 20 років активно використовується багатьма міжнародними організаціями. Зокрема, зі створенням в ООН у червні 1992 р. Міжвідомчого постійний комітет (The Inter-Agency Standing Committee (IASC) він перетворився на головний механізм координації зусиль усіх зацікавлених структур ООН, що опікуються гуманітарною допомогою а також став законодавцем в уточненні основних понять у цій сфері. Так «складна надзвичайна ситуація» визначається як гуманітарна криза в країні, регіоні або суспільстві, де спостерігається повна або значна втрата владних повноважень внаслідок внутрішнього або зовнішнього конфлікту і яка вимагає допомоги міжнародної спільноти поза межами існуючих міжнародних та національних програм.

У наукових колах цей термін почав використовуватися на початку 1980-х рр. для позначення найбільш загальних лих, що створені власне людиною. Багато експертів вважає, що складна НС, насамперед, це внутрішні конфлікти та акти геноциду, причини та наслідки яких дуже погано розуміються і до яких важко застосовувати технології кризового менеджменту [4, с. 110].

Останнім часом все частіше застосовується ще одне поняття – «складна політична надзвичайна ситуація» (комплекс соціальних, політичних та економічних причин, які спричинили руйнування державних структур, втрату легітимності та владних повноважень, порушення прав людини та, можливо, збройний конфлікт, що вимагає гуманітарного втручання) [7]. Воно було введено з метою відокремити гуманітарні потреби, що викликані конфліктом, від нестабільності, причиною якої виступає природна катастрофа.

Так, за даними Міністерства соціальної політики України, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців та Державної міграційної служби України, станом на 5 лютого 2015 р. понад 1 000 000 осіб є внутрішньо переміщеними в межах України. Ці дані були підтверджені та перевірені в рамках взаємодії УВКБ ООН з внутрішньо переміщеними особами, місцевими органами влади та громадськими організаціями. Однак, у зв’язку з відсутністю централізованої системи реєстрації, реальна кількість осіб, переміщених всередині країни, залишається невідомою та може бути вищою [3].

Це цілком вписується у загальносвітову тенденцію інтенсифікації насильства. За даними лондонського Міжнародного інституту стратегічних досліджень, у 2008 р. в результаті 63 збройних конфліктів загинули 56 тис. осіб, у той час як вже у 2014 р. у 42 конфліктах загинули 180 тис. Відтак, кількість жертв зросла в 3 рази при зменшенні кількості конфліктів у 1,5 рази. Також у дослідженні наводяться дані за проміжні роки: в 2012 р. у 51 конфлікті загинуло 110 тис. осіб, у 2010 р. – 49 тис. загиблих у 55 конфліктах. Таким чином, очевидна загальна тенденція – поряд зі скороченням кількості збройних конфліктів вчені відзначають безпрецедентну інтенсифікацію насильства [2].

Список літератури:

1. Андреев С. А. Теоретико-методологические подходы к классификации чрезвычайных ситуаций / С.А. Андреев // Вестник Воронежского института ГПС МЧС РФ. – 2015. – № 1. – С. 19 – 35.
2. Количество вооруженных конфликтов в мире сокращается, но людей в них гибнет больше - The Guardian – 20 мая 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу. – http://zn.ua/WORLD/kolichestvo-vooruzhennyh-konfliktov-v-mire-sokraschaetsya-no-lyudey-v-nih-gibnet-bolshe-the-guardian-176732_.html
3. Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні та послуг для них проведене МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» (січень, 2015 рік) – [Електронний ресурс] – Режим доступу – http://www.lhsi.org.ua/images/2015/Doslidzhennya_VPO_LHSI2015.pdf
4. Burkle F.M. Complex humanitarian emergencies: a review of epidemiological and response models / Frederick M. Burkle. // Journal of Postgraduate Medicine –2006. – Vol 52. – Issue 2. – P. 110 – 115.
5. Resolution of the UN General Assembly 46/182. Strengthening of the coordination of humanitarian emergency assistance of the United Nations – 19 December 1991. – [Електронний ресурс] – Режим доступу –http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r182.htm
6. The International Disaster Database – [Електронний ресурс] – Режим доступу – http://www.emdat.be/disaster_trends/index.html
7. World Health Organization – [Електронний ресурс] – Режим доступу. – http://www.who.int/hac/about/definitions/en/

Gruschynska N.
Doctor of Economic Sciences,
Professor of Economics and economic Diplomacy
Diplomatic Academy of Ukraine the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine

Грущинська Н.М.
Доктор економічних наук,
професор кафедри міжнародної економіки і економічної дипломатії
Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України

FACTORS INFLUENCING THE PROCESS OF FORMING THE COUNTRY'S PLACE IN THE MODERN WORLD

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ МІСЦЯ КРАЇНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

The world economic order is influenced by political, economic, social and cultural transformations, which, in turn, conditioned by underlying global processes. With the rapid information, technological changes in the structure of national economies as pereformatization. They are influenced by external factors due to changes in the world order, geopolitical and geo-economic processes. International specialization of the country now depends not only on internal resources (natural and human), and more from a place on the international arena, the level of international relations in the economic, political spheres. International specialization increasingly takes the form of intra-industry specialization related industries, based not so much on the use of natural resources, as the results of scientific and technological activities.

The high competitiveness and contribute to economic growth factors that stimulate the rapid spread of new technologies; particularly important character and structure of the interaction between science, education, public policy and finance industry.

Formation of economic potential is the result of balanced recruitment, distribution and redistribution of economic resources between entities that hosted under the influence of external and internal relationships, resources, territorial and industry. Successful development of the economy based on the harmonious combination of all components of this success. Speaking about the level of specialization, status, should take into account the concept of competitiveness, economic potential, competitive advantages. The competitiveness of the national economy is

based on economic development and its potential. Economic potential is the basis for the formation of the country's competitive advantages, competitive advantages enable development of the industry of the national economy to export its products, as a result of competition creates the image of the country.

In modern terms the formation of the world economic order, due to geopolitical processes, particularly keenly raises the need for research on issues of international specialization, geo, world transformation processes and, of course, a place in Ukraine this process.

Мовчан П. П.
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції
та управління національною безпекою
Національної академії державного управління при Президентові України

Movchan P. P.
PhD student
National Academy of Public Administration of the President of Ukraine

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ: ЗАКОРДОННІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ АСПЕКТИ

STATE MULTICULTURALISM POLICY: FOREIGN AND DOMESTIC ASPECTS

Вектором розвитку суспільства останніх десятиліть у бік глобалізаційних процесів є стійкі тенденції до розширення і поглиблення. Очевидні зміни, викликані глобалізацією в економіці і політиці, державному будівництві і культурі тощо.

Дослідники цієї теми констатують, що світовий феномен глобалізації загострив багато соціально-суспільних процесів, в тому числі проблему національно-культурної ідентичності, привів до трансформації ціннісних орієнтирів населення, базових структур національних культур і викликав необхідність перегляду політичних доктрин та інструментів практичної політики багатьох держав світу [3, с.52]. У XX сторіччі, а точніше у його другій половині, затвердився принцип мультикультуралізму, як один із базових принципів мирного,

“діалогового” функціонування різних “культурних світів”. Зазвичай ідеологи трактують його як імперативу державної політики у сфері культури, належної здійснюватися в сучасному інформаційному суспільстві.

До прикладу, Австралію можна вважати прикладом успішної реалізації політики мультикультуралізму на державному рівні, де період після закінчення Другої світової війни був відзначений значним припливом іммігрантів з країн Європи, Близького Сходу та Азії. На той час країна складалася, у переважній більшості, з ірландських і англійських переселенців та їхніх нащадків. Втім, у 1950-ті рр. Австралія істотно поліетнізувала суспільство за рахунок людей інших культур і віросповідань. У 1960-ті рр. для австралійського уряду став очевидним факт несправедливого ставлення до іммігрантів поствоєнної хвилі, незважаючи на їх визнання і покору законам країни та гідний внесок у розвиток суспільства [2].

Проте, чимала кількість іммігрантів і членів їх сімей, особливо неангломовних, ставали все наполегливішими у вимогах до держави щодо забезпечення доступу до освітніх послуг та сервісу охорони здоров'я. У підсумку в 1973 р лейбористський уряд Австралії озвучив прихильність принципам політики мультикультуралізму, під впливом яких було ухвалено низку законів, спрямованих на антидискримінацію і забезпечення рівних можливостей для всього населення країни. Цим рішенням уряд стимулював формування численних громадських інститутів, які займаються питаннями розвитку різних культур і мов, крім англійської [2, с.14]. Отже, відповідальність кожного громадянина за прийняття як повноцінних, рівних членів суспільства представників неідентичних культур, конфесій тощо є одним з принципів австралійської моделі мультикультуралізму. Цим громадяни країни забезпечують підтримку сформованої демократичної моделі управління в країні, усвідомлення кожним членом суспільства переваг, що забезпечуються мультикультуралізмом у діловій та громадській сферах. Прикладом визнання принципів мультикультуралізму і його позитивного ефекту для життя країни є День гармонії (Harmony Day), що відзначається в Австралії 21 березня, тобто в один день з Міжнародним днем ООН з ліквідації расової дискримінації.

Втім, незважаючи на чималі завоювання державної політики щодо реалізації доктрини мультикультуралізму в Австралії чи, приміром, в Канаді, кількість критики мультикультурної політики з боку керівників країн, передусім європейських, доволі зросла. У якості прикладу можна взяти промову головии британського Кабінету міністрів Девіда Кемерона на сорок сьомій Мюнхенській конференції з безпеки, де він з усією відповідальністю заявив про провал політики

державного мультикультуралізму, як заохочуючого “життя у роз'єднаних, відокремлених один від одного етнічних громадах”, що веде до поширення екстремізму і радикалізації ісламу [4]. При цьому, маємо зважити на те, що Прем'єр-міністр чітко розділяє іслам, як релігію, яку сповідує більше мільярда людей і “ісламський екстремізм” – політичну ідеологію, підтримувану меншістю. Д. Кемерон зазначив, що молодь, яка проживає у Великобританії, відірвана від країн свого походження і не може ідентифікувати себе з традиційним ісламом, а також їм вельми скрутно ідентифікувати себе з Британією і в цьому є основні витоки проблеми. Її розв’язання він бачить у відмові від пасивної толерантності, властивої, на його думку, мультикультуралізму і більш активному відстоюванні цінностей західної цивілізації: свободу віросповідання, свободу слова, демократію тощо. Звертаючись до “пасивно толерантного суспільства”, він говорить своїм співгромадянам: “До тих пір, поки ви дотримуєтеся закону, ми не будемо турбувати вас”[4]. Але по-справжньому ліберальна держава робить набагато більше. Вона вірить в певні цінності і активно просуває їх. На практиці Д. Кемерон запропонував жорсткість державного контролю відносно груп, що пропагують ісламський екстремізм. У разі ж невідповідності зазначеним вимогам, організації повинні бути позбавлені можливостей фінансування за рахунок коштів державного бюджету, а їх представники – пропагандистської роботи в державних інституціях, таких як університети і в’язниці.

Цікавим є те, що солідарну позицію у вказаному спектрі питань неодноразово озвучувала німецька колега Д. Кемерона – канцлер Ангела Меркель. Ще у жовтні 2010 р. вона виступила зі схожими заявами, де визнала провал мультикультурної моделі і вимагала від іммігрантів вивчати німецьку мову та інтегруватися в німецьке суспільство [1].

Отже, можемо констатувати, що період надій державних діячів на ефективність політики мультикультуралізму змінився періодом жорсткої критики даної концепції. Держави розділилися на песимістично та оптимістично налаштованих (хоч і з певними застереженнями) щодо мультикультуралізму. До першої групи країн, на нашу думку, можна віднести насамперед, Великобританію і Німеччину, до другої – Австралію, Канаду, США.

Щодо можливості перенесення зарубіжного досвіду на українські терени, то, на нашу думку, існує ряд обов’язкових умов. Насамперед, населення України, як в історичній перспективі, так і особливо з урахуванням міграційних процесів, не є гомогенним за складом.

Отже, заперечення самої концепції мультикультуралізму в сучасних українських умовах етнічної гетерогенності було б нелогічним. Одночасно, на нашу думку, політика підтримки культурної багатоукладності в нинішньому своєму вигляді вимагає, крім великих бюджетних ресурсів, стабільної державності та розвиненого громадянського суспільства як передумов її проведення.

Крім того, є неможливим використання мультикультурної моделі в умовах національного конфлікту (збройний конфлікт з Росією та анексія Криму). Адресність мультикультурної політики України на даному етапі належить діаспорам, групам меншин, існуючим в урбаністичному середовищі.

Підсумовуючи вищезазначене, слід зауважити, що державна політика мультикультуралізму не втратила своєї актуальності, і повинна акцентувати увагу на високій відповідальності державного управлінського апарату, будучи розрахованою на довготривалу перспективу а не тільки на вирішення щохвилинних питань і проблем. Саме це може призвести до посилення колективної ідентичності, адже саме вона (національна ідентичність) – це почуття приналежності до країни, що і є ключовим фактором досягнення істинної єдності.

Отже, кінцевою і визначальною метою мультикультуралізму як за кордоном, так і в Україні є громадянське єднання, національна згуртованість, що досягаються шляхом державного регулювання міжетнічних комунікацій, та зважена державна політика забезпечення безпечного існування суспільства.

Список літератури:

1. Британский премьер осудил политику мультикультурализма [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://lenta.ru/news/2011/02/05/multicult/ (станом на 07.09.2015).

2. Скоробогатых Н. С. Австралийский мультикультурализм: путь к гражданскому согласию или к расколу общества? / Н. С. Скоробогатых // Общественные науки и современность. – М. : Российская академия наук, 2004. – № 1. С. 14.

3. Понарина Н. Н. Влияние глобализации на социокультурные процессы / Н. Н. Панарина // Альманах современной науки и образования. – Тамбов: Грамота, 2011. – № 9. – С. 52.

4. Prime Minister's Office, 10 Downing Street [Электронный ресурс]. – Режим доступу : https://www.gov.uk/government/organisations/prime-ministers-office-10-downing-street (станом на 07.09.2015).

Сандул М.С.
аспірант кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. в. Гетьмана»

Sandul M.S.
PhD student
Kyiv National Economic University

РОЛЬ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В ІННОВАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ США

THE ROLE OF RESEARCH UNIVERSITIES IN THE U.S. INNOVATIVE CAPACITY

Американські дослідницькі університети – це, передусім, центри проведення найбільш актуальних фундаментальних досліджень у сфері високих технологій, які часто підтримуються корпоративним і державним фінансуванням (зокрема, історично, через замовлення потужного в США воєнно-промислового комплексу); центри реальної інтеграції науки і освіти в стінах вищого навчального закладу шляхом активного залучення студентів та викладачів до науково-дослідницької роботи. при цьому дослідницькі університети є центрами впливу на регіональний економічний розвиток, формування і впровадження спеціальних економічних зон і технопарків, створення бізнес-інкубаторів і підтримку малого підприємництва. Водночас вони значною мірою виступають у якості центру формування національної еліти, яка покликана відігравати помітну роль у розвитку країни.

Згідно з рейтингом найкращих вищих навчальних закладів світу, в Рейтингу кращих університетів світу 2014/15 рр., що публікується щорічно британською компанією Quacquarelli Symonds (QS), на США припадає 28 ВНЗ із топ-100 (37 в Рейтингу 2012/2013 рр.), що робить країну безумовним лідером з точки зору концентрації високоефективних установ у системі вищої освіти [1] (рис. 1). Серед них найвідомішими є Массачусетський технологічний інститут (1 місце в списку топ-100 університетів світу), Гарвардський університет (4 місце), Стенфордський (7 місце), Каліфорнійський технологічний інститут (8 місце), Прінстонський університет (9 місце), Йельський університет (10 місце), Університет Чикаго (11 місце), Пенсільванії (13 місце), і Колумбійський університет (14 місце).

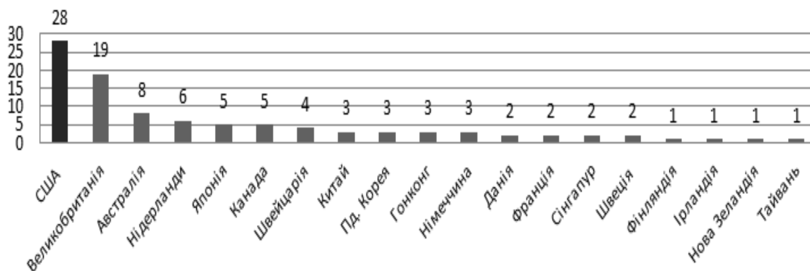

Рис. 1. Топ-100 університетів за Рейтингом QS 2014/15, за країнами.
Джерело: [1]

Більшість університетів входять до того чи іншого кластеру. Так, до біотехнологічного кластеру Бостон/Кембридж входять 2 найпотужніші університети: Массачусетський технологічний інститут і Гарвардський університет). Кремнієва долина загалом об'єднує чотири вищих навчальних закладів: Стенфордський університет, університети Сан-Хосе, Санта-Клари та Каліфорнійський університет в Берклі. Варто відзначити, що Каліфорнійський технологічний університет разом з Массачусетським технологічним інститутом є найважливішими установам, що спеціалізуються в точних науках та інженерії. Каліфорнійському технологічному університету належить також Лабораторія реактивного руху, яка запускає велику частку автоматичних космічних апаратів NASA. Серед найвідоміших підрозділів Массачусетського технологічного інституту (MIT) – лабораторія Лінкольна, лабораторія інформатики і штучного інтелекту, а також – школа управління. Загалом 84 науковці (викладачі, випускники) MIT є лауреатами Нобелівської премії; це – рекордний показник [2].

Університети США отримали в 2014 р. 13% від загального інвестування в НДДКР (друге місце після промисловості, на яку припадає 71% фінансування науково-дослідницьких робіт) [3, ст. 10]. Водночас, університети залишаються центрами проведення передових фундаментальних досліджень (60% від усіх) [3, ст. 11]. Варто відзначити, що значною є співпраця університетів США з іншими університетами світу.

При Адміністрації президента США існує Управління з науково-технічної політики, покликане поряд з іншими державними і суспільними інституціями забезпечувати державні інтереси країни у сфері науки і високих технологій. Наука на даний час з досить великим бюджетом і зайнятістю (близько 4 млн. осіб, для порівняння в 1950-х рр.. – 200 тис. осіб) перетворилась із колись вузької сфери інтелектуальної діяльності в потужний сектор американської

економіки. При цьому значна частка наукових результатів отримує високу комерційну оцінку на ринку. На основі цієї наукової продукції (інтелектуальної власності) в подальшому розвивається весь наукоємний сектор американської економіки (близько 1/3 від ВВП), який включає безліч галузей промисловості і сфери послуг. Варто відзначити, що приблизно 40-50% економічного зростання США за останні 50 років було досягнуто за рахунок науково-технічних нововведень і освіти. Так, за розрахунками американського економіста Е. Денісона, за період з кінця 30-х рр. XX ст. по початок XXI ст. внесок науки і освіти у ВВП склав 42% (14% - припало на частку освіти і 28% - на частку науки). На світових ринках цієї продукції (високотехнологічна електроніка, програмне забезпечення, фармацевтична продукція, медичні технології, біотехнології, авіа- і ракетно-космічні технології і т.д.) також, як правило, домінують США. Проте частка країни у порівнянні з іншими країнами за останнє десятиріччя дещо зменшилась, що є однією з причин посиленої уваги уряду до виконання інноваційної стратегії розвитку Сполучених Штатів, а також посилення уваги до проблем розвитку системи вищої освіти країни.

Тож один із ключових пріоритетів в економіці знань США – розвиток освіти, і насамперед, науково-технічної, та формування конкурентоспроможного людського капіталу. Однак, останнім часом американські експерти вказують на низку негативних тенденцій, що виявляються у сфері кадрового забезпечення науки та освіти. По-перше, відзначається старіння наукових та інженерних кадрів - понад 50% усіх вчених та інженерів мають вік старше 40 років. Проблемою вищої школи США залишається брак викладачів ряду науково-технічних дисциплін, що призводить до активного залучення до університетів висококваліфікованих кадрів з-за кордону. Так, в 2010-х рр. частка іноземців серед викладачів інженерних наук становила 26%, в прикладній і теоретичної математики - 33%, у фізиці - 22%. Тому в Стратегії американських інновацій закладено значне фінансування на підготовку 20 тис. наукових кадрів за науково-технічними напрямками за наступні 10 років [4].

З точки зору державної підтримки інновацій, і зокрема - комерціалізації університетських досліджень, у США сформовано один із найбільш дієвих механізмів фінансування НДДКР. Так, через воєнно-промисловий комплекс фінансується більша частина пріоритетних досліджень, які проводяться за замовленням приватними підприємствами і компаніями, котрі в свою чергу зберігають інтелектуальні права власності на винаходи і мають право на їх комерціалізацію. Існує безліч державних програм підтримки малого бізнесу, що стимулюють розвиток малого і ризикового

підприємництва, яке значною мірою є реалізатором нових ідей. На даний час високотехнологічні товари забезпечують близько 20% товарного експорту США. Галузі промисловості, які інтенсивно використовують інтелектуальну власність у своїй діяльності (комп'ютерні технології, обчислювальна техніка, зв'язок, напівпровідники та електронні компоненти, навігаційні, вимірювальні, електромедичні інструменти, фармацевтика, обладнання, також – хімічна промисловість та ін..) та ті, що пов'язані з ними, забезпечують близько третини (27,7%) робочих місць у США, а, як показало дослідження ОЕСР, навіть під час кризи на фоні загального зростання безробіття зайнятість у високотехнологічних галузях продовжувала підвищуватись [5].

Загалом, у Сполучених Штатах Америки сформовано дієву національну інноваційну систему і потужну систему вищої освтіи. Кластеризація американської економіки суттєво підвищує продуктивність виробничої діяльності і створює умови для ефективної комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Комплексний стратегічний підхід до посилення освітнього, науково-інформаційного, кадрового, виробничого потенціалу забезпечує успішне функціонування національної інноваційної системи Сполучених Штатів.

Список літератури:

1. QS World University Rankings 2014/15 [Електронний ресурс] // Quacquarelli Symonds. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.topuniversities.com/.
2. MIT Institutional Research, Office of the Provost. Nobel Prize: Awards and Honors List. [Електронний ресурс] // MIT: Provost. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://web.mit.edu/ir/pop/awards/nobel.html.
3. 2014 Global R&D Funding Forecast [Електронний ресурс] // Batelle. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.battelle.org/docs/tpp/2014_global_rd_funding_ forecast.pdf?sfvrsn=4.
4. A Strategy for American Innovation: Securing Our Economic Growth and Prosperity [Електронний ресурс] // National Economic Council, Council of Economic Advisers, and Office of Science and Technology Policy. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/uploads/InnovationStrategy.pdf.
5. Education at a Glance 2014: OECD Indicators [Електронний ресурс] // OECD. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.oecd.org/edu/Education-at-a-Glance-2014.pdf.

Гаєвська О.Б.
д. ф. н., проф.,
професор кафедри політології та соціології
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Ільченко Б.В.
старший викладач
кафедри політології та соціології
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Gaievska Oksana
Professor in the field of Sociology and Social Governance
Kyiv National Economic University

Ilchenko Bogdan
Senior Lecturer,
Department of Political Science and Sociology

СИНЕРГЕТИЧНА ПАРАДИГМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

THE SYNERGY PARADIGM OF STATE GOVERNANCE UNDER THE CONDISION OF SOCIETY TRANSFORMATION

Постанова проблеми. Держава є загальноцивілізаційним явищем, найбільш досконалою формою самоуправління людства і основним інструментом організації специфічного національного життя в кожній даній країні.

Визріваючий тип державного управління об'єктивно спроможний відкривати простір для динамічної організації суспільного життя, зокрема та особливо в умовах його трансформації і тільки суб'єктивістсько-політичні хиби в його функціонуванні заважають нам розвиватись ефективно. Тому необхідні нові підходи до управління, на основі яких формувалася б єдність управління і самоуправління, їх демократичне поєднання, створювалося б управління без системного бюрократизму та така організація економічних механізмів управління, які перетворюють його на справжню виробничу діяльність.

Основна частина. Отже, управлінська роль держави міцніє, а не послаблюється і це зміцнення треба вбачати не у посиленні владних функцій, не у збільшенні поля панування, а у все більшому переході

державних структур саме на професійне обслуговування організаційно-правових потреб населення як у виробничій, так й у невиробничій сферах. Це двоєдиний процес: послаблення патерналістської ролі держави і посилення її організуючого впливу на суспільні відносини, які на сьогоднішньому рівні розвитку цивілізації потребують саме організаційно-правової допомоги у створенні доцільно організованих соціальних кооперативів, особливо по відношенню до ринкових засад цих відносин, які можуть піти від стихії попиту і пропозиції, перейшовши на позицію розумної регуляції товарно-грошових відносин у сучасному світі.

В той же час, навіть в період становлення власної державності ми не використовуємо достатньою мірою наукове знання про управління, та й ще не маємо науково достовірної парадигми української державності. Тому іноді науково і практично недоведені ідеї стають панівними, перетворюються на маніпулятивний і політичний прес.

Говорячи про соціально-системний зміст державного управління, треба відмітити, що сучасна держава все більше виступає у ролі загального організуючого начала, знімаючи з себе в міру гуманізації суспільства пануючі функції і перетворюючись в інститут суспільного договору на певних принципових засадах. Тому органічний союз між громадянським суспільством і державою, що є постійним джерелом розвитку державності взагалі, а щодо управління, цей консенсус виступає як умова досконалої державної організації, її конструктивного втручання в основні сфери суспільного життя.

Також треба констатувати відсутність синергетичного підходу до формування дієвих механізмів управління трансформаційними процесами. Зокрема, нехтується один із визначальних принципів стійкого розвитку суспільства: активний діалог влади та громадськості у його забезпеченні. Інститут соціального діалогу як один з ефективних механізмів взаємодії держави та громадянського суспільства в контексті розв`язання актуальних соціально-економічних проблем, як показує досвід європейських країн, в Україні, наразі, використовується не достатньо.

В умовах трансформації українського суспільства існує необхідність розглядати проблеми підвищення ефективності державного управління в контексті формування ефективної моделі державного управління в цілому. Для забезпечення трансформаційних процесів України держава повинна, перш за все, відійти від патерналістських функцій і набути нової якості – підзвітного суспільству найманого менеджера, який координує діяльність місцевих громад та дотримання всіма членами суспільства умов суспільних домовленостей. Зміна функцій держави має

відбуватись через активізацію її регуляторних функцій шляхом встановлення параметрів розвитку і контролю за їх дотриманням.

Особливістю синергетичних принципів соціального управління є застосування нелінійних управлінських стратегій по перетворенню соціальної реальності. На відміну від організаційного порядку, орієнтованого на гомеостазис, рівновагу, стійкість, передбачуваність розвитку соціальних систем, синергетичне уявлення про соціальний порядок характеризується врахуванням нелінійності, непередбачуваності та врахуванням кризових, біфуркаційних станів таких систем.

І все ж метою розвитку, трансформації складних систем є досягнення максимальної сталості, хоча, здається, що це суперечить принципам синергетики, предметом якої є несталі (нерівноважні) системи та дисипативні структури.

Важливою умовою забезпечення трансформаційних процесів є те, що керуюча підсистема має забезпечувати реалізацію закону Ешбі не за допомогою обмеження об`єкта управління (суспільства), шляхом введення додаткових регуляторів (закони, правила, норми), а через забезпечення розмаїття як суспільства (сприяння розвитку громадянського суспільства, його самоорганізації), так і власного (шляхом розвитку інститутів самоврядування та інституту соціального діалогу).

Відповідно до методологічних підходів синергетики, модель соціального управління має так збалансовувати механізми державного регулювання, щоб система сама могла «нейтралізувати» флуктуаційні коливання, спричинені розбалансованістю суспільних потреб та інтересів (економічних, соціальних, екологічних), що й зумовлює потребу в надходженні відповідних ресурсів ззовні, розширення потоків (інформаційних, потоків капіталу та технологій тощо) взаємообміну між метасоціальною системою та зовнішнім середовищем, що потребує консолідації усіх соціально активних суб`єктів суспільних відносин для вироблення оптимального рішення (вихід на аттрактор).

Висновок. Таким чином, держава, що легітимізує соціальний діалог між бізнесом, профспілками, та іншими соціальними групами громадянського суспільства, має відігравати роль своєрідного «фільтру» для відсікання небажаних суспільству змін та, відповідно, стимулювати впровадження суспільно корисних новацій як в економіці, так і в сфері самого державного управління. Отже, синергетична парадигма державного управління у сучасних умовах має такі основні характеристики.

По-перше, держава як керуюча підсистема має забезпечувати синергію елементів системи, механізм реалізації колективного інтелекту суспільства.

По-друге, за відсутності, чи слабкої інституалізації СД, керуюча підсистема (держава), відчуваючи дефіцит власного інформаційного розмаїття (відповідно до закону Ешбі), буде намагатися максимально обмежувати розмаїття суспільства. Це проявляється у тяжінні державного управління до формування тоталітарних режимів, впровадження жорстких адміністративних та регуляторних обмежень. Така стратегія не сприяє трансформаційним процесам, стійкому розвиткові українського суспільства.

По-третє, інститут СД завдяки розширенню інформаційного розмаїття (через координацію зусиль та інформаційного обміну між соціальними партерами), зменшуючи соціальну ентропію, допомагає керуючій підсистемі (в особі органів державної влади та місцевого самоврядування) приймати оптимальні рішення (забезпечувати вихід на виграшний аттрактор);

По-четверте, СД через координацію, зростання довіри та вкладання угод активно впливає на соціально-економічні процеси в суспільстві, знижуючи трансакційні витрати суб`єктів господарювання;

По-п`яте, в рамках СД відбувається формування соціальної відповідальності, а також формуються «правила гри», тобто той правово забезпечений простір для ведення соціально відповідального бізнесу.

По-шосте, інститут СД є ефективним за наступних умов: 1) наявності громадянського суспільства з широким спектром громадських організацій, які відстоюють інтереси різних соціальних груп; 2) наявності достатньо високого рівня соціального капіталу у суспільстві, що забезпечує високий рівень довіри між соціальними партнерами; 3) наявності культури СД, що передбачає повагу суб`єктів до правил та регламентних норм в переговорному процесі.

Отже, українська синергія втілена у державність української нації, причому державність не лише як інституціональну організацію, а як вищий політичний менталітет нації, як здатність до самоорганізації, яка надає можливість для виходу великого народу на рівень розвитку сучасної цивілізації.

Список літератури:

1. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір: монографія / Д. Г. Лук`яненко, А. М. Поручник, А. М. Колот [та ін]. – К.: КНЕУ, 2008. 420 с.

2. Гаєвська О.Б. Синергія соціального управління. // Мультиверсум: філософський альманах. Вип.10 (108). – 2011. – С.57-70.
3. Інституційно-інформаційна економіка / А.А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко; за ред . акад. НАН України А. А. Чухна. – К.: Знання, 2010. – 687 с.
4. Пугачова О., Солов'єнко К. Синергетичний менеджмент. // Менеджмент: Збірник наукових праць, Київ, 2009, Вип. 12, с.51-62.
5. Сталий розвиток суспільства. Програма розвитку ООН. Муніципальна програма врядування та сталого розвитку. – К: ТОВ «Компанія ВАІТЕ», 2009. – 240 с.

Стучинська Н.П.
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою Національної академії державного управління при Президентові України

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА З УРЯДОМ ТА БІЗНЕСОМ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

CIVIL SOCIETY INFLUENCE ON GOVERNMENT AND BUSINESS IN THE CONTEXT OF ECONOMIC SECURITY

Анотація. *У роботі проводиться аналіз поняття «громадянське суспільство», його сутність, риси. Досліджено взаємозв'язки громадянського суспільства, уряду та бізнесу у контексті їхнього впливу на економічну безпеку країни.*

Дієздатна система економічної безпеки – основа функціонування будь-якої країни, адже саме економічна (підприємницька) складова забезпечує її розвиток, процвітання та національну потужність. За останні десятиліття значної ваги набув вплив громадянського суспільства на вирішення питань національної безпеки та забезпеченні дієвості й ефективності механізмів економічної безпеки. Наявність у країні ефективної мережі громадянських організацій стає однією з важливих складових національної безпеки, активність чи, навпаки, пасивність цього

сектору часто визначає напрямок розвитку держави та її провідних інституцій.

Розглядаючи роль громадянського суспільства у економічній безпеці держави, вважаємо за доцільне насамперед визначитися у дефініціях і з'ясувати сутність поняття «громадянське суспільство». Огляд літературних джерел свідчить, що означення варіюються залежно від інституцій, що входять до його складу, та країн, та функцій, виконуваних громадянським суспільством.

У зарубіжній науковій літературі громадянське суспільство зазвичай трактується як "область поза сім'єю, ринком та державою", що охоплює багатьох суб'єктів громадянського суспільства та визначається широким спектром цілей, структур, ступенем організації, членством і географічним покриттям [1].

Світовий банк також не обійшов увагою формування поняття громадянського суспільства як наукової категорії і на основі напрацювань низки провідних науково-дослідних центрів дає таке визначення: "Широкий спектр неурядових і не прибуткових організацій, які існують в суспільному житті, виражають інтереси та цінності своїх членів або інших суб'єктів, на основі етичних, культурних, політичних, наукових, релігійних або філантропічних міркування. Тому організації громадянського суспільства ста охоплюють широкий спектр організацій: громадські групи, неурядові організації, профспілкові союзи, групи корінного населення, благодійні організації, організації засновані на вірі професійні об'єднання та фонди. "[2].

Громадянське суспільство як суб'єкт забезпечення національної безпеки в українському законодавстві закріплений у Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р., згідно з яким громадяни України, об'єднання громадян є суб'єктами забезпечення національної безпеки, а розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів визнано пріоритетним напрямом реалізації національних інтересів України [3, с. 19]. У Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 12 лютого 2007 року, наголошується на значущості ролі, яку мають відігравати інститути громадянського суспільства в реалізації політики національної безпеки, зокрема шляхом залучення громадянського суспільства до процесу її вироблення та практичної реалізації. [4, с. 5].

Громадянське суспільство привносить нові функції, можливості та цінності для інших секторів, чи у статусі офіційного партнера, або через неформальні форми співпраці, чи, навіть, через так звані «побічні» ефекти. Експерти з бізнесу, уряду і міжнародних

організацій підкреслюють значущість ролі громадянського суспільство як частини системи держаного управління.

Насамперед розглянемо взаємозв'язки громадянського суспільства та бізнесу. Громадянське суспільство забезпечує легітимність, активи та інтелект, щоб допомогти знайти рішення, які можуть доповнювати або узгоджуватися із інтересами приватного сектора. Громадянське суспільство звикло робити "більше з меншого" і шукає інноваційні рішення соціальних проблем. Останнім часом було багато зроблено в рамках концепції "бережливих інновацій"; паралельно громадянське суспільство запровадило також продукти і послуги, які змогли зреалізуватися на комерційній основі.

Узгодивши інтереси, громадянське суспільство, організації і бізнес-корпорації можуть створювати ефективну коаліцію задля ініціювання дискусії та поступового нарощування її формату. Зрештою, визначні гравці приватного сектору, побудувавши дорожню карту відносини з ключовими суб'єктами громадянського суспільства, формують громадську думку і мають змогу впливати на державну політику.

Завдяки бізнес-корпораціям, за підтримки великих фондів із залученням коштів у багатьох випадках вдавалося нівелювати недофінансування громадських організацій у порівнянні з урядовими організаціями.

Проведений аналіз взаємозв'язків громадянського суспільства та **уряду** дає підстави стверджувати, що в рамках «соціальної основи для демократії» громадянське суспільство являє собою фундаментальну частину демократичної системи і акцентує увагу на питаннях, які мають першочергове значення. Громадянське суспільство має здатність висловлювати протиріччя, представляючи тих суб'єктів, голосом яких зазвичай нехтують; мобілізувати рухи громадян, заручившись підтримкою всіх зацікавлених сторін; сприяти формуванню довіри до політичної системи шляхом підвищення її прозорості та підзвітності. З точки зору формування державної політики, громадянське суспільство має беззаперечну цінність як надійний партнер у залученні громадян до процесів управління, розширенні масштабу інновацій, впроваджуваних у соціальні послуги та забезпеченні глибоких предметних знань та передового досвіду у галузях важливих для економічної безпеки. Представники громадянського суспільства часто діють в інтересах суспільства, як інформатори, відслідковуючи сумлінність та відповідальність установ і окремих осіб у питаннях екологічного та економічного характеру: наприклад, забруднення навколишнього середовища або ухилення від сплати податків. Це цінна послуга, яка доповнює державне регулювання і нагляд, але така, що наразі в Україні є недооцінена. Так

саме діяльність організацій громадянського суспільства, як поодинці, так і в державно-приватних партнерствах, часто доповнює (і часто доповнювана) державну допомогу в наданні широкого спектру послуг для населення.

Нарешті, як говорилося вище, суспільство може виступати як чинник, що є каталізатором міжсекторальних змін, створюючи для урядів політичний і правовий простір,щоб прийняти важке або непопулярне рішення.

Зупинимося на взаємозв'язках громадянського суспільства та міжнародних організацій. Представники громадянського суспільства мають значний досвід і досвід, зокрема, на низовому рівні, який може допомогти міжнародним організаціям у формулюванні ефективної політики і стратегії. Будучи ближчими до кінцевих бенефіціарів глобальної політики і програм, організації громадянського суспільства можуть бути ефективними у аспекті підвищення довіри до діяльності міжнародних організацій. Залучення громадянського суспільства як партнера робить втручання (інтервенції) більш ефективними на місцях і дає змогу досягати тих цілей, у яких є найбільша зацікавленість.

З появою нових форм державно-приватного партнерства громадянське суспільство може також забезпечити підзвітність міжнародних організацій, роблячи їх діяльність більш результативною, соціально та екологічно відповідальною.

Таким чином, громадянське суспільство здійснюючи комунікацію бізнесу, уряду, міжнародних організацій та окремих громадян, запобігає порушенню внутрішньої та зовнішньої безпеки держави і забезпечує тим самим реалізацію національних інтересів із врахуванням інтересів окремих індивідів.

Висновки.

Формування громадянського суспільства, будучи поступовим процесом об'єднання громадян з метою захисту власних прав та свобод, сприяє розвитку політичної активності та формуванню національної єдності, що перетворює громадянське суспільство у суб'єкт національної та економічної безпеки держави.

Громадянське суспільство здійснює комунікацію держави, бізнесу та суспільства, попереджає порушення внутрішньої та зовнішньої безпеки держави і забезпечує тим самим реалізацію національних інтересів із врахуванням інтересів окремих індивідів.

Список літератури:

1. World Economic Forum (2013):The future role of civil society, Geneva: World Economic Forum,

http://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf
2. World Bank (2009): World Bank - Civil Society Engagement: Review of Fiscal Years 2007-2009, Washington DC: World Bank, http://siteresources.worldbank.org/CSO/Resources/CivilSocietyBook2009final.pdf
3. Про основи національної безпеки України: [З–н України № 975–IV від 19 червня 2003 року] // Стратегічна панорама. – 2003. – № 3–4. – С. 18–25.
4. Стратегія національної безпеки України: [Указ Президента України №105/2007 від 12 лютого 2007 року] // Стратегічна панорама. – 2007. – № 1. – С. 3–13.

Наукове видання

Відповідальний за випуск – ***Хусаінов Р.В.***

Матеріали
I Міжнародної науково-практичної е-конференції
«МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ АКАДЕМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І ГЛОБАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ: ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАУКИ» (MARGIHSS 2015)
10-11 вересня 2015, м. Київ, Україна

Материалы
I Международной научно-практической
э-конференции «МУЛЬТИДИСЦИПЛИНАРНЫЕ АКАДЕМИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И ГЛОБАЛЬНЫЕ ИННОВАЦИИ: ГУМАНИТАРНЫЕ И СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ» (MARGIHSS 2015) 10-11 сентября 2015, г. Киев, Украина

Proceedings
I International Scientific e-Conference «MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC RESEARCH AND GLOBAL INNOVATION: THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES» (MARGIHSS 2015) 10-11 September 2015, Kyiv, Ukraine

Матеріали публікуються українською, російською, англійською, німецькою та польською мовами.

Друкується в редакційній обробці авторів.
Підписано до друку 12.01.2016 р.